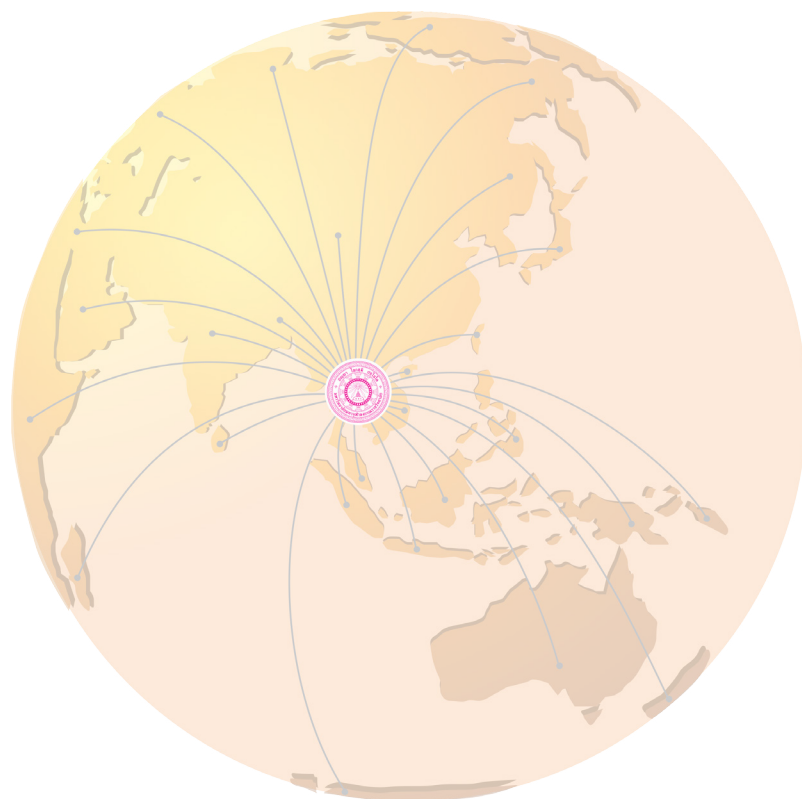

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035-248-000 ต่อ 8203 <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr>
E-mail : journal.mcu.soc@gmail.com

ISSN : 2287-0121

[tci-thaijo.org/index.php/jssr](https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr)

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2563

Vol. 9 No. 1 January - March 2020 |

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ JOURNAL OF MCU ISSN (Print) : 2287-0121 ISSN (Online) : 2673-0782

Social Science Review

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2563

Vol. 9 No. 1 January - March 2020

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2563

Vol.9 No.1 January – March 2020

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระราชปรีดีติกวี, ศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพเวที, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระโสภณวชิราภรณ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูปรีดีกิตติธำรง, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยะปัญญากุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ :

รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ้ง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ :

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ :

พระปลัดระพี พุทธิสาร, ผศ.ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสุพันธ์์ สุนนโท, ผศ.ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสมนึก ธีรปญโญ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ธิดาภูมิ หมนัน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.อจันรา หล่อตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผศ.ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์

มหาวิทยาลัยเสตมฟอร์ด

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนาค

วิทยาลัยการทัพอากาศ

ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

กองจัดการ:

ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นายกรกต ชาบัณทิต

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อ.ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน :

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวม

โซน B ชั้น 5 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

Release Date Is 4 Copies Per Year.

Issue 1 January – March.

Issue 2 April – June.

Issue 3 July – September.

Issue 4 October – December.

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to Have The Opportunity to Disseminate Academic and Research Works in Social Sciences and Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education. The Analysis Provides a Solution to The Problem of Society.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Phra Rajapariyatkavi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sophonphutthisat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University .
Phra Sophonvachiraphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atcharyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporm	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
-----------------------------------	--

Assistant Editor:

Asst. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
-------------------------------------	--

Editor in Chief

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhiso	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phramaha Sunun Sunando	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Somnuek Therapanyo	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst.Prof.Dr. Thitiwut Manmee	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst.Prof.Dr. Anuwat Krasang	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst.Prof. Phongphat Chittanurak	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Prayong Saenpuran.	Khonkaen University
Assoc. Prof. Dr. Praves Intongpan.	Kasetsart University
Assoc. Prof. Lt. Gen.Dr.Weera Wongsan.	National Defence College of Thailand.
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman.	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak.	Chom Bueng Rajabhat University
Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak.	Air Force College.
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam.	Surindra Rajabhat University

Management Division:

Asst. Prof. Dr.Prasert Thilao.	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mr. Korakoth Chabandit.	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Prasit Phutthasatsattha

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science
Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Class B,
5th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170.

Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระราชปรีดีติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
3. พระครูปริยัติกิตติธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.
4. พระครูปริมาณุรักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.
5. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.
6. พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รองศาสตราจารย์.ดร.
7. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโธสง
10. ศาสตราจารย์ ดร.จันทงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
11. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง
12. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
13. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม
15. รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ผกาทอง
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมมางกูร
23. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต
24. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรต บุญอ่อน
25. รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ่ง
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น
27. รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
28. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวดี หมั่นมี
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณิต

Lecturers In-House Professional :

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr.Phra Rajapariyatkavi.
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi.
3. Assoc.Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong.
4. Assoc.Prof. Dr. Phrakru Purimanurak.
5. Assoc. Prof.Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso.
6. Assoc. Prof.Dr. Phramaha Somboon Vuddhikaro.
7. Asst.Prof. Dr. Phrakru Sangkhakachakrit Phuripanyo
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong.
10. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit.
11. Assoc.Prof. Dr. Konit Sithong.
12. Assoc. Prof.Dr. AphinantChantanee.
13. Assoc.Prof. Dr.Wiwat Harmontree
14. Assoc. Prof.Dr. Chartchai Pitakthanakhom.
15. Assoc. Prof.Dr. Kittithat Phakathong.
16. Assoc. Prof.Dr. Somsak Bunpu.
17. Assoc. Prof.Dr. Somchai Sinok.
18. Assoc. Prof.Dr. SutthiPhong Siwichai.
19. Assoc. Prof.Dr. Wonrakrit Thueanchang.
20. Assoc. Prof.Dr. Saman Ngamsanit.
21. Assoc.Prof. Dr. Tatchanan Isaradej.
22. Assoc.Prof. Dr. SurinNitamangkoon.
23. Assoc.Prof. Dr. Phichet Thangto.
24. Assoc.Prof. Dr.Suphrot Boonon.
25. Assoc.Prof. Dr. Kiattisak Suklueang.
26. Assoc.Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen.
27. Assoc.Prof. Dr.Toemsak Thongin.
28. Assoc.Prof. AnuphumSowkasem.
29. Asst.Prof.Dr.Phadung Wanthong
30. Asst.Prof.Dr. PhonthipWannawiro
31. Asst.Prof. Dr.Thitiwut Manmee.
32. Asst.Prof. Dr. Anuwat Krasang.
33. Asst.Prof. Dr.Yuttana Praneet.

34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สติชัย ศิลปชัย	34. Asst.Prof. Sathit Sinlapachai.
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร	35. Asst.Prof.Dr.Anon Methiworachat.
36. อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี	36. Dr. Sombat Namburi
37. อาจารย์ ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์	37. Dr. Chuthamat Warisaengthip.
38. อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกุล	38. Dr.Lampong Klomkul
39. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท	39. Dr. Suwatsan Ragkhanto

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวิไนยรส, รองศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. ศาสตราจารย์พิเศษ ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
นักวิชาการอิสระ
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สภากาชาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการ
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินอกุล
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสรีญ อินทรรัตน์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Outside Professional :

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros
Mahamakut Buddhist University.
2. Prof.Dr.Thirapat Serirangsan
Sukhothai Thammathirat Open University.
3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaraji
Independent Scholar
4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi
Naresuan University.
5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri
Education Council, Ministry of Education
6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
Mahamakut Buddhist University.
7. Assoc. Prof.Dr. Chaiyuth Chinokul
National Institute of Development Administration.
8. Assoc. Prof.Dr. YothinSawaengdee
Mahidol University.
9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
Hua Chiew Chalermprakiet University.
10. Assoc. Prof. PhatthanaRueanchaidee
Ramkhamhaeng University.
11. Assoc. Prof.Dr. Wasana Kaewla
Surin Rajabhat University.
12. Assoc. Prof.Dr. Suwin Raksat
Mahamakut Buddhist University
13. Assoc. Prof.Dr.ThiraphongKaenin
Prince of Songkla University.
14. Assoc. Prof.Dr. Sansoen Intarat
Suan Dusit University.

15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิระจิตติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัญญา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วดิน ปัญญาบุตรกุล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวนิสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
15. Assoc. Prof.Dr.Chamroen Chuchuaisuwan
Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. Assoc. Prof.Dr. Phakdi Phosing
Mahasarakham Rajabhat University.
17. Assoc. Prof.Dr. Sanya Khenaphum
Mahasarakham Rajabhat University.
18. Assoc. Prof.Dr. ChonwitChianchit
Srinakharinwirot University.
19. Assoc. Prof.Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University.
20. Assoc. Prof.Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University.
21. Assoc. Prof.Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University.
22. Assoc. Prof.Dr.Sawat Chirattthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof.Dr.Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof.Dr. Samniang Leurnsai
Silpakom University
25. Assoc.Prof.Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof.Dr.Somchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University.
27. Assoc. Prof.Dr. SukitChaimusik
Mahamakut Buddhist University.
28. Assoc.Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Asst. Prof.Dr.PhlappluengKhongchana
Srinakharinwirot University.
30. Asst. Prof.Dr.Montri Phetnachak
Prince of Songkla University.
31. Asst. Prof.Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University.
32. Asst. Prof.Dr. WasinPanyawutatrakun
Naresuan University.
33. Asst. Prof.Dr.ThatsaniChenwithisuk
Chandakasem Rajabhat University.

34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุกร นาคน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
46. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
49. อาจารย์ ดร.อนงศ์วิชญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
50. อาจารย์ ดร.วิยะดา วารานนท์
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
51. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
34. Asst. Prof.Dr.Chonsit Sitisungnoen
Silpakom University.
35. Asst. Prof.Dr.Sa-At Banchoetrit
Stanford University.
36. Asst. Prof. Lt.Jg. Dr.Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University.
37. Asst. Prof.Dr.Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University.
38. Asst. Prof.Dr.BusakornWattthanabut
North Bangkok University.
39. Asst. Prof.Dr.Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University.
40. Asst. Prof.Dr.Somkhith Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University.
41. Asst.Prof.Dr.BoonchooPoosri
Ubon Ratchathani University
42. Asst. Prof.Dr.Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
43. Asst. Prof.Dr.Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
44. Asst.Prof.Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University.
45. Asst. Prof.Dr. Uthai Satiman.
Suan Dusit University.
46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University.
47. Asst.Prof.Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
48. Asst.Prof.Dr. Manassawas Kulwong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. Dr. AnongwityaSaribut
Ramkhamhaeng University.
50. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
51. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University.

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2563 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พระทองพจน์ ธีรธมโม (พรมราช) และคณะ บทความเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างคนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหาอุปสรรค คือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการวางแผนป้องกันอุทกภัย บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อการวางแผน เพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอและปฏิบัติงานให้รวดเร็วขึ้น

พระปลัดโอภาส โอภาโส (ศิริกิตติกุล) และคณะ บทความเรื่อง “กลยุทธ์การท่องเที่ยวและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิกการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพ และการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิกการาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การท่องเที่ยวส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิกการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ (ประยูร นนทิโย) และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า รูปแบบการเข้าร่วมในการตัดสินใจและเห็นพ้องด้วยวิถีพุทธ ทำได้โดยการศึกษาข้อมูลของชุมชนให้รอบด้าน พระสงฆ์ต้องร่วมกับชุมชนจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน เช่น ชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามมีการประชุมชาวบ้านทุกเดือนเพื่อวางแผนกันแก้ไข ปัญหาของคนในชุมชน เน้นความคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้

วรารคณา ศรีผุยและคณะ บทความเรื่อง “การส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ” พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ฝึกอบรมฯ มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์คิดเป็นร้อยละ 84.72 ระดับคะแนนคุณภาพระดับดีมาก

พระอโณทัย กตปุณโย (อُنเรือน) และคณะ บทความเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและอุปสรรค คือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ประชาชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง

สิริภรณ์ สุริวงษ์ และคณะ บทความเรื่อง “การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย” พบว่า ระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดีมาก และระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หลังการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดี 2) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในภาพรวมเด็กปฐมวัยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง

พระครูวิสุทธิสลาภิวัฒน์ (เมธาภิวัฒน์ การบุญ) และคณะ บทความเรื่อง “การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดสระบุรี” พบว่า พระสังฆาธิการมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ให้บรรลุเป้าหมาย เข้าใจในองค์กรของตนเองเป็นอย่างดี หมั่นพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์ องค์ประกอบในการขับเคลื่อนต้องมีความเข้าใจในองค์กรของตนเองเป็นอย่างดี กำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลได้ รวมกลุ่มกันจัดตั้งทีมงานเพื่อทำกิจกรรมในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับรัฐบาล และประชาชน

สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร บทความเรื่อง “มานุษยวิทยาดิจิทัลภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง” พบว่า การศึกษาบทบาทของเทคโนโลยี และรวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัลมีผลต่อการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลก และสังคม โดยการใช้กระบวนการศึกษาตามแนวทางที่เป็นที่นิยมของนักมานุษยวิทยาทั่วไปในปัจจุบัน เช่น การใช้วิธีการรายงานชีวิตประจำวัน

พระมหาอำนาจ อจฺฉริยเมธีและคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี” พบว่า การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสังฆาธิการ จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ (1) พระ

สังฆาธิการปฏิบัติตามที่ตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด (2) มีการปลูกฝังคุณธรรมร่วมกับการปฏิบัติธรรม (3) ปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ มีความจริงใจต่อกัน (4) ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ (5) มีความโอบอ้อมอารีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (6) เสียสละมีจิตใจที่เสียสละไม่เห็นแก่ตัว

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมโดยใช้กิจกรรมการฝึกในเด็กหญิงบ้านราชวิถีโดยอาจารย์และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาชั้นปีที่สอง คณะจิตวิทยา วิทยาลัยเซนต์หลุยส์” พบว่า 1) คุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถีหลังการได้รับการฝึกมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่าก่อนการฝึก ($p < .01$) 2) คุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถีกลุ่มทดลองมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ($p < .01$) และ 3) คุณธรรม 12 ประการของนักศึกษาจิตวิทยาหลังการเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่าก่อนการเข้ามามีส่วนร่วม ($p < .01$)

พระเอกลักษณ์ อชิโต (นวกทอง) และคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธ ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรง การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติธรรม บูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และการบูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทย ร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข

พระมหาเสาร์คำ ธมมธีโร (ใส่แก้ว) และคณะ บทความเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี” พบว่า กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรีด้านนิติธรรม ได้ดำเนินการ และลงโทษตามพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และกฎหมายบ้านเมือง ด้านการมีส่วนร่วม มีการร่วมกันลงพื้นที่กับเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งมีการส่งตัวผู้กระทำความผิดให้แก่เจ้าหน้าที่ดำเนินคดี ด้านความรับผิดชอบ การลงพื้นที่เน้นการเจรจาพูดคุยเกลี้ยกล่อม และการลงโทษจะมีการบันทึกสำนวนคดี และเซ็นรับรองจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

พระครูอาทรวชิรกิจ (มานะ ฐานิสฺสโร) และคณะ บทความเรื่อง “การจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร” พบว่า องค์ประกอบการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น 2) ด้านการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงาน 3) ด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า 4) ด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข และ 5) ด้านการเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร

เดโช แขน้ำแก้ว บทความเรื่อง “วิเคราะห์สถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า 1) สถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชนายจ้างจะจัดหาที่พักให้ ทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว เช่น “ก๊องซี้” คนโสดพักด้วยกัน 2-3 คน หากเป็นครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก

จะพักด้วยกันที่พักระบาด ไม่แคบ และไม่ไกลจากที่ทำงานที่พักไม่ต้องจ่ายค่าเช่า ใช้น้ำจากบ่อดิน ส่วนค่าไฟฟ้าต้องจ่ายเองตามใช้จริงในแต่ละเดือน 2) คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.33, S.D.=0.56)

พระมหาคำพันธ์ุ รณชัย (แสนโยธิน) และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี” พบว่า พระสงฆ์สามารถร่วมเป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชนโดยรับผิดชอบเกี่ยวกับสาระความรู้ ปรัชญา หลักการ และแนวคิดสัมมาอาชีพซึ่งเป็นต้นแบบของการพัฒนามาสู่แนวคิดสัมมาชีพชุมชน และมีการจัดทำหลักสูตรสังฆวิทยากรสัมมาชีพ มีการตั้งทีมสังฆวิทยากรสัมมาชีพ มีการประชาสัมพันธ์และคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหมู่บ้านเป้าหมาย มีการฝึกอบรมสัมมาชีพชุมชนเชิงพุทธ และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมและการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาสัมมาชีพเชิงพุทธ

ศิริพร เหมสวัสดิ์และคณะ บทความเรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง อสมการ ที่มีต่อทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน” พบว่า 1) นักเรียนมีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทั้งในภาพรวมและตามรายองค์ประกอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนมีพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทุกองค์ประกอบดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ โดยสามารถเรียงพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ได้เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา การเชื่อมโยง การให้เหตุผล และการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์

พระมหาจันทวัฒน์ จารุขุฒโน และคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี” พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารวัด ได้แก่ 1) พัฒนาแปลนวัด แผนผัง โดยระบุการใช้ประโยชน์พื้นที่ แบ่งพื้นที่เป็นสังฆาวาสและพุทธาวาส 2) พัฒนาวัดให้เกิดความสะอาดในการติดต่อ พัฒนาที่จอดรถ การขึ้นลง ป้ายบอกทาง 3) พัฒนาพื้นที่สีเขียว ให้มีไม้ยืนต้นที่ให้ความร่มรื่น เย็นสบาย อย่างเพียงพอและเหมาะสม 4) จัดให้มีภาชนะกักเก็บน้ำดื่มน้ำใช้อย่างเพียงพอ สะอาด เป็นระเบียบ ถูกหลักสุขอนามัย

สุวิทย์ อิศาศวัต บทความเรื่อง “วิถีชีวิตผู้ค้าตลาดสดอีสานและกรณีแม่คำฝัก” พบว่า ผู้ค้าในตลาดสด 8-9 ใน 10 คน เป็นหญิง อายุเฉลี่ย 49 ปี ส่วนใหญ่เคยเป็นเกษตรกร และในปัจจุบัน 3 ใน 4 ก็ยังเป็นเกษตรกร ที่มีที่ดินเฉลี่ย 13 ไร่/ราย ส่วนใหญ่พักในบ้านพักของตนเอง ซึ่งอยู่ห่างจากตลาดสดไม่เกิน 5 กิโลเมตร เฉลี่ยแล้วค้ามา 15 ปี ปัจจุบันมีรายได้เฉลี่ย 4,117 บาท/คน/วัน มีกำไร 1,294 บาท/คน/วัน หรือ 31% ของยอดขาย ผู้ค้า 92-96.5% ต้องการค้าขายต่อไปเรื่อยๆ ยังไม่คิดจะเลิก จากกรณีศึกษาแม่คำฝัก พบว่า แม่ค้าทุกคนที่ปลูก

ผักขายในตลาดสดมีความพอใจในอาชีพนี้ เพราะมีรายได้ทุกวันตลอดทั้งปี แต่เกษตรกรบางคนเท่านั้นที่จะทำได้ เพราะต้องมีแหล่งน้ำตลอดปี

พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี (ค้ายอดใจ) และคณะ บทความเรื่อง “แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย” พบว่า แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งที่มีต่อสังคมไทย ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางระบบสังคม การเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยปราชญ์ให้ประชาชนเคารพปฏิบัติตาม การดำเนินงานภายใต้กฎหมาย และการดำรงตนเป็นที่เคารพของราษฎร และแรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมการเมืองไทย

พินทิพย์ วิจิตรกลาง และคณะ บทความเรื่อง “การเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม” พบว่า ในภาพรวมของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ นักเรียนที่เรียนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน มีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระชาอุทัย ดิสสวโส (ศรีแพทย์) และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง” พบว่า การเลือกตั้งเป็นเรื่องใกล้ตัวขาดความเข้าใจในหลักอปินิยธรรม การเข้าร่วมมีบทบาทในชุมชนเป็นไปได้ลำบาก การติดต่อกับราชการมีปัญหาเรื่องความล่าช้า การนำเสนอข่าวไม่มีการประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสม จึงต้องให้ความรู้ถึงความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นสิทธิของประชาชนทุกคน ปรับปรุงภาพลักษณ์การเข้าร่วมมีบทบาทในชุมชนให้เป็นเรื่องง่าย พัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานปรับเปลี่ยนให้ครอบคลุมมีความรวดเร็ว ประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมมาประกอบเพื่อสร้างสังคมที่คนคุ้นชินกับการวิพากษ์วิจารณ์ ความเห็นต่างโดยไม่ใช้อารมณ์แต่ใช้เหตุผลความรู้ให้มากขึ้น

โสธยา สุภาพผล และคณะ บทความเรื่อง “ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดและปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ และความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 67.20 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สิงห์คำ มณีจันทสุข และคณะ บทความเรื่อง “การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า 1) การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการได้ร้อยละ 49.2 ($R^2 = 0.492$) 2) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการได้ร้อยละ 65.6 ($R^2 = 0.656$)

ลัดดาวัลย์ สำราญ และคณะ บทความเรื่อง “ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านระบบการให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 48.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ด้านรูปลักษณะทางกายภาพ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนอง และด้านการดูแลเอาใจใส่ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 46.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

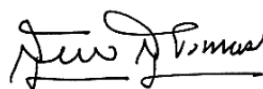
จาตุรนต์ บุญยธนะ และคณะ บทความวิชาการเรื่อง “ความรับผิดชอบของผู้ค้าประกันภายใต้กฎหมายค้ำประกันฉบับปัจจุบัน” พบว่า การกู้ยืมเงินกันนั้น เจ้าหนี้มักจะเรียกร้องให้ลูกหนี้นำหลักประกันมาประกันแก่เจ้าหนี้เมื่อปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเจ้าหนี้อาจจะไม่ได้รับชำระหนี้ หลักประกันที่ลูกหนี้มักจะนำมาประกันแก่เจ้าหนี้ ได้แก่ หลักประกันด้วยบุคคลตามสัญญาค้ำประกัน หรือหลักประกันด้วยทรัพย์สิน ตามสัญญาจำนำหรือสัญญาจำนองแล้วแต่กรณี เพื่อเจ้าหนี้จะได้บังคับชำระหนี้จากหลักประกันดังกล่าว ภายใต้กฎหมายค้ำประกัน (เดิม) เจ้าหนี้สามารถกำหนดข้อตกลงต่างๆ ในสัญญาค้ำประกันได้หลากหลายประการ เช่น ข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ เป็นต้น

พระมหานิกธ ฐานุตโรและคณะ บทความหนังสือเรื่อง “เรือนชั้นใน - ชั้นนอก พุทธธรรมสำหรับชายหนุ่มหญิงสาวผู้ออกเรือน” พบว่า เมื่อกล่าวถึงผู้แต่งคือ ท่าน “พ.อ.ปิ่นมุกกันต์” ในความเป็นสากลของท่านผู้เขียนคิดว่าทุกคนรู้จักกันดีในสายวิชาการหรือด้านการทหารที่เคยบวชเรียนเขียนอ่านเป็นมหาเปรียญมา ท่านมีผลงานวิชาการมากมายที่ตีพิมพ์หนังสือตำราให้สังคมได้อ่านมากมายจนจำไม่ได้และหนังสือเล่มนี้ก็เป็นไปดังที่เคยมีการนำเสนอในส่วนที่เป็นวิชาการผสมผสานทั้งการนำหลักอ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกมาประกอบ

กับการการใช้คำสมัยใหม่ เหมาะแก่ประชาชนทั่วไปได้อ่านและเข้าถึงได้ค่อนข้างดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับผู้ครองเรือนได้ แต่สำหรับพระสงฆ์ถือว่าไม่มีเรือน คงได้แต่รู้ไว้ใช้สืบทอดแบบนาม ได้นำไปประกอบการเทศนาสอนญาติโยม เหมือนประโยคที่ว่า “รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง” เป็นประโยคที่คุ้นหูกันดี ซึ่งเป็นข้อคิดเชิงปรัชญาจากขุนวู แสดงให้เห็นว่าเรื่องการครองเรือนนั้นมีประโยชน์สำหรับผู้ที่จะครองเรือน และผู้ที่ยังไม่ได้ครองเรือน

คณะกรรมการพิจารณาการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติ และเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2563 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พระทองพจน์ ธีรธมโมและคณะ บทความเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหา อุปสรรค คือประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการวางแผนป้องกันอุทกภัย บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อการวางแผน เพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอและปฏิบัติงานให้รวดเร็วขึ้น

พระปลัดโอภาส โอภาโสและคณะ บทความเรื่อง “กลยุทธ์การท่องเที่ยวและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพ และการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การท่องเที่ยวส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ (ประยูร นนทิโย)และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า รูปแบบการเข้าร่วมในการตัดสินใจและเห็นพ้องด้วยวิถีพุทธ ทำได้โดยการศึกษาข้อมูลของชุมชนให้รอบด้าน พระสงฆ์ต้องร่วมกับชุมชนจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน เช่น ชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามมีการประชุมชาวบ้านทุกเดือนเพื่อวางแผนกันแก้ไข ปัญหาของคนในชุมชน เน้นความคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้

วรารคณา ศรีผุยและคณะ บทความเรื่อง “การส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสี่อ้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ” พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมสี่อ้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ฝึกอบรมฯ มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์คิดเป็นร้อยละ 84.72 ระดับคะแนนคุณภาพระดับดีมาก

พระอโณทัย กตปุญโญและคณะ บทความเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและอุปสรรค คือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ประชาชนยัง ไม่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง

สิริภรณ์ สุริวงษ์และคณะ บทความเรื่อง “การศึกษามลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย” พบว่า ระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดีมาก และระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หลังการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดี 2) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในภาพรวม เด็กปฐมวัยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง

พระครูวิสุทธิสีกาวิวัฒน์ (เมธาวิวัฒน์ วิสุทธิโก)และคณะ บทความเรื่อง “การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดสระบุรี” พบว่า พระสังฆาธิการมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ให้บรรลุเป้าหมาย เข้าใจในองค์กรของตนเองเป็นอย่างดี หมั่นพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์ องค์ประกอบในการขับเคลื่อนต้องมีความเข้าใจในองค์กรของตนเองเป็นอย่างดี กำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลได้ รวมกลุ่มกันจัดตั้งทีมงานเพื่อทำกิจกรรมในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับรัฐบาล และประชาชน

สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร บทความเรื่อง “มานุษยวิทยาดิจิทัลภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง” พบว่า การศึกษาบทบาทของเทคโนโลยี และรวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัลมีผลต่อการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลก และสังคม โดยการใช้กระบวนการศึกษาตามแนวทางที่เป็นที่นิยมของนักมานุษยวิทยาทั่วไปในปัจจุบัน เช่น การใช้วิธีการรายงานชีวิตประจำวัน

พระมหาอำนาจ อจณริยเมธีและคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี” พบว่า การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสังฆาธิการ จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ (1) พระ

สังฆาธิการปฏิบัติตามหน้าที่ตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด (2) มีการปลูกฝังคุณธรรมร่วมกับการปฏิบัติธรรม (3) ปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ มีความจริงใจต่อกัน (4) ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ (5) มีความโอบอ้อมอารีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (6) เสียสละมีจิตใจที่เสียสละไม่เห็นแก่ตัว

ดวงเดือน ศาสตราจารย์และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมโดยใช้กิจกรรมการฝึกในเด็กหญิงบ้านราชวิถีโดยอาจารย์และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาชั้นปีที่สอง คณะจิตวิทยา วิทยาลัยเซนต์หลุยส์” พบว่า 1) คุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถีหลังการได้รับการฝึกมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่าก่อนการฝึก ($p < .01$) 2) คุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถีกลุ่มทดลองมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ($p < .01$) และ 3) คุณธรรม 12 ประการของนักศึกษาจิตวิทยาหลังการเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่าก่อนการเข้ามามีส่วนร่วม ($p < .01$)

พระเอกลักษณะ อชิโตและคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธ ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้มีความมั่นคง แข็งแรง การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติธรรม บูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และการบูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทย ร่วมกับศาสนอื่นอย่างสันติสุข

พระมหาเสาร์คำ ธมมธีโรและคณะ บทความเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี” พบว่า กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรีด้านนิติธรรม ได้ดำเนินการ และลงโทษตามพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และกฎหมายบ้านเมือง ด้านการมีส่วนร่วม มีการร่วมกันลงพื้นที่กับเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งมีการส่งตัวผู้กระทำความผิดให้แก่เจ้าหน้าที่ดำเนินคดี ด้านความรับผิดชอบ การลงพื้นที่เน้นการเจรจาพูดคุยเกลี้ยกล่อม และการลงโทษจะมีการบันทึกสำนวนคดี และเซ็นรับรองจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

พระครูอาทรวชิรกิจ (มานะ ฐานิสฺสโร) และคณะ บทความเรื่อง “การจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร” พบว่า องค์ประกอบการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น 2) ด้านการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงาน 3) ด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า 4) ด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข และ 5) ด้านการเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร

เดโช แขน้าแก้ว บทความเรื่อง “วิเคราะห์สถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า 1) สถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชนายจ้างจะจัดหาที่พักให้ ทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว เช่น “ก๊อ้งซี่” คนโสดพักด้วยกัน 2-3 คน หากเป็นครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก

จะพัดด้วยกันที่พัดสะอาด ไม่แคบ และไม่ไกลจากที่ทำงานที่พัดไม่ต้องจ่ายค่าเช่า ใช้น้ำจากบ่อดิน ส่วนค่าไฟฟ้าต้องจ่ายเองตามใช้จริงในแต่ละเดือน 2) คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.33, S.D.=0.56)

พระมหาคำพันธ์ รัตนโชโยและคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี” พบว่า พระสงฆ์สามารถร่วมเป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชนโดยรับผิดชอบเกี่ยวกับสาระความรู้ ปรัชญา หลักการ และแนวคิดสัมมาอาชีวะที่เป็นต้นแบบของการพัฒนามาสู่แนวคิดสัมมาชีพชุมชน และ มีการจัดทำหลักสูตรสังฆวิทยากรสัมมาชีพ มีการตั้งทีมสังฆวิทยากรสัมมาชีพ มีการประชาสัมพันธ์และคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหมู่บ้านเป้าหมาย มีการฝึกอบรมสัมมาชีพชุมชนเชิงพุทธ และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมและการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาสัมมาชีพเชิงพุทธ

ศิริพร เอมสวัสดิ์และคณะ บทความเรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง อสมการ ที่มีต่อทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน” พบว่า 1) นักเรียนมีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทั้งในภาพรวมและตามรายองค์ประกอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนมีพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทุกองค์ประกอบดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ โดยสามารถเรียงพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ได้เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา การเชื่อมโยง การให้เหตุผล และการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์

พระมหาจินตวัฒน์ จารุวฑฺฒโนและคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี” พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารวัด ได้แก่ 1) พัฒนาแปลนวัด แผนผัง โดยระบุการใช้ประโยชน์พื้นที่ แบ่งพื้นที่เป็นสังฆาวาสและพุทธาวาส 2) พัฒนาวัดให้เกิดความสะดวกในการติดต่อ พัฒนาที่จอดรถ การขึ้นลง ป้ายบอกทาง 3) พัฒนาพื้นที่สีเขียว ให้มีไม้ยืนต้นที่ให้ความร่มรื่น เย็นสบาย อย่างเพียงพอและเหมาะสม 4) จัดให้มีภาชนะกักเก็บน้ำดื่มน้ำใช้อย่างเพียงพอ สะอาด เป็นระเบียบ ถูกหลักสุขอนามัย

สุวิทย์ ธีรศาควัต บทความเรื่อง “วิถีชีวิตผู้ค้าตลาดสดอีสานและกรณีแม่คำผั๊ก” พบว่า ผู้ค้าในตลาดสด 8-9 ใน 10 คน เป็นหญิง อายุเฉลี่ย 49 ปี ส่วนใหญ่เคยเป็นเกษตรกรและในปัจจุบัน 3 ใน 4 ก็ยังเป็นเกษตรกร ที่มีที่ดินเฉลี่ย 13 ไร่/ราย ส่วนใหญ่พักในบ้านพักของตนเอง ซึ่งอยู่ห่างจากตลาดสดไม่เกิน 5 กิโลเมตร เฉลี่ยแล้วค้ามา 15 ปี ปัจจุบันมีรายได้เฉลี่ย 4,117 บาท/คน/วัน มีกำไร 1,294 บาท/คน/วัน หรือ 31% ของยอดขาย ผู้ค้า 92-96.5% ต้องการค้าขายต่อไปเรื่อยๆ ยังไม่คิดจะเลิก จากกรณีศึกษาแม่คำผั๊ก พบว่า แม่ค้าทุกคนที่ปลูก

ผักขายในตลาดสดมีความพอใจในอาชีพนี้ เพราะมีรายได้ทุกวันตลอดทั้งปี แต่เกษตรกรบางคนเท่านั้นที่จะทำได้ เพราะต้องมีแหล่งน้ำตลอดปี

พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธีและคณะ บทความเรื่อง “แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย” พบว่า แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งที่มีต่อสังคมไทย ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางระบบสังคมการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยบารมีให้ประชาชนเคารพปฏิบัติตาม การดำเนินงานภายใต้กฎหมาย และการดำรงตนเป็นที่เคารพของราษฎร และแรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมการเมืองไทย

พิณทิพย์ วิจิตรกลางและคณะ บทความเรื่อง “การเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม” พบว่า ในภาพรวมของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ นักเรียนที่เรียนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน มีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระชาลชัย ดิสสวัสดิ์และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง” พบว่า การเลือกตั้งเป็นเรื่องใกล้ตัวขาดความเข้าใจในหลักอภิธานิธรรม การเข้าร่วมมีบทบาทในชุมชนเป็นไปได้อำบาก การติดต่อกับราชการมีปัญหาเรื่องความล่าช้า การนำเสนอข่าวไม่มีการประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสม จึงต้องให้ความรู้ถึงความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นสิทธิของประชาชนทุกคน ปรับปรุงภาพลักษณ์การเข้าร่วมมีบทบาทในชุมชนให้เป็นเรื่องง่าย พัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานปรับเปลี่ยนให้ครอบคลุมมีความรวดเร็ว ประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมมาประกอบเพื่อสร้างสังคมที่คนคุ้นชินกับการวิพากษ์วิจารณ์ ความเห็นต่าง โดยไม่ใช้อารมณ์แต่ใช้เหตุผลความรู้ให้มากขึ้น

โสธยา สุภาพผลและคณะ บทความเรื่อง “ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดและปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ และความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 67.20 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สิงห์คำ มณีจันสุขและคณะ บทความเรื่อง “การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า 1) การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการได้ร้อยละ 49.2 ($R^2 = 0.492$) 2) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการได้ร้อยละ 65.6 ($R^2 = 0.656$)

ลัดดาวัลย์ สำราญและคณะ บทความเรื่อง “ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประνομข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของกลุ่มงานใกล้เคียงและประνομข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านระบบการให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประνομข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 48.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ด้านรูปลักษณะทางกายภาพ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนอง และด้านการดูแลเอาใจใส่ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประνομข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 46.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

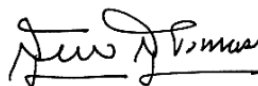
จาตุรนต์ บุญยณะและคณะ บทความวิชาการเรื่อง “ความรับผิดชอบของผู้ค้าประกันภายใต้กฎหมายค้ำประกันฉบับปัจจุบัน” พบว่า การกู้ยืมเงินกันนั้น เจ้าหนี้มักจะเรียกร้องให้ลูกหนี้นำหลักประกันมาประกันแก่เจ้าหนี้เมื่อปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเจ้าหนี้อาจจะไม่ได้รับชำระหนี้ หลักประกันที่ลูกหนี้มักจะนำมาประกันแก่เจ้าหนี้ ได้แก่ หลักประกันด้วยบุคคลตามสัญญาค้ำประกัน หรือหลักประกันด้วยทรัพย์สิน ตามสัญญาจำนำหรือสัญญาจำนองแล้วแต่กรณีเพื่อเจ้าหนี้จะได้บังคับชำระหนี้จากหลักประกันดังกล่าว ภายใต้กฎหมายค้ำประกัน (เดิม) เจ้าหนี้สามารถกำหนดข้อตกลงต่างๆ ในสัญญาค้ำประกันได้หลากหลายประการ เช่น ข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ เป็นต้น

พระมหานิกุล ฐานุตโรและคณะ บทความวิชาการหนังสือเรื่อง “เรือนชั้นใน - ชั้นนอก พุทธธรรมสำหรับชายหนุ่มหญิงสาวผู้ออกเรือน” พบว่า เมื่อกล่าวถึงผู้แต่งคือ ท่าน “พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์” ในความเป็นสากลของท่านผู้เขียนคิดว่าทุกคนรู้จักกันดีในสายวิชาการหรือด้านการทหารที่เคยบวชเรียนเขียนอ่านเป็นมหาเปรียญมา ท่านมีผลงานวิชาการมากมายที่ตีพิมพ์หนังสือตำราให้สังคมได้อ่านมากมายจนจำไม่ได้และหนังสือเล่มนี้ก็เป็นไปดังที่เคยมีการนำเสนอในส่วนที่เป็นวิชาการผสมผสานทั้งการนำหลักอ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกมาประกอบ

กับการการใช้คำสมัยใหม่ เหมาะแก่ประชาชนทั่วไปได้อ่านและเข้าถึงได้ค่อนข้างดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับผู้ครองเรือนได้ แต่สำหรับพระสงฆ์ถือว่าไม่มีเรือน คงได้แต่รู้ไว้ใช้ใส่บาแบกหาม ได้นำไปประกอบการเทศนาสอนญาติโยม เหมือนประโยคที่ว่า “รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง” เป็นประโยคที่คุ้นหูกันดี ซึ่งเป็นข้อคิดเชิงปรัชญาจากชนวน แสดงให้เห็นว่าเรื่องการครองเรือนนั้นมีประโยชน์สำหรับผู้ที่จะครองเรือน และผู้ที่ยังไม่ได้ครองเรือน

คณะกองบรรณาธิการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติ และเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(6)
บทบรรณาธิการ	(10)
สารบัญ	(17)
บทความวิจัย :	
ประสิทธิผลการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี	
พระทองพจน์ ธีรรมโม, สุรินทร์ นียมางกูร, อดิวิทย์ หมั่นมี	1
กลยุทธ์การท่องเที่ยวและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
พระปลัดโอภาส โอภาโส, เสนีย์ พวงยานี, ทรงวิทย์ เจริญกิจจนลาม	11
การพัฒนามีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม	
พระครูพิศิษฐ์ประชาภา (ประยูร นนทียโย), พระมหาเกษญา กิตติโสภโณ, พระมหาสุนันท์ สุนนโท	23
การส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสี่อ้อมธรรมชาติ ผ้าไหมลื้อ	
วรางคณา ศรีผุย, รุ่งทิวา กองสอน, อมรรัตน์ วัฒนาร	37
การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	
พระอโณทัย กตปุณโย, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, ธัชชนันท์ อิศรเดช	47
การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย	
สิริภรณ์ สุริวงษ์, สุวิมล กฤษศยาสา, จุฑาภรณ์ มาสันติเยะ	59
การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี	
พระครูวิสุทธิสาวิวัฒน์ (เมธาวิวัฒน์ ฐิติโก), พระอุดมสิทธินายก, พระมหาสุนันท์ สุนนโท	69
มานุษยวิทยาดิจิทัลภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง	
สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร	82

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัด
ปทุมธานี

พระมหาอำนาจ อจณฺริยเมธี, พระมหากุสุมา กิตติโสภณ, พระมหาสุมนต์ สุนนฺโท	98
การพัฒนาคุณธรรมโดยใช้กิจกรรมการฝึกในเด็กหญิงบ้านราชวิถีโดยอาจารย์และการ มีส่วนร่วมของนักศึกษาชั้นปีที่สอง คณะจิตวิทยา วิทยาลัยเซนต์หลุยส์	
ดวงเดือน ศาสตรภัทร, จิราภรณ์ โกชกปรีภรณ์, อัสมา ชื่นบุญ, สุริยวรรณ ภูริปัญญาคุณ	110
รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม	
พระเอกลักษณ์ อชิโต, ประเสริฐ ธิลาว, พระมหากุสุมา กิตติโสภณ	121
หลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี	
พระมหาเสาร์คำ ธมฺมธีโร, ภัสสนันท์ พ่วงเถื่อน	135
การจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร	
พระครูอาทวชิรกิจ (มานะ ฐานิสฺสโร), พระมหาสุมนต์ สุนนฺโท, สุรพล สยะพรหม	148
วิเคราะห์สถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าใน จังหวัดนครศรีธรรมราช	
เดโช แชน้ำแก้ว	161
การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัด ราชบุรี	
พระมหาคำพันธ์ รัตนชัย, พระสุธีวรบัณฑิต, พระมหาสุมนต์ สุนนฺโท	173
การศึกษาการจัดเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง อสมการ ที่มีต่อทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 4 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน	
ศิริพร เอ็มสวัสดิ์, สุวิมล กฤษณาสกุล	186
รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี	
พระมหาจินตวัฒน์ จารุฑมโน, พระมหากุสุมา กิตติโสภณ, พระมหาสุมนต์ สุนนฺโท	198
วิถีชีวิตผู้ค้าตลาดสดอีสานและกรณีแม่คำฝัก	
สุวิทย์ วีระศาสตร์	210
แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย	
พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี, พรธนา พุฒยงกูร, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	223

การเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้
ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม

พินทิพย์ วิจิตรกลาง, สุวิมล กฤษณกุลหาสน์

233

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน
เขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

พระชาณุชัย ดิสสวัสดิ์, จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, สุรพล สุธะพรหม

244

ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดและปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความ
จงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาเดิมบาง
นางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

โสธยา สุภาพผล, ลัดดาวัลย์ สำราญ, อมรรัตน์ ทัดจันทิก, จันทร์เพ็ญ วรรณารักษ์, ศุภชัย
ศักดิ์น้ำชัย

255

การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

สิงห์คำ มณีจันทสุข, กฤษ เพิ่มทันจิตต์, สุรินทร์ นียมางกูร

270

ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของ
ผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี

ลัดดาวัลย์ สำราญ, โสธยา สุภาพผล, อมรรัตน์ ทัดจันทิก, ลัทธวรรณ ขำแสง

280

บทความวิชาการ:

ความรับผิดชอบของผู้ค้าประกันภายใต้กฎหมายค้าประกันฉบับปัจจุบัน

จาตุรนต์ บุญยธนะ

296

BOOKS REVIEWS:

เรือนชั้นใน - ชั้นนอก พุทธธรรมสำหรับชายหนุ่มหญิงสาวผู้ออกเรือน

พระมหานิกร ฐานุตโตโร, พระเมธีธรรมาจารย์

304

ภาคผนวก

315

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

316

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

317

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์

329

ใบสมัครสมาชิก

329

ประสิทธิผลการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
จังหวัดสุพรรณบุรี*

EFFECTIVENESS OF FLOOD MANAGEMENT OF SUPHANBURI CITY

MUNICIPALITY, SUPHANBURI PROVINCE

พระทองพจน์ ธีระธมโม, สุรินทร์ นียมามงกูร, ธิติวุฒิ หมั่นมี

PhraThongphot Thiradhammo, Surin Niyamangoon, Thitiwut Manmee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: Thongphot@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัย เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนและศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี พบว่าสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างก็มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยปัญหา อุปสรรคคือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการวางแผนป้องกันอุทกภัย บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อการวางแผนเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอและปฏิบัติงานให้รวดเร็วขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการอุทกภัย; เทศบาลเมือง

Abstract

Objectives of this article were to study the general conditions of flood management, compare the people's opinions and the problems obstacles and recommendations for the flood management of Suphanburi city Municipality, using Mixed Methods. Findings were that general conditions of flood management of Suphanburi city Municipality was at high level. People with different data did not have different opinions, rejecting the hypothesis. Problems and obstacles were that most people did not know the plan about flood prevention, insufficient personnel for work. So the operations should encourage people to participate In offering opinions on planning, enough personnel should be added so that work would be faster.

Keywords: Effectiveness; Flood Management; City Municipality

* Received March 3, 2020; Revised March 15, 2020; Accepted March 16, 2020

บทนำ

จากนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารของรัฐบาลกลางสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อต้องการมอบอำนาจการปกครองและการบริหารงานในกิจการต่าง ๆ ให้กับประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งตามหลักการกระจายอำนาจนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระอย่างเต็มที่ในการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นของตน โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของส่วนกลางแต่อย่างใด (พีระศักดิ์ นิลทะสิน, 2551) และเพื่อให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการบริหารงานในท้องถิ่นของตน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญ ประกอบด้วย คน คือ บุคลากรหรือสมาชิก ผู้ปฏิบัติงานให้กับองค์กร เงิน คือ เงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานขององค์กร วัสดุอุปกรณ์ คือ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอาคารสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ และวิธีการ คือ วิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วถึงแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิสระในการบริหารงาน แต่ส่วนกลางก็จะเป็นผู้คอยกำกับควบคุมดูแลการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้อง (ไพบูลย์ อักษรนำ, 2552)

เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเมือง จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2478 โดยพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พุทธศักราช 2478 ตั้งแต่จัดตั้งมาจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลจำนวน 2 ครั้ง ครั้งแรกได้มีการขยายเขตเทศบาลเมื่อ พ.ศ. 2498 และครั้งที่สอง ได้มีการขยายเขตเทศบาลเมื่อ พ.ศ. 2509 เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ประมาณ 9.013 ตารางกิโลเมตร พื้นที่รับผิดชอบตลอดเขตเทศบาลจำนวนทั้งสิ้น 16 ชุมชน และมีจำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2562 กว่า 19,866 คน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี, 2562) เมื่อพิจารณาพื้นที่ของเทศบาลที่ต้องปฏิบัติงานด้านอุทกภัยแล้วมีจำนวนมาก เพราะเขตพื้นที่ของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีจำนวน 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นที่ลุ่มรับน้ำ ซึ่งทางทิศตะวันตกของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีติดแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำสุพรรณบุรี จึงทำให้เกิดอุทกภัยซ้ำซากในพื้นที่เกือบทุกปีโดยเฉพาะในย่านเศรษฐกิจของเทศบาลส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนและเศรษฐกิจโดยรวมของเมือง อีกทั้งบุคลากรบางส่วนยังขาดความชำนาญในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเข้าถึงระบบสารสนเทศ/ข้อมูลข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์กิจการของเทศบาลยังไม่ครอบคลุมพื้นที่เครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน จึงส่งผลให้การบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรียังไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร ทราบได้จากผลสรุปของแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย วาตภัยและดินถล่ม เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี พ.ศ. 2560 โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาจากแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย วาตภัยและดินถล่ม เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีย้อนหลังสามปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2559-2560

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำท่วม พบว่า ได้มีนักวิจัยทำการศึกษากลยุทธ์ในการบริหารจัดการน้ำท่วมไว้หลายคน ได้แก่ ชัยณรงค์ ลือไธสง (2557) วิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำท่วมของเทศบาลตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล (2552) วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำท่วมซ้ำซากของ 14 ตำบลฝั่งซ้ายแม่น้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีในมิติของชุมชน ชโลธร กุลถาวราร (2557) วิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการ กระบวนการการป้องกันภัยน้ำท่วมของชุมชนในเขตบางกรวย-ไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี กรณีศึกษา หมู่บ้านศิริวรรณ 1

จากข้อมูลและเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีนั้น ผู้บริหารและบุคลากรของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีจะมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้านอุทกภัย เพื่อให้เกิดประสิทธิผลเพียงใด และประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลอย่างไร ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริการจัดการด้านอุทกภัยมีอะไรบ้าง เพื่อหาแนวทางแก้ไขและนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการบริการจัดการด้านอุทกภัยให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป โดยได้เลือกเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 19,866 คน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี, 2562)

4 ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2563

Vol. 9 No. 1 January – March 2020

2.2 ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จำนวน 393 คน คำนวณจากสูตรทาร์โรว์ ยามาเน่

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป จำนวน 12 คน (พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, 2557)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม

1) สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือน

2) สอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านอุทกภัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติงานของบุคลากร ระบบสารสนเทศ/ข้อมูลข่าวสารและเครื่องมืออุปกรณ์

3) สอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

3.2 แบบสัมภาษณ์

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

แจกแบบสอบถามกับประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ทั้ง 16 ชุมชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด 393 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน โดยทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ดังกล่าวจนครบทุกประเด็น ใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน 393 ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก 1 ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสทั้งหลายลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้ววิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา คือ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

4) ข้อมูลข้อเสนอแนะแนวทางจากคำถามปลายเปิดและข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นำมาจัดกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อ วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีจังหวัดสุพรรณบุรี

ด้านที่	สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี	ผลการวิเคราะห์		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการวางแผน	3.93	0.586	มาก
2.	ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร	3.91	0.577	มาก
3.	ด้านระบบสารสนเทศ/ข้อมูลข่าวสาร	3.86	0.677	มาก
4.	ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์	3.88	0.655	มาก
รวม		3.89	0.566	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.566) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t	F	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. เพศ	0.954		0.341		✓
2. อายุ		1.589	0.176		✓
3. การศึกษา		1.219	0.295		✓

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1. ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการวางแผนป้องกันอุทกภัย 2. การปฏิบัติงานของบุคลากรยังล่าช้า 3. ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมรับมือกับปัญหาอุทกภัย	1. เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนป้องกันอุทกภัยและมีส่วนร่วมในการชักซ้อมแผนต่าง ๆ 2. บุคลากรควรปฏิบัติงานให้รวดเร็วทันต่อการแก้ปัญหา

จากตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี คือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการวางแผนป้องกันอุทกภัย การปฏิบัติงานของบุคลากรยังล่าช้า ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมรับมือกับปัญหาอุทกภัย เพราะไม่ได้เข้าร่วมการชักซ้อมแผนป้องกันอุทกภัย สภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยทุกปีเพราะเป็นที่ราบลุ่ม เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนป้องกันอุทกภัยและมีส่วนร่วมในการชักซ้อมแผนต่าง ๆ บุคลากรควรปฏิบัติงานให้รวดเร็วทันต่อการแก้ปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

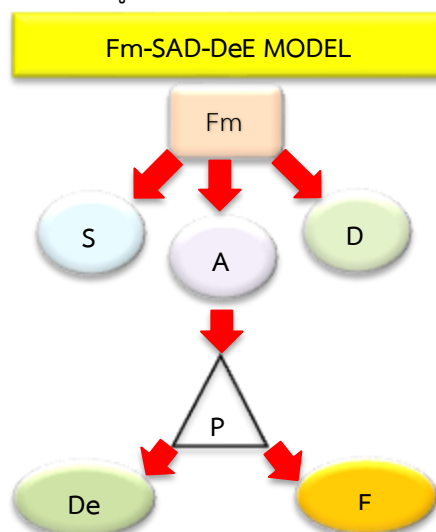
1) สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการวางแผน การปฏิบัติงานของบุคลากร มีระบบสารสนเทศ/ข้อมูลข่าวสารและมีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ส่วนใหญ่มีความพร้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไททัศน์ มาลา และคณะ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางในการจัดการอุทกภัย: กรณีศึกษาเทศบาลนครนนทบุรี” พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะพรโรจน์พิทักษ์กุล (2552) วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำท่วมซ้ำซากของ 14 ตำบลฝั่งซ้ายแม่น้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีในมิติของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการบริหารจัดการปัญหาน้ำท่วมในมิติของชุมชนสรุปได้ 4 ด้าน ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและตลิ่งพัง การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในฤดูแล้ง การแก้ไขปัญหาน้ำเสียและมลภาวะกลิ่นเหม็นทางอากาศ และเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในรูปของเครือข่ายชุมชนเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้านโดยชุมชนมีส่วนร่วมต่อไป

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล สังวรรณ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสิงห์บุรี” พบว่า เพศ อายุและระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนอาชีพและรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) ปัญหา อุปสรรคพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการวางแผนป้องกันอุทกภัย ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมรับมือเมื่อเกิดภัย เนื่องจากไม่ได้เข้าร่วมการซ้อมแผนป้องกันภัย สภาพพื้นที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยทุกปีเพราะเป็นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งเทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผน การมีส่วนร่วมในการซ้อมแผนรับมือกับอุทกภัย และบุคลากรควรปฏิบัติงานให้รวดเร็วทันต่อการแก้ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำพล ปุญญา (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วม ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง การบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัดไม่มีหน่วยงานหลักรับผิดชอบ ขาดการรวมแผน จึงยังเกิดปัญหาน้ำท่วม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย
ที่มา: พระทองพจน์ อีธรรมโม (2562)

Fm = Flood management หมายถึง การบริหารจัดการอุทกภัย เป็นหลักการสำคัญในการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย การเตรียมรับมือในการแก้ปัญหาเท่านั้นที่สามารถดำเนินการล่วงหน้าได้ เพื่อช่วยลดผลกระทบต่องานชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนให้ได้มากที่สุด

S = Survey หมายถึง การลงพื้นที่สำรวจข้อมูล เป็นวิธีการที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารจัดการปัญหามหาอุทกภัยเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

A = Analysis หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ที่ประสบอุทกภัย ก่อนการวางแผนทุกครั้ง ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายๆ แหล่งข้อมูล ในการเก็บข้อมูลต้องมีความเที่ยงตรงและเป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างในการปฏิบัติงานถูกต้องเป็นลำดับต่อไป

D = Design หมายถึง การออกแบบหรือกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงาน เป็นการวางแผนสำหรับการปฏิบัติงาน การจัดบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ในการเตรียมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา

P = Participate หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิดร่วมวางแผน ในการบริหารจัดการมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนที่ประสบภัย เพื่อให้มีความกระตือรือร้นในการช่วยกันแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้น

De = Development หมายถึง การพัฒนา ในรูปแบบของการลงมือปฏิบัติตามแผนและโครงสร้างที่กำหนด เมื่อมีการวางแผนงานในการดำเนินงานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การจะทำงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือลัทธิเหล่านั้น ขึ้นอยู่กับการลงมือปฏิบัติตนเอง

E = Evaluation หมายถึง การประเมินผล ติดตามผลเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เทศบาลควรเพิ่มมาตรการเชิงนโยบายในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ทันสมัย จัดงบประมาณที่เพียงพอ มีนโยบายในการฝึกซ้อมแผน เพื่อเตรียมพร้อมในการรับมือกับอุทกภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เทศบาลควรพัฒนาระบบควบคุม ระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ มีการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดกิจกรรมและสร้างความตระหนักถึงเรื่องอุทกภัยให้กับประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกันในระดับของการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของแต่ละเทศบาล รูปแบบของการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การบริหารจัดการด้านอุทกภัย

เอกสารอ้างอิง

- ชโลธร กุลถาวราร. (2557). การศึกษาการบริหารจัดการกระบวนการการป้องกันภัยน้ำท่วมของชุมชนในเขตบางกรวย-ไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี กรณีศึกษา หมู่บ้านศิริวรรณ 1. *วารสารธุรกิจปริทรรศน์*, 6(1), 201-217.
- ชัยณรงค์ ลือไธสง. (2557). การแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำท่วมของเทศบาลตำบลป่าเมต อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 2(1), 72-79.
- ไททัศน์ มาลา และคณะ. (2555). *แนวทางในการจัดการอุทกภัย: กรณีศึกษาเทศบาลนครนนทบุรี* (รายงานผลการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ. (2557). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทองพจน์ ธีธมโม. (2562). *ประสิทธิผลการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีระศักดิ์ นิลทะสิน. (2551). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการปกครองส่วนท้องถิ่นสำนักงานเทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ไพบุลย์ อักษรนา. (2552). *การบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองเมืองหลังสวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลักษณาพร โรจนพิทักษ์กุล. (2552). *ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำท่วมซ้ำซากของ 14 ตำบลฝั่งซ้ายแม่น้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีในมิติของชุมชน*. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 21(1), 67-79.
- สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี. (2562). *รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปีเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี*. สุพรรณบุรี: เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี.
- สุวิมล สังวร. (2562). *การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี* (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อำพล ปุณญา. (2560). *รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กลยุทธ์การท่องเที่ยวและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ
มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
TOURISM STRATEGIES AND PHYSICAL CHARACTERISTICS AFFECTING
TOURING DECISION AT WAT NAPHRAMERURACHIKARAM
AYUTTHAYA PROVINCE

พระปลัดโอภาส โอภาโส, เสนีย์ พวงยานี, ทรงวิทย์ เจริญกิจธนารบ

Phrapalad Opas Obhaso, Senee Puangyane, Songwit Jaaroenkittanarab

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

Corresponding Author. E-mail: o.sirikittikul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การท่องเที่ยวและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.882 เก็บข้อมูลจากประชาชนที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามจำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพ และการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การท่องเที่ยวส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.12, p < 0.01$) และลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.35, p < 0.01$)

คำสำคัญ : กลยุทธ์การท่องเที่ยว; ลักษณะทางกายภาพ; การตัดสินใจมาท่องเที่ยว

Abstract

Objectives of this article were to study tourism strategies Attraction Access to tourist destinations Facilities and activities Physical characteristics Unique aspects of tourist attractions and the environment Affecting the decision to travel to Watnaphramerurachikaram Ayutthaya Province. The research model is quantitative

* Received January 29, 2020; Revised February 10, 2020; Accepted February 12, 2020

research. Using survey research from the questionnaire. Which has the whole confidence value of 0.882 collecting data from people who come to visit Watnaphramurachikaram Ayutthaya Province, 400 people. Statistics used in data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation. And statistical analysis of multiple regression. Findings were as follow : The results of the research showed People have opinions on tourism strategies. Physical characteristics and the decision to visit Watnaphramurachikaram. The overall picture is in a high level. Test results. The result of testing of the hypothesis of the research revealed that the tourism strategy influenced the decision to travel to Watnaphramurachikaram. Ayutthaya Significantly at the level of 0.01 ($\beta = 0.12, p < 0.01$). And physical characteristics affect the decision to visit Watnaphramurachikaram Ayutthaya Significantly at the level of 0.01 ($\beta = 0.35, p < 0.01$)

Keywords: Tourism Strategy; Physical Characteristics; Touring Decision

บทนำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และมีเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น วัดหน้าพระเมรุราชิการาม วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดพุทไธสวรรย์ หมู่บ้านโปรตุเกส ตลาดน้ำ คลองสระบัว ฯลฯ ยังรวมถึง ประเพณีต่าง ๆ ที่สะท้อนถึง วัฒนธรรม และวิถีชุมชน เช่น พิธีไหว้ครู บูชาเตา ของช่างตีมีด ตีดาบ หรือพิธีไหว้ครูมวยไทยโลก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว (ฤดี หลิมไพโรจน์, 2554)

วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต อิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงานศิลปะวิทยาการ และความรู้มากมายหลายสาขา ตลอดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งงานศิลปกรรมต่างๆ เหล่านี้นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ปัจจุบันวัดมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม คือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานที่สำคัญ เพราะภายในวัดประกอบไปด้วยศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรมและความเจริญของชาติอันเป็นแหล่งรวม ที่สามารถศึกษาย้อนกลับได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของ

ชุมชน นอกจากนี้วัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบ สันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา (รสิกา อังกูร, 2554)

วัดหน้าพระเมรุราชิการาม ตั้งอยู่ที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ริมคลองสระบัว ด้านเหนือของคูเมือง (แม่น้ำลพบุรีเก่า) ตรงข้ามกับพระราชวังหลวง ตำนานกล่าวถึง วัดนี้ว่า พระองค์อินทร์ในสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 รัชกาลที่ 10 แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงสร้างเมื่อ จุลศักราช 864 (พ.ศ. 2046) ประทานนามว่า “วัดพระเมรุราชิการาม” แต่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมเรียกว่า “วัดหน้าพระเมรุ” จึงเป็นนามของวัดที่ใช้มาจนทุกวันนี้ น่าจะเป็นวัดที่สร้างขึ้นตรงที่ถวาย พระเพลิงกษัตริย์องค์ใดองค์หนึ่งต้นสมัยอยุธยา เป็นวัดเดียวในกรุงศรีอยุธยาที่ไม่ถูกพม่าทำลาย และยังคงสภาพที่งดงาม มีประวัติศาสตร์จารึกในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา พระอุโบสถ เป็นแบบอยุธยาซึ่งมีเสาอยู่ภายใน พระประธานในอุโบสถเป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองสำริด ภายนอก ฉาบด้วยปูนลงลักปิดทองปางมารวิชัยทรงเครื่องพระมหากษัตริย์ราชสมัยกรุงศรีอยุธยา พระนามว่า “พระพุทธรูปนิมิตวิชิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์บรมไตรโลกนาถ” เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่ที่สุดองค์หนึ่งมีพระลักษณะสวยงามมาก ด้านหลังพระอุโบสถยังมีอีกองค์หนึ่งแต่เล็กกว่า คือ พระศรีอริยเมตไตรย์ สิ่งสำคัญที่ปรากฏภายในวัดนี้คือ พระอุโบสถและพระพุทธรูปประธานทรงเครื่องใหญ่ ซึ่งคงสร้างขึ้นราวรัชกาลของพระเจ้าปราสาททอง หน้าบันของพระอุโบสถเป็นไม้แกะสลักปิดทองที่แสดงรูป พระนารายณ์ทรงครุฑแวดล้อมด้วยเหล่าเทวดา คิดดังกล่าวน่าจะเป็นที่นิยมในสมัยโบราณที่ถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพ คือเป็นพระนารายณ์อวตาร ดังนั้น หน้าบันของโบสถ์ วิหาร หรือปราสาทราชวังที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้างหรือทรงบูรณะก็มักจะทำรูปพระนารายณ์ทรงครุฑเป็นสำคัญอันมีความหมายว่าวัดแห่งนี้เป็นพระอารามหลวง (กรมศิลปากร , 2561)

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในฐานะวัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญคู่กับสังคมไทยมาช้านาน เป็นที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวไทย วัดมีบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนร่วมช่วยสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าและมีความสุข วิวัฒนาการบทบาทของวัดเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาการของสังคม และในปัจจุบันบทบาทหนึ่งที่เพิ่มขึ้นมาคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ตลอดถึงการศึกษาวิจัยถึงลักษณะทางกายภาพของวัดที่มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวในวัดให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและประเพณีที่งดงามของสังคมไทย นำไปสู่การสร้างกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม เพื่อแนวทางในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องเหมาะสมตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านจากการสังเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ประกอบด้วย 1. ด้านเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว 2. ด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งพบว่า นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญหลาย

ท่านมีแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพมีความสอดคล้องใกล้เคียงกันมาใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การท่องเที่ยวของวัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของวัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. เพื่อศึกษากลยุทธ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรม ลักษณะทางกายภาพ ประกอบด้วย ด้านเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และด้านสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การท่องเที่ยวและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.882 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,110,203 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยว วัดหน้าพระเมรุราชิการาม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คำนวนจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วันธรรมดา วันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอย (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นกลยุทธ์การท่องเที่ยวของวัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 400)

กลยุทธ์การท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านสิ่งดึงดูดใจ	4.12	0.85	มาก
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.94	0.84	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.83	0.62	มาก
ด้านกิจกรรม	3.82	0.62	มาก
รวม	3.93	0.73	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับกลยุทธ์การท่องเที่ยวของวัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.85, $\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.84, $\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.62, $\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นลักษณะทางกายภาพ ของวัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 400)

ลักษณะทางกายภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	3.53	0.53	มาก
ด้านสภาพแวดล้อม	3.51	0.56	มาก
รวม	3.52	0.45	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นลักษณะทางกายภาพของวัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และด้านสภาพแวดล้อม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.53, $\bar{X}$ = 3.51, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นการตัดสินใจ มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n = 400)

การตัดสินใจมาท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม ช่วยให้เกิดความสบายใจตอบสนองความเชื่อในความ ศักดิ์สิทธิ์	3.60	0.76	มาก
2. ท่านมีความประทับใจในการท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามและจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง	3.65	0.50	มาก
รวม	3.62	0.63	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความคิดเห็นการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความประทับใจในการท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามและจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ การท่องเที่ยววัดเมรุราชิการามช่วยให้เกิดความสบายใจตอบสนองความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = 0.76)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลยุทธ์การท่องเที่ยว	การตัดสินใจมาท่องเที่ยว		t	p - Value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	3.205			
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	0.12	0.07	2.24	0.31
2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	0.13	0.04	2.67	0.10
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	0.02	0.05	0.37	0.05
4. ด้านกิจกรรม	0.04	0.05	0.39	0.18

$R = 0.56$ $R^2 = 0.48$ Adjusted $R^2 = 0.45$ SEE = 0.42 F = 13.84

*ระดับนัยสำคัญ $p < 0.05$, **ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจ (TA) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (TB) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (TC) และ ด้านกิจกรรม

(TD) ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรม ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการทดสอบความเหมาะสมของเส้นถดถอยนี้ มีค่าสถิติ F เท่ากับ 13.84 และจากการพิจารณาค่า R^2 เท่ากับ 0.48 ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจมาท่องเที่ยว ได้ร้อยละ 48.00 และพิจารณาจากค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.45 แสดงว่า ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายการตัดสินใจมาท่องเที่ยวได้ร้อยละ 45.00 นอกจากนี้ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าพิจารณาที่ค่า Std. Error of the Estimate เท่ากับ 0.42 และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่า

ด้านสิ่งดึงดูดใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.12, p < 0.01$) หมายความว่า วัดหน้าพระเมรุราชิการามเป็นสถานที่ดึงดูดใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ผลวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่ายอมรับสมมติฐาน

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.13, p < 0.01$) หมายความว่า วัดหน้าพระเมรุราชิการามสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ผลวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่ายอมรับสมมติฐาน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.02, p < 0.01$) หมายความว่า วัดหน้าพระเมรุราชิการาม มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ผลวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่ายอมรับสมมติฐาน

ด้านกิจกรรม ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.04, p < 0.01$) หมายความว่า วัดหน้าพระเมรุราชิการาม มีกิจกรรมหลากหลาย ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม ของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ผลวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่ายอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา กลยุทธ์การท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามนั้น มีความเห็นว่าวัดมีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์ทางด้านประวัติศาสตร์ รวมทั้งเป็นวัดที่มีความงดงาม สะอาด สวยงาม เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pike S. (2008) ที่กล่าวว่า สิ่งดึงดูดใจ นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

1.2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน ที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากความสะดวกสบายในการเดินทางมีผลต่อการมาท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไว (2558) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่าด้านความสามารถในการเข้าถึง มีการจัดการด้านพื้นที่รองรับด้านประโยชน์การใช้สอยของพื้นที่และบริเวณโดยรอบของชุมชน อย่างเป็นระบบ

1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามนั้นมีความเห็นว่าวัดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสถานที่จอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหารเครื่องดื่ม และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยววัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2560) ที่กล่าวว่าการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอุปกรณ์และบริการต่าง ๆ ที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เช่น ห้องสุขา ที่พัก ร้านอาหาร ศูนย์บริการข้อมูล ที่จอดรถ ป้ายข้อมูล เป็นต้น

1.4 ด้านกิจกรรม ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามคำนึงถึงกิจกรรมอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากการไหว้พระหรือไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พยอม ธรรมบุตร (2549) ที่กล่าวว่าการจัดการท่องเที่ยว เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรม

ต่างๆ ได้แก่ การร่วมกิจกรรมกับชุมชนชาวบ้าน ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้

2. ผลการศึกษา ลักษณะทางกายภาพ การท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1 ด้านเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามนั้นมีความเห็นว่าวัดมีความเป็นเอกลักษณ์โดยวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีความเก่าแก่และทรงคุณค่า พุทธศิลป์ที่ปรากฏภายในวัดมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ วัดเป็นศาสนสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒน์จิรัชย์ เวชชินินาท (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางอารยธรรม เหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาเรียนรู้

2.2 ด้านสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการามนั้น ให้ความสนใจกับวัดมีความสะอาดและความเป็นระเบียบ มีความร่มรื่น สวยงาม มีการใช้พื้นที่วัดอย่างเป็นสัดส่วนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) ที่กล่าวว่า ลักษณะทางกายภาพเป็นสิ่งที่ปรากฏแก่สาธารณชนเพื่อสร้างคุณค่า และช่วยสื่อให้ผู้บริโภค รับรู้ถึงภาพลักษณ์และคุณภาพของการบริการ เช่น สภาพแวดล้อมของสถานที่ให้บริการ ที่สามารถดึงดูดลูกค้าทำให้ลูกค้ามองเห็นภาพการให้บริการได้อย่างชัดเจน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ลักษณะทางกายภาพ ด้านเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

วัดมีความเป็นเอกลักษณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีความเก่าแก่และทรงคุณค่า พุทธศิลป์ที่ปรากฏภายในวัดมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ วัดเป็นศาสนสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ

วัดมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ทางด้านประวัติศาสตร์ รวมทั้งเป็นวัดที่มีความงดงาม สะอาด สวยงาม เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว

2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

เส้นทางคมนาคมเข้าถึงวัดได้สะดวก มีเครื่องหมายป้ายสัญลักษณ์จราจรบอกเส้นทาง และป้ายบอกระยะทางอย่างชัดเจน

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

วัดมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยว คือ สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายของที่ระลึก

4. ด้านกิจกรรม

มีการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในบริเวณวัด ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางแสวงบุญไหว้พระ 9 วัด

ลักษณะทางกายภาพ ด้านสภาพแวดล้อม

วัดมีความสะอาดและความเป็นระเบียบมีความร่มรื่น สวยงาม มีการใช้พื้นที่วัดอย่างเป็นสัดส่วน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา: พระปลัดโอภาส โอภาโส (2562)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) วัดหน้าพระเมรุราชิการามควรมีการพัฒนาสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยว วัดหน้าพระเมรุราชิการามพัฒนาวัดมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ทางด้านประวัติศาสตร์

รักษาความงดงาม สะอาด สวยงาม เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับคณะสงฆ์ และกรมศิลปากรในการอนุรักษ์โบราณสถานร่วมกัน

2) ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว ควรจัดเส้นทางคมนาคมเข้าถึงวัดได้สะดวก มีรถรับจ้างประจำทางให้บริการไปยังวัดได้โดยสะดวก มีถนนเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น รวมทั้งจัดทำป้ายสัญญาณจราจรบอกเส้นทาง และป้ายบอกระยะทางอย่างชัดเจน

3) วัดควรมีสั่งอำนวยการความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสถานที่จอดรถ หอสงฆ์ ร้านอาหารเครื่องดื่ม และร้านจำหน่ายของที่ระลึกให้มีความสะดวกบริการแก่นักท่องเที่ยว

4) วัดหน้าพระเมรุราชิการามควรจัดให้มีการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในบริเวณวัด สร้างความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของวัด

5) วัดหน้าพระเมรุราชิการามควรรักษาความเป็นเอกลักษณ์การท่องเที่ยวในมิติของศาสนาเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนา โดยสืบสานให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีความเก่าแก่และทรงคุณค่า

6) วัดหน้าพระเมรุราชิการามควรใส่ใจในเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบ มีความร่มรื่น สวยงาม มีการใช้พื้นที่วัดอย่างเป็นสัดส่วน รวมทั้งมีระบบการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด เป็นต้น

2) ควรจัดทำงานวิจัยในเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ประชาชนที่มาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึกและอาจได้ข้อค้นพบที่มีความชัดเจนมากขึ้น

3) ควรทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบระดับการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของทุกปี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข และยังทำให้ทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2561). *ประวัติวัดหน้าพระเมรุราชิการาม*. สืบค้น 2 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.qrcode.finearts.go.th/index.php/th/historicalpark>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). *สถิติสำหรับงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2558). *แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง*. ลำปาง: วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระปลัดโอภาส โอภาโส. (2562). *กลยุทธ์การท่องเที่ยวและลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยววัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- รลิกา อังกูร. (2554). *ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพฯเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยผ่านการนำชมศิลปวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฤดี หลิมโพโรจน์. (2554). *อิทธิพลของภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความตั้งใจกลับมาเที่ยวซ้ำที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วัฒน์จิรัช เวชชนินนาท. (2559). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุดรธานี*. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 4(3), 375-387.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. กรมการท่องเที่ยว. (2560). *แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว.
- Pike, S. (2008). *S.D. Destination Marketing: ANI Integrated Marketing Communication Approach*. Butterworth-Heinemann. Burlington.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ
ในจังหวัดสมุทรสงคราม*

THE DEVELOPMENT OF THE MONKS' PARTICIPATION IN COMMUNITY
DEVELOPMENT ACCORDING TO BUDDHISM IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระครูพิศิษฐ์ประทาน (ประยูร นนทิโย), พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ, พระมหาสุนันท์ สุนนโ

Phrakhrupisitphachanat (Prayoon Nandiyo), Phramaha Krisada Kittisobhano,

Phramaha Sunan Sunando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: pisitthaprachanat4249@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปศึกษากระบวนการในการพัฒนาและนำเสนอการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 32 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและพรรณนาความ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้เชี่ยวชาญ 12 รูป/คน พบว่า 1. พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสในฐานะเป็นที่ปรึกษาของชุมชน เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนมาโดยตลอด กิจกรรมเด่น คือ โครงการลงแขกลงคลอง เป็นกิจกรรมที่ขอแรงมาช่วยกันขุดลอกคลองน้ำ 2. กระบวนการในการพัฒนา ประกอบด้วย การสะท้อนปัญหาให้ชาวบ้านได้รับรู้อย่างแท้จริง การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 3. รูปแบบการเข้าร่วมในการตัดสินใจและเห็นพ้องด้วยวิถีพุทธ ทำได้โดยการศึกษาข้อมูลของชุมชนให้รอบด้าน พระสงฆ์ต้องร่วมกับชุมชนจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน เช่น ชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามมีการประชุมชาวบ้านทุกเดือนเพื่อวางแผนกันแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน เน้นความคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม; การพัฒนาชุมชน; วิถีพุทธ

Abstract

Objectives of this article were to study general conditions, development process and to propose the development of the monks' participation in community development according to Buddhism in Samut Songkhram Province. Methodology was the qualitative research collected data from 32 key informants

* Received March 3, 2020; Revised March 16, 2020; Accepted March 27, 2020

with semi-in-depth-interview script and from 12 participants in focus group discussion. Findings were: 1. Monks at the abbot positions were community consultants and spiritual refugees and had the important roles in helping communities. One outstanding project was “Longkhaek Longklong” which meant “Pitch-in the canal clean-up”, the project the people shared labor in dredging the canals, 2. Development process reflecting problems for people to comprehend, opening opportunities for people to express their opinions to find the way to solve problems together, 3 Method of participation in decision making along with Buddhist method could be carried out by all around data studies. Monks had to plan together with villagers for community development. For example, communities in Samut Songkhram province met every month to lay down plans for solving community problems, emphasizing values for money, transparency and check-ability.

Keyword: Participation; Community Development; Buddhism Principle

บทนำ

ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอันมาก เนื่องจากความซับซ้อนทางเหตุปัจจัยของสังคม ทำให้การดำรงชีวิตต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น จึงควรมีผู้มีบทบาทรับผิดชอบและหาทางเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงต้องนำวิกฤตินี้มาเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาสังคม ให้เป็นที่พึงพอใจของประชาชน ช่วยอบรมศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความสามัคคีเป็นที่ตั้งจึงเห็นได้ว่าแต่ละหมู่บ้านในประเทศไทยจึงมีวัดตั้งอยู่ในทุกหมู่บ้าน วัดหลายแห่งมุ่งที่จะพัฒนาด้านวัตถุและพัฒนาด้านอาคารสถานที่มากกว่าการที่จะพัฒนาเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการศึกษอบรม หรือการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละชุมชน วัดจึงเป็นที่พึ่งเพียงด้านพิธีกรรมเท่านั้น มีวัดหลายแห่งที่มุ่งสร้างวัดถลุงคลเครื่องรางของขลัง เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไม่พยายามที่จะพึ่งตนเอง และเมื่อได้ปัจจัยก็จะนำมาพัฒนาสร้างวัดให้ใหญ่โตจนเกินความจำเป็น แต่การพัฒนาวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์รวมของสงฆ์ จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทพัฒนาวัดและชุมชนจึงไม่เต็มที่ ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนไม่สมบูรณ์ตามหลักของการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยที่เข้ามาบวชแล้ว ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน ไม่ได้เผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชน ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่สุจริตถูกทาง สังคมและพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหา สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาเริ่มทรุดต่ำ ประกอบกับยุคของการ

เปลี่ยนแปลงเป็นสมัยใหม่ มีการรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามาอย่างเต็มรูปแบบ จนละเลย วัฒนธรรมและจริยธรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคม ประชาชนขาดศรัทธาใน พระพุทธศาสนา และความประเพณีของพระภิกษุสงฆ์ก็ย่อหย่อนจากพระธรรมวินัย และเป็นที่ดี ดึงแก่ผู้ที่ได้พบเห็น (คะนิงนิตย จันทรบุตร, 2532)

วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา ด้วยชนชาติไทยได้นับถือ และสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ของชาติส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา องค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติทุกๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมา ตั้งแต่อดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน จึงมีคำขวัญว่า ชาติ พระพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องคู่กันไปด้วยกัน นอกจากนี้ วัดยังเป็นศูนย์รวม กิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ กับทั้งเป็นสถานที่ดำเนินการ อบรม แนะนำ สั่งสอน และสงเคราะห์ประชาชนเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ประชาชน ตามกำลังความสามารถของวัดและพระภิกษุสงฆ์พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่บริหารหมู่คณะเป็นหัวหน้า สงฆ์ในวัด ปกครองดูแลและแนะนำสั่งสอนอบรมพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรืออาศัยอยู่ ในวัด และอำนวยความสะดวกกิจการทุกอย่างเกี่ยวกับวัด รวมทั้งประชาชนรอบๆวัดก็คือ เจ้าอาวาส (พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, 2538) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 36 บัญญัติไว้ว่า วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาส รูปหนึ่ง ในมาตรา 31 วรรค 3 บัญญัติไว้ว่า ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป และ ในมาตรา 37 (3) บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรม วินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นการขยายความอนุโลมตามพระพุทธดำรัสข้างต้น นอกจากนี้ แล้วมหาเถรสมาคมองค์กรปกครองสูงสุดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นี้ ยังได้ตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 ว่าด้วยระเบียบการ ปกครองคณะสงฆ์ ข้อ 5) กำหนด “การ” คือ กิจการ ที่คณะสงฆ์จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระ ศาสนา หรือเกี่ยวกับคณะสงฆ์ มี 6 ฝ่าย คือ (1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงามหรือการปกครอง คณะสงฆ์ (2) การศาสนศึกษา (3) การศึกษาสงเคราะห์ (4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) การ สาธารณูปการ (6) การสาธารณสงเคราะห์ (กรมการศาสนา, 2542)

การพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีความ พร้อม ความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ประชาชนในชุมชนมีการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและมีความสุข จึงจำเป็นจะต้องอาศัยกำลังจากทุกคน ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ระดับชุมชน หรือสูงขึ้นไป จะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่เท่าที่จะทำได้และบทบาทกล่าวคือการทำหน้าที่อย่างหนึ่งให้สำเร็จและ สมบูรณ์ตามที่ได้รับมอบหมายหรือตามบทบาทนั้นๆ ซึ่งเป็นบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในบทบาทเช่นนี้ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน มั่นคงในฐานะหน้าที่

ต่างๆ ที่ชุมชนนั้นจะพึงมียั่งยืนในการ ทำงานต่างๆ ให้มีความอยู่รอดปลอดภัยและการทำหน้าที่ เหล่านี้ของพระสงฆ์ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนพัฒนาชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะพระสงฆ์ ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่เกิดความเปลี่ยนแปลงและกำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วมากทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขตชุมชนเมืองและ ตลาดน้ำอัมพวา เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม ทำสวนลั่นจี่ สวนส้มโอ และน้ำตาลมะพร้าว คนใน ชุมชนอยู่ แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่นมี โรงงานขนาดย่อม มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความ เปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบในด้าน ต่างๆ แก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่ เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำ การเกษตร หันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการ เปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในการดำรงชีวิตของคนในจังหวัดสมุทรสงครามทั้งสิ้น และจากสภาพ ปัญหาดังกล่าวผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวฯ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียงอยู่ดีกินดีและมี ภูมิคุ้มกันที่ดีตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยอาศัยการมีส่วนร่วม และความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้รู้จักคุณค่าของ ทรัพยากรที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียงและ อยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนา ชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านต่างๆ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ (Decision making) 2) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation) 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ (Benefits) (Cohen & Uphoff, 1980) โดยภาพรวมและในแต่ละด้านเป็นอย่างไร บ้าง รวมถึงการการนำเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC for Participatory Planningประกอบด้วย 1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation: A) 2. ขั้นตอนการสร้างแนว ทางการพัฒนา (Influence: I) 3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C) (ศิริวรรณ เพียร สุขและคณะ, 2541) มาใช้วิเคราะห์กระบวนการในการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ประยุกต์กับหลัก พุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2. วิริยะ ความ พากเพียรในสิ่งนั้น 3. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น 4. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องใน เหตุผลของสิ่งนั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษากระบวนการการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม หลักพุทธธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 32 รูป/คน เพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงครามเบื้องต้น หลังจากนั้นทำการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันรูปแบบดังกล่าวและปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนสรุปเป็นองค์ความรู้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการตัดสินใจและตกลงใจนั้น พระสงฆ์ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจหรือตกลงใจในการดำเนินการพัฒนาชุมชนนั้น ส่วนใหญ่คือพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะผู้ปกครอง ระดับพระผู้ใหญ่ของคณะสงฆ์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม อาทิเช่น 1) ในฐานะเป็นที่ปรึกษาของชุมชน 2) ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน 3) ในฐานะมีความรู้ความสามารถ 4) ในฐานะมีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนเป็นเวลานาน ในส่วนของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น พระสงฆ์เห็นว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน

หลายๆวัดในจังหวัดสมุทรสงครามดำเนินการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของหลายๆฝ่าย การจะตัดสินใจดำเนินการใดๆที่เกี่ยวกับทางวัด อาทิเช่น การเบิกจ่ายงบประมาณของทางวัด เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ด้าน การดำเนินงานของแผนและโครงการ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนมาโดยตลอด เมื่อชุมชนมีงานหรือมีกิจกรรมใดๆก็ตาม พระสงฆ์ก็จะคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ กิจกรรมเด่นที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนของตน ก็คือ โครงการลงแขก ลงคลอง พระสงฆ์ให้ความช่วยเหลือชุมชนในหลายๆเรื่อง สนับสนุนทั้งเงินในการซื้อน้ำมันเรือ และเครื่องจักรบ้าง บางวัด บางองค์ก็สนับสนุนน้ำดื่ม บางรูปก็เอาแรงกายมาช่วยชาวบ้าน บางรูปก็มาให้กำลังใจชาวบ้านที่มาร่วมกันทำกิจกรรม นับเป็นสิ่งที่ดีมากที่ชุมชนของเรามีพระสงฆ์ที่ดีและน่าเลื่อมใส จะเห็นได้ว่ากิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนและชาวบ้านทำขึ้นมานั้น จะได้รับความช่วยเหลือจากพระสงฆ์และวัดเป็นอย่างดี หลายๆครั้งกิจกรรมที่ชาวบ้านและชุมชนจัด ขึ้นมา หากจัดขึ้นภายในวัดพระสงฆ์ก็จะเป็นธุระในการจัดสถานที่บ้าง สนับสนุนอุปกรณ์ที่ต้องใช้ งานบ้าง ทำให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมขึ้นระหว่าง บ้าน วัด และชุมชน (บวช)

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ด้าน การรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นผลประโยชน์ที่ได้รับโดยตรง อาทิเช่น ประชาชน ชาวบ้านเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น มีผู้อุปถัมภ์วัดและพระพุทธศาสนา เพิ่มมากขึ้น บ้าน วัด และชุมชน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง บ้าน วัด และชุมชน ช่วยเหลืองานและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน พระสังฆาธิการระดับสูงพิจารณา ความดีความชอบ ให้แก่พระสงฆ์ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคม เช่น การเลื่อนสมณศักดิ์ หรือการมอบหมายหน้าที่การ งานทางด้านคณะสงฆ์ให้รับผิดชอบ หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เห็นถึงความสำคัญของ พระสงฆ์ ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและบุคลากรในการจัดกิจกรรมของพระสงฆ์อย่างเต็มที่ ประชาชนไว้วางใจในตัวพระสงฆ์ ให้ความเคารพยำเกรง และสามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจได้ ประชาชนคอยให้การสนับสนุน และปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา วัดวาอาราม และพระสงฆ์ เป็นอย่างดีประชาชนให้ความสนใจพระพุทธศาสนา และเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น สถานศึกษาให้การ สนับสนุน นำเด็กและเยาวชนเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมของทางวัด เพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของ ทุกฝ่าย และเข้าร่วมทำกิจกรรมที่ทางคณะสงฆ์จัดขึ้นเป็นประจำ ส่วนที่สอง เป็นผลประโยชน์ ทางอ้อมที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม คือ พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้ช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาคุณภาพจิตใจของประชาชน

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ด้าน การติดตามและประเมินผลโครงการ พบว่า พระสงฆ์ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านใน การติดตามและประเมินผลโครงการ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการในการสอบถามความคิดเห็นจาก

ชาวบ้าน สอบถามความรู้สึกจากชาวบ้าน แล้วนำผลที่ได้นั้นไปร่วมประชุมกับชุมชนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป วิธีที่สองที่พระสงฆ์ใช้ก็คือการเข้าร่วมประชุมเวทีชาวบ้านที่ชุมชนจัดขึ้น แล้วสะท้อนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานให้แก่ละชุมชนฟังเพื่อร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว วิธีที่สามเป็นนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการของพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด และให้วัดทุกวัดจัดทำรายงานผลการพัฒนาชุมชนส่งให้เจ้าคณะผู้ปกครองทราบตามลำดับ

2. กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

กระบวนการในการสร้างความรู้ (Appreciation: A) เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์นั้น ประกอบด้วยกระบวนการ 9 กระบวนการคือ 1) การสะท้อนปัญหาให้ชาวบ้านได้รับรู้อย่างแท้จริง 2) การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 3) คณะสงฆ์ร่วมกับผู้นำชุมชนจัดประชุมเวทีชาวบ้านเป็นประจำทุกเดือน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน 4) พระสงฆ์ช่วยชุมชนประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ชาวบ้านรู้ ร่วมถึงเทศน์อบรมสั่งสอนชาวบ้านด้วย 5) ส่งพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถไปสอนศีลธรรมตามสถานศึกษา ร่วมถึงลงพื้นที่ชุมชน สร้างความตระหนักรู้และปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีแก่ชุมชน 6) จัดอบรมให้ความรู้เรื่องสัมมาชีพ เปิดวัดให้เป็นตลาด สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน และชุมชน 7) สอนชาวบ้านให้รู้จักพอเพียง อดทน ใช้ชีวิตบนความไม่ประมาท 8) ส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเอง เห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชน รักษา และวางแผนชุมชนของตนเอง และร่วมกันพัฒนา 9) พัฒนาวัดของตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

3. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

หลังจากที่คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีการพัฒนาตามกระบวนการ AIC แล้วข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอโมเดลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ดังนี้

ตารางที่ 1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ใน จังหวัดสมุทรสงคราม

อิทธิบาท 4: ภูมิธรรมร่วมกัน กิจกรรมกลุ่มร่วมกัน			
ด้าน	การสร้างความรู้	แนวทางการพัฒนา	แนวทางการปฏิบัติ
1. การตัดสินใจ	ศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ถึงข้อดี ข้อเสียผลกระทบ ที่จะตาม รวมถึงการขอ คำปรึกษาจากเจ้าคณะ ผู้ปกครอง	ฟังเสียงชาวบ้านให้ มาก ถ้าม ความ ต้องการของชาวบ้าน ทำงานร่วมกับชุมชน อย่างต่อเนื่อง	วัดต้องมีความพร้อม ทั้ง เงิน คน และวัสดุ มีการบริหารจัดการที่ดี เมื่อมีความพร้อม
2. ดำเนินการ	มีการวางแผนงานที่รัดกุม ร่วมกับหน่วยงาน ที่ เกี่ยวข้อง จัดทำเป็น โครงการเพื่อเสนอขอ งบประมาณสนับสนุน เน้นความคุ้มค่าของการ ลงทุน เน้นความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้	ปฏิบัติตามแผนที่วาง ไว้ ไม่ลัดขั้นตอน อัน ทำให้การดำเนินงาน เสียหายได้ หมั่น ประชุมกันเนื่องนิตย	ทำงานกับชาวบ้านให้ มาก ลดความขัดแย้ง เน้นสร้างความเข้าใจ กับชาวบ้านและชุมชน ประชาสัมพันธ์ บอก กล่าวให้ชาวบ้านรู้และ มีส่วน ร่วม ใน การ พัฒนาชุมชน
3. รับประโยชน์	สังเกตพฤติกรรมของ ชาวบ้าน ลักษณะอาการ ความรู้สึกของชาวบ้านว่า เป็นอย่างไร แล้วนำมา ประมวลผล	สอบถามความรู้สึก ความ พึง พอ ใจ สัมภาษณ์ชาวบ้าน เน้นการพูดคุย หรือ จัดประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำผลที่ได้มา ปรับปรุงแก้ไข	จัดทำรายงานให้พระ ผู้ใหญ่ทราบอย่าง ส ม ่า เ ส ม อ น ำ ขอบปรองที่ได้รับมา หาแนวทางในการ แก้ปัญหาาร่วมกัน
4. ติดตามผล	ประชาชนศรัทธาในตัว พระสงฆ์มากขึ้น คน ทำบุญมากขึ้น ชาวบ้าน ให้ความร่วมมือในการทำ กิจกรรมเพิ่มมากขึ้น พระสงฆ์มีบทบาทใน ชุมชนเพิ่มขึ้น	รับโดยอ้อม อาทิเช่น ชุมชนเข้มแข็งมาก ขึ้น ชาวบ้านอยู่ดีมี สุข สังคมสงบสุข พระพุทธศาสนา มั่นคง เน้น ความ สามัคคีในชุมชน	หลายรูปมองเป็น หน้าที่ที่ต้องทำ เน้น ความ สุข ทางใจ มากกว่าทางกายและ วัตถุ จึงไม่คิดรับ ผลประโยชน์

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจวิถีพุทธ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ศึกษาถึงข้อดีและข้อเสีย และผลกระทบที่จะตามมา ก่อนการตัดสินใจและตกลงใจทำโครงการใดๆ รวมถึงการขอคำปรึกษาจากเจ้าคณะผู้ปกครองก่อนด้วย ฟังเสียงชาวบ้านให้มาก ถามความต้องการของชาวบ้านทุกครั้ง ทำงานร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง วัดต้องมีความพร้อมทั้ง เงิน คน และวัสดุ มีการบริหารจัดการที่ดี เมื่อมีความพร้อม 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการวิถีพุทธ ได้แก่ มีการวางแผนงานที่รัดกุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นโครงการเพื่อเสนอของบประมาณสนับสนุน เน้นความคุ้มค่าของการลงทุน เน้นความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ไม่ลัดขั้นตอน อันทำให้การดำเนินงานเสียหายได้ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ทำงานกับชาวบ้านให้มาก ลดความขัดแย้งกับชาวบ้าน เน้นสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชน ประชาสัมพันธ์ บอกกล่าวให้ชาวบ้านรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมวิถีพุทธ ได้แก่ สังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน ลักษณะอาการความรู้สึกของชาวบ้านว่าเป็นอย่างไร แล้วนำมาประมวลผล สอบถามความรู้สึก ความพึงพอใจสัมภาษณ์ชาวบ้าน เน้นการพูดคุย หรือจัดประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข จัดทำรายงานให้พระผู้ใหญ่ทราบอย่างสม่ำเสมอ นำข้อบกพร่องที่ได้รับมาหาแนวทางในการแก้ปัญหาหารือกันระหว่าง บ้าน วัด และชุมชน 4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการวิถีพุทธ ได้แก่ รับโดยตรง อาทิเช่น ประชาชนศรัทธาในตัวพระสงฆ์มากขึ้น คนทำบุญมากขึ้น ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น พระสงฆ์มีบทบาทในชุมชนเพิ่มขึ้น รับโดยอ้อม อาทิเช่น ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข สังคมสงบสุข พระพุทธศาสนามั่นคง เน้นความสามัคคีในชุมชน หลายรูปมองเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ เน้นความสุขทางใจมากกว่าทางกายและวัตถุ จึงไม่คิดรับผลประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจวิถีพุทธ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ศึกษาถึงข้อดีและข้อเสีย และผลกระทบที่จะตามมาก่อนการตัดสินใจและตกลงใจทำโครงการใดๆ รวมถึงการขอคำปรึกษาจากเจ้าคณะผู้ปกครองก่อนด้วย ฟังเสียงชาวบ้านให้มาก ถามความต้องการของชาวบ้านทุกครั้ง ทำงานร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง วัดต้องมีความพร้อมทั้ง เงิน คน และวัสดุ มีการบริหารจัดการที่ดี เมื่อมีความพร้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมชญา ชนวงค์ และคณะ (2553) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนบนเพื่อการ

พึ่งตนเองบนฐานทุนทางสังคม” ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนอำเภอดอนสักพื้นที่ริมฝั่งทะเลในป่าดอนสักสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ดอนสลับกับที่ราบ ในอดีตทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ทั้งป่าดิน น้ำ แร่ ทะเลมีป่าชายเลนผืนใหญ่ที่สุดในอ่าวบ้านดอน ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม สังคมวัฒนธรรมชุมชนมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดของชุมชน วัฒนธรรมความเชื่อประเพณีที่เป็นทุนทางสังคมทั้งในด้านการทามาหากินและการประกอบอาชีพ ด้านการศึกษามีโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 27 โรงความสัมพันธ์ชุมชนยังมีระบบเครือญาติ มีภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ยังปรับใช้ได้ตามยุคสมัยอาชีพของชุมชนหาประมงชายฝั่ง การทำเกษตรกรรม ระบบการเมืองการปกครองในอดีตมีผู้นำที่อนุเคราะห์ด้วยธรรม ปัจจุบันยึดผลประโยชน์ทุนทางสังคม มีรูปแบบเชิงสสารและโครงสร้าง เมืองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ทุนคน ทุนสถาบัน ทุนวัฒนธรรม และทุนองค์ความรู้ ทุนคน คนมีคุณภาพในด้านสุขภาพปานกลาง มีจิตใจดีโอบอ้อมอารี สติปัญญาเฉลียวฉลาด ทุนวัฒนธรรมมีพื้นฐานจากพระพุทธศาสนาที่เป็นบ่อเกิดความเชื่อและประเพณีเฉพาะถิ่นที่สร้างอัตลักษณ์ของตนที่เติมเต็มทุนชีวิตให้สมบูรณ์ สถาบันครอบครัวที่เคยเข้มแข็งอ่อนแอลง สถาบันศาสนาที่เป็นแกนของชุมชนปัจจุบัน ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน สถาบันการเมืองการปกครองเดิมปกครองด้วยธรรมและมี ธรรมมาภิบาลปัจจุบันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สังคมดอนสักเดิมมีรูปแบบเชิงสสารที่เป็นคุณค่าเกี่ยวกับความไว้วางใจ ความสามัคคี การให้และแบ่งปัน การต่างตอบแทน การเอื้ออาทร ค่านิยม การแลกเปลี่ยนและบรรทัดฐานทางสังคม ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ในรูปแบบเชิงโครงสร้างมีกลุ่มและเครือข่ายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการวิถีพุทธ ได้แก่ มีการวางแผนงานที่รัดกุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นโครงการเพื่อเสนอของบประมาณสนับสนุน เน้นความคุ้มค่าของการลงทุน เน้นความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ไม่ลัดขั้นตอน อันทำให้การดำเนินงานเสียหายได้ หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ ทำงานกับชาวบ้านให้มาก ลดความขัดแย้งกับชาวบ้าน เน้นสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชนประชาสัมพันธ์ บอกกล่าวให้ชาวบ้านรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของจรีพร กาญจนการุณ (2546) วิจัยเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน” ผลการวิจัยพบว่า แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียนที่กลุ่มตัวอย่างรู้จัก และยอมรับ ร้อยละ 10 ขึ้นไป มี 22 แหล่ง จำแนกได้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ 1 แหล่ง และแหล่งการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น 21 แหล่งนอกจากนั้นมีแหล่งการเรียนรู้ซึ่งได้รับการเสนอแนะเพิ่มเติมโดยเป็นแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นอีก 2 แหล่ง กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้คุณค่าของแหล่งการเรียนรู้แต่ละแหล่งที่มีต่อตัวเอง และต่อชุมชนแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ป่าชายเลนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ชาวชุมชนรู้จักและรับรู้มากที่สุดว่ามีความสำคัญมีคุณค่าต่อตนเองและต่อชุมชนในระดับสูง เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ชาวชุมชนเห็นประโยชน์มากที่สุด และเห็นว่าเป็นแหล่งการ

เรียนรู้ที่ควรนำมาพัฒนาให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ แนวทางการใช้ประโยชน์ป่าชายเลนบางขุนเทียนในอนาคตเป็นแนวทางที่ควรต้องพิจารณาทั้งด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งศึกษาเชิงนิเวศวิทยา และสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิตชุมชน ฯลฯ ส่วนแนวทางการพัฒนาป่าชายเลนบางขุนเทียนต้องเน้นผสมผสานการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าชายเลน ความต้องการและความเจริญความทันสมัยของชุมชนเข้าด้วยกัน โดยต้องใช้การมีส่วนร่วมและอาศัยความร่วมมือจากชุมชนทุกชั้นตอน

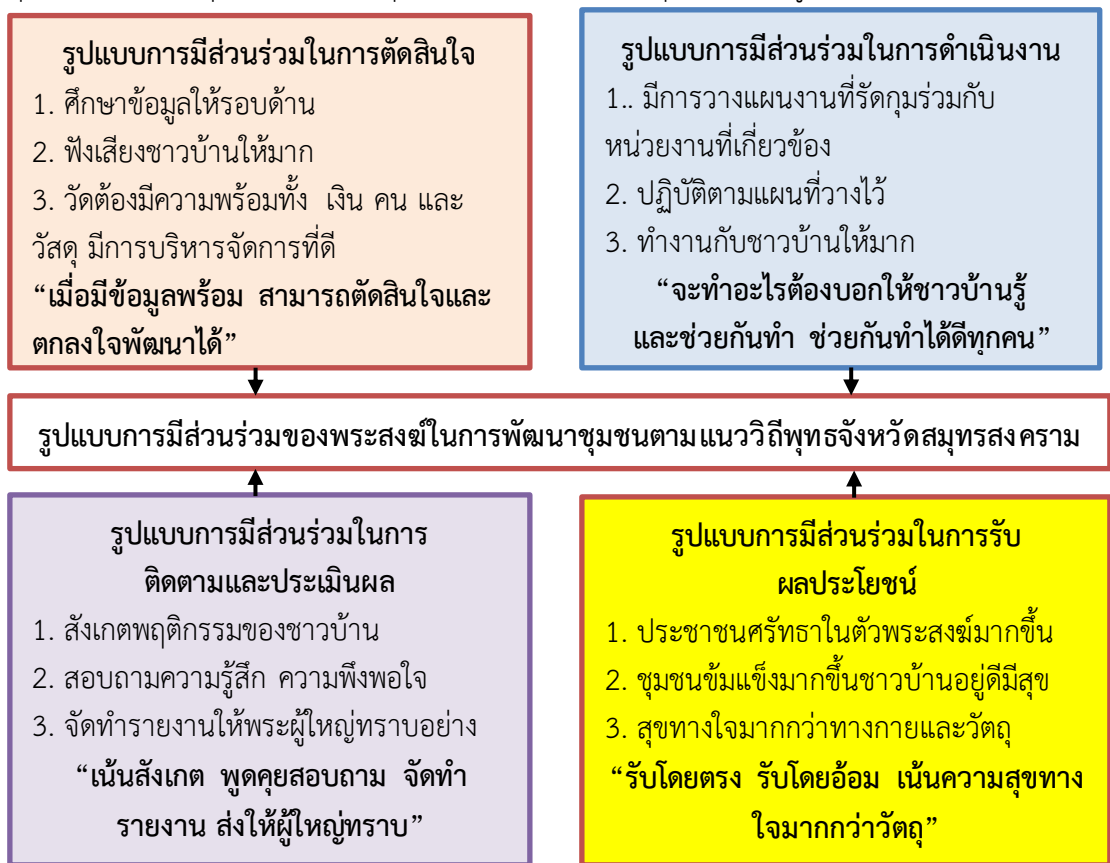
3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมวิถีพุทธ ได้แก่ สังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน ลักษณะอาการ ความรู้สึกของชาวบ้านว่าเป็นอย่างไร แล้วนำมาประมวลผล สอบถามความรู้สึก ความพึงพอใจ สัมภาษณ์ชาวบ้าน เน้นการพูดคุย หรือจัดประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข จัดทำรายงานให้พระผู้ใหญ่ทราบอย่างสม่ำเสมอ นำข้อบกพร่องที่ได้รับมาหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด และชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของดารณี รักดี (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพในชุมชนชนบทพึ่งตนเอง” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1. ชุมชนชนบทพึ่งตนเองมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพ ที่เกิดจากกระบวนการการเรียนรู้ในวิถีชีวิต มีบทบาทมากกว่าการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน 2. การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ ในวิถีชีวิต มีรูปแบบการศึกษาที่ชุมชนเป็นฐานความรู้ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มอาชีพเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้ โดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้การอบรมเพิ่มเติมแก่ผู้นำ เพื่อเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวแก่สมาชิกในชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มส่วนใหญ่ ใช้การอบรมให้ความรู้ภาคทฤษฎี ศึกษาดูงานและปฏิบัติจริงในแหล่งความรู้ในชุมชน ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองในอาชีพ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในชุมชนแบบนี้ ที่สำคัญคือ ผู้ให้ความรู้ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้ทักษะ และความสามารถในการสร้างเครือข่ายด้านอาชีพ คนในชุมชนมีความศรัทธาในผู้ให้ความรู้และชุมชนมีการรวมกลุ่มกัน โดยมีเป้าหมายในการพึ่งตนเอง

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการวิถีพุทธ ได้แก่ รับโดยตรง อาทิเช่น ประชาชนศรัทธาในตัวพระสงฆ์มากขึ้น คนทำบุญมากขึ้น ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น พระสงฆ์มีบทบาทในชุมชนเพิ่มขึ้น รับโดยอ้อม อาทิเช่น ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข สังคมสงบสุข พระพุทธศาสนามั่นคง เน้นความสามัคคีในชุมชน หลายรูปมองเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ เน้นความสุขทางใจมากกว่าทางกายและวัตถุ จึงไม่คิดรับผลประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของกริชพัฒน์ ภูวนา (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข กรณีศึกษา: บ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม”, ผลการศึกษาพบว่า โดยสรุปรูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุขของบ้านดอนมันมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความสัมพันธ์ ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการของชุมชน 2) วิเคราะห์ปัญหา

การพิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโครงการ 3) ทดลองและประเมินผลการใช้ 4) การคืนความรู้สู่ชุมชน รูปแบบนี้สามารถส่งเสริมให้ประชาชนได้ขบคิดปัญหาาร่วมกัน สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน โดยผ่านกระบวนการสนทนาด้วยฐานที่เท่าเทียมกัน ดำเนินกิจกรรมที่มีพลังเพื่อเสริมความเข้มแข็งประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: พระครูพิศิษฐ์ประทานภ (2562)

จากภาพที่ 1 พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงครามมี 4 รูปแบบคือ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ เมื่อมีข้อมูลพร้อม รู้ความต้องการของชาวบ้าน วัดมีเงิน มีคน มีวัสดุ มีความพร้อม ก็สามารถตัดสินใจและตกลงใจพัฒนาได้, รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ

เริ่มจากการวางแผนงานที่รัดกุม ทำอะไรต้องบอกให้ชาวบ้านรู้และช่วยกัน, รูปแบบการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม ประชาชนศรัทธาในตัวพระสงฆ์มากขึ้น คนทำบุญมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข สังคมสงบสุข รูปแบบการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ การสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน “เน้นสังเกต พูดคุย สอบถาม จัดทำรายงาน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะสงฆ์ควรนำองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงครามให้ชัดเจน ตามหลักการมีส่วนร่วม จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

พระสงฆ์ควรศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน มีการวางแผนงานที่รัดกุมร่วมกับหน่วยงานที่ หมั่น ประชุมกันเนืองนิตย์ ทำงานกับชาวบ้านให้มาก ลดความขัดแย้งกับชาวบ้าน เน้นสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชน ประชาสัมพันธ์ บอกกล่าวให้ชาวบ้านรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังเกตพฤติกรรมของชาวบ้าน ลักษณะอาการ ความรู้สึกของชาวบ้าน สัมภาษณ์ชาวบ้าน เน้นการพูดคุย หรือจัดประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากระบวนการการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดอื่นๆ
2. ควรศึกษาพัฒนาการการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงครามในหลากหลายมิติทางสังคม บูรณาการกับหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กริชพัฒน์ ภูวนา. *รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข กรณีศึกษา: บ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คะนิงนิตย์ จันทบุตร. (2532). *สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- จรีพร กาญจนการณ. *การนำเสนอแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเขตบางขุนเทียน (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารณี รักดี. *การพัฒนาแบบการศึกษาระดับพื้นฐานเพื่ออาชีพในชุมชนชนบทพึ่งตนเอง (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปรมชญา ชนะวงศ์ และคณะ. (2553). *การพัฒนาศักยภาพชุมชนบนเพื่อการพึ่งตนเองบนฐานทุนทางสังคม* (รายงานผลการวิจัย). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระครูพิศิษฐ์ประชาณ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *ธรรมานุชิตชีวิต*. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงคล. (2538). *การบริหารวัด (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายและธนาคารสหธนาคารจำกัดมหาชน.
- ศิริวรรณ เพียรสุข และคณะ. (2541). *ผลการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลผู้ป่วยโรคจิตในชุมชน*. อุบลราชธานี: โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.

การส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้วยหลักสูตรฝึกรอบรม
สีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ*

THE PROMOTION OF CREATIVE THINKING SKILLS BY USING THE NATURALLY
DYEING TRAINING CURRICULUM OF TAI LUE CLOTH

วารางคณา ศรีสุข, รุ่งทิวา กองสอน, อมรรัตน์ วัฒนาร

Warangkana Sriphuy, Rungtiwa Kongson, Amornrat Wattanatorn

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao

Corresponding Author. E-mail: bibiwz12345@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ และศึกษาระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ทำการทดสอบก่อน-หลังเรียนกับกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านจำบอน ตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ หลักสูตรฝึกรอบรมสีย้อมธรรมชาติ แบบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ และแบบประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีพบว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกรอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกรอบรมฯ มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์คิดเป็นร้อยละ 84.72 ระดับคะแนนคุณภาพระดับดีมาก

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกรอบรม; สีย้อมธรรมชาติ; ความคิดสร้างสรรค์; ผ้าไทลื้อ

Abstract

Objectives of this article were to compare the creative thinking skills of students before and after learning by using the natural dyeing training curriculum of Tai Lue cloth and to study the level of students' creative thinking skills, using Quasi – Experimental Research. The instruments used for this experiment were: 1) the natural dyes training curriculum 2) creative thinking test and 3) creative thinking evaluation. We proceed according to the

* Received February 21, 2020; Revised March 12, 2020; Accepted March 20, 2020

learning plans which based on the one-group pretest-posttest design with target group of 27 students in Matthayom 3 at Ban Jambon School Tambon Ang Thong Chiang Kham Phayao during 2019 academic year. Data were statistically analyzed by percentage, mean, standard deviation and t-test. The findings were: After learning in the natural dyes training curriculum of Tai Lue cloth, the students had creative thinking skills higher than before learning with statistically significance difference at 0.05. The percentage of students who had learned in the natural dyes training curriculum was 84.72, it was on medium level quality.

Keywords: Training Curriculum; Naturally Dyeing; Creative Thinking; Tai Lue Cloth

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้นควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยยึด “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ ดังนั้น จึงมุ่งเน้นการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญาที่เกิดจากการใช้ความรู้และทักษะการใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและพัฒนา และการพัฒนานวัตกรรม นำมาใช้ในทุกด้านของการพัฒนา การพัฒนาเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมไทยมีคุณภาพและมีความเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม โดยมีที่ยืนสำหรับทุกคนในสังคมและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการผนึกกำลังในการผลักดันขับเคลื่อนร่วมกันของทุกภาคส่วน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560) กล่าวว่า ปัจจุบันการศึกษาไทยเข้าสู่ยุค 4.0 แล้ว โดยการศึกษาไทย 4.0 คือ การศึกษายุคผลผลิต เป็นยุคที่ต้องการผลผลิต หรือ Products ให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ของชุมชนตนเองและชุมชนอื่นๆ ด้วยทักษะการศึกษาที่เน้นการทำได้ และลงมือทำแล้วออกมาเป็นผลผลิต นอกจากนี้การศึกษาไทย 4.0 ยังถือว่าเป็นยุคที่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่ประเทศไทยต้องมองผลิตภาพในลักษณะที่ตามให้ทันและก้าวไปข้างหน้า นอกจากนี้ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560) ยังได้เสนอว่า การศึกษาไทย 4.0 จำเป็นต้องเน้นที่การคิด

สร้างสรรค์ (Creative Thinking) แล้วแปรรูปความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์ออกมา (Product) แต่การที่จะมีความคิดสร้างสรรค์ได้ต้องคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การศึกษา 4.0 เป้าหมาย คือ การศึกษาเพื่อสร้างคนให้พร้อมที่จะไปสร้างนวัตกรรม ผู้สร้างนวัตกรรมต้องมีทักษะของการศึกษา 4.0 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดออกแบบ และการคิดกลั่นกรอง ทักษะคิดผลิตภาพและคิดแก้ปัญหา ทักษะคิดประกอบการและทักษะคิดผู้นำ แม้ทักษะจะมีความสำคัญอย่างที่กำลังกล่าวมา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะดำเนินการได้โดยยากจนเกินไป เพียงแต่การพัฒนาทักษะนั้นต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ทำพร้อมกันทุกภาคส่วน ทุกวิชาที่สอน และทำต่อเนื่องยาวนานพอสมควรเราจึงจะเห็นผล ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งมีความสามารถมากกว่าด้านอื่นๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมความก้าวหน้าของประเทศชาติ ประเทศใดก็ตามที่สามารถแสวงหาพัฒนา และดึงเอาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประชากรในประเทศออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเท่าใดยิ่งมีโอกาสดำรงและเจริญก้าวหน้าได้มากเท่านั้น (อารี พันธมณี, 2537)

ในการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดประสงค์ นั้นหลักสูตรถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา การจัดการศึกษาจึงจำเป็น ต้องมีหลักสูตรเป็นข้อกำหนดหรือเป็นแผนในการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนต้องเรียนรู้อะไร โดยพยายามจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องประกอบอาชีพมากที่สุด (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557) ฉะนั้นการศึกษาควรมุ่งมองหรือพัฒนาทุนมนุษย์ที่เน้นการบูรณาการเชื่อมโยงองค์ความรู้ผสมผสานกับชีวิตจริง นำปัญหาหรือเรื่องราวหรือนวัตกรรมที่มีอยู่มาแก้ไข สร้างสรรค์ พัฒนาสู่การนำไปสร้างประโยชน์ให้กับชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อนำสู่การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ที่มีคุณค่า

ผ้าทอไทลื้อเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่มีรากเหง้ามาจากแคว้นสิบสองปันนา ซึ่งสีแต่ละสีของผ้าทอจะเป็นสีที่ฉูดฉาด ได้มีการนำผ้ามาเย็บ โดยใช้สีจากธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ในการสวมใส่ในวิถีชีวิตประจำวัน พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจ จำหน่ายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (วิชญา ใจวังโลก, 2561) จะเห็นได้ว่าการศึกษาคือชีวิต วิทยาศาสตร์คือธรรมชาติ ความคิดสร้างสรรค์มีรากฐานมาจากองค์ความรู้ที่หลากหลายหลอมรวมกันเป็นนวัตกรรม จากการสอบถามสมาชิกกลุ่มทอผ้ามีความต้องการให้เยาวชนของท้องถิ่นมีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง รวมถึงต้องการเห็นวัฒนธรรมการทอผ้าไทลื้อถูกบอกเล่าและสืบทอดต่อไปแก่คนรุ่นลูกหลานเพื่อเป็นเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจของชาวไทลื้อ ต่อมาได้รับการพัฒนาลดทอนและสีสันทัดสวยงามจนกลายเป็นสัญลักษณ์การค้าของจังหวัดพะเยา (วิชญา ใจวังโลก, 2561) จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรสืบทอดธรรมชาติผ้าไทลื้อเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดสร้างสรรค์มีการบูรณาการเนื้อหาวิทยาศาสตร์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเป้าหมายการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างสรรค์นวัตกรรมตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ
2. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลเอง เพื่อตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการใช้หลักสูตร มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านจำบอน ตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คน เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 หลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จากหลักสูตรสีย้อมธรรมชาติ จำนวน 5 แผน แบ่งออกเป็น 5 หน่วย มีดังนี้ หน่วยที่ 1 วัฒนธรรมไทลื้อ หน่วยที่ 2 สีย้อมธรรมชาติ หน่วยที่ 3 วิธีการย้อมสีย้อมธรรมชาติ หน่วยที่ 4 ปฏิบัติการย้อมสีย้อมธรรมชาติ หน่วยที่ 5 ผลผลิตจากสีย้อมธรรมชาติ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านความครอบคลุม และด้านความเที่ยงตรงของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความเหมาะสมของหลักสูตรเท่ากับ 4.66 และมีค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 4.83 โดยมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

คะแนนเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึงเหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึงเหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึงเหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึงเหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึงเหมาะสมน้อยที่สุด

2.2 แบบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ เป็นโจทย์ปัญหา/สถานการณ์ ตามทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด เป็นข้อคำถามจากเนื้อหาการย้อมสีย้อมธรรมชาติ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด การหาคุณภาพเครื่องมือโดยพิจารณาความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องในด้านเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต้องการวัด และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC)

โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 เมื่อนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 0.85

2.3 แบบประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบประเมินระดับพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการย้อมด้ายฝ้ายจากสีย้อมธรรมชาติ ตามทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการย้อมด้ายฝ้ายจากสีย้อมธรรมชาติ จำนวน 4 สถานการณ์ แล้วให้นักเรียนแสดงคำตอบหรือแสดงผลงานตามเรื่องที่กำหนดให้ กำหนดเกณฑ์แบบ Rubric Score โดยมีการประเมิน ดังนี้

2.3.1 คิดริเริ่ม นักเรียนสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้จากผ้าทอไหม

2.3.2 คิดคล่อง นักเรียนสามารถหาชนิดของพืช ส่วนประกอบที่ให้สีของพืช และสีที่ได้จากพืชได้

2.3.3 คิดยืดหยุ่น นักเรียนสามารถบอกข้อแตกต่างระหว่างวิธีการย้อมที่ฝักอบรมกับวิธีการย้อมในชุมชนได้

2.3.4 คิดละเอียดลออ นักเรียนสามารถวางแผนกระบวนการย้อมสีธรรมชาติได้ การหาคุณภาพเครื่องมือโดยพิจารณาความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องในด้านเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต้องการวัด และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 เมื่อนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 0.77

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอนหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยส่งถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการทดลอง

3.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองหลักสูตรฝักอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไหม โดยฝักอบรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านจำบอน ตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เพื่อเตรียมพร้อมและทำความเข้าใจร่วมกัน

3.3 วัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แบบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ จำนวน 4 ข้อ ประเมินก่อนการฝักอบรมหลักสูตรฝักอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไหม

3.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้จากหลักสูตรฝักอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไหม จำนวน 5 แผนไปดำเนินการฝักอบรม เป็นเวลา 25 ชั่วโมง โดยการฝักอบรมนั้นจะดำเนินการในช่วงวันที่นักเรียนมาเรียนตามปกติ ในกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้และกิจกรรมชุมนุม ระหว่างดำเนินการฝักอบรมได้ประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จากสถานการณ์หรือโจทย์ปัญหาที่กำหนดให้

3.5 หลังจากการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ ทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์นักเรียนหลังการฝึกอบรมด้วยแบบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามลำดับ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนการสอน โดยใช้สถิติทดสอบ t – test แบบ Dependent Samples

4.2 วิเคราะห์ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สถิติทดสอบร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนการสอน จากหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนการสอน โดยใช้สถิติทดสอบ t – test แบบ Dependent Samples

ความรู้ทางการเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	27	4.40	0.50	24.31	.000
หลังเรียน	27	12.40	1.96		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอน จากหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ

ตารางที่ 2 แสดงการประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้

ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
คิดริเริ่ม	ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผ้าทอไทลื้อได้	3.59	0.50	89.81	ดีมาก
คิดคล่อง	บอกชนิดของพืช ส่วนประกอบที่ให้สี และสีที่ได้จากพืชได้	3.66	0.48	91.66	ดีมาก
คิดยืดหยุ่น	บอกข้อแตกต่างระหว่างวิธีการย้อมที่ฝึกอบรมกับวิธีการย้อมในชุมชนได้	3.07	0.26	76.85	ดี
คิดละเอียดลออ	สามารถวางแผน กระบวนการย้อมสีธรรมชาติได้	3.22	0.42	80.55	ดีมาก
รวม		3.38	0.10	84.72	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมของการประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 84.72 เมื่อจำแนกตามประเด็นที่ประเมิน พบว่า คิดคล่อง คิดริเริ่ม และคิดละเอียดลออมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก คิดเป็นร้อยละ 91.66, 89.81 และ 80.55 ตามลำดับ ส่วนคิดยืดหยุ่นมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับคุณภาพดี คิดเป็นร้อยละ 76.85

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยแบ่งประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) ระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ 2) ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ

1. นักเรียนมีระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อผ่านการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมโดยภาพรวมมีค่าความเหมาะสมของหลักสูตรเท่ากับ 4.66 มีเหมาะสมของหลักสูตรมากที่สุด ซึ่ง

เป็นหลักสูตรที่มีการบูรณาการเนื้อหาวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรมท้องถิ่นไทลื้อเกี่ยวกับการย้อมผ้าฝ้ายจากสีย้อมธรรมชาติ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเรื่องการย้อมสีจากพืชในท้องถิ่น เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการทอผ้าไทลื้อ โดยนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติการย้อมผ้าฝ้ายจากสีย้อมธรรมชาติ จากการจัดกิจกรรมของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับจิราภรณ์ เกตุแก้ว (2559) ที่ให้ข้อสรุปว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ และลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด การระดมสมองของนักเรียนจากการทำงานกลุ่มในการคิดหาพืชในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เป็นสีย้อมธรรมชาติได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัฐยา ทองจันทร์ และพงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว (2559) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการจัดการเรียนรู้แบบระดมสมอง โดยผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบระดมสมองทำให้มีค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

2. การประเมินผลความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ ภาพรวมพบว่า มีคะแนนประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 84.72 แสดงว่า ผลการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นในทุกด้าน อาจเป็นเพราะได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่มีการออกแบบกิจกรรมที่ชัดเจน เหมาะสม คำนึงถึงจุดประสงค์ที่ต้องการพัฒนา เครื่องมือที่มีคุณภาพที่เหมาะสมเพราะได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เทคนิคที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ เช่น พืชในท้องถิ่นที่นำมาเป็นสีย้อมธรรมชาติได้ ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ได้จากผ้าทอไทลื้อ ออกแบบวิธีการย้อมที่แตกต่างจากการฝึกอบรม เป็นต้น สอดคล้องกับวอสตัน และโรเมย์ (มัสยา แสนสม, 2552) มีความเห็นตรงกัน การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ควรใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหรือการทดลองที่เปิดกว้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิวา กองสอน (2562) การสร้างความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่านิสิตมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นอาจเป็นเพราะได้รับการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้จากการวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ เนื่องจากการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อผ่านการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม ซึ่งการวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโดยมีการประเมินจาก คิดริเริ่ม คิดคล่อง คิดยืดหยุ่น และคิดละเอียดลออ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติส่งเสริมให้

นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สัมผัสสถานที่จริงและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน เช่น การลงมือปฏิบัติการย้อมด้ายฝ้ายจากสีย้อมธรรมชาติ การออกแบบการย้อมด้ายฝ้ายจากพืชชนิดต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้นักเรียนนั้นเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นกับชุมชนของนักเรียน เป็นเรื่องใกล้ตัว มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงส่งผลให้ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาเพื่อต่อยอดหลักสูตรไปสู่การออกแบบลายผ้าและการทอผ้าไทลื้อ โดยบูรณาการหลักสูตรเข้ากับรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ
2. ภาครัฐและภาคเอกชนควรให้การสนับสนุนทุนในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างจริงจังเพื่อพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมที่หลากหลายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ
2. ควรศึกษาวิจัยและนวัตกรรมการสร้างผลิตภัณฑ์สีย้อมธรรมชาติผ้าไทลื้อ

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ เกตุแก้ว. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: วิพรินทร์.
- นัฐยา ทองจันทร์, และพงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. (2559). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการจัดการเรียนรู้แบบระดมสมอง. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 7(1), 1-14.
- ปวีญา ใจวังโลก. (2561, 1 ธันวาคม). สมาชิกกลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านทุ่งมอก ผู้หมู่บ้านแม่ข่ายวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี หมู่บ้านทอผ้าไทลื้อบ้านทุ่งมอก [บทสัมภาษณ์].
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์ และคณะ. (2560). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2558). *ศาสตร์การคิดรวบรวมบทความเรื่องการคิดและการสอนคิด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- มัสยา แสนสม. (2552). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมพัฒนากระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2540). การศึกษาการวิจัยทางหลักสูตรและการนิเทศ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่งทิวา กองสอน. (2562). การสร้างความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครูด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม. วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก, 5(1), 25-35.
- โรงเรียนบ้านจำบอน. (2562). ประวัติโรงเรียน. สืบค้น 9 มกราคม 2562, จาก <http://data.bopp-obec.info>
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). สืบค้น 9 มกราคม 2562, จาก <https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail>
- อารี พันธมณี. (2537). ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี.

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย
ของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*

CIVIL POLITICAL CONSCIENCE PROMOTION FOR PEOPLE DEMOCRATIC
SYSTEM DEVELOPMENT AT MAUENG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE

พระอโณทัย กตปุญโญ, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, ธัชชนันท์ อิศรเดช

Phra Anothai Katapunyo, Termsak Tong-In, Tatchanan Isradet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: anothai9874@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมจิตสำนึกเปรียบเทียบความคิดเห็นและศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน อยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและอุปสรรค คือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ประชาชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลตั้งนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง

คำสำคัญ: การส่งเสริม; จิตสำนึกการเมือง; การเมืองภาคพลเมือง

Abstract

Objectives of this article were to study the civil political conscience promotion, to compare opinions and study the problems, obstacles and suggestions regarding the promotion of civil political consciences for people's democratic system development, applying the mixed research methods, Findings were that the promotion of the civil political conscience for people's democratic system development was at high level. People with different data had different opinions at statistically significant level at 0.05, accepting the set hypothesis Problem and obstacle were that people lacked the correct

* Received February 2, 2020; Revised March 9, 2020; Accepted March 9, 2020

knowledge and understanding of the rights and duties under the constitution. People were not supported with various activities, cooperation and government policy support. All related agencies should educate the public in the aspect of the correct knowledge and understanding of rights and duties under the constitution.

Keywords: Promotion; Political consciences; Civil politics

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยได้เริ่มในปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นระบอบในการปกครองที่ดีที่สุดของสังคมของสังคมไทย ที่ผ่านมามีประเทศไทยเรายังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นระบอบที่มีเสถียรภาพที่ดีได้ สาเหตุเพราะปัญหาและความขัดแย้งภายในสังคมไทย โดยเฉพาะการสนองตอบต่อประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์โดยมิชอบจนก่อให้เกิดเผด็จการยึดอำนาจหลายครั้งสลับกัน ระบอบกึ่งประชาธิปไตยแบบแฝง เช่น การแก้กฎหมายรัฐธรรมนูญ และการกำหนดนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อรัฐบาลหรือตัวบุคคลที่บริหารงานอยู่ในขณะนั้น หรือไมก็เพื่อพวกพ้องนายทุนของตนเองมากกว่าที่จะเอื้อประโยชน์แก่ประชาชน นับวันปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น แต่หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ได้กำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายโดยเสมอภาคกัน มีอำนาจในการควบคุมรัฐบาล และมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลตลอดจนการเข้าร่วมทางการเมือง โดยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการลงสมัครรับเลือกตั้งหรือทางใดทางหนึ่งอันเป็นหน้าที่ของตนที่พึงจะกระทำต่อสังคมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ประชาชนจึงย่อมมีความสำนึกรับผิดชอบและมีการตื่นตัวที่จะใช้สิทธิของตนให้เป็นไปโดยถูกต้องและสุจริต เพื่อให้ได้ผู้แทนนั้นไปบริหารกิจการต่าง ๆ แทนตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2562)

การส่งเสริมจิตสำนึกนั้น ต้องเริ่มจากการมีความเข้าใจที่ถูกต้องเมื่อเริ่มต้นจากการปรับความคิดให้ถูกและดีแล้ว คำพูดดี ๆ และการกระทำดี ๆ ก็จะถูกแสดงออกมา จากนั้นฐานจิตใจที่ดีงามและในที่สุดเมื่อมีจำนวนคนที่คิดดีและทำดีมาก ๆ เข้าสังคมของเราก็น่าอยู่เป็นสังคมของคนมีจิตสำนึกดี การส่งเสริมจิตสำนึกและปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่ ๆ ที่จะเติบโตขึ้นในสังคมตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบของการเมือง จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน ที่ผู้คนในสังคมและผลกระทบของการเมืองในอดีตที่ผ่านมานับเป็นบทเรียนที่เปรียบเทียบกับ “กระเจ๊กเงา” ที่สะท้อนว่าถ้าคนในสังคมขาดความรู้ ความเข้าใจและไม่ให้ความสนใจกับการเมืองเท่าไร ผลที่เกิดขึ้นนั้นก็สะท้อนกลับมาในลักษณะที่ไม่สามารถประเมินค่าความเสียหายได้ เศรษฐกิจที่ตกต่ำ

ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การเอารัดเอาเปรียบในสังคมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบมาจากการเมืองทั้งสิ้น ประเทศที่คนในชาติขาด “จิตสำนึกทางการเมือง” จึงเป็นประเทศที่ไม่สามารถพัฒนา ให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ ด้วยเหตุนี้สิ่งที่คนในสังคมต้องตระหนักถึงก็คือเมื่อใดก็ตามที่ประเทศเกิดวิกฤตอันเนื่องจากการเมืองขาดจิตสำนึกทางการเมืองของคนในสังคม

จิตสำนึกทางการเมืองของเพื่อให้สังคมการเมืองไทยเป็นสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งถือว่าเป็นมรรควิธีประการหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งอาจมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมของกลุ่มคน และความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมือง กลุ่มที่ได้ประโยชน์จากระบบอุปถัมภ์จะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือการแลกเปลี่ยนระยะสั้นและไม่เห็นความสำคัญของมรรควิธีนี้ ส่วนกลุ่มใหม่ที่มีการศึกษาและอาชีพนอกภาคเกษตรไม่พึ่งพาระบบอุปถัมภ์จะมีจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย ซึ่งจำสำนึกประชาธิปไตยต้องมีรากลึกอยู่ในจิตสำนึกที่ฝังาม จะมีแต่กลไกไม่ได้คนเราต้องมีจิตสำนึกแห่งศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความเป็นคน เคารพความถูกต้องดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการขาดจิตสำนึกทางการเมืองได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน ขาดผู้นำและแนวร่วมนักศึกษา ขาดการสนับสนุนจากครอบครัว ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดการสร้างประวัติศาสตร์ทางการเมืองในพื้นที่ร่วมกัน ขาดการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการเมือง นักศึกษาบางส่วนมีทัศนคติเชิงลบต่อการเมือง และมีความรู้การเมืองน้อย (รัฐพล ประดับเวทย์ และคณะ, 2555)

โดยมีแนวคิดการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ประกอบด้วย 1. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา 2. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น 3. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม 4. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล 5. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี 6. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม 7. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และ 8. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งมีคุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยสามารถสรุปคุณสมบัติได้ 6 ประการดังต่อไปนี้ 1. พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ 2. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น 3. เคารพความแตกต่าง ว่าผู้อื่นมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็น ความรับผิดชอบที่แตกต่างจากเรา 4. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นและเห็นคนเท่าเทียมกัน มองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง 5. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลังและยอมรับผลของการละเมิด กฎหมาย 6. รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อ และร่วม แก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.907 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

1. การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$, S.D.=0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.60) การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.69$, S.D.=0.66) การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.67) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ($\bar{X}=3.62$, S.D.=0.80) การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.70) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.65) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพในชุมชน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคม มีผลต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. ปัญหา อุปสรรคการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ประชาชนขาดความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมประชาชนขาดการแสดงความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน ประชาชนขาดตัวแทนของกลุ่มเพื่อช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคมประชาชนขาดการระงับความขัดแย้งโดยการใช่วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข ประชาชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ควรให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องโดยการจัดโครงการร่วมมือกับนักวิชาการจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 2) ควรสนับสนุนการสร้างแรงงานที่มีประสิทธิภาพในท้องถิ่น พัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง 3) ควรส่งเสริมและรับรู้ร่วมกันในการแสดงความรู้สึก และเชื่อมั่นต่อการเมืองในระดับชุมชน 4) ควรเลือกตั้งหรือแต่งตั้งตัวแทนของกลุ่มชุมชน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน 5) ควรสร้างหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวกับการระงับความขัดแย้งโดยแสดงให้เห็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง พร้อมวิธีการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี 6) ควรจัดทำเวทีพิจารณาเรื่องการบริหารงบประมาณที่ควรจะได้รับจาก

รัฐบาลในแต่ละปีงบประมาณ 7) ควรสร้างศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว 8) ควรให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคมในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตสำนึกสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีความต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยมากกว่าปกครองแบบอื่น รวมทั้งต้องเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบนี้ที่ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน และยึดมั่นใน ความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ต้องเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพ สิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นจะ คัดค้านหรือขัดแย้งกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม โดยมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบกระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ พิสิษฐ์ วงศาตันศิลป์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี” พบการเปรียบเทียบ พบว่า เพศส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับ งานวิจัยของยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว (2559) วิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีเพศและคณะต่างกันมีความรู้ความเข้าใจ ทางการเมืองเหมือนกันแต่นักศึกษาที่ชั้นปีและมีผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ต่างกันมีความ เข้าใจทางการเมืองแตกต่างกัน และนักศึกษาที่เรียนต่างชั้นปีมีส่วนร่วมทางการเมือง เหมือนกัน

ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ใน สังคมจะต้องมีจิตสำนึกสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยประชาชนทุกช่วงอายุมี จิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย ส่วนประชาชนมีอายุ มากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป มีความเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง มีความสนใจการเมืองน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของลัดดาวรรณ สุขใหญ่ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด” ผลวิจัยพบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศ จันทวรรณ (2560) วิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้แก่ เพศ และอายุ

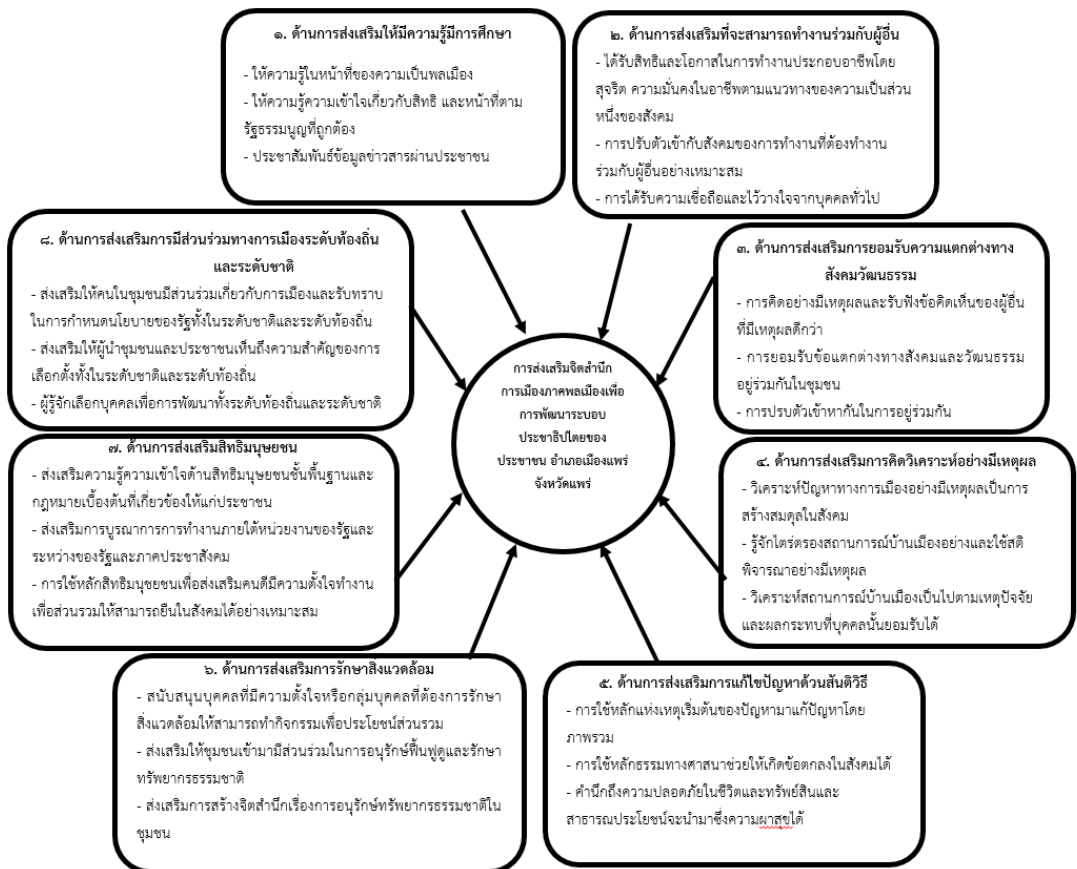
ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยประชาชนทุกระดับการศึกษามีจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย มีความเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดาวรรณ สุขใหญ่ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และสอดคล้องงานวิจัยของณัฐรินทร์ เณิมฤทธิ์วัฒน์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา โพธิสุข วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ และการศึกษา ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกัน

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยประชาชนที่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย/รับจ้างทั่วไป รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และประชาชนที่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ประชาชนที่ประกอบนักเรียน/นักศึกษา คิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ไม่ระบุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของณัฐรินทร์ เณิมฤทธิ์วัฒน์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีใน

เขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชน ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนที่มีสถานภาพผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพเจ้าหน้าที่/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนที่มีสถานภาพเจ้าหน้าที่/สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพนักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ และอื่น ๆ และประชาชนที่มีสถานภาพครู/อาจารย์ มีความคิดเห็นแตกต่างกับ ประชาชนที่มีสถานภาพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องงานวิจัยของณัฐรินทร์ เณลิเมฤทธิ์วัฒน์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา: พระอโณทัย กตปุณโย (2562)

จากภาพที่ 1 การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบอบ ประชาธิปไตยของประชาชน ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง โดยการให้ประชาชนในจังหวัดแพร่ได้รับสิทธิและ โอกาสทางการศึกษาให้ประชาชน ได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และ ความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนยึดมั่น และศรัทธาในการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมี ความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง อีกทั้งได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง 2. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ประชาชน ได้รับสิทธิและโอกาสในการทำงานประกอบอาชีพโดยสุจริต ความมั่นคงในอาชีพตามแนวทาง ของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทั้งการปรับตัวเข้ากับสังคมของการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับ

ผู้อื่นอย่างเหมาะสม การได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป 3. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความแตกต่างกันไป ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นความคิด ความเชื่อ ระบอบการเมืองการปกครอง ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีอัตลักษณ์แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ การที่จะอยู่ร่วมกันได้ในสังคม ประชาชนทุกคนจะต้องรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น โดยการยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า ความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน 4. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ในชุมชนจะมีตัวแทนของกลุ่มเพื่อการช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม โดยมีการให้ประชาชนปรับตัว ปรับทัศนคติ จากฝ่ายต่าง ๆ ทั้ง ประชาชน และหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพการคิดวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผลเป็นการสร้างสมดุลในสังคม 5. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ประชาชนมีการใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของปัญหามาแก้ปัญหาโดยประชาชนจะต้องหันหน้ามานั่งพูดคุยกัน ไม่เผชิญหน้ากัน ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาหากมีการพูดคุยกันตลอดนั้นจะไม่ต้องมาทำประชาพิจารณ์กันเลย ประชาเสวนามีกติกาพื้นฐานคือ ปฏิบัติต่อกันและกันด้วยความเคารพ เอาหม่าตั้งใจฟังกันและกัน โดยคนหนึ่งพูด ที่เหลือต้องฟัง การสานเสวนา เป็นกระบวนการที่ให้ทุกภาคส่วนมานั่งพูดคุยรับฟังเพื่อหาทางออก แต่ไม่ได้มาเพื่อเอาชนะกัน โดยอาศัยเครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งคือการฟังอย่างตั้งใจ จะเป็นวิธีระงับความขัดแย้งโดยใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข 6. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ประชาชนได้รับการสนับสนุนกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และ การให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง สังคมไทยมีความสงบสุข สามัคคี และเอื้ออาทร คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ เศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งและมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสนับสนุนบุคคลที่มีความตั้งใจหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การเผยแพร่ความรู้ และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชน 7. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายที่เข้มแข็งเพื่อรองรับประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนอันอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานสากล การมีวัฒนธรรมของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง โดยคำนึงถึงสาธารณประโยชน์การมีสถาบันและกลไกส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง การมีสวัสดิการสังคมที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้ 8. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ

ทางการเมือง รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ส่งเสริมสนับสนุนประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจ ทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายรูปแบบ ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีนโยบายการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง การณรงค์และการประชาสัมพันธ์ เรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งจำเป็นที่หน่วยงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาต้องจัดหน่วยเคลื่อนที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ประชาชนควรได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง สร้างความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แสดงความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน ใช้ตัวแทนของกลุ่มเพื่อการช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม ระวังความขัดแย้งโดยการใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข สนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ร่วมอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษารูปแบบการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยในบริบทของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทในทุกภาคของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบและศึกษาระบบการสร้างความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละพื้นที่
2. ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการจำลองแบบการเลือกตั้ง และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวบุคคลที่จะลงรับสมัครเป็นผู้แทนราษฎรอย่างถูกต้อง และตรงไป ตรงมา
3. ควรสนับสนุนประชาชนให้ได้รับโอกาสในการให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องโดยการจัดโครงการร่วมมือกับนักวิชาการจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2552*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ณัฐรินทร์ เณิมฤทธิวัฒน์. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอลำดวน จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นริศ จันทวรรณ. (2560). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 7(1), 110.
- บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพินนครศาสตร์*, 12(1), 151-164.
- พระโณทัย กตปุณโย. (2562). การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสิษฐ์ วงศาตันศิลป์. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 7(1), 190.
- ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว. (2559). ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการ แพรวภาพสินธุ์*, 3(2), 89-112.
- รัฐพล ประดับเวทย์ และคณะ. (2555). การเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 10(29), 29-42.
- ลัดดาวรรณ สุขใหญ่. (2551). ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับอำเภอดอยสะเก็ด (ค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: สเจริญการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2562). *หลักสูตรวัยใส ใจสะอาด “Youngster with Good Heart” ระดับอุดมศึกษา*. นนทบุรี: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย*

A STUDY OF EFFECTS OF EXPERIENTIAL LEARNING AND LEARNING FROM COMPUTER ASSISTED INSTRUCTION (CAI) ON BASIC SCIENCE SKILLS OF EARLY CHILLHOOD

สิริภรณ์ สุริวงษ์, สุวิมล กฤชคฤหาสน์, จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ

Siriphon Suriwong, Suwimon Kritkharuehart, Juthaporn Masantiah

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhamhaeng University

Corresponding Author. E-mail: airobic_001@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ผลของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และผลของการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เก็บข้อมูลกับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนบ้านโนนคูณ อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ แผนการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งมีค่าความเที่ยงของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.77 ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดีมาก และระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หลังการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดี 2) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในภาพรวม เด็กปฐมวัยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 69.92 และ 3) การเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในภาพรวม เด็กปฐมวัยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.46

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์; บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน; ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์

Abstract

Objectives of this article were to study basic science skills of early childhood, effects of experiential learning, and effects of learning from Computer Assisted Instruction (CAI). Population in this study are 40 childhoods in

* Received January 23, 2020; Revised February 8, 2020; Accepted March 9, 2020

Ban Non Koon School, Ban Thaen District, Chaiyaphum. Tools in this study are experiential learning management plan and CAI management plan. A tool for data collection is basic science skills test for early childhood which the reliability is 0.77. Results of the study show that 1) basic science skills after using experiential learning of early childhood is very good and basic science skills after using CAI of early childhood is good, 2) effects of experiential learning on overall basic science skills enhance the Relative development score of early childhood to be high or 69.92%, and 3) effects of CAI on overall basic science skills enhance the Relative development score of early childhood to be medium or 38.46%.

Keywords: Experiential Learning; Computer Assisted Instruction; Basic Science Skills

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทุกคนต่างก็มีความเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้นการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญที่จะทำให้นักได้พัฒนาวิคิด และความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยให้คนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการที่ใช้ในการค้นคว้าหาคำตอบของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวให้เห็นเป็นคำตอบที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น การพัฒนาบุคลากรที่มีศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์ของชาติ จึงควรริเริ่มตั้งแต่วัยเด็กโดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยที่การเจริญเติบโตของเซลล์สมองอย่างรวดเร็ว โดยจะพัฒนาเด็กได้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ และสร้างรากฐานชีวิตให้พัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551) เด็กปฐมวัยเรียนวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับพินิจ เดชะคุปต์ (2545) ได้กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ คือ ความชำนาญ หรือความสามารถในการใช้ความคิด เพื่อค้นหาความรู้รวมทั้งการแก้ปัญหา ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะทางปัญญา (Intellectual skill) เพราะเป็นการทำงานของสมองในรูปแบบการคิดพื้นฐาน และวรรณทิพา รอดแรงคำ (2544) กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีการที่สำคัญในการที่จะได้มาซึ่งความรู้ใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาวิชาการ สรุปหรือการตีความหมายซึ่งสามารถใช้ทักษะได้หลาย ๆ ทักษะด้วยกัน ซึ่งงานวิจัยของยุพภรณ์ ชูสาย (2555) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสีจากธรรมชาติที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ผลการทดลองพบว่า หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสีจากธรรมชาติ เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมากที่สุด

ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้เกิดทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยมีวิธีการที่หลากหลายซึ่งกุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีก็คือการให้เด็กได้รับประสบการณ์และได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง เด็กเรียนรู้ได้ดีจากประสบการณ์ การให้เด็กได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ ทำให้เด็กได้ใช้สมองทั้งซีกซ้ายซีกขวา และทศนา แหมมณี (2559) กล่าวว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้ และการกระทำต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลี้ยง ทุมทอง (2556) ว่าการเรียนรู้ที่เริ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรมอันส่งผลต่อการคิด การปฏิบัติหรือการกระทำใหม่ ๆ ต่อไป การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเองและจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความผูกพัน ความต้องการและความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ต่อไป ซึ่งทศนา แหมมณี (2559) และบุญเลี้ยง ทุมทอง (2556) เรียกการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งทศนา แหมมณี (2559) และบุญเลี้ยง ทุมทอง (2556) ได้ให้ความหมายว่า การดำเนินการอันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายโดยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (Experience) ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้อีก่อน แล้วจึงให้ผู้เรียนย้อนไปสังเกต ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นและนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาคิดพิจารณาไตร่ตรองร่วมกันจนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ต่อไป ซึ่งในงานวิจัยของศศิธร จันทมฤก (2554) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และวัฏจักรการสืบสอบหาความรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิทยาศาสตร์ของเด็กอนุบาล ผลการวิจัยพบว่าเด็กอนุบาลกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของจิตวิทยาศาสตร์และการเรียนรู้จากประสบการณ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งทำให้สังคมโลกทุกวันนี้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน เมื่อสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์ในการพัฒนาเด็ก ต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามยุคสมัยของศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในทุกรูปแบบโดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการศึกษา การนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการเรียนการสอนระดับอนุบาลนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา หากครูสามารถออกแบบหรือวางแผนกิจกรรม การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กโดยบูรณาการกิจกรรมหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกันและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็กมากเพียงใดเท่ากับเป็นการช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ ดียิ่งขึ้นเท่านั้น (พนิดา ขาดยาภา, 2559) โดยทศนา แหมมณี (2559) กล่าวว่า คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาขยายขอบเขตความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็ว เรียนรู้ได้ดี รวมทั้งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถของผู้เรียน และกิดานันท์ มลิทอง (2548) กล่าวว่า การนำบทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนมีคุณค่าด้านต่าง ๆ มากมายทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน เช่น คอมพิวเตอร์จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและกระตุ้นการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยบทเรียนหลากหลายรูปแบบและการทำงานสื่อหลายมิติ และการใช้สีภาพเคลื่อนไหวเสียงนานาประเภท จะเป็นการเพิ่มความเหมือนจริง โดยทิตินา แคมมณี (2550) ได้ให้ความหมายของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ว่า การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยขยาย ขอบเขตความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ขึ้นมา และใช้คอมพิวเตอร์ ในการนำเสนอบทเรียน ด้วยวิธีใด วิธีหนึ่ง โดยมีการนำสื่อประสมเข้ามาช่วยในการนำเสนอ เช่น ข้อความ เสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ผู้เรียนได้รับผลย้อนกลับซึ่งในงานวิจัยของพุทธิชาติ เล็กมีมงคล (2554) ศึกษาการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก สำหรับ เด็กปฐมวัยเครือข่ายโรงเรียนที่ 70 ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ใน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ และได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคล และสิ่งต่าง ๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการ เด็กได้ลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า สังเกต สืบค้น ทดลองและเด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง

จากการศึกษาแนวคิดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ทราบถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีครูคอยให้คำแนะนำ เปิดโอกาสให้เด็กได้ออกไปสำรวจธรรมชาติรายรอบห้องเรียนซึ่งพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทำให้เด็กเกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีรอบตัว และเพิ่มแรงจูงใจให้แก่เด็ก เพราะเป็นการเพิ่มความเหมือนจริง ซึ่งทำให้เด็กเกิดทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการวัด ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการสื่อความหมายข้อมูล และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น และนำความรู้ไปปรับใช้ในขั้นสูงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
3. เพื่อศึกษาผลของการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้โดยมีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กำหนดประชากร และเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนบ้านโนนคูณ อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 40 คน ทั้งหมด 2 ห้องเรียน เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีเนื้อหาดังนี้ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2) บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก 3) ธรรมชาติรอบตัว และ 4) สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองใช้แบบทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และแผนการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย

3. วิธีการดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 เวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 360 นาที เท่ากับ 6 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 12 ครั้ง ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย 2 ครั้ง คือ 1) ทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ก่อนทดลอง (Pretest) ด้วยแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน 2) เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองในสัปดาห์ที่ 5 ประเมินหลังการทดลอง (Posttest) ด้วยแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นชุดเดียวกับประเมินก่อนการทดลอง (Pretest) เพื่อเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) วิเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อศึกษาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยทั้งในภาพรวมและราย 3) คำนวณคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ จากแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนทดลองและหลังทดลอง โดยใช้สูตรคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ และแปลคะแนนตามเกณฑ์ระดับพัฒนาการสัมพัทธ์ และสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ 1) หาความตรงตามเนื้อหาของ

แบบทดสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม 2) คำนวณค่าความยากง่ายของแบบทดสอบปฏิบัติวัดทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ 3) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบการปฏิบัติวัดทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย 4) หาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบเชิงปฏิบัติการทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์โดยใช้วิธีของคูเตอร์-ริชาร์ด (Kuder-Richarson) จากสูตร KR-20

5) คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์โดยใช้สูตรของ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับของทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน

เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า ระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=16.15$, S.D.= 2.42) และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=13.25$, S.D.= 2.73) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการสังเกตอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}= 3.70$, S.D.= 0.47) ทักษะการวัดอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}= 3.55$, S.D.= 0.51) ทักษะการจำแนกประเภทอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}= 3.05$, S.D.= 0.60) ทักษะการสื่อความหมายข้อมูลอยู่ในระดับดี ($\bar{X}= 2.95$, S.D.= 0.39) และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลอยู่ในระดับดี ($\bar{X}= 2.90$, S.D.= 0.45) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการสังเกตอยู่ในระดับดี ($\bar{X}= 3.00$, S.D.= 0.56) ทักษะการวัดอยู่ในระดับดี ($\bar{X}= 2.75$, S.D.= 0.55) ทักษะการจำแนกประเภทอยู่ในระดับดี ($\bar{X}= 2.45$, S.D.= 0.60) ทักษะการสื่อความหมายข้อมูล ($\bar{X}= 2.50$, S.D.= 0.51) และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลอยู่ในระดับดี ($\bar{X}= 2.55$, S.D.= 0.51)

2. ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 69.92) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ด้านทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 100.00) ส่วนด้านทักษะการวัด ทักษะการสื่อความหมายข้อมูล และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 66.67)

3. ผลการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผลการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับกลาง (ร้อยละ 38.46) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผลการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ด้านทักษะการสังเกต และทักษะการจำแนก ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับกลาง (ร้อยละ 50.00) ส่วนทักษะการวัด ทักษะการสื่อความหมายข้อมูล และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูลซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับกลาง (ร้อยละ 33.33)

อภิปรายผล

1. ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ อยู่ในระดับสูง และในรายด้านที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ด้านทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูงมาก ส่วนด้านทักษะการวัด ทักษะการสื่อความหมายข้อมูล และทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้นกว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพราะประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้ และการกระทำต่าง ๆ ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี (2559) มีความเห็นสอดคล้องกับบุญเลี้ยง ทุมทอง (2556) กล่าวว่า ผู้เรียนมีการสร้างความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐาน จากประสบการณ์ที่ได้รับ และผู้เรียนมีการสะท้อนความคิด (Reflect) และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมาหรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้นโดยมีงานวิจัยที่มีความเห็นสอดคล้องคือ นิทรา ช่อสูงเนิน (2556) ศึกษาการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เน้นการสืบเสาะเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เน้นการสืบเสาะพบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เน้นการสืบเสาะหลังการทดลองมีความสามารถในการแสวงหาความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

2. ผลการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

ผลการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ อยู่ในระดับกลาง และในรายด้านที่เรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งประเมินจากคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ อยู่ในระดับกลาง เนื่องจากการใช้คอมพิวเตอร์สร้างปฏิสัมพันธ์ให้กับผู้เรียนติดตามหรือค้นหาความรู้ในบทเรียน โดยยึดหลักที่สำคัญคือบทเรียนจะต้องมีความง่ายและความสะดวกที่จะใช้ ความสวยงาม ดูดีและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็วและครบถ้วน (วุฒิชัย ประสารสอย, 2543) สอดคล้องกับทิสนา แคมมณี (2550) ได้กล่าวว่า การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยขยาย ขอบเขตความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน และความสามารถของการสอนของครู โดยการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ขึ้นมา และใช้คอมพิวเตอร์ ในการนำเสนอ บทเรียน ด้วยวิธีใด วิธีหนึ่ง โดยมีการนำเสนอประสมเข้ามาช่วยในการนำเสนอ เช่น ข้อความ เสียง ภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว ผู้เรียนได้รับผลย้อนกลับ และเมื่อเรียนจบผู้เรียนจะได้รับการประเมินผลการเรียนรู้ของตน และทราบผลการเรียนรู้ของตน โดยมีงานวิจัยที่มีความเห็นสอดคล้องคือ ณัฐชา ยิมวิไล (2544) ได้ศึกษาการพัฒนาและทดลองใช้ บทเรียนนิทานการตูนส่งเสริมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม เรื่อง ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับเด็กปฐมวัย บทเรียนนิทานส่งเสริมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม เรื่อง ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพดี สามารถตอบสนองผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการศึกษาผลการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของเด็กปฐมวัย พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยจะช่วยให้เด็กปฐมวัย มีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยใช้วิธีสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning By Doing) ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้ และการกระทำต่าง ๆ ตามแนวคิดของคอลบ (Kolb, 1984) ที่เรียกว่า Experiential Learning และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จะช่วยให้เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในระดับกลาง ทั้งนี้เพราะการนำคอมพิวเตอร์มาใช้กับเด็กปฐมวัย ควรจะ让孩子ได้รู้จักค้นคว้า โดยใช้กิจกรรมวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรมก่อนแล้วจึงแนะนำให้เด็กได้มีประสบการณ์ด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อที่เด็กจะได้นำประสบการณ์ที่มีอยู่นั้นมาประยุกต์ใช้กับคอมพิวเตอร์ได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มีเทคนิคในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ส่งผลให้เด็กมีความกระตือรือร้น และเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เช่น ในส่วนของเนื้อหา บริบท ของโรงเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กปฐมวัย

2. ในการจัดการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผู้สอนควรจัดเตรียม คอมพิวเตอร์ให้เพียงพอในการจัดกิจกรรม อันจะทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจมากยิ่งขึ้น และควรต้องมีหน้าที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือเนื่องจากผู้เรียนยังอยู่ในวัยเด็กที่ต้องคอยดูแล กำกับอย่างใกล้ชิด

3. ในกรณีที่ทรัพยากร สื่อสารสนเทศมีจำกัดครูสามารถเลือกใช้ การจัดการเรียนรู้แบบ เน้นประสบการณ์ได้ เพราะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีขึ้น โดยการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน อาจเป็นทางเลือกที่สองหากมีเวลาและทรัพยากรที่ เพียงพอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเรื่อง การสร้างตัวบ่งชี้ความสำเร็จจากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้น ประสบการณ์ และการเรียนรู้จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีต่อทักษะพื้นฐานทาง วิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เบรนเบส บุ๊คส์.
- ณัฐชา ยิ้มวิไล. (2544). *การพัฒนาและทดลองใช้ บทเรียนนิทานการตูนส่งเสริมจริยธรรม สิ่งแวดล้อม เรื่องทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทศนา ขมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2559). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิทรา ช่อสูงเนิน. (2556). การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เน้นการ สืบเสาะเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลและความสามารถในการ แสวงหาความรู้ของเด็กปฐมวัย. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 10(51), 53-65.

- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เอส พรินต์ ไทย แพคตอรี.
- พนิดา ขาตยาภา. (2559). เทคโนโลยีกับเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารวไลยอลงกรณ์*, 6(2), 151-162.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2545). *พฤติกรรมการสอนวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดอร์มาสเตอร์ กรุป.
- พุทธชาติ เล็กมีมงคล. (2554). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องสิ่งต่างรอบตัวเด็ก สำหรับ เด็กปฐมวัยเครือข่ายโรงเรียนที่ 70 เทคโนโลยีและการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ยุภาภรณ์ ชูสาย. (2555). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสีจากธรรมชาติที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ. (2544). *การสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นกระบวนการ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- วุฒิชัย ประสารสอย. (2543). *บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นวัตกรรมเพื่อการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน วิเจ พรินต์.
- ศศิธร จันทมฤก. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และวัฏจักรการสืบสอบหาความรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิทยาศาสตร์ของเด็กอนุบาล (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as The Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice-Hall.

การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา
ด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี*

BUDDHISM AFFAIRS ADMINISTRATION REFORM STRATEGIC PLAN STEERING
OF SANGHA ORDER IN SARABURI PROVINCE

พระครูวิสุทธิสีกาวิวัฒน์ (เมธาวิวัฒน์ ฐิติโก), พระอุดมสิทธินายก, พระมหาสุนันท์ สุนนโท

Phrakhruwisutthiselaphiwat (Methapiwat Thitiko), Phraudomsittinayok

Phramaha Sunan Sunando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: sampunno.kitti88862@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปองค์ประกอบในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์และนำเสนอการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 22 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ 11 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 262 รูป สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า 1. พระสังฆาธิการมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ให้บรรลุเป้าหมาย เข้าใจในองค์กรของตนเองเป็นอย่างดี หมั่นพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์ 2. องค์ประกอบในการขับเคลื่อนต้องมีความเข้าใจในองค์กรของตนเองเป็นอย่างดี กำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลได้ รวมกลุ่มกันจัดตั้งทีมงานเพื่อทำกิจกรรมในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับรัฐบาล และประชาชน 3. การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา 2) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน 3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์; การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา; การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

Objectives of this article were to study general condition, components affecting the strategic plan and propose the Buddhism Affairs Administration reform strategic plan steering. Applying the mixed research methods: The

* Received February 21, 2020; Revised March 7, 2020; Accepted March 9, 2020

qualitative research collected data from 22 key informants by in-depth-interviewing and 11 participants in focus group discussion and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data with questionnaires from 262 samples. The statistics used to analyze the data were Frequency, Percentage, Mean and Standard deviation, SD. Findings were as follows: 1. Administrative monks pursued the administrative task of Sangha Order to the success, understood their own organizations well enough and engaged in self development regularly. 2. The components of reform steering were that administrative monks had to understand their own organizations well in order to formulate effective and efficient plans. Collaborating to drive strategic plan with the government and people 3. Strategic plan steering was to: 1) building the security for Buddhism, 2) internal administration improvement, 3) Buddhist way learning organization development and 4) there were enough resources for steering the Buddhism Affairs.

Keywords: Strategic Plan Steering; Buddhist Strategic Plan; Sangha Administration

บทนำ

จากกระแสสังคมปัจจุบันที่ต้องการให้เกิดการปฏิรูปขึ้นในทุกองค์กร ไม่เว้นแม้กระทั่งวงการพระพุทธศาสนา และจากสาเหตุของปัญหาการนำพระพุทธศาสนาใช้ในชีวิตประจำวัน อาจจะมี รูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่สมควร และปัญหาจากองค์กรศาสนา โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณร ซึ่งได้รับ การยกย่องนับถือว่า “เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ” บางรูป ได้ประพฤติไม่เหมาะสม ไม่เป็นบ่อเกิดแห่ง ศรัทธา มีการดัดแปลงหลักธรรมคำสอนผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง ด้วยเหตุนี้ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ จึงได้เสนอให้มีการปฏิรูปองค์กรพระพุทธศาสนาใน 4 ประเด็นหลักคือ 1) เรื่องทรัพย์สินของวัดและพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่า มีพระสงฆ์บางรูปแสดงความ อวดรวย ใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อ ทำให้เห็นว่าเป็นผู้สะสมมากกว่าเสียสละ และทรัพย์สินของวัดไม่มีการแสดง บัญชีทรัพย์สินให้พุทธศาสนิกชนได้รับรู้ถึงที่มาที่ไปของเงินบริจาค ไม่มีการตรวจสอบความโปร่งใส 2) เรื่องปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา เนื่องจากเห็นว่า มีพระสงฆ์บางรูปที่ประพฤติผิดนอกนิกายนอกทางประพฤติไม่เหมาะสม ทั้งนี้ เพราะไม่มี ความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน สั่งสอนประชาชนตามความเข้าใจของตัวเองที่คิด ว่าถูกต้อง หรือสอนตามแบบอย่างโบราณจารย์ที่เคยสั่งสอนกันมาจากอดีต 3) เรื่องการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย เนื่องจากมีพระภิกษุบางรูปที่มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพอสมควร แต่ดัดแปลงหลักธรรม คำสอนนั้นให้เอื้อประโยชน์แก่ตนเอง สร้างความเข้าใจผิดแก่

พุทธศาสนิกชนผู้เคารพนับถือและปฏิบัติ ตามจนเข้าใจว่านั่นคือพระพุทธศาสนาที่แท้จริง 4) เรื่องฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุนปกป้องคุ้มครองกิจการพระพุทธศาสนา เพราะเห็นว่า องค์การทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติไม่สามารถที่จะบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาให้เรียบร้อยดีงามได้ โดยผลลัพธ์ที่จะนำสังคมให้มีสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยมีเทียบจากอันดับความสันติสุขระดับประเทศ และเพื่อให้พระพุทธศาสนาไปสู่เป้าหมาย ต้องดำเนินการตามพันธกิจ หรือภาระงานของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านศาสนศึกษา 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านเผยแผ่ 5) ด้านสาธารณูปการ และ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งการจะขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ ต้องอาศัยค่านิยม “อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา สู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน” ที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เดินหน้าไปได้ เหมือนน้ำมันเครื่องที่เป็นตัวหล่อลื่นเครื่องยนต์ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโณ), 2548)

จะใช้วิธีการอย่างไรในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาถูกยกขึ้นมาเป็นเรื่องเร่งด่วนเพื่อสร้างศรัทธา ประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาให้กลับคืนมาโดยเร็ว จึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนางานคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สอดคล้องกับภาระงาน 6 ด้านของคณะสงฆ์ (คณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี, 2561) มีการจัดระดมความคิดเห็นจากคณะสงฆ์ในเขตปกครองทุกหนกำหนดแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 – 2564 และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยถ่ายทอดสู่ระดับหน ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัด เช่น การปฏิบัติงาน 6 ด้านของคณะสงฆ์ ประกอบด้วย 1. การปกครอง 2. การศาสนศึกษา 3. การเผยแผ่ 4. การสาธารณูปการ 5. การศึกษาสงเคราะห์ 6. การสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ (2561) วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารองค์กรสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคโลกาภิวัตน์ และสอดคล้องกับพระมหาภุชญา กิตติโสภณ (2562) วิจัยเรื่องภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คาดว่าจากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยเห็นว่าพระพุทธศาสนาถ้าเอาเฉพาะเพียงว่าด้วยความมั่นคง ด้วยยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในเพื่อพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาต่อไป คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ต้องคำนึงถึง การกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ที่ถือเป็นภารกิจหลักของคณะสงฆ์เพื่อพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาให้มี ความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อนำเสนอการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นยังทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยมีประชากรเป็นพระสงฆ์ในสังกัดจังหวัดสระบุรี จำนวน 756 รูป จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 262 รูป จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบ่ง (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น 13 กลุ่ม ตามสังกัดจำนวนอำเภอคณะสงฆ์ แล้วจึงแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 262 รูป ออกเป็น 13 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษาสภาพทั่วไปในขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี

สภาพทั่วไปในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดสระบุรี ด้านการสร้าง ความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา การปกครอง เป็นภารกิจสำคัญ มีการปกครองตามสายการบังคับบัญชา พระสังฆาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีบทบาทหน้าที่ในการจัดระเบียบความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และผู้ที่พักอาศัยอยู่ภายในวัดเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม โดยเจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความเข้าใจพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

เป็นอย่างดี มีการคัดกรองผู้เข้ามาบวชอย่างเคร่งครัด คอยควบคุมดูแลให้พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดปฏิบัติตามพระวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคม กฎระเบียบของคณะสงฆ์และวัด ตามรูปแบบของการปกครองของคณะสงฆ์ในประเทศไทย โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด

สภาพทั่วไปในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดสระบุรี ด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน การจัดการด้านการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีนั้น พระสังฆาธิการต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดการศึกษาหลักสูตรนักรธรรมและบาลีสำหรับพระสงฆ์และสามเณร ทั้งที่จัดภายในวัดหรือนำมารวมกันจัดในวัดใดวัดหนึ่ง และมีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเจ้าอาวาสจะเป็นผู้ดูแลอำนวยความสะดวกเรื่องสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และหนังสือเรียน เพื่อให้พระสงฆ์และสามเณรได้รับโอกาสและความสะดวกในการศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้แล้วเจ้าอาวาสยังมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บังคับบัญชาได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาของพระภิกษุสามเณรและเพื่อผลิตบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สภาพทั่วไปในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดสระบุรี ด้านการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ พระสังฆาธิการมีการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาองค์กรของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีอยู่ตลอดเวลา มีการส่งเสริมให้ได้เข้าศึกษาในระดับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องโดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการส่งให้ได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปจากเบื้องต้นพระสังฆาธิการจระดับประถม มัธยมตอนต้น และได้เข้าศึกษาต่อที่อุดมศึกษาตามลำดับขึ้นไปเป็นต้น

สภาพทั่วไปในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี จำเป็นต้องอาศัยแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อการสนองงานพระพุทธศาสนาตามพันธกิจเป็นประจำ ซึ่งการสนองงานพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นการทำงานแบบอาศัยบุคคล อาศัยความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลในการขับเคลื่อนบริหารงาน จึงขาดความเป็นเอกภาพ ทำให้การพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนาในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จึงต้องสร้างแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยให้คณะสงฆ์เกิดการพัฒนาดตนเองได้อย่างทันทั่วทั้งที่กับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป

การที่คณะสงฆ์มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของมหาเถรสมาคม และนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ ทำให้พระสังฆาธิการสามารถยึดถือปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด ทั้งในเรื่องของการวางแผนจัดระเบียบการสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นศูนย์กลางและเป็นที่พักของชุมชนได้ มีการจัดสร้างองค์กรให้เป็นระเบียบ มีการอบรมพระภิกษุสามเณร

ภายในวัดและคณะกรรมการวัดให้ความสนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ มีการจัดทำทะเบียนศาสนสถาน ศาสนวัตถุ จัดทำทะเบียนโบราณวัตถุ โดยการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานในรูปของเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรและรูปภาพ มีการวางแผนดำเนินการหาทุน วางแผนการดำเนินการก่อสร้าง รวมทั้งการตรวจสอบงาน โดยต้องมีการประชุมจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลและควบคุม โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ถูกต้องทั้งในเรื่องของการขออนุญาตก่อสร้าง การออกแบบ การวางแผนสร้าง เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ประเด็นที่ 2 ผลการศึกษาของคํประกอบในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี

1. ด้านสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา

การที่คณะสงฆ์มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของมหาเถรสมาคม และนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ ทำให้พระสังฆาธิการสามารถยึดถือปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด ทั้งในเรื่องของการวางแผนจัดระเบียบการสร้าง ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นศูนย์กลางและเป็นที่พักของชุมชนได้ มีการจัดสร้างองค์กรให้เป็นระเบียบ มีการอบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัดและคณะกรรมการวัดให้ความสนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ มีการจัดทำทะเบียนศาสนสถาน ศาสนวัตถุ จัดทำทะเบียนโบราณวัตถุ โดยการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานในรูปของเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรและรูปภาพ มีการวางแผนดำเนินการหาทุน วางแผนการดำเนินการก่อสร้าง รวมทั้งการตรวจสอบงาน โดยต้องมีการประชุมจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลและควบคุม โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ถูกต้องทั้งในเรื่องของการขออนุญาตก่อสร้าง การออกแบบ การวางแผนสร้าง เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. ด้านยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน

การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี การสนองงานพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นการทำงานแบบอาศัยบุคคล อาศัยความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลในการขับเคลื่อนบริหารงาน จึงขาดความเป็นเอกภาพ ทำให้การพัฒนางานองค์กรทางพระพุทธศาสนาในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จึงต้องสร้างแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยให้คณะสงฆ์เกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างทันทั่วทั้งที่กับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อต่าง ๆ การเจริญพระพุทธมนต์ในพิธีต่าง ๆ การบรรพชาอุปสมบทถวายเป็นพระราชาคณะ การปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่าง

3. ด้านพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

การปกครองเป็นภารกิจสำคัญ มีการปกครองตามสายการบังคับบัญชา พระสังฆาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีบทบาทหน้าที่ในการจัดระเบียบความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร

และผู้ที่พักอาศัยอยู่ภายในวัดเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม โดยเจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความเข้าใจพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นอย่างดี มีการคัดกรองผู้เข้ามาบวชอย่างเคร่งครัด คอยควบคุมดูแลให้พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดปฏิบัติตามพระวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคม กฎระเบียบของคณะสงฆ์และวัด ตามรูปแบบของการปกครองของคณะสงฆ์ในประเทศไทย โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด บางวัดใช้การปกครองแบบบนลงล่าง สั่งการให้พระลูกวัดปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำ บางวัดใช้วิธีนายปกครองบ่าว โดยเจ้าอาวาสจะทำหน้าที่เหมือนเจ้าของบ้าน คอยสอดส่องดูแลความเป็นอยู่ภายในวัดให้มีความสงบเรียบร้อย บางวัดก็ใช้วิธีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก เจ้าอาวาสที่เป็นประชาธิปไตยก็จะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหา มีการประชุมพระภิกษุ สามเณร และผู้ที่พักอาศัยอยู่ภายในบริเวณวัด เพื่อบอกกล่าวถึงกฎระเบียบการอยู่ร่วมกัน เพื่อชี้แจงหรือตัดสินใจร่วมกัน ยึดหลักเหตุผล มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน โดยการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อให้ถือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะปกครองแบบใดเป็นไปตามบริบทของแต่ละวัด

4. มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี จำเป็นต้องอาศัยแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเพื่อการสนองงานพระพุทธศาสนาตามพันธกิจเป็นประจำ ซึ่งการสนองงานพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นการทำงานแบบอาศัยบุคคล อาศัยความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลในการขับเคลื่อนบริหารงาน จึงขาดความเป็นเอกภาพ ทำให้การพัฒนาองค์กรทางพระพุทธศาสนาในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จึงต้องสร้างแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยให้คณะสงฆ์เกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างทันทั่วทั้งกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ช่วยเหลือพระสงฆ์ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของท่านที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ของคณะสงฆ์ ด้วยการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล อันจะก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อต่าง ๆ การเจริญพระพุทธรูปในพิธีต่าง ๆ การบรรพชาอุปสมบทถวายเป็นพระราชาคณะ การปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เพื่อการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถ

ของศาสนบุคคล เช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศน์ พระวินยาธิการ ตลอดถึง ไวยาวัจกร และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

ประเด็นที่ 3 การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี

1. ด้านสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา

ควรมีการให้คณะสงฆ์มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของมหาเถรสมาคม และนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ ทำให้พระสังฆาธิการสามารถยึดถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทั้งในเรื่องของการวางแผนจัดระเบียบการสร้าง ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นศูนย์กลางและเป็นที่พักพิงของชุมชนได้ มีการจัดสร้างองค์กรให้เป็นระเบียบ มีการอบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัดและคณะกรรมการวัดให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ มีการจัดทำทะเบียนศาสนสถาน ศาสนวัตถุ จัดทำทะเบียนโบราณวัตถุ โดยการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานในรูปของเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรและรูปภาพ มีการวางแผนดำเนินการหาทุนวางแผนการดำเนินการก่อสร้าง รวมทั้งการตรวจสอบงาน โดยต้องมีการประชุมจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลควบคุม โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ถูกต้องทั้งในเรื่องของการขออนุญาตก่อสร้าง การออกแบบ การวางแผนสร้าง เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. ด้านยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน

ควรมีการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี การสนองงานพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นการทำงานแบบอาศัยบุคคล อาศัยความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลในการขับเคลื่อนบริหารงาน จึงขาดความเป็นเอกภาพ ทำให้การพัฒนางานองค์กรทางพระพุทธศาสนาในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จึงต้องสร้างแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยให้คณะสงฆ์เกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างทันท่วงทีกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อต่าง ๆ การเจริญพระพุทธมนต์ในพิธีต่าง ๆ การบรรพชาอุปสมบทถวายเป็นพระราชากุศล การปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ

3. ด้านพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

การปกครองเป็นภารกิจสำคัญ ควรมีการปกครองตามสายการบังคับบัญชา พระสังฆาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีบทบาทหน้าที่ในการจัดระเบียบความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และผู้ที่พักอาศัยอยู่ภายในวัดเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม โดยเจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความเข้าใจพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นอย่างดี มีการคัดกรองผู้เข้ามาบวชอย่างเคร่งครัด คอยควบคุมดูแลให้พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดปฏิบัติตามพระวินัย กฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับของมหาเถรสมาคม กฎระเบียบของคณะสงฆ์และวัด ตามรูปแบบของการปกครองของ

คณะสงฆ์ในประเทศไทย โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด บางวัดใช้การปกครองแบบบนลงล่าง สั่งการให้พระลูกวัดปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำ บางวัดใช้วิธีนายปกครองบ่าว โดยเจ้าอาวาสจะทำหน้าที่เหมือนเจ้าของบ้าน คอยสอดส่องดูแลความเป็นอยู่ภายในวัดให้มีความสงบเรียบร้อย บางวัดก็ใช้วิธีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก เจ้าอาวาสที่เป็นพระราชาธิปไตยก็จะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหา มีการประชุมพระภิกษุ สามเณร และผู้ที่พักอาศัยอยู่ภายในบริเวณวัด เพื่อบอกกล่าวถึงกฎระเบียบการอยู่ร่วมกัน เพื่อชี้แจงหรือตัดสินใจร่วมกัน ยึดหลักเหตุผล มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน โดยการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อให้ถือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะปกครองแบบใดเป็นไปตามบริบทของแต่ละวัด

4. มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี ควรต้องอาศัยแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อการสนองงานพระพุทธศาสนาตามพันธกิจเป็นประจำ ซึ่งการสนองงานพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นการทำงานแบบอาศัยบุคคล อาศัยความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลในการขับเคลื่อนบริหารงาน จึงขาดความเป็นเอกภาพ ทำให้การพัฒนากิจการทางพระพุทธศาสนาในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จึงต้องสร้างแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยให้คณะสงฆ์เกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างทันทั่วทั้งกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ช่วยเหลือพระสงฆ์ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของท่านที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ของคณะสงฆ์ ด้วยการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล อันจะก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อต่าง ๆ การเจริญพระพุทธมนต์ในพิธีต่าง ๆ การบรรพชาอุปสมบทถวายเป็นพระราชากุศล การปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เพื่อการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศน์ พระวินยาธิการ ตลอดจนถึงไวยาวัจกร และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

อภิปรายผลการวิจัย

การที่คณะสงฆ์มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของมหาเถรสมาคม และนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ ทำให้พระสังฆาธิการสามารถยึดถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทั้งในเรื่องของการวางแผนจัดระเบียบการสร้างคามมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นศูนย์กลาง และเป็นที่พักของชุมชนได้ มีการจัดสร้างองค์กรให้เป็นระเบียบ มีการอบรมพระภิกษุสามเณร ภายในวัดและคณะกรรมการวัดให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ มีการจัดทำทะเบียนศาสนสถาน ศาสนวัตถุ จัดทำทะเบียนโบราณวัตถุ โดยการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานในรูปของเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรและรูปภาพ มีการวางแผนดำเนินการหาทุน วางแผนการดำเนินการก่อสร้าง รวมทั้งการตรวจสอบงาน โดยต้องมีการประชุมจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลและควบคุม โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ถูกต้องทั้งในเรื่องของการขออนุญาตก่อสร้าง การออกแบบ การวางแผนสร้าง เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับ พระครูปลัดอาทิตย อดุลเวที (ของดี) (2547) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวความคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์” ซึ่งทำการศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการเขตปกครองภาค 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล ที่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม โดยการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้หลักการปกครองโดย สามัคคีธรรม เป็นที่ตั้ง ปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ไทยนอกจากจะยึดหลักพระธรรมวินัยแล้ว ยังอิงอาศัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติเถรสมาคม ในการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม ส่งเสริมผลิตบุคลากรให้เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งเชิงรุกและเชิงรับจากวิสัยทัศน์และแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาอชิรวิชญานันท์ อริยมณีโก (ทิพย์มณี) (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระราชธรรม โสภณในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระองค์ ทรงใช้หลักการปกครองโดยสามัคคีธรรมเป็นที่ยึด ให้ความเสมอภาคในหมู่คณะ ทรงมอบหมายภาระหน้าที่ในการบริหารคณะสงฆ์แก่พระสาวกให้เหมาะสมตำแหน่งหน้าที่ที่ยกย่องตามฐานะ แต่ก็มีได้มอบหมายความเป็นใหญ่ในการปกครองให้กับใคร นอกจากพระธรรมวินัยที่ทรงบัญญัติไว้ การบริหารการปกครองคณะสงฆ์จึงยังยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก แต่มีรูปแบบการบริหารปกครองที่ สอดคล้องกับฝ่ายบ้านเมืองในยุคสมัยนั้น ปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ไทย นอกจากจะยึดหลัก พระธรรมวินัยแล้ว ยังอิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม ในการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารงานคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่คณะสงฆ์และ ป้องกันอันตรายจากภายนอกที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรคณะสงฆ์ ส่วนบทบาทของพระราชธรรมโสภณในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดนั้น ก็ตั้งอยู่บน

พื้นฐานของหลักพุทธธรรมเอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัยอิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎระเบียบ ข้อบังคับและมติมหาเถรสมาคม เป็นแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้าน วัด ราชการและที่สำคัญคือ สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการปกครอง คณะสงฆ์ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา ส่งแสง และประณต นันทิยะกุล (2560) วิจัยเรื่องการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 ตามแนวคิดการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการประสบผลสำเร็จ แบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่ พระสังฆาธิการเป็นผู้นำที่ดี และมีความสามารถในการบริหารจัดการ และปัจจัยภายนอกได้แก่ การที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสนับสนุน และส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ในทุก กิจกรรมการดำเนินงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้และนำเสนอ ได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา: พระครูวิสุทธิศีลาวิวัฒน์ (2562)

การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครอง ประกอบด้วย 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1. ต้องมีการต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนางานและนโยบายขององค์กร สร้างกระบวนการวางแผนในการประเมินสถานที่ พระสงฆ์และชาวบ้าน หรือที่เราเรียกว่า บวร อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในทุกด้าน 2. จะต้องประกอบไปด้วยการกล่อมเกลாதองศาที่ควรเริ่มต้นจากครอบครัว 2) ยกกระตือรือร้นกระบวนการบริหารจัดการภายใน ได้แก่ 1. พัฒนาพระสงฆ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2. พระต้องมีส่วนร่วมกับชุมชน พึ่งพาอาศัยกัน มีน้ำใจให้แก่กัน ภาวศรัทธายังไม่เสื่อมคลาย และเพียงพอและสร้างผลงานให้เป็นรูปธรรมให้ชาวบ้านได้เชื่อถือ เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับทางปัญญาให้กับประชาชนให้มีความรู้ 3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ได้แก่ 1. มีการเป็นผู้นำในองค์กร และการเรียนรู้ร่วมกัน ของคนในองค์กร เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกัน และพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่องทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงความรู้เกี่ยวกับพระวินัย กฎระเบียบมหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ ความรู้ทางโลกและเทคโนโลยีต่างๆ 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1. ทำงานบรรลุเป้าหมาย ด้วยการแจกทุนการศึกษาทุกปี และทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 2. ยอมรับกฎกติกาของคณะสงฆ์ ผลักดันให้การทำงานของคณะสงฆ์ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว 3. ต้องให้การเรียนรู้ถึงผลที่มากกระทบที่ทำให้ศาสนาพุทธ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) สร้างนโยบายการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนางานและนโยบายขององค์กร

2) การสร้างนโยบายของประชาคมพระสังฆาธิการทั้งจังหวัด ในการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสร้างนโยบายแผนพัฒนาสร้างความมั่นคง การสร้างนโยบายที่ส่งเสริมคณะสงฆ์มีการเรียนรู้เพิ่มเติม พัฒนาบุคคลให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนในครั้งต่อไป

1) การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารายบุคคล การพัฒนาทีมงาน การพัฒนาองค์กรของคณะสงฆ์ เพื่อการพัฒนาไปสู่องค์กรที่มีความสามารถสูง

2) การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างกิจกรรม หรือโครงการในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์ ด้านการสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาพัฒนางานและนโยบายขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2561). กลยุทธ์การบริหารองค์กรสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1) 99-115.
- คณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี. (2561). *แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดสระบุรี* (พ.ศ. 2561-2564). สระบุรี: คณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี.
- พระครูปลัดอาทิตย์ อตถเวที (ชองดี). (2547). *การศึกษาแนวความคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสมภณ(ประยูร ธมฺมจิตฺโต): ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการเขตปกครองภาค 2* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิสุทธิสีลาภรณ์. (2562). *การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี* (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2548). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ. (2562). *ภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอ บางบาลจังหวัด พระนครศรีอยุธยา*. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 84-95.
- พระมหาอชิรวิชญานันท์ อริยเมธิโก (ทิพย์มณี). (2552). *บทบาทของพระราชาธรรมโสภณในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิชารัฐศาสตร์ การปกครอง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รุจิรา สง่าแสงและประณต นันทิยะกุล. (2560). *การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ตามแนวคิดการบริหารจัดการคณะสงฆ์วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 7(1), 100-112.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Haper and Row Publication.

มานุษยวิทยาดิจิทัลภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง*

DIGITAL ANTHROPOLOGY UNDER THE CONCEPTUAL FRAMEWORK
AND THEORY OF TECHNOLOGICAL MEDIATION

สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร

Sukamon Mungpattanasunthon

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao

E-mail: sukamon.mu@up.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพัฒนาการและกรอบในการศึกษามานุษยวิทยา
ดิจิทัล ผ่านแนวคิดทฤษฎี Technological Mediation Theory หรือ “**ทฤษฎีเทคโนโลยี
สื่อกลาง**” ซึ่งทำการศึกษาและสรุปออกมาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างบทบาทของเทคโนโลยีที่มีต่อมนุษย์และสังคมไว้ทั้งนี้ทฤษฎีดังกล่าวได้มีพัฒนาการมา
จากสำนักปรากฏการณ์นิยมที่มี มาร์ติน ไฮเดก ผู้นำเสนอแนวคิดที่ให้ตระหนักถึงบทบาทของ
เทคโนโลยีที่มีมากกว่าการเป็นแค่วัตถุสิ่งของ แล้วมีการพัฒนาต่อยอด มาสู่ยุคร่วมสมัยปัจจุบัน
มาเป็นสำนักหลังปรากฏการณ์นิยมโดยมี ไอเดเวอร์บิค และโรเซ็นเบอร์เกอร์เป็นนักคิดที่สำคัญ
และมีอิทธิพลต่อนักคิดคนอื่นๆ ที่สนใจศึกษาในแง่มุมเดียวกันตลอดจนรวมไปถึงการศึกษา
เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้
ไปสู่ความเป็น Digitalization (ดิจิทัลไลซ์เซชัน) หรือการทำให้กลายเป็นดิจิทัลซึ่งการศึกษา
มานุษยวิทยาดิจิทัลนั้นอาศัยระเบียบวิธีวิจัยโดยทั่วไปในการศึกษาบทบาทของเทคโนโลยี และ
รวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัลมีผลต่อการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลก และสังคม โดย
การใช้กระบวนการศึกษาตามแนวทางที่เป็นที่นิยมของนักมานุษยวิทยาทั่วไปในปัจจุบัน เช่น
การใช้วิธีการรายงานชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: มานุษยวิทยาดิจิทัล; ทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง; กรอบแนวคิดในการศึกษาสังคม
ดิจิทัล

Abstract

This article aimed to present evolution and conceptual framework to
study Digital Anthropology through the concept of “Technological Mediation
Theory”. This idea was to study and summarise the conceptual frame work of

* Received November 10, 2020; Revised March 17, 2020; Accepted March 27, 2020

the relations between technology roles to human and society in the previous articles. Therefore, the Technological Mediation Theory has been developed from Phenomenology approach. Martin Heidegger is the original philosopher who presented that the human should aware roles of technology more than being only objects. In contemporary era, the concept has been developed to Post phenomenology. Don Ihde, Peter Verbeek, and Robert Rosenberger are the influential thinker to other scholars in this field. Additionally, the outstanding studies are the influence of Digital Technology that shape or reshape human being and transforming to Digitalization. Generally, Digital Anthropology Studies base on research methodology to investigate the technological roles including Digital technology. Everyday life report is the popular technique that the anthropology chooses to explore social and cultural phenomena, then using the result to discuss and argue the data as Technological Mediation Theory by Don Ihde approaches.

Keywords: Digital Anthropology; Technological Mediation Theory; Conceptual Framework of Digital Society

บทนำ

มานุษยวิทยาดิจิทัลแท้จริงแล้วไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ แต่อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของมานุษยวิทยาเทคโนโลยี ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีการศึกษามายาวนาน ในประเทศไทยปี พ.ศ.2562 ยังไม่พบว่ามีรายวิชานี้แยกออกมาเฉพาะ หากแต่มีรวมอยู่ในมานุษยวิทยาสังคมและหรือมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ทำให้พบว่า เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์มีวิวัฒนาการตั้งแต่สมัยอดีตมาจนปัจจุบัน

ในรายวิชามานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรมเบื้องต้น จะมีการกล่าวถึงวิวัฒนาการสังคมของมนุษย์ โดยเริ่มจากมนุษย์ยุคหิน มนุษย์ในยุคนี้มีที่พักอาศัยอยู่ในถ้ำเป็นหลัก มีวิถีชีวิตแบบเร่ร่อน และเก็บของป่าล่าสัตว์เพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งมีเทคโนโลยีเบื้องต้นที่ผลิตมาด้วยวิธีการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น การเอาหินมาแกะเจาะทำให้มีคมแล้วผูกกับไม้ไฟใช้ล่าสัตว์ รู้จักใช้ไฟในการหุงต้ม รู้จักทำเครื่องนุ่งห่มแบบง่ายๆ และมีการนำเขาสัตว์มาเป็นอาวุธ รวมถึงนำของมีคมต่างๆ ไปวาดภาพที่ผาผนังถ้ำ เป็นต้น ในยุคต่อมาเมื่อมนุษย์เริ่มมีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม แล้วเริ่มตั้งถิ่นฐานอยู่กับที่ก็เริ่มมีการพัฒนาเทคโนโลยีหรือเครื่องมือในการดำรงชีวิตที่มีเทคนิควิเศษซับซ้อนมากขึ้น เช่น เริ่มมีการเพาะปลูกโดยใช้ไม้แหลมเป็นเครื่องมือในการทำหลุมเพื่อปลูกพืชไว้รับประทาน เริ่มมีการทำระบบชลประทานเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในยามหน้าแล้ง มีการทำเครื่องปั้นดินเผา โดยสร้างลายจากเชือกทาบ หรือใช้ไม้ขีดเป็นรอยเพื่อสร้างลวดลาย และมี

เทคนิควิธีในการถนอมอาหารไว้ทานในยามหน้าหนาว เป็นต้น โดยสรุปแล้วการศึกษามานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ยุคแรกๆ ก็จะเป็นยุคหิน แล้วพัฒนามาสู่ยุคโลหะ ซึ่งในยุคโลหะก็จะมีวิวัฒนาการของเทคโนโลยีโลหะมาเรื่อยๆ เป็นลำดับขั้น จนมาถึงยุคของเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ เทคโนโลยีที่มีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ส่วนใหญ่คงหนีพ้นเทคโนโลยีดิจิทัล

ส่วนในหลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านมานุษยวิทยาในต่างประเทศหลายๆ แห่งพบว่า รายวิชามานุษยวิทยาเทคโนโลยีได้แยกออกจากมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นตัวเรียนตัวสอนที่มีเนื้อหาคำอธิบายที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด เช่น รายวิชาเทคโนโลยีกับวัฒนธรรม (Technology and Cultures) ของ Massachusetts Institute of Technology ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งในหมวดสาขาวิชามานุษยวิทยา โดยเนื้อหาการเรียนการสอนเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับวัฒนธรรมและการเมืองในการจัดลำดับขั้นทางสังคมและประวัติศาสตร์ ในรายวิชาที่มีเนื้อหาการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกันนี้ยังพบในอีกหลายๆ มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา เช่น ที่ The University of North Carolina System และ Tufts University ที่ต่างก็มีการเปิดการเรียนการสอนในรายวิชามานุษยวิทยาวิทยาศาสตร์และสังคม (Anthropology of Science and Society) และมานุษยวิทยาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Anthropology of Science and Technology) ตามลำดับ โดยเนื้อหาการเรียนการสอนเน้นในจุดเดียวกัน คือ เน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษย์และสังคมในแง่มุมต่างๆ อีกทั้ง ที่ Stanford University สหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยชื่อดังที่ได้รับการจัดลำดับต้นๆ ของโลก ก็มีหมวดหัวข้อการวิจัยที่เน้นการศึกษาในด้าน มานุษยวิทยาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Anthropology of Science and Technology) โดยเป็นหัวข้อการค้นคว้าวิจัยที่เน้นทำการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันต่อผลกระทบที่มีอิทธิพลกับความสามารถของมนุษย์ในการประสพผลสำเร็จ

จนกระทั่งมาในปัจจุบันนี้ มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาชั้นนำทั่วโลกได้มีการแตกแขนงรายวิชามานุษยวิทยาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาเน้นทำการศึกษาเทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในยุคที่หลายสิ่งหลายอย่างในโลกถูกจับห่อหุ้มหรือเชื่อมต่อเข้าสู่โลกออนไลน์ในแบบใช้สายหรือไร้สายก็ตาม ทำให้ศาสตร์ในด้านมานุษยวิทยา ก็มีการแตกแขนงออกมาเป็นรายวิชาที่เน้นการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาดิจิทัลตามยุคตามสมัยเพิ่มขึ้นมา เช่น ที่ University College London มีการเปิดหลักสูตรปริญญาโททางด้านมานุษยวิทยาดิจิทัล ที่เน้นศึกษา และทำความเข้าใจวัฒนธรรมระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีดิจิทัล เน้นในการวิเคราะห์และอภิปรายปรากฏการณ์ทางสังคมในวงกว้างที่บนสื่อสังคมออนไลน์ สื่อดิจิทัลต่างๆ และรวมไปถึงการศึกษาการเมืองออนไลน์ อีกหนึ่งตัวอย่างรายวิชาในปัจจุบันที่น่าสนใจ คือ รายวิชามานุษยวิทยากับเทคโนโลยีในอินเดีย (Anthropology and Technology in India) ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (Australian National

University) ในคำอธิบายรายวิชาได้กล่าวถึงการศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อวัฒนธรรม และสังคมของคนอินเดีย โดยเฉพาะเทคโนโลยีในด้านสื่อและดิจิทัล ผ่านมุมมองมานุษยวิทยาที่ทำให้เทคโนโลยีมีชีวิตจากการรายงานชีวิตประจำวันของผู้คนและสถาบันต่างๆ และผ่านกระบวนการสำรวจตรวจสอบสถาบันหลักของอินเดียในด้านระบบสังคมและแบบฝึกปฏิบัติทางวัฒนธรรม โดยมีการตั้งคำถาม เช่น พวกเรามีความหมายอย่างไรผ่านเทคโนโลยี อะไรคือความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับการจัดลำดับทางสังคมและคุณค่าของวัฒนธรรม และเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิรูปเศรษฐกิจ การจัดรูปทางสังคม และอัตลักษณ์ทางการเมืองอย่างไร

ในสถานการณ์การศึกษาทางมานุษยวิทยาในปัจจุบัน การที่เราจะสามารถทำการศึกษาวัฒนธรรม สังคมมนุษย์ในยุคสมัยเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำ มานุษยวิทยาดิจิทัลเป็นศาสตร์ที่กำลังได้รับความสนใจนำมาใช้ศึกษาอธิบายปรากฏการณ์กระแสโลกยุคดิจิทัล ในด้านอิทธิพลและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่างเข้าใจทองแท้ สิ่งที่ขาดไปเสียไม่ได้ คือ เครื่องมือสำหรับการศึกษา ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้เปรียบเสมือนเป็นหัวใจสำคัญในการใช้เป็นกรอบเพื่อการศึกษา ทำความเข้าใจ และตีความหมายปรากฏการณ์ต่างๆ ตลอดจนเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์กับแนวคิดทฤษฎีที่มีมาแต่เดิม นั่นก็คือ ระเบียบวิธีวิจัยหรือระเบียบวิธีวิทยานั้นเอง ดังนั้น การเขียนบทความในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับประเด็นความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคมกับเทคโนโลยี โดยมุ่งหวังเพื่อที่จะนำเสนอแนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัยของกลุ่มหลังปรากฏการณ์นิยม ภายใต้แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง ที่เน้นพื้นที่สำคัญหรือพระเอกอย่างสิ่งไม่มีชีวิต ที่เราเรียกว่า เทคโนโลยี มากกว่าการให้ความสำคัญกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าแนวทางการศึกษานี้ ให้ความสำคัญกับสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมมากกว่าการให้ความสำคัญกับรูปแบบนามธรรม ดังเช่น สังคม วัฒนธรรมที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์ขึ้นมาอย่างภาษา วรรณกรรม ศิลปะ เหมือนอย่างที่นักวิชาการในสมัยก่อนนิยมกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อนำเสนอนิยามความหมายพัฒนาการความเป็นมาของมานุษยวิทยาดิจิทัล
2. เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อสัมพันธ์เพื่อการศึกษามานุษยวิทยาดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการศึกษา ใช้วิธีการศึกษาการวิจัยเชิงเอกสาร (Research on The Documentary)
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความวิจัย และบทความวิชาการต่างๆ โดยเฉพาะบทความในต่างประเทศ
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์แบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยการลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และจำแนกแยกแยะชนิดของข้อมูลเดียวกันไว้ด้วยกันจากวิเคราะห์คำหลัก หรือเนื้อหาหลักของแต่ละเอกสารที่ได้ทำการประมวลมา แล้วทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการประมวลแล้วสรุปออกมาเป็นผลการศึกษา ผลภาพ และการอภิปรายผลของข้อมูล

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 นิยามความหมาย พัฒนาการความเป็นมาของมานุษยวิทยาดิจิทัล

1. พัฒนาการ ความเป็นมา และการก่อเกิดก่อนเข้าสู่การศึกษามานุษยวิทยาดิจิทัล

ในยุคศตวรรษที่ 20 นักมานุษยวิทยาอย่าง มัลโฟร์ (Malfour), มาเร็ตต์ (Marett) และ แฮดดัน (Haddon) ได้เริ่มระบุพื้นที่ในการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยาขึ้นมา 3 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมวัตถุ, องค์การทางสังคม และมานุษยวิทยากายภาพ แต่การศึกษาทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุและเทคโนโลยีก็ถูกพักไป เนื่องจากถูกโจมตีว่าการศึกษาเหล่านี้ไม่ทันสมัย ในยุคนั้นนักวิชาถูกหล่อหลอมให้มุ่งความสนใจไปที่การศึกษาภาษา ศิลปะ พิธีกรรม และองค์การทางสังคมมากกว่าที่จะมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการอธิบายถึงเทคนิควิธีและวัตถุโดยปราศจากการพิจารณาองค์ประกอบทางด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Pfaffenberger, 1992) ซึ่งสอดคล้องกับที่ ทิม อินโกลด์ (Ingold, 1997) ได้เขียนไว้ในบทความเรื่อง “EIGHT THEMES IN THE ANTHROPOLOGY OF TECHNOLOGY” ซึ่งได้มีการกล่าวในทำนองเกี่ยวกับการศึกษาของพิฟฟาเพินเบอร์เกอร์ (Pfaffenberger, 1992) ที่กล่าวไว้ว่า ศาสตร์ทางด้านมานุษยวิทยาเทคโนโลยี มีการศึกษาในพื้นที่ที่ยังจำกัดหรือในวงแคบ ทำให้ไม่สามารถถูกพัฒนาจนนำไปสู่การจัดระเบียบวิชาความรู้ได้ อินโกลด์ได้อธิบายไว้ว่า ความเป็นจริงในประวัติศาสตร์การศึกษาด้านมานุษยวิทยาปรากฏให้เห็นเด่นชัดใน 2 แนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับสังคม ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลของเทคโนโลยี และ 2) ความเป็นไปได้ของเทคโนโลยี สารสำคัญของการจัดตั้งสถาบันทางสังคมในก่อนหน้านี้ถูกกำหนดโดยความจำเป็นในระบบปฏิบัติการของเทคโนโลยีซึ่งมีระดับความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีด้วยเช่นกัน

การศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาเทคโนโลยีมีพัฒนาการตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยีในแต่ละยุคมาเป็นลำดับขั้น ก่อนที่จะมาเข้าสู่ยุคดิจิทัล ในยุคก่อนหน้านี้ ศาสตร์ทางด้านมานุษยวิทยาเองก็ได้มีการศึกษาที่สนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสื่อ ซึ่งอยู่ในหัวข้อการศึกษาที่เรียกว่า มานุษยวิทยาสื่อ (Media Anthropology) เริ่มเป็นที่รู้จักในปี ค.ศ. 1950 จากผลการศึกษางานชิ้นแรกทางด้านชาติพันธุ์วรรณาและวิทยาศาสตร์สังคมของสตูดิโอฮอลลีวูด ในหนังสือที่มีชื่อว่า “Hollywood: The Dream Factory” โดย ฮอร์เทนส์ พาวเดอร์เมคเกอร์ (Powdermaker, 1951) ลูกศิษย์ของฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) ผลงานชิ้นนี้ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบจากนักวิชาการอื่นๆ ทำให้การศึกษาสื่อสารมวลชนในมุมมองของมานุษยวิทยาถูกละทิ้งไปหลายปี จนกระทั่งมาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนก็กลับมาเป็นศูนย์กลางอีกครั้ง การศึกษามานุษยวิทยาสื่อก็มีการพัฒนาการมาเรื่อยๆ จนกระทั่งมาถึงการศึกษาสื่อในพื้นที่ออนไลน์ในปัจจุบัน เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

ในปัจจุบันนับตั้งแต่เทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสารพัฒนามาถึงยุคดิจิทัล การเชื่อมต่อและติดต่อสื่อสารกันผ่านโลกออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย เป็นการติดต่อสื่อสารที่ได้รับความนิยมจากคนทั่วโลกมากที่สุด จากสถิติของ We Are Social and Hootsuite (Kemp, 2018) สถิติในปี 2019 พบว่า สื่อโซเชียล เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอย่างสูง จากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตรอบโลก ประมาณ 4,400 ล้านคน มีคนประมาณ 3,400 ล้านคนที่มีบัญชีโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ไลน์ วอทแอพ (Think about Wealth, 2019) เนื่องจากการเข้าถึงรูปแบบติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้มีความสะดวกรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย สามารถติดต่อสื่อสารกับคนที่อยู่ห่างไกลกันคนละซีกโลกได้สะดวกสบาย เข้าใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งผลให้การศึกษาสังคม วัฒนธรรม และปรากฏการณ์ทางสังคมมีการย้ายฐานการศึกษาจากโลกภายนอก มาสู่โลกภายในพื้นที่ออนไลน์กันมากขึ้น ซึ่งในบทความนี้จะใช้คำว่า “โลกภายนอกกับโลกออนไลน์” แทนการใช้คำว่า “โลกที่เป็นจริงกับ โลกเสมือนหรือโลกสมมติ” เนื่องจากการใช้คำในแบบหลังยังเป็นข้อถกเถียง และเป็นประเด็นที่นักวิชาการยังค้นหาคำอธิบายความเป็นจริงที่เกิดขึ้นอยู่ จึงหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำในคู่ที่สองที่ทำให้เหมือนมีความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมระหว่างโลกทั้ง 2 ใบนี้ จากผลงานการวิจัยของ แดเนียล มิลเลอร์ (Daniel Miller) อาจารย์ประจำภาควิชามานุษยวิทยา ที่ University College London และคณะทำงานของเขา ได้ทำการศึกษาโลกแห่งสังคมออนไลน์ จนเขียนออกมาเป็นหนังสือเรื่อง How the World Changed Social (Miller, 2012) ได้รับการตอบรับและเป็นที่น่าสนใจของแวดวงนักวิชาการทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักมานุษยวิทยา รวมถึงในประเทศไทย

2. แนวทางการศึกษามานุษยวิทยาดิจิทัล

ในขณะที่โลกกำลังถูกทำให้เป็น “ดิจิทัลวิชั่น” (Digitalization) โดยกระบวนการการทำให้กลายเป็นดิจิทัลในทุกหนทุกแห่ง หรือการทำให้กลายเป็นดิจิทัล จากการที่นานาประเทศรวมถึงประเทศไทยมีการกำหนดนโยบาย และแผนที่จะก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ มี

การวางแผนที่จะปรับเปลี่ยนสังคม องค์กร และรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเดิมให้กลายมาเป็นสังคมยุคดิจิทัล ที่ทุกสิ่งทุกอย่างใช้งานและพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลัก เช่น รถไร้คนขับ, โดรนในการขนส่ง, ผ่าตัดผ่านการประชุมทางไกลผ่านระบบวิดีโอ (VDO Conference), AI ตรวจจับใบหน้า และการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชันต่างๆ (Mungpattana sunthon, 2019) อีกทั้งมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างแพร่หลาย และครอบคลุมไปในทุกกิจกรรมประจำวันที่เราจะพบว่า เมื่อลิ้มตามาขึ้นมาก็ได้สัมผัสกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเทคโนโลยีดิจิทัลแล้ว อย่างน้อยก็โทรศัพท์สมาร์ทโฟน หรือโทรทัศน์ในระบบสัญญาณดิจิทัล เป็นต้น ปรากฏการณ์เหล่านี้ก็ได้รับความสนใจจากมานุษยวิทยา โดยเฉพาะในมานุษยวิทยาแขนงใหม่อย่าง “มานุษยวิทยาดิจิทัล” ที่ให้ความสำคัญของพื้นที่การศึกษา โดยเฉพาะบนโลกออนไลน์

มานุษยวิทยาดิจิทัล ตามคำจำกัดความของทอม โบเอลล์สตอร์ฟฟ์ (Boellstorff, 2013) ที่เผยแพร่ในเว็บ Oxford Bibliographies Online ให้นิยามมานุษยวิทยาดิจิทัลว่าหมายถึง การรวมพื้นที่ความสนใจการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตที่อาจทำให้เกิดการจัดระเบียบปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่ทั้งหมด งานวิจัยในด้านนี้จะป็นงานวิจัยที่นักมานุษยวิทยาที่เกี่ยวข้องนำเสนอมุมมองที่มีคุณค่าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีกับวัฒนธรรม มานุษยวิทยาดิจิทัลมีความใกล้เคียงกับมานุษยวิทยาสังคมวัฒนธรรมมากที่สุด พื้นที่ในการศึกษาส่วนใหญ่ของมานุษยวิทยาดิจิทัลจะรวมการศึกษาเกี่ยวกับบุคคลที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันของพวกเขา โดยจะให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการเข้าร่วมบริบทวัฒนธรรมออนไลน์ที่ซึ่งไม่สามารถพบได้ทั่วไปในสังคมโลกทางกายภาพ นักวิชาการส่วนใหญ่จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณาในการทำการศึกษาระดับเล็ก มีแค่เพียงบางส่วนที่ศึกษากับกลุ่มสมาชิกเป็นร้อยคน ส่วนการศึกษาวิจัยในงานชิ้นแรกๆ มักจะอยู่ในหัวข้อเกี่ยวกับเกมส์ และสื่อสารมวลชน

จากการประมวลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวทางการศึกษา แนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีวิทยาที่เกี่ยวข้องและได้รับความนิยมนำมาใช้แพร่หลายในปัจจุบัน แนวทางการศึกษามานุษยวิทยาดิจิทัล อาจจะแบ่งออกได้เป็น 2 แนวทาง ดังนี้คือ **แนวทางที่หนึ่ง** แนวทางการศึกษามานุษยวิทยาดิจิทัล ด้วย “ทฤษฎีการบรรลุผล” (Theory of Attainment) ที่พัฒนาขึ้นมาโดยมิลเลอร์กับชินานัน (Miller, 2012) ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นแนวทางการศึกษาของสาย University College London โดยแนวคิดทฤษฎีการบรรลุผลเสนอว่า เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่ได้เปลี่ยนความเป็นมนุษย์ของเราเลยแม้แต่น้อย **แนวทางที่สอง** การศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาเทคโนโลยี และมานุษยวิทยาดิจิทัล ที่มีพัฒนาการมาจากแนวคิดทางปรัชญา จากปรากฏการณ์นิยมมาถึงหลังปรากฏการณ์นิยม โดยเน้นบทบาทของเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษย์ในสังคม ไปจนถึงการที่มนุษย์ทำความเข้าใจโลกผ่านตัวกลางอย่างเทคโนโลยี ซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่ของมนุษย์ในการดำรง

อยู่ด้วย เช่น แนวคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์, ดอน ไอเด, ปีเตอร์ พอล เวอร์บีค, โรเบิร์ต โรเซ็นเบอร์เกอร์, สเตฟาโน กัวเลนิ และอาซเล่ คีราน เป็นต้น

การพัฒนาแนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีวิทยาของทั้ง 2 แนวทาง โดยเบื้องต้นก็มีจุดที่คล้ายคลึงกัน เช่น 1) การศึกษาที่เน้นศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษย์และสังคม 2) การศึกษาในด้านอิทธิพลของสังคมที่มีต่อมนุษย์และสังคม แต่หากดูตัวแปร หรือพื้นที่ในการสำรวจตรวจสอบอาจมีการให้ความสำคัญและมีการนิยามคำจำกัดความที่แตกต่างกันไป สำหรับในจุดที่แตกต่างกันของทั้ง 2 แนวทางนั้น อาจกล่าวได้ว่าแนวทางการศึกษาของสาย University College London ค่อนข้างมองเทคโนโลยีต่างๆ ในแง่บวก และมักตีความหมายของผลการศึกษาที่ได้ออกมาในลักษณะเป็นกลาง เช่น การมองว่าไม่มีโลกสมมติหรือโลกเสมือนจริง โลกออนไลน์กับโลกที่เราอยู่อาศัยและดำรงอยู่ ต่างก็เป็นโลกที่มีความเป็นจริงด้วยกันทั้งคู่ เป็นต้น ส่วนแนวทางการศึกษาในสายไฮเดกเกอร์ จะเน้นให้ตระหนักถึงตัวเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาทและความเข้าใจของมนุษย์ที่มีต่อโลก สังคม และวัฒนธรรมมากกว่าการเป็นแค่วัตถุหรือสิ่งที่ไม่มีชีวิต

3. จาก “ปรากฏการณ์นิยม”สู่ “หลังปรากฏการณ์นิยม”

มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) นักปรัชญาผู้นำเสนอแนวคิดปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) จากผลงานเขียนหนังสือเรื่อง “Question Concerning Technology” (Heidegger, 1977) มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งหมายถึงเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นมาจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มองว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่มาร่วมกับวิธีคิดที่ว่าโลกนี้กลายเป็นวัตถุและแหล่งทรัพยากรพร้อมใช้ เพราะความรู้แบบวิทยาศาสตร์เป็นการศึกษาโลกในฐานะวัตถุ ไฮเดกเกอร์เสนอแนวคิดที่ว่า เทคโนโลยีเป็นกรอบที่กำหนดความเข้าใจของเราที่มีต่อโลก (สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร, 2561) โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเทคโนโลยีกับมนุษย์และสังคมนั้น ไฮเดกเกอร์ได้นำเสนอประเด็นไว้ว่า เราไม่ควรที่จะมองเทคโนโลยีเป็นเพียงแค่วัตถุ แต่เทคโนโลยีมีบทบาทมากกว่าที่มันเป็นอยู่ และให้ตระหนักถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีที่มีต่อความสัมพันธ์ต่อสร้างความเข้าใจ การตีความหมายของมนุษย์ที่มีต่อสังคมและโลก ยกตัวอย่างการขยายความในเรื่องนี้ เช่น ไฮเดกเกอร์วิพากษ์เทคโนโลยีเขื่อนผลิตไฟฟ้าที่กั้นแม่น้ำไรน์ว่า องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดนวัตกรรมที่เข้าไปจัดการกับแม่น้ำแล้วเปลี่ยนแม่น้ำให้กลายเป็นแหล่งพลังงาน ซึ่งเค้าแสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่กำลังตีกรอบความเข้าใจของเราให้มองเห็นความหมายของแม่น้ำในแง่มุมทรัพยากรเท่านั้น ความคิดเช่นนี้ถือว่าเป็นอันตราย ถ้าหากเรามองโลกแค่ตามที่เทคโนโลยีกำหนดให้เราเพียงอย่างเดียว

แนวคิดของไฮเดกเกอร์ในฐานะผู้ริเริ่มแนวทางการศึกษาปรากฏการณ์นิยม ได้รับการพัฒนาต่อยอดจนมาเป็นกลุ่มแนวคิดหลังปรากฏการณ์นิยมที่มีนักคิดคนสำคัญอย่าง ไอเด (Ihde, 2009), กัวเลนิ (Gualeni, 2015), โรเซ็นเบอร์เกอร์ และเวอร์บีค (Rosenberger & Verbeek,

2015) ที่ต่างก็พูดถึงการศึกษาเทคโนโลยีในมิติสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของมนุษย์ และไม่สามารถตัดขาดเทคโนโลยีออกจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับสังคมมนุษย์ได้ ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะเป็นเพียงวัตถุที่สร้างจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และถึงแม้ว่าเทคโนโลยีไม่สามารถควบคุมหรือหลอกลวงมนุษย์ได้ แต่มนุษย์เองก็ไม่สามารถควบคุมเทคโนโลยีได้เช่นกัน เพราะมนุษย์ไม่ได้มีอิสระจากเทคโนโลยี คล้ายกับว่ามนุษย์เราถูกผูกมัดไว้กับเทคโนโลยีไปแล้ว (สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร, 2561)

จากการศึกษาของนักวิชาการในสายนี้ “หลังปรากฏการณ์วิทยา” อาจสรุปได้ว่าแนวทางการศึกษา หรือระเบียบวิธีวิทยาที่มีลักษณะการได้มาซึ่งความรู้จากประสบการณ์หรือการทดลองมากกว่าทฤษฎี แนวทางการศึกษาหรือระเบียบวิธีวิจัยของนักหลังปรากฏการณ์นิยมมักจะมีพื้นฐานการวิเคราะห์บนข้อความจากวารสารวิทยาศาสตร์และนิตยสาร หรืออาจจะมาจากประสบการณ์ชีวิตของตนเอง ซึ่งการค้นหาจากเทคนิคชาติพันธุ์วรรณาแบบอัตโนมิติอาจเป็นวิธีการที่สมบูรณ์เพียงพอต่อการนำมาใช้กับสิ่งของทั่วไปทั้งในบ้านและในที่สาธารณะ (Aagaard, Friis, Sorenson, Tafdrup & Hasse, 2018) ดังนั้นในมุมมองของหลังปรากฏการณ์นิยมเทคโนโลยีมักจะปรากฏให้เห็นในตำแหน่งที่เป็นรายบุคคลมากกว่าภาพรวม (Aagaard, Friis, Sorenson, Tafdrup & Hasse, 2018)

ประเด็นที่ 2 นำเสนอกรอบแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อสัมพันธ์เพื่อศึกษามานุษยวิทยาดิจิทัล

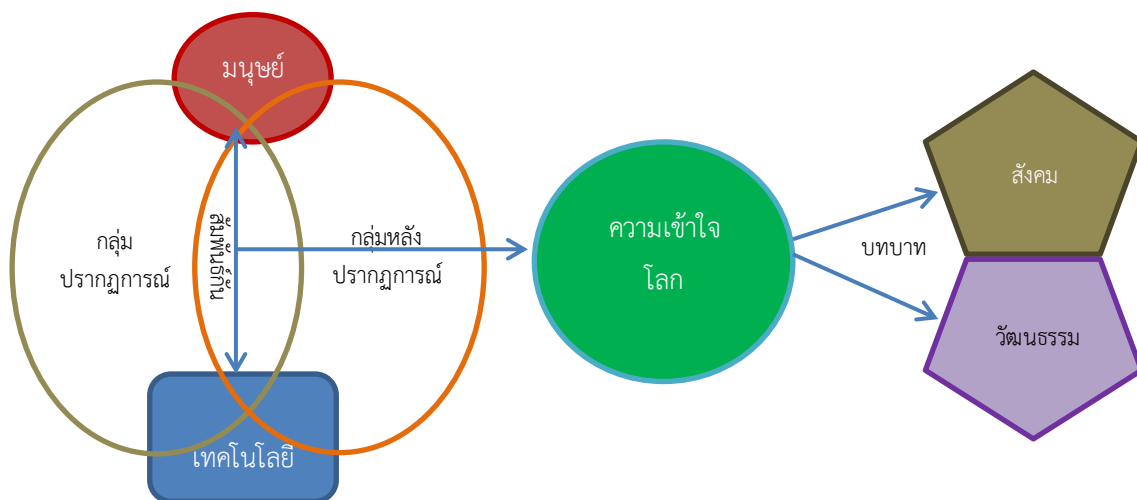
1. แนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีเทคโนโลยีสื่อกลาง

เทคโนโลยีสื่อกลาง เป็นคำที่ได้มาจากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการในสายหลังปรากฏการณ์นิยม โดยมาจากคำภาษาอังกฤษ Technological Mediation จากการประมวลเอกสารและงานต่างๆ จากนักวิชาการด้านนี้ในต่างประเทศ และสรุปนัยยะของการสื่อความหมายได้ว่า Technological Mediation เป็นแนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีในการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และโลกผ่านเทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง หรือเป็นตัวกลางระหว่างการทำความเข้าใจของมนุษย์ที่มีต่อโลก

โดยสรุปแล้ว เทคโนโลยีสื่อกลาง หมายถึง เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับมนุษย์ สังคม หรือการที่มนุษย์สร้างความเข้าใจต่อโลกผ่านเทคโนโลยี นวัตกรรม หรือเครื่องมือต่างๆ มนุษย์จะเข้าใจโลกและสิ่งอื่นๆ ผ่านการเป็นตัวกลางของเทคโนโลยี ซึ่งสิ่งที่มนุษย์ได้รับรู้จากประสาทสัมผัสที่ผ่านเทคโนโลยีอาจจะเป็นแค่เพียงมุมมองเดียวที่เราได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง หรือได้สัมผัสจากความเป็นจริงของสรรพสิ่งที่ดำรงอยู่ ซึ่งอาจจะมีมากกว่าหรือน้อยกว่าที่เราได้สัมผัส หรือรับรู้ แล้วไปตีความหมายทำความเข้าใจโลกโลกในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแค่โลกที่เราอยู่อาศัย แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบๆ ตัวเรา ทั้งในระยะใกล้ หรือไกลก็ตาม ดังนั้นเทคโนโลยี จึงเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ ความเข้าใจของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งอื่นๆ มากกว่าการเป็นแค่วัตถุสิ่งของที่มนุษย์นำมาใช้ โลกจะเป็นในแบบที่เราเห็นหรือ

เข้าใจผ่านเทคโนโลยีนั้นๆ เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนไป ความเข้าใจโลกในแบบเดิมตามเทคโนโลยีเดิมก็เปลี่ยนไปด้วย ดังคำกล่าวของ ปีเตอร์ พอล เวอร์บีค (Rosenberger & Verbeek, 2015) ที่กล่าวไว้ว่า “...that is, as long as this particular technological mediation was active” หรือ “...มันจะเป็นเช่นนี้ตราบนานเท่านานที่เทคโนโลยีชิ้นนี้จะยังทำงานอยู่” เช่นในการตัวอย่างของ อาซเล่ เอช คิราน (Asle H. Kiran) เกี่ยวกับการเปลี่ยนรูปของพระจันทร์ที่กาลิเลโอเห็นครั้งแรกผ่านกล้องโทรทรรศน์ ซึ่งการมองเห็นขนาด รูปร่าง และลักษณะของพระจันทร์จะขึ้นอยู่กับทัศนวิสัยในการมองระยะไกลผ่านกล้องโทรทรรศน์ เป็นต้น

จากการศึกษาในงานเขียนที่ผ่านมาของผู้เขียนทั้ง 3 บทความที่ผ่านมา (สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร, 2561 และ Mungpattanasunthon, 2019) ได้ทำการสรุปหัวใจสำคัญของการศึกษาในแนวมานุษยวิทยาเทคโนโลยี ตามหลักของแนวทางการศึกษาหลังปรากฏการณ์นิยมภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลางได้ตามแผนภาพที่ 1 ซึ่งเป็นการแสดงภาพความเชื่อมโยงระหว่างความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการทำความเข้าใจของมนุษย์ต่อโลก แล้วอิทธิพลที่เกิดขึ้นเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการมีบทบาทของมนุษย์ในสังคมและวัฒนธรรม

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา Technological Mediation

ที่มา: สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร (2561)

หลักของแนวคิดทฤษฎี “เทคโนโลยีสื่อกลาง” เริ่มแรกเกิดจากการนำเสนอของดอน โอเด (Don Ihde) นักคิดในสายหลังปรากฏการณ์นิยม โดยใจความสำคัญของแนวคิดโอเดอยู่ที่การศึกษารูปแบบและสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และโลกใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) Embodiment หรือศูนย์รวม 2) Hermeneutic หรืออรรถปริวรรตศาสตร์ คือ ทฤษฎีของการตีความ และการทำความเข้าใจตัวบทผ่านทางกระบวนการเชิงประจักษ์ (Empirical) 3) Alterity = otherness หรือมีอะไรอย่างอื่น การทำความเข้าใจในตัวบทภายใต้เงื่อนไขวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ความหมายของตัวบทถูกขยายออกไปเกินขอบเขตของข้อความ

4) Background คือ การนำเสนอแนวคิดที่ว่า สื่อกลางอย่างเทคโนโลยีมีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อทั้งมนุษย์และโลกอย่างไร

นักวิชาการหลายคนที่เป็นลูกศิษย์ของไอเด ในสายหลังปรากฏการณ์นิยม ได้มีการนำแนวคิดของเค้ามาศึกษาและพัฒนาต่อยอด แต่สำหรับในบทความนี้ขอยกมาหนึ่งกรอบวิธีการศึกษา ซึ่งมีชื่อว่า “Two – sidedness” หรือ “สองข้างตรงกันข้าม” โดย อาซเล่ คิราน (Asle H. Kiran) กรอบแนวคิดนี้เป็นหนึ่งในกรอบแนวคิดที่สำคัญตามสายแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง ที่นำมาใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีต่อมนุษย์และโลก ด้วยการแบ่งสองข้างตรงกันข้ามสำหรับเพื่อการแปล วิเคราะห์ และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษย์และโลก ออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 The ontological or existential dimension มิติของการดำรงอยู่ ในมิตินี้จะมองว่าเทคโนโลยีถูกรวมเข้าไปกับ “โครงสร้างเปิดเผย – ปกปิด” (Revealing – concealing structure) โดยการตั้งคำถามว่า “อะไรคือโลกที่เราค้นพบตัวเอง” ผ่านเทคโนโลยีต่างๆ มิติที่ 2 Epistemological dimension มิติญาณวิทยา เป็นสองข้างระหว่าง “โครงสร้างมากเกินจริง – น้อยเกินจริง” (Magnification – reduction structure) เป็นการศึกษาในมิติที่ เทคโนโลยีมีบทบาทในการจัดรูปชนิดของความรู้ที่พวกเรามีเกี่ยวกับโลกอย่างไร ตัวอย่างในเรื่องของเทคโนโลยีกล้องโทรทรรศน์ ที่กาลิเลโอใช้ศึกษาดวงจันทร์ ก็เป็นตัวอย่างการศึกษาในมิตินี้ มิติที่ 3 The practical dimension มิติการปฏิบัติ การเป็นตัวกลาง หรือสื่อกลางของเทคโนโลยีแสดงให้เห็นถึงระหว่าง “โครงสร้างที่เป็นไปได้ – ข้อจำกัด” (Enabling – Constraining structure) ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำและพฤติกรรมของมนุษย์ มิติที่ 4 The ethical dimension มิติจริยธรรม เป็นการนำเสนอผ่าน “โครงสร้างถูกหลอมรวม – ทำให้แปลกแยก” (Involving – alienating structure) ซึ่งเทคโนโลยีสนับสนุนและล้มล้างความพยายามที่จะโง่งมสิ่งที่ดีสำหรับตัวเราเอง

Two – sidedness หรือ 2 ข้างตรงกันข้าม สามารถนำมาสำรวจ ตรวจสอบ คัดการณำทำนาย ประเมินอิทธิพลของเทคโนโลยีที่มีต่อการจัดรูปแบบของสังคม ถึงแม้ว่าแนวคิดคู่ขนานนี้ไม่ได้แสดงถึงในแง่บวกหรือลบของเทคโนโลยี แต่ทุกๆ มิติของกรอบแนวคิดนี้สามารถนำมาประเมินความแตกต่างระหว่าง อะไรที่ถูกนำมาวางตรงหน้าของความสนใจ หรือดึงดูดความสนใจของพวกเรา กับ อะไรที่ถูกผลัก ละทิ้ง ถูกมองข้าม ไปไว้ข้างหลัง หรือการประเมินความแตกต่างระหว่างอะไรที่เรามองเห็นเชิงประจักษ์ กับสิ่งที่มองไม่เห็นแต่มีอยู่ นอกจากมิติทั้ง 4 ที่นำเสนอไปแล้วนั้น นักวิชาการที่สนใจการศึกษาโดยใช้แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลางผ่านกรอบแนวคิด 2 ข้างตรงกันข้าม ยังสามารถมองหา ค้นหา แล้วสร้างมุมมองหรือแว่นตาในการศึกษาวิเคราะห์ในมิติอื่นๆ ได้อีก เช่น มิติในด้านการเมืองที่อาจจะทำการศึกษาสองข้างตรงกันข้ามระหว่าง “โครงสร้างการเป็นอิสระกับการกดขี่” โดยอาจจะใช้สื่อกลางเทคโนโลยีในมิติการสื่อสารที่แสดงถึงคู่ของ “การทำให้ติดกันกับการถอดออก” เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการประมวลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยา เทคโนโลยี และมานุษยวิทยาดิจิทัล พบว่า ระเบียบวิธีวิจัย เทคนิควิธี และเครื่องมือที่ได้รับความนิยมจากนักมานุษยวิทยามักนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลการศึกษาในด้านนี้ ได้แก่ ชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) และการรายงานชีวิตประจำวัน (Report Everyday Life) นอกจากนี้ก็ยังมีเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์ออนไลน์ การทำแบบสอบถามออนไลน์ รวมไปถึงการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) การศึกษาด้วยระเบียบวิธีชาติพันธุ์วรรณาเป็นวิธีการที่นักมานุษยวิทยาสังคมวัฒนธรรม ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม พอมาถึงนักมานุษยวิทยาเทคโนโลยี ก็ได้มีการนำมาประยุกต์ใช้เป็นชาติพันธุ์วรรณาตนเอง (Self – Ethnography)

ในตัวอย่างงานการศึกษาของนักหลังปรากฏการณ์วิทยา เฟร์นันโด เซโคมันดี (Fernando Secomandi) ได้ทำการศึกษาอุปกรณ์เครื่องมือติดตามตัว Self-tracking technology (Aagaard, Friis, Sorenson, Tafdrup & Hasse, 2018) หรือ เป็นระบบที่ช่วยให้ผู้ใช้เจาะลึกถึงรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น การวัดอัตราการเผาผลาญของร่างกาย การวัดจำนวนครั้งการเดินต่อวัน การวัดอัตราการเต้นของหัวใจ และกิจกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะกับเป้าหมายที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและแก้ไขความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ใช้ให้ดีขึ้น การศึกษาเทคโนโลยีติดตามตัวของเซโคมันดีนั้น ใช้วิธีการสำรวจตรวจสอบนัยยะ และมีมิติการเป็นตัวกลางของเทคโนโลยีระหว่างมนุษย์กับโลก ผ่านเทคนิควิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตการณ์ โดยการศึกษาการใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของการวิจัยเชิงประจักษ์ หรือการหาความจริงจากข้อมูลปฐมภูมิ

การศึกษาในแบบมานุษยวิทยาสังคมวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เช่น การศึกษาวัฒนธรรมการทอผ้า สามารถที่จะทำการปรับประยุกต์นำแนวคิดทฤษฎีสื่อสัมพันธ์สื่อสัมพันธ์มาใช้วิเคราะห์ได้ ดังตัวอย่าง ที่ผู้เขียนได้นำเสนอบทความงานวิจัยในระดับนานาชาติ ที่เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ในหัวข้อเรื่อง “Transforming Traditional Trade of the Hand-Woven Textile Community to Digital Trade: the case study of Tai Lue group at Toong Mork Village, Chiang Kham, Phayao, Thailand” (Mungpattanasunthon, 2019) วิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านรูปแบบการค้าขายแบบดั้งเดิมของกลุ่มทอผ้า มาเป็นการค้าขายผ่านเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลอย่างโปรแกรมแชทไลน์ (Line) ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณา การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในการศึกษา และอธิบายรูปแบบวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากการนำเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเข้ามาใช้ในการติดต่อซื้อขาย เทคนิควิธีเก็บข้อมูลที่พิเศษและแตกต่างไปจากเดิม คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกออนไลน์ผ่านโปรแกรมแชทไลน์

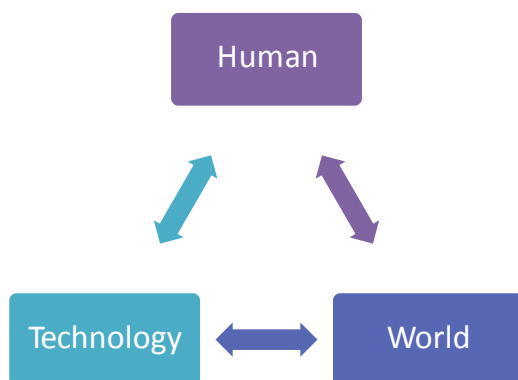
นอกจากระเบียบวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณนาที่อาศัยการรายงานชีวิตประจำวัน ยังมีระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบอื่นๆ ที่นักวิชาการในด้านนี้ใช้ศึกษาเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ที่ แคทรีน เฮช (Cathrine, H.) ที่ไว้ในบทความเรื่อง Studying the Telescopes of Others: Toward a Postphenomenological Methodology of Participant Observation ที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม กับชั้นเรียนของเค้าในการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติในการใช้เครื่องมือกล้องโทรทรรศน์แต่ละตัว ซึ่งในตัวอย่างนี้สามารถนำกรอบแนวคิด Two – sidedness หรือ 2 ชั้นตรงกันข้ามในมิติที่ 2 Epistemological dimension มิติญาณวิทยา ที่มีสองขั้วระหว่าง “โครงสร้างมากเกินไปจนเกินจริง – น้อยเกินไปจนจริง” (Magnification – reduction structure) เนื่องจากการใช้กล้องโทรทรรศน์แต่ละตัวจะต้องมีการปรับสมดุลในการมองเห็น ซึ่งมันอาจจะเกิดการเข้าใจต่อโลก หรือสิ่งที่เรามองเห็นในแบบที่มากเกินไปจนจริง หรือน้อยเกินไปจนจริงก็ได้

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบใด เทคนิคการเก็บข้อมูลโดยการรายงานชีวิตประจำวัน ก็เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมนำมาใช้ในทุกยุคทุกสมัย และถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะก้าวล้ำไปเพียงใด การนำเทคนิคการรายงานชีวิตประจำวันมาใช้อีกยังสามารถปรับประยุกต์ใช้ได้เสมอ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาดิจิทัล เป็นศาสตร์ที่มีพัฒนาการมาจากมานุษยวิทยา สังคมวัฒนธรรม และมานุษยวิทยาเทคโนโลยี โดยในสมัยก่อนการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาที่เกี่ยวข้องเทคโนโลยีหรือสิ่งไม่มีชีวิตจะไม่ค่อยได้รับความสนใจในกลุ่มนักวิชาการเท่าไร แต่ในปัจจุบันนี้โลกเราเข้าสู่ยุคดิจิทัล สิ่งต่างๆ รอบตัวเราล้วนได้รับอิทธิพลหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับดิจิทัล เทคโนโลยีไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้นคงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ดิจิทัลเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาท ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลก เป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญในการที่มนุษย์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสื่อในการทำความเข้าใจโลกรอบตัวในมิติต่างๆ โดยแนวทางการศึกษามานุษยวิทยาดิจิทัลที่นักวิชาการนิยมนำมาใช้อย่างแพร่หลายนั้น หลักๆ มีอยู่ 2 แนวทาง คือ ในแนวของสาย University College London และกลุ่ม Postphenomenology หรือหลังปรากฏการณ์นิยม

แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลางของสายนักหลังปรากฏการณ์นิยม มีตัวแปรที่สำคัญอยู่ 3 ตัวแปรหลัก คือ Human – Technology – World หรือ มนุษย์ – เทคโนโลยี – โลก ทั้ง 3 ตัวนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยที่เทคโนโลยีทำหน้าที่เป็นเสมือนสื่อกลางหรือตัวกลางในการเชื่อมต่อความสัมพันธ์และความเข้าใจของมนุษย์ที่มีต่อโลก เทคโนโลยีมีอิทธิพลหรือบทบาทต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ สังคม และวัฒนธรรม โดยระเบียบวิธีวิจัยที่นิยมนำมาใช้ ได้แก่ ชาติพันธุ์วรรณนา และการใช้เทคนิค การรายงานชีวิตประจำวันในการเก็บข้อมูล

ภาพที่ 2 แสดงตัวแปรที่สำคัญในแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง
ของสายหลังปรากฏการณ์นิยม
ที่มา: สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร (2561)

ข้อเสนอแนะ

บทความชิ้นนี้ยังมีข้อจำกัด คือ เป็นเพียงบทความที่ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยจากข้อมูล
ทฤษฎีเป็นส่วนมาก มีบางส่วนที่เกิดจากข้อมูลปฐมภูมิจากงานวิจัยของตนเอง ทำให้การศึกษา
เชิงประจักษ์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามหลักพื้นฐานที่สำคัญตามการนำเสนอของไอน์สไตน์
ไม่ค่อยถูกเติมเต็มเท่าใดนัก อีกทั้งการรวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยมานุษยวิทยาดิจิทัล
ในบทความนี้จะเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีสื่อสัมพันธ์เป็นหลัก และนำเสนอแนวคิดทฤษฎี
อื่นที่เป็นที่นิยมนำมาใช้ศึกษาพื้นที่ออนไลน์บางส่วน แต่ในความเป็นจริงการศึกษาสังคม
วัฒนธรรม และความเป็นเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น ยังมี
แนวทางการศึกษา แนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีวิทยาในศาสตร์ใกล้เคียงกันอื่นๆ อีกหลาย
ศาสตร์ที่ยังไม่ได้ทำการศึกษา หรือไม่ได้นำมากล่าวถึงในที่นี้ เช่น แนวทางการศึกษาทางด้าน
สังคมวิทยาที่มีแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบสร้างทางสังคมของเทคโนโลยี แนวคิดของ
มาร์กกับโลกสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และแนวคิดของฟูโกต์ต่อความคิดเกี่ยวกับ
เทคโนโลยี เป็นต้น ดังนั้น ทางผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ นักวิจัย หรือนักวิชาการ ควรที่
จะลองนำแนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อกลาง รวมทั้งกรอบในการประเมิน 4 มิติ ไปทดลองใช้ใน
การศึกษาสถานการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโลกดิจิทัลของสังคมไทย เพื่อเป็นการ
สำรวจตรวจสอบความแม่นยำ ความเชื่อถือได้ ตลอดจนความคงที่ของการนำแนวคิดทฤษฎีไปใช้
อธิบาย ทำนาย เทียบเคียงกับปรากฏการณ์ที่นักวิชาการในต่างประเทศได้ทำการศึกษาไว้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร. (2561). *ยุคแห่งสังคม AI: หาก AI มาแทนที่มนุษย์*. สืบค้น 26 กุมภาพันธ์ 2561 จาก https://www.stou.ac.th/thai/grad_std/Masters/ฟสส/research.
- Aagaard, J., Friis, J. K. B., Sorenson, J., Tafdrup, O., & Hasse, C. (2018). *Postphenomenological Methodologies*. London: The Rowman & Littlefield Publishing Group. Inc.
- Boellstorff, T. (2013). Digital Anthropology. Oxford Bibliographies Online. Retrieved from <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo9780199766567/obo-9780199766567-0087.xml>
- Gualeni, S. (2015). *Virtual Worlds as Philosophical Tools: How to Philosophize with a Digital Hammer* Hardcover. London: Pal-grave MacMillan.
- Heidegger, M. (1977). *The Question Concerning Technology and Other Essays*. Translated by William Lovitt. New York; London: Garland Publishing.
- Ihde, D. (2009). *Postphenomenology and Technoscience*. Edited by Leonore Langsdorf. The Peking University Lectures. Albany: SUNY Press.
- Ingold, T. (1997). Eight Themes in The Anthropology of Technology. *Social Analysis: The International Journal of Social and Cultural Practice*, 41(1), 106-138.
- Kemp, S. (2018). *Digital 2018 in 2018: World's internet users pass the 4 billion mark*. Retrieved from <https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018>
- Miller, D. (2012). Open access, scholarship, and digital anthropology. *HAU: Journal of Ethnographic Theory*, 2(1), 385–411.
- Mungpattanasunthon, S. (2019). *Disruptive Technology reshapes human being, societies, roles and relations: the hypothesis of Technology Mediation*. Retrieved from <http://gscm.nida.ac.th/uploads/files/1550113978.pdf>
- Pfaffenberger, B. (1992). *Annu Rev Anthropol*. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/8a67/8518d47c0c2e0be4fe2f7b585e4e909ce176.pdf>
- Powdermaker, H. (1951). *Hollywood: The Dream Factory An Anthropologist Looks at the Movie Makers*. London : Secker & Warburg. Retrieved from <https://mediaethnographies.files.wordpress.com/2009/08/powderlarge.pdf>

- Rosenberger, R. & Verbeek, P.P.C.C. (Eds.) (2015). *Postphenomenological Investigations: Essays on Human-Technology Relations. (Postphenomenology and the Philosophy of Technology)*. Lanham, MD: Lexington Book.
- Think about Wealth. (2019). *The statistics of digital user around the world 2019*. Retrieved from <https://www.thinkaboutwealth.com/digitalstatworldthailand2019/>

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข
โดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี*

DEVELOPMENT OF RECONCILIATION FOR PEACEFUL SOCIETY BY THE SANGHA
ADMINISTRATOR IN PATHUM THANI PROVINCE

พระมหาอำนาจ อจฺฉริยเมธี, พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ, พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท

PhramahaAmnat Adchariyameti, PhramahaKrisada Kittisobhano, PhramahaSunan Sunando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: nokthong123456@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป องค์ประกอบ และนำเสนอการพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 22 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ และเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 194 รูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เริ่มมีการสนใจในหลักธรรมคำสอนได้ศึกษาหลักธรรมต่างๆ เพื่อนำไปสอนให้บุคคลในครอบครัวและสนับสนุนให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่วัด และชุมชนภายในหมู่บ้าน จึงเป็นการสร้างความสามัคคีปรองดองกัน 2. พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสังฆาธิการ จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ (1) พระสังฆาธิการปฏิบัติตามหน้าที่ตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด (2) มีการปลูกฝังคุณธรรมร่วมกับการปฏิบัติธรรม (3) ปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ มีความจริงใจต่อกัน (4) ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ (5) มีความโอปอ้อมอารีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (6) เสียสละมีจิตใจที่เสียสละไม่เห็นแก่ตัว

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเสริมสร้างความปรองดอง; สังคมสันติสุข

Abstract

Objectives of this article were to study the general conditions, components and to present the development of reconciliation for peaceful society, using Mixed research methods: the qualitative research collected data from 22 key

* Received March 3, 2020; Revised March 15, 2020; Accepted March 9, 2020

informants by in-depth interviewing and 12 participants in focus group discussion and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data with questionnaires from 194 samples and analyzed data with statistics of frequency, percentage, mean and standard deviation. Findings were as follows: 1. The people practiced the doctrine in daily life, began to be interested in the doctrine and taught the Dhamma to members of the families, participated in various activities both at monasteries and the communities resulting the reconciliation. 2. Administrative monks' opinions on the reconciliation promotion for peaceful society by the administrative monks in Pathum Thani Province, by overall were at high level 3. Development of reconciliation for peaceful society by the Sangha Administrative monks in PathumThani Province were 1) Sangha Administrative monks strictly perform their duties according to the 6 tasks of the Sangha ,2) morality cultivation together with Dharma practice 3) Dhamma practice with purity bodily, verbally and mentally and sincerity to one another, 4) treat others with fairness by not discriminating against any body, 5) being generous to fellow human beings and 6) sacrificing mind without selfishness.

Keywords: Development; Reconciliation; Peaceful Society

บทนำ

จังหวัดปทุมธานี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงในปี 2557 เช่นเดียวกัน โดยเริ่มตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน และทุกๆ สังคม จากปัญหาหลายๆ ด้าน หลายๆ ปัญหาทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมอย่างรุนแรงและมากยิ่งขึ้น และเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน โดยไม่ได้รับการดูแลแก้ไขแต่อย่างใด ยิ่งทำให้เกิดความเสียหายกับบ้านเมืองมากยิ่งขึ้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) พระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี ได้มีส่วนร่วมในการนำโครงการสร้างความปรองดองหลายโครงการ โดยได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาใช้ในทุกพื้นที่ของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการของรัฐบาลที่มอบหมายให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง มอบหมายให้ทุกจังหวัด ทุกอำเภอ ทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน ดำเนินการปรองดองสมานฉันท์ขึ้น เช่น 1) โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” จังหวัดปทุมธานี เป็นโครงการของมหาเถรสมาคม เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้รักษาศีล โดยขอให้คณะสงฆ์สานต่อโครงการให้ยั่งยืน และขอให้คณะสงฆ์นำโครงการดังกล่าว เชื่อมโยงกับการทำงานกับหน่วยอบรมประชาชนตำบล ซึ่งพระเทพรัตนสุธี เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี ได้สานต่อโครงการโดยมอบให้ เจ้าคณะอำเภอ เจ้า

คณะตำบล และเจ้าอาวาส รับไปดำเนินการ และแต่งตั้งคณะทำงานที่เป็นฆราวาส เช่น นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้แทนจากหน่วยงาน หรือผู้นำชุมชนในตำบล ภาคเอกชน เป็นต้น 2) โครงการสัมมนา “สร้างความสุขครั้งใหม่ด้วย 7 กิจวัตรความดี” ของบริษัท เอเชียน สแตนเลย์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด สถานประกอบการสว่าง รักษาบวร รักษาศิลป์ 5⁶ ซึ่งเป็นโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และชุมชนคุณธรรม จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้มีการสัมมนาสถานประกอบการต่างๆ จำนวน 1 วัน เป็นแห่งที่ 3 ณ บริษัท เอเชียน สแตนเลย์ อินเตอร์ เนชั่นแนล จำกัดซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการสัมมนา จากโครงการดังกล่าว ได้ทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมากมาย ในเบื้องต้นจากการสัมมนา พบว่าทำให้รักษาศีล 5 ในข้อ 1 และข้อ 2 ได้ง่าย 3) โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างชุมชนเข้มแข็งยั่งยืน เป็นหนึ่งในโครงการ ที่มหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบ เพื่อปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านสาธารณูปการ โดยมุ่งหมายให้วัด เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่พึ่งทางกาย ใจ และสติปัญญา พัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมให้แก่ชุมชนได้ สมตามบทบาทหน้าที่ของวัด และคณะสงฆ์ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยตลอดมา ทั้งนี้ การพัฒนาวัดให้ร่มเย็นและสปปายะด้วยหลักการ 5 ส : สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐานและสร้างวินัย ย่อมสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อประชาชนผู้มาบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรม และพึ่งวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนในทุกด้านได้อย่างเพียบพร้อม ก่อสายสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับวัด ส่งเสริมพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง และผู้นำทางด้านจิตใจของสังคมได้อย่างแท้จริง อันนำไปสู่ความวัฒนาสถาพรของสถาบันพระพุทธศาสนา สมดังพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ผู้ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทุกประการ (อดิศักดิ์ ธีรานุพัฒนา, 2561)

จากปัญหาข้างต้นดังกล่าว จะเห็นว่ามหาเถรสมาคม มีนโยบายเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์เป็นที่พึ่งและเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของสังคม โดยการร่วมมือร่วมใจสร้างความสามัคคีปรองดองในทุกภาคส่วน ซึ่งจังหวัดปทุมธานีได้รับนโยบายมาดำเนินการแล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการปรองดอง และแนวคิดเกี่ยวกับการปรองดอง ของพระราชญาณวิสิฐ (2561) 6 หลักการปรองดองสมานฉันท์ คือ 1) หลักความถูกต้อง 2) หลักความเหมาะสม 3) หลักความบริสุทธิ์ 4) ความยุติธรรม 5) หลักพรหมวิหารธรรม 6) หลักความเสียสละ แนวคิดเรื่องสันติสุข การสร้างสันติสุขที่สำคัญ มี 5 ประการ ได้แก่ 1) การศึกษา 2) ศาสนา 3) การเมือง 4) กระบวนการยุติธรรม 5) สื่อทางสังคม (มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2561) และหลักธรรมสาราณียธรรม 6 1) มโนกรรม 2) วจีกรรม 3) กายกรรม 4) สาธารณโภคี 5) สีสამัญญตา 6) ทิฏฐิสามัญญตา (ที.ปา 11/317/257) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนรอบวัดในจังหวัดปทุมธานี ในการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นยังทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จากการใช้สูตรคำนวณของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยมีประชากรเป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 376 รูปจึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 194 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 สภาพทั่วไปในชุมชนรอบวัด มีการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี

พระสังฆาธิการ ได้มีการนำหลักธรรมคำสอนมาบรรยายธรรมให้พุทธศาสนิกชนที่มาวัดพบปะพูดคุย แนะนำให้เพื่อนำหลักธรรมคำสอนในเบื้องต้นนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น ศีล 5 และมีจิตอาสาที่เป็นนักศึกษา ประชาชนที่มีการศึกษา มีความรู้ และไม่มีการศึกษา เริ่มมีการสนใจในหลักธรรมคำสอน ได้ศึกษาหลักธรรมต่างๆ เพื่อนำไปสอนให้บุคคลในครอบครัวและสนับสนุนให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่วัด และชุมชนภายในหมู่บ้าน หรือสถานที่อื่นๆ มีการเสนอข้อคิดเห็น ตลอดจนให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ ทรัพย์สินเงินทองตามกำลังศรัทธา ประกอบกับลูกหลานในชุมชนต่างๆ ละแวกใกล้เคียง ในแต่ละวัด ได้รับการศึกษามากขึ้น ก็จะเข้าใจสังคมอีกระดับหนึ่งมีเหตุผล มีความคิด การพูดคุยแนะนำหลักธรรม ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น

ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และการได้พบปะพูดคุยก็จะสร้างความเข้าใจ และได้นำความรู้ที่ได้มานั้นมาถ่ายทอดแนะนำให้กับบุคคลในครอบครัว ในชุมชน จึงเป็นการสร้างความสามัคคีปรองดอง ซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระให้กับพระสงฆ์อีกทางหนึ่ง การศึกษามากขึ้น สูงขึ้น ทำให้มีความรู้มากขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น กระบวนการคิดต่างๆ ก็มากขึ้น ทำให้เกิดปัญญา มีการพิสูจน์ความจริงในหลักของความถูกต้อง มีเหตุผล ไม่เชื่อคนง่าย ซึ่งจะช่วยให้หลีกเลี่ยงการทะเลาะเบาะแว้งได้ บุคคลที่มีการศึกษาก็จะมีผลต่อครอบครัว ต่อมาในคณะ ชุมชน ตำบล ตลอดจนสังคมใหญ่ ส่วนในด้านการศึกษาทางธรรม ผู้ที่ศึกษาทางธรรม หากนำศีล 5 ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันก็จะช่วยให้มีจิตใจที่ดีงาม มีเหตุผล ซึ่งการศึกษาทางโลกมากขึ้น และการศึกษาทางธรรมมากขึ้น ทำให้คนมีความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนที่ไม่มีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมช่วยให้คนใช้ชีวิตประจำวันทางในที่ถูกต้อง และทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองได้ง่ายขึ้นเช่นเดียวกัน

ประเด็นที่ 2 องค์ประกอบของการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ด้านการศึกษา การเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านศาสนา การเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านการเมือง การเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีการดำเนินการอยู่ระดับมากทุกด้าน

ด้านกระบวนการยุติธรรม การเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคม สันติสุข โดยพระสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีการดำเนินการอยู่ระดับมากทุกด้าน

ด้านสื่อทางสังคม การเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีการดำเนินการอยู่ระดับมากทุกด้าน

ประเด็นที่ 3 นำเสนอการพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

1) **ด้านหลักความถูกต้อง** พระสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด ในด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่บนพื้นฐานของหลักความถูกต้อง ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และไม่

บิดเบือน คำสอนของพระพุทธเจ้า โดยการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาบรรยายธรรมโดยให้พุทธศาสนิกชนได้รับทราบและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง และให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าวัดเพื่อปฏิบัติธรรม อีกทางหนึ่ง และจะต้องทำงานเชิงรุกมากขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้พุทธศาสนิกชนมีความตื่นตัว และสนใจ ในการฟังธรรม และปฏิบัติธรรมด้วย เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระจากภาครัฐ ในการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข ทั้งนี้ ขอให้มหาเถรสมาคม เป็นผู้ประสาน และขอสนับสนุนจากผู้บริหารระดับประเทศ กำหนดเป็นนโยบาย จัดทำเป็นโครงการให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมด้วย พระสังฆาธิการจะได้ทำงานเชิงรุกเต็มที่ด้วย

2) **ด้านความเหมาะสม** พระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี จะต้องปฏิบัติ ตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ในด้านเผยแผ่พุทธศาสนาให้ประชาชน พุทธศาสนิกชนได้รับทราบ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในหลักของความถูกต้องมาบรรยายทั้งในวัดในวันพระ และวันสำคัญทางพุทธศาสนา และนอกสถานที่วัด ทั้งหน่วยราชการ บริษัท โรงงาน ตามที่ได้ยินยอมให้ไปบรรยายธรรม และให้พุทธศาสนิกชนได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในครอบครัว ในหมู่คณะ ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความปรองดองโดยพระสังฆาธิการ โดยใช้ หลักความเหมาะสม โดยให้ประชาชน พุทธศาสนิกชน เจ้าหน้าที่ของ ภาครัฐ ภาคเอกชน ทราบถึงความเหมาะสม ในการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ประมาท รู้จักพิจารณาเหตุพิจารณาผล รู้จักกาลเวลา รู้จักประมาณ รวมถึงการใช้งบประมาณแผ่นดินให้ได้ประโยชน์ที่คุ้มค่า โดยไม่ให้สูญเปล่า ซึ่งหากพุทธศาสนิกชนได้นำหลักธรรม ด้านความเหมาะสมไปปฏิบัติ ก็จะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับหน่วยงานภาครัฐ ในการสร้างความสามัคคีปรองดอง ทั้งนี้ การปฏิบัติธรรมดังกล่าวจึงต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชน ที่เป็นเยาวชน ได้รับการปลูกฝังในการปฏิบัติธรรม เพื่อเยาวชนจะได้เป็นอนาคตของชาติที่มีคุณภาพ

3) **ด้านความบริสุทธิ์** พระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี จะต้องเสริมสร้างความปรองดองในชุมชน ละแวกใกล้เคียง และชุมชนต่างๆ ให้มีความหนักแน่นและแข็งแกร่ง ให้มีความสามัคคีปรองดองดุจญาติมิตร โดยการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติ โดยปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ และการนำหลักธรรมคำสอนมาบรรยาย หรือการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยให้เยาวชน ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา พุทธศาสนิกชน หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันในชุมชน ซึ่งทำให้มีโอกาส พบปะพูดคุยกัน ทำให้รู้จักกัน อันจะนำไปสู่ความสามัคคี จากสังคมเล็กๆ ไปสู่สังคมใหญ่ ระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศได้ การปลูกฝังหลักธรรมของพระสังฆาธิการจะต้องให้ด้วย ความบริสุทธิ์ใจ จริงใจ และ เน้นหลักความบริสุทธิ์ ทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ ให้มีความจริงใจต่อกัน เพื่อเป็นการปลูกฝังทำให้เกิดความเคยชิน และสังคมอยู่ร่วมกันเป็นสุข โดยโครงการนี้ จะต้องได้รับ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ผู้นำประเทศ รัฐมนตรีที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมหาเถรสมาคมรับนโยบายมาปฏิบัติ เพื่อให้พระสังฆาธิการได้ทำงานเชิงรุกได้เต็มที่ และเป็นการแบ่งเบาภาระของหน่วยงาน

ภาครัฐ ในการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน โดยให้พระสังฆาธิการมาช่วยในด้านการปลูกฝังหลักธรรม เนื่องจากมีงบประมาณ และได้รับสนับสนุนด้านโครงการ โดยมีประชาชน นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน ได้ร่วมกิจกรรมด้วย

4) ด้านความยุติธรรม พระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี จะต้องมีความรู้และศึกษาทางโลกด้วย ในด้านกฎหมาย เพื่อที่จะช่วยเหลือและปกป้องคนในชุมชน และพระภิกษุสามเณร ในวัด ด้วยแรงกระแทกจากภายนอก จากผู้ไม่หวังดี พระสังฆาธิการจะต้องทำงานเชิงรุก ตั้งรับ และปกป้อง ในขณะที่พุทธศาสนิกกรรุกรานจากผู้ไม่หวังดี และให้คำแนะนำ กับประชาชนในชุมชน ให้ได้รับ ความยุติธรรม เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรมกับทุกคน ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม รับรู้ในเรื่องต่างๆ ด้วย จะต้องโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม และมีส่วนในการตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อเป็นการเสริมสร้าง ความสามัคคีปรองดองอีกทางหนึ่ง ในส่วนของทางธรรม พระสังฆาธิการ จะต้องปลูกฝังความยุติธรรม และให้ความรู้ด้านยุติธรรมกับประชาชนทั้งในชุมชน และพุทธศาสนิกชนได้ เช่น การนำหลักธรรมมาสอน ให้ปฏิบัติด้วยจิตใจที่ตั้งงาม ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรมให้เสมอหน้ากัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่นำ เอาอคติมาเป็นเครื่องตัดสิน เพราะรักเพราะลำเอียง ต้องเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้าง ความปรองดองของพระสังฆาธิการอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ขอให้ผู้นำประเทศ ผู้บริหารประเทศ หน่วยงานภาครัฐต้องให้การสนับสนุน เห็นความสำคัญในด้านความยุติธรรม เพื่อแบ่งเบาภาระจากภาครัฐอีกทางหนึ่ง

5) ด้านพรหมวิหาร พระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี จะต้องมีความรู้ด้านหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง โดยไม่บิดเบือน เพื่อปลูกฝังพุทธศาสนิกชน เยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ให้มีพรหมวิหารธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแข็งแกร่ง เป็นอนาคตของชาติที่ดี เป็นผู้นำของประเทศในอนาคต เป็นข้าราชการของประเทศที่มีคุณภาพ ที่มีคุณธรรม จริยธรรม โดยมีเมตตา ในการที่เห็นผู้อื่นเป็นสุข กรุณา ปราบปรามที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุขอุเบกขา มีการวางเฉย ไม่เหยียบย่ำซ้ำเติม เมื่อผู้อื่นมีทุกข์ โดยรวมแล้วผู้ที่เป็อนาคตของชาติ จะต้อง มีความโอปปาติกะต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และนำหลักธรรมมาดำเนินชีวิต และบริหารประเทศชาติบ้านเมืองได้ พระสังฆาธิการจะต้องปลูกฝังหลักธรรมคำสอนต่างๆ ให้กับคนกลุ่มนี้ ทั้งนี้ ผู้บริหารประเทศ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มหาเถรสมาคม จะต้องเห็นความสำคัญเหล่านี้ เพื่อเป็นการปลูกฝัง สร้างเยาวชนเพื่อเป็นอนาคตของชาติ ที่มีคุณภาพต่อไป

6) ด้านหลักความเสียสละ พระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี จะต้อง ปฏิบัติตามหลักธรรมภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์อย่างจริงจัง และทำงานเชิงรุก ในการเผยแผ่พุทธศาสนา ในด้านหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นแบ่งเบาภาระจากหน่วยงานภาครัฐ ในการเสริมสร้างความปรองดอง และสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้มีคุณภาพ ปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่ออนาคตได้เป็นผู้นำ ผู้ปกครอง นักบริหาร นักวิชาการ เป็นผู้อำนวนาเหนือผู้อื่น จะต้องมิจิตใจที่เสียสละ สละความเห็นแก่ตัว สละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขของหมู่คณะ

และเพื่อประเทศชาติ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองที่มีผู้นำที่มีคุณภาพ โดยมีหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเสียสละ เมื่อผู้นำเป็นใหญ่ที่ได้รับการปลูกฝังด้านหลักธรรมคำสอน และประพฤติตัวอยู่ในธรรม ประชาชนก็ย่อมที่จะประพฤติในธรรม เช่นเดียวกันได้ จะช่วยให้ราษฎร ประชาชนคนไทยอยู่กันเป็นสุข ถ้วนหน้า ถ้ามีผู้นำ หรือ ข้าราชการตั้งอยู่ในธรรมในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง และเสียสละ

อภิปรายผลการวิจัย

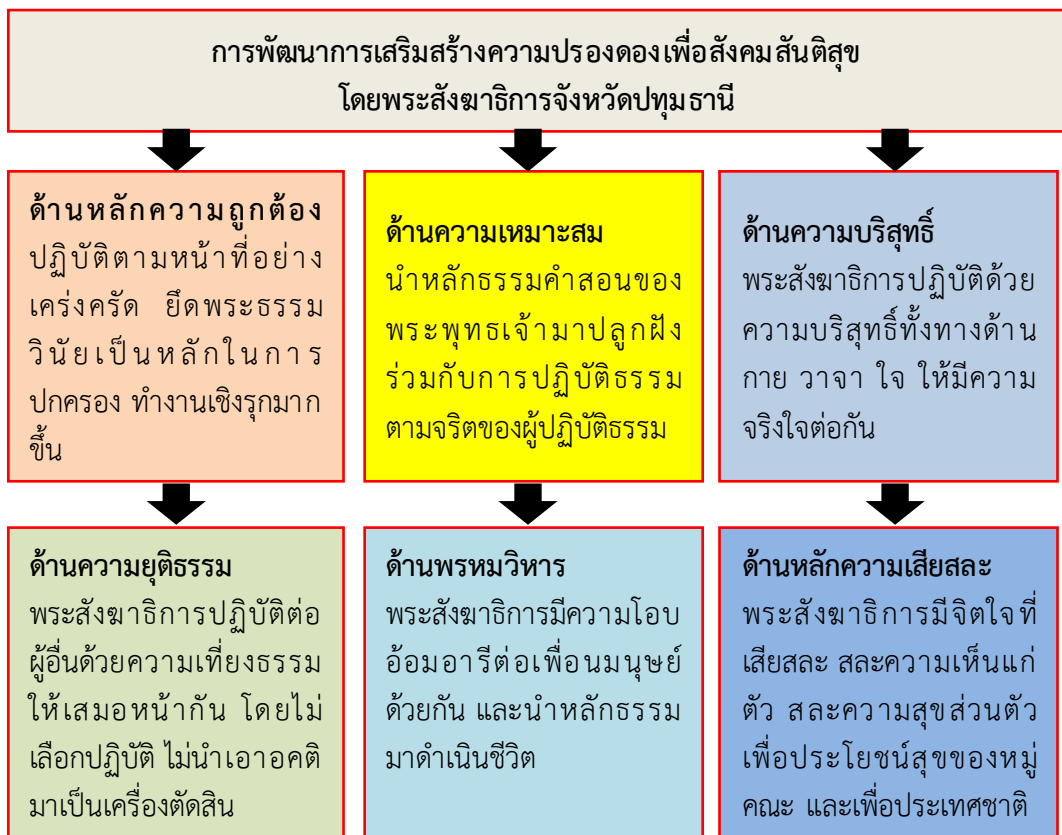
พระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี มีการเสริมสร้างความปรองดอง เพื่อสังคมสันติสุข โดยนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาบรรยายธรรม ให้กับพุทธศาสนิกชน ประชาชน และ บุตรหลานในชุมชนที่มีการศึกษาสูง และให้ศึกษาทางธรรม เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับบุคคลในครอบครัว เนื่องจากบุตรหลานในชุมชนมีการศึกษา จึงมีสังคมอีกระดับหนึ่งที่มีเหตุผล มีความคิด การพูดคุยแนะนำหลักธรรม ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น เข้าใจหลักความถูกต้อง กระบวนการคิดของผู้ที่มีการศึกษา มีการพิสูจน์ความจริงเชิงประจักษ์ได้ จึงอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ซึ่งจะช่วยสร้างความสามัคคีได้ จะเป็นการแบ่งเบาภาระของพระสังฆาธิการ ในการเสริมสร้างความปรองดองได้อีกระดับหนึ่ง พระสังฆาธิการจะบรรยายธรรมในหลักธรรมที่มีความเหมาะสม ในด้านรู้จักยึดหยุ่น ผ่อนหนัก ผ่อนเบา ซึ่งตรงกับการศึกษาทางโลก ที่การเป็นผู้พิจารณาเหตุ สังเกต ในความเป็นรู้จักบุคคล รู้จักฐานะของตน รู้จักประชุมชน รู้จักกาลเวลาที่เหมาะสม พระสังฆาธิการจะต้องบรรยายธรรม ด้วยหลักบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ และสอนให้พุทธศาสนิกชนมีความบริสุทธิ์ใจในการใช้ชีวิตประจำวันที่ถูกต้อง ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ทั้งส่วนตัว เอกชน และงานราชการ ที่จะต้องรับผิดชอบ ต้องใจซื่อ มือสะอาดโปร่งใส และตรวจสอบได้ พระสังฆาธิการจะนำหลักความยุติธรรม มาบรรยายธรรมให้กับพุทธศาสนิกชน บุตรหลานที่มีการศึกษาสูง ในชุมชน ละแวกใกล้เคียง และชุมชนต่างๆ จะได้รับรู้ และเข้าใจในการปฏิบัติ ตามหลักนิติรัฐ นิติธรรม ให้เสมอหน้ากัน เพื่อจะได้นำไปถ่ายทอดให้กับบุคคลในครอบครัว สอนให้การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรม โดยไม่อคติลำเอียง ทั้งในชุมชนและ ละแวกใกล้เคียง หมู่บ้าน ตำบล และจากสังคมเล็กๆ ขยายไปสังคมใหญ่ได้ ส่วนในด้านหลักพรหมวิหารธรรม พระสังฆาธิการสอนให้ผู้มีการศึกษา พุทธศาสนิกชนให้มีวิธีคิดในสิ่งที่ถูกต้อง และการปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา ปราบปรามดีต่อผู้อื่น และปรารภณาให้ผู้อื่นเป็นสุข ปราบปรามให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ยินดีให้ผู้อื่นเป็นสุข และวางตัวเป็นกลาง วางเฉย เมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์ ส่วนในด้านความเสียสละ พระสังฆาธิการ มีการเสริมสร้างความปรองดองในการบรรยายธรรมในด้านหลักความเสียสละ ซึ่งหากผู้มีการศึกษาสูงในชุมชน ได้ปฏิบัติตาม และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และนำไปถ่ายทอดให้กับบุคคลในครอบครัว ก็จะสามารถนำไปสู่ความสามัคคีได้ และจะช่วยให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นจึงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา” พบว่า ผู้นำชุมชนจะต้องยึดหลักการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 6 ประการ คือ 1) หลักความถูกต้อง 2) หลักความเหมาะสม 3) หลักความบริสุทธิ์ 4) หลักความยุติธรรม 5) หลักพรหมวิหารธรรม และ 6) หลักความเสียสละ จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน ได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเมธาวิเชียร (ปวิโก), พระมหาวิระศักดิ์ สุรเมธี และสาลินี รักตัญญู (2559) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของมูล นิธิราเคิลออฟไลฟ์ ตามหลักพุทธสันติวิธี พบว่า ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในหลัก สังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ทำให้สังคมเป็นสังคมที่สันติสุข ซึ่งประกอบด้วย 1) ทาน คือ การให้ทั้งวัตถุทานสิ่งของ ให้ธรรมทาน และให้อภัยทาน 2) ปิยวาจา คือวาจาที่สุภาพมีประโยชน์ วาจานั้นต้องเป็นวาจาสุภาษิต คือ จริง ไพเราะ เหมาะแก่การประสานสามัคคี รวมถึงคำแนะนำสั่งสอน ชักจูงในทางที่ดี 3) อตถจริยา การทำประโยชน์มีทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ต่อผู้อื่น บางทีเราก็มักเรียกว่า ผู้มีจิตอาสา และ 4) สมานัตตตา ร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย เสมอต้นเสมอปลายรู้จักหน้าที่ รู้จักวางตน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดจักรพันธ์ กิตติสาร (บุญญาญจน์) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างสันติสุข ของชุมชนตามหลักพุทธศาสนา ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้ หลักพุทธศาสนาในการสร้างสันติสุขของชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสันติสุขของชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ หลักพุทธธรรม ได้แก่ (1) หลักพรหมวิหาร 4 เช่น หลักเมตตา หมายถึงคนในชุมชน ต้องอยู่กันด้วยความเมตตา หลักกรุณา หมายถึงคนในชุมชนต้องประกอบด้วยเมตตาธรรม หลักมุทิตา หมายถึง คนในชุมชนต้องแสดงมุทิตาจิตต่อเพื่อนร่วมสังคม (2) ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง การใช้ ภูมิปัญญาได้ การเคารพผู้ใหญ่ การเข้าวัดในวันพระ เพื่อฝึกตนให้อยู่ในคุณงามความดี และ (3) หลักกฎหมาย สังคมใดก็ตามหากอยู่ด้วยกันด้วยการเคารพกฎหมาย สังคมนั้นย่อมเกิดสันติสุข พระสังฆาธิการ ได้นำหลักความบริสุทธิ์ในการบริหารให้เหมาะสมตามหลักความบริสุทธิ์ ให้กับประชาชน ส่วนพระสังฆาธิการจะปฏิบัติต่อพุทธศาสนิกชนด้วยหลักความบริสุทธิ์ ไม่ว่าทั้ง กาย วาจา ใจ และตามหลักธรรมด้วยใจที่บริสุทธิ์ ส่วนในด้านหลักความยุติธรรม พระสังฆาธิการสอนให้ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรม ยุติธรรม ตามหลักนิติรัฐ และนิติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติด้วยความลำเอียง ส่วนหลักพรหมวิหารธรรม หลักนี้ ก็จะนำไปสู่ความสุข ความสามัคคีในหมู่คณะได้ ต้องมีเมตตาพรหมวิหาร ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ในด้านหลักความเสียสละ วัด พระสังฆาธิการ ต้องเสียสละให้กับประชาชน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวมและสละความเห็นแก่ตัว เพื่อส่วนรวมเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ์ ฐานทตโต) (2556) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ในการสร้างสันติสุขในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า หลักพรหมวิหารธรรม มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างสันติสุขในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ สรุปได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรมมี

ความสำคัญต่อการสร้างสันติสุขในตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนการเสริมสร้างความปรองดองของพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี มีการนำหลัก การเสียสละ มาบรรยายธรรม โดยกระบวนการยุติธรรมต้องมีการเสียสละ เพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมจากสังคม อย่างเท่าเทียมกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสังฆาธิการ จังหวัดปทุมธานี” นั้น สามารถสังเคราะห์และนำเสนอ ได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: พระมหาอำนาจ อจฺญริยเมธี (2562)

การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสังฆาธิการ จังหวัดปทุมธานี 1) ด้านหลักความถูกต้อง พระสังฆาธิการปฏิบัติตามหน้าที่ตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด ในด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา โดยนำหลักธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าที่อยู่บนพื้นฐานของหลักความถูกต้อง ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และไม่บิดเบือน คำสอนของพระพุทธเจ้า 2) ด้านความเหมาะสม พระสังฆาธิการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปลูกฝังร่วมกับการปฏิบัติธรรม เพื่อเยาวชนจะได้เป็นอนาคตของชาติที่มีคุณภาพ 3) ด้านความ

บริสุทธิ์ พระสังฆาธิการปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ ให้มีความจริงใจต่อกัน 4) ด้านความยุติธรรม พระสังฆาธิการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรมให้เสมอหน้ากัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่นำเอาอคติมาเป็นเครื่องตัดสิน 5) ด้านพรหมวิหาร พระสังฆาธิการมีความโอบอ้อมอารีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และนำหลักธรรมมาดำเนินชีวิต และบริหารประเทศชาติ บ้านเมืองได้ พระสังฆาธิการจะต้องปลูกฝังหลักธรรมคำสอนต่างๆ ให้กับคนกลุ่มนี้ ทั้งนี้ ผู้บริหารประเทศ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มหาเถรสมาคม จะต้องเห็นความสำคัญเหล่านี้ เพื่อเป็นการปลูกฝัง สร้างเยาวชนเพื่อเป็นอนาคตของชาติ ที่มีคุณภาพต่อไป 6) ด้านหลักความเสียสละ พระสังฆาธิการมีจิตใจที่เสียสละ สละความเห็นแก่ตัว สละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขของหมู่คณะ และเพื่อประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1) เจ้าคณะอำเภอ รับนโยบายมาเพื่อดำเนินการจัดโครงการ และส่วนหนึ่ง ก็มอบให้ พระสังฆาธิการทุกวัดในจังหวัดดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยการทำงานเชิงรุก ร่วมกิจกรรมด้านหลักธรรมกับชาวบ้าน

2) พระสังฆาธิการในแต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล จัดการดำเนินการเชิงรุก เพื่อเข้าถึง พุทธศาสนิกชน เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีปรองดองอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

3) พระสังฆาธิการ ออกพบปะประชาชนในชุมชน หมู่บ้าน และละแวกใกล้เคียงเพื่อถามสารทุกข์สุกดิบ และเป็นการสร้างมิตรภาพ ให้คนเข้าถึงวัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1) การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข โดยพระสังฆาธิการ จังหวัดปทุมธานี

2) การเสริมสร้างสมรรถนะพระสังฆาธิการของจังหวัดปทุมธานี ในการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่กรุงเทพฯ จังหวัดนนทบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. ราชกิจจานุเบกษา 131. (มกราคม 2557): 1.
- พระครูปลัดจรรย์พันธ์ กิตติภาโร. (2560). รูปแบบการสร้างสันติสุขของชุมชนตามหลักพุทธศาสนา ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ์ ฐานทดโต). (2556). การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการสร้างสันติสุขในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (แช่หลี่). (2558). การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(3), 55-62.
- พระมหาอำนาจ อจณริยเมธี. (2562). การพัฒนาการเสริมสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขโดยพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี (ดุชนิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ ปลิวโก) และคณะ. (2559). แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของมูลนิธิมิราเคิลออฟไลฟ์ตามหลักพุทธสันติวิธี (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ. (2561). 6 หลักปรองดองสมานฉันท์. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2561 จาก www.prd.go.th/ewt.news.php?nid=15376&filename=index
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยศรีปทุม. (2561). แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://www.thaigoodview.com/Node/204971>
- อดิศักดิ์ ธีรานุพัฒนา. (2561). 5 ส : หลักการและวิธีปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: บริษัทปัญญาฉัตร บุคส์บายดิ้ง จำกัด.

การพัฒนาคุณธรรมโดยใช้กิจกรรมการฝึกในเด็กหญิงบ้านราชวิถีโดยอาจารย์และ
การมีส่วนร่วมของนักศึกษาชั้นปีที่สอง คณะจิตวิทยา วิทยาลัยเซนต์หลุยส์*

VIRTUES DEVELOPMENT BY USING TRAINING ACTIVITIES IN BAAN RAJAVITHI
GIRLS BY TEACHERS AND PARTICIPATION OF SECOND YEAR STUDENTS OF
THE FACULTY OF PSYCHOLOGY, SAINTLOUIS COLLEGE

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์, จิราภรณ์ โขชกปรีภรณ์, อัชฌา ชื่นบุญ, สุรีย์วรรณ ภูริปัญญาคุณ

Duangduen Satraphat, Jiraporn Pochakaparipan, Athcha Chuenboon,

Sureewan Pooripanyakun

วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

Saint Louis College

Corresponding Author. E-mail: uangduen@slc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการ ของเด็กหญิงบ้านราชวิถีก่อนและหลังการได้รับกิจกรรมการฝึก กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการ ของนักศึกษาจิตวิทยา ก่อนและหลังการเข้าร่วมจัดกิจกรรมการฝึก เป็นกิจกรรมทดลองกับกลุ่มตัวอย่างคือเด็กหญิงบ้านราชวิถี 40 คน โดยสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม และนักศึกษาจิตวิทยา 22 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบสอบถามวัดคุณธรรม 12 ประการ เป็นนิทานสั้น ๆ และ 2) กิจกรรมการฝึกเพื่อพัฒนาคุณธรรมเป็นการแสดงละครกับกิจกรรม Walk rally และมาตรการประมาณค่า 10 ระดับ สถิติใช้ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถีหลังการได้รับการฝึกมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่าก่อนการฝึก ($p < .01$) 2) คุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถีกลุ่มทดลองมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ($p < .01$) และ 3) คุณธรรม 12 ประการของนักศึกษาจิตวิทยาหลังการเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่าก่อนการเข้ามามีส่วนร่วม ($p < .01$)

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณธรรม; กิจกรรมการฝึก; การมีส่วนร่วม

Abstract

Objectives of this article were to compare the 12 virtues of the Baan Rajavithi Girls before and after receiving training activities, experimental group and control group, and compare the 12 virtues of psychology students before and after participating in training activities, using a semi-experimental research. The samples consisted of 40 Baan Rajavithi Girls who were simple randomly

* Received November 21, 2020; Revised March 18, 2020; Accepted March 27, 2020

selected, divided into 2 groups, and 22 psychological students. The tools were 1) Questionnaire of 12 virtues measures, a short story and 2) the training activities for morality development were drama, walk rally activities, and 10-level estimation measurement. The t-test was applied in data analysis. The results showed that 1) The 12 morals of the Baan Rajavithi girls after receiving the training activities had higher scores than before receiving the training activities ($p < .01$), 2) the experimental group had a higher moral score than the control group ($p < .01$), and 3) 12 morals of psychological students after taking part in the training activities had higher moral score than before entering participation ($p < .01$)

Keywords: Morality Development; Training Activities; Participation

บทนำ

จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พร้อมกับความเจริญทางด้านข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การรับรู้ของมนุษย์จากสื่อต่างๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ หรือแม้จะเป็นทาง สังคมออนไลน์ ข้อมูลเหล่านี้ได้รับการปล่อยออกมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งที่ได้รับการกลั่นกรอง หรือไม่ได้รับการกลั่นกรอง ทำให้ผู้รับสื่อไม่สามารถแยกแยะได้ว่าข้อมูลใดเชื่อถือได้ หรือเชื่อถือไม่ได้ ตามมาด้วยพฤติกรรมการเล่นแบบ ก่อปัญหาทางสังคม ปัญหาทางอาชญากรรมฉ้อโกงชิงวิ่งราวทรัพย์สินต่างๆ ปัญหาทางเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการแสดงพฤติกรรมรุนแรงยกพวกตีกัน หรือแม้แต่ปัญหาติดยาเสพติด เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้แสดงถึงการขาดคุณธรรม พบว่าเด็กและเยาวชนก่อคดีความผิดเฉลี่ยวันละ 83 คน (บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์, 2561) และจากผลการวิจัยของกรมสุขภาพจิตในปี 2558 พบว่าในกลุ่มเด็กที่กระทำความผิดส่วนใหญ่มีโรคทางจิตอย่างน้อย 1 โรค สูงถึงร้อยละ 96 พบมากที่สุดคือ ความผิดปกติของพฤติกรรมการใช้สารเสพติดพบร้อยละ 84 รองลงมา คือ กลุ่มโรคเรื้อรังด้านพบร้อยละ 34 โรคจิตกึ่งวัลงร้อยละ 11 โรคซึมเศร้าและโรคอารมณ์แปรปรวน ร้อยละ 10 โรคสมาธิสั้นร้อยละ 7 นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กเริ่มดื่มเหล้าสูบบุหรี่สูบกัญชา และยาบ้า เมื่ออายุ 7-9 ปี ซึ่งปัญหาสังคมเกิดจากความผิดปกติของตัวเด็กเองการอบรมเลี้ยงดู และสภาพสังคม หากไม่ได้รับการดูแลจะก่อคดีอย่างซ้ำซาก

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าถ้าปล่อยให้สภาพสังคมเป็นไปโดยปราศจากการช่วยเหลือหรือปล่อยให้ไปไปตามยถากรรมแล้ว สังคมจะอยู่ในสภาพวิกฤต เสื่อมถอยทางคุณธรรม สถานสงเคราะห์เด็กจึงเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่สามารถช่วยเหลือเด็กโดยการรับเด็กไว้ในอุปการะ แต่ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ทั้งนี้โดยระบุเด็ก 8 ประเภท ได้แก่ 1) เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า 2) เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง

3) เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใดๆ 4) เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสมอันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจ 5) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหา ประโยชน์โดยมิชอบ 6) เด็กพิการ 7) เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก 8) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กอาจนำเด็กไปขอรับการสงเคราะห์ที่กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด หรือที่สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูของเอกชน เพื่อขอรับการสงเคราะห์ได้ ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กได้เติบโตขึ้นมามีพัฒนาการสมวัยทั้งร่างกายและจิตใจ

จากแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ยุทธศาสตร์ ที่ 1 : วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทยผ่านกลไกทางการศึกษา กลยุทธ์ที่ 2 : วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรม ตามกรอบแนวทางแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติฉบับที่ 1 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) จากแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมฯ ข้างต้น วิทยาลัยเซนต์หลุยส์มุ่งเน้นคุณธรรม 12 ประการเพื่อให้นักศึกษายึดปฏิบัติ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์เป็นสถาบัน อุดมศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในสังกัดมิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ ที่ยึดปรัชญา “เมตตากรุณาอยู่ที่ใด พระเจ้าสถิตที่นั่น” วิทยาลัยมีนโยบายจัดการศึกษาตามแบบฉบับของพระเยซูเจ้าในการรักและรับใช้เพื่อนมนุษย์ เพื่อการพัฒนามนุษย์ในทุกมิติ โดยกำหนดให้นักศึกษายึดหลักปฏิบัติ 12 ประการ ได้แก่ ความซื่อตรง ความรักเพื่อนมนุษย์ ความเมตตากรุณา ความสละตน ความข่มใจ ความอดทน ความจริงใจ ความเพียร ความมีจริยวิชาชีพ ความนอบน้อม สุภาพ ความมีวาจาดี และ ความสะอาดกายใจ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 9 ที่พระองค์ทรงเป็นห่วงประชาชนคนไทย ด้วยการเสนอหลักการปฏิบัติคุณธรรม 4 ประการโดยทรงนำเอาคำแปล พระศาสนธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าฆราวาสธรรม มารวมเป็นพระบรมราโชวาท เพื่อเป็นหลักให้ประชาชนคนไทยทุกคนได้ศึกษา และนำไปปฏิบัติปลูกฝังให้เจริญงอกงามในจิตใจ ช่วยให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุขร่มเย็น หลักการปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการประกอบด้วย

คุณธรรมประการที่ 1 คือ การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเองที่ ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นคุณธรรม

คุณธรรมประการที่ 2 คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ให้ประพฤติและปฏิบัติ อยู่ในความสัตย์ ความดีนั้นคุณธรรมข้อนี้แยกได้เป็น 2 ประการคือ รู้จักข่มใจตนเอง ให้ประพฤติและปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดี การข่มใจ

คุณธรรมประการที่ 3 คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความทุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

คุณธรรมประการที่ 4 การรู้จักละความชั่ว ความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

เนื่องจากคนมีทั้งคนดีและไม่ดี เด็กก็เช่นกัน หน้าที่ของสถาบันการศึกษาจะพัฒนาให้คนมีคุณธรรม ซึ่งการส่งเสริมคุณธรรมเป็นสิ่งที่น่าจะส่งเสริมได้ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ มานพ จาดเปรม (2559) ศึกษาแนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต เช่นเดียวกับวัลลภ ภาณุศรีสังข์สุพัตรา ไตรอุดมศรี ตรีตาภรณ์ สร้อยสังวาล (2560) ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 เช่นกับ ทองพูล ภูสิม ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน และสมบัติ ฤทธิเดช (2553) นอกจากนั้นงานวิจัยของ อัญชิสา สุรีย์แสง (2553) ที่ใช้กิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี ทฤษฎีที่จะนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic theory) (Friedman & Schustack, 2011) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) (Bandura, 1971) เมื่อพิจารณาคุณธรรมของเด็กทฤษฎีที่ใช้คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้คิด (Cognitive Development Theory) (Fleming, Piaget, Kohlberg, Gilligan & Others, 2005)

คณะจิตวิทยา เป็นคณะหนึ่งในวิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ได้ยึดหลักการสอนนอกเหนือจากการให้ความรู้ในด้านวิชาชีพเฉพาะทางแล้ว อาจารย์ผู้สอนยังปลูกฝังคุณธรรม 12 ประการให้กับนักศึกษา ทั้งนี้โดยนักศึกษาและอาจารย์มีความเห็นตรงกันว่าเด็ก ๆ ที่ขาดครอบครัว อาจจะทำให้เด็กขาดโอกาสในหลาย ๆ แม้จะได้มาอยู่ในครอบครัวเสมือนก็ตาม อนึ่ง “คุณธรรม” เป็นเรื่องที่ยากต่อการปลูกฝัง เพราะเป็นนามธรรม นักศึกษาและอาจารย์จึงคิดว่าควรจะมาบริการวิชาการพัฒนาคุณธรรมที่สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี เพราะเด็ก ๆ ไม่ได้อยู่กับครอบครัว และเท่ากับเป็นการตรวจสอบด้วยว่าเด็กที่สถานสงเคราะห์ได้รับอบรมบ่มนิสัยพัฒนาคุณธรรมมากน้อยเพียงใด แต่การที่จะมาบริการวิชาการพัฒนาคุณธรรมเพียงอย่างเดียว นั้นยากที่จะทราบว่าการพัฒนาคุณธรรมนั้นได้ผลเป็นอย่างไร ด้วยเหตุนี้อาจารย์จึงได้ปรับไปสู่วิธีการวิจัยควบคู่ไปกับการบริการวิชาการที่สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ซึ่งสถานแห่งนี้เป็นหนึ่งในสถานสงเคราะห์และพัฒนาเด็กโดยให้บริการปัจจัย 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านการศึกษาทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพแก่เด็กตามความสามารถ และแนวนัดเพื่อให้เด็กสามารถประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเองและอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข 2) ปัจจัยด้านสถานที่พักอาศัยเป็นการสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานอันมนุษย์พึงได้รับ 3) ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวที่แท้จริงซึ่งเด็กโหยหาต้องการ มาอยู่ในครอบครัวที่อาจเรียกว่า “ครอบครัวเสมือน” คือเข้ามาอยู่ในบ้านพักหลังละ 20-25 คน โดยแต่ละหลังจะมีแม่บ้านหรือพี่เลี้ยงหลังละ 1 คน เพื่อให้การดูแลและอบรมสั่งสอน แนะนำ ให้คำปรึกษา ให้ความรัก ความอบอุ่นเป็นเสมือนมารดาทดแทนก็ตาม แต่ก็คงเทียบไม่ได้กับครอบครัวที่แท้จริง คณะผู้วิจัยตระหนักว่าเด็กหญิงน่าจะเป็นอยู่ที่ระดับหนึ่ง แต่สิ่งที่ฝึก

ยาก สอนยาก คือคุณธรรม ดังได้กล่าวมาในข้างต้นแล้วว่านามธรรมเป็นสิ่งที่ยากต่อการสอน อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่อาจารย์และนักศึกษาจากวิทยาลัยเซนต์หลุยส์จะเข้ามาพัฒนาคุณธรรมให้กับเด็กหญิงที่นี้ก็น่าจะเป็นสิ่งดีที่อย่างน้อยได้มีการจุดประกายคุณธรรมเริ่มต้นให้กับ เด็ก ๆ ที่ จะพัฒนาคุณธรรมขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีอันเป็นการแก้ปัญหาสังคมทางหนึ่ง

จากการที่นักศึกษาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 2 เข้ามาร่วมในการจัดกิจกรรมการฝึกเพื่อพัฒนาคุณธรรมให้กับเด็กหญิงบ้านราชวิถีนั้น คณะอาจารย์มีความเห็นว่า ควรจะวัดและสังเกตพฤติกรรมคุณธรรมของนักศึกษาที่จัดกิจกรรมด้วย เพราะคณะอาจารย์เห็นว่าวิธีหนึ่งที่นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมคุณธรรมนั้นจะให้นักศึกษามีคุณธรรมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนที่จะมาเข้าร่วมในการทำกิจกรรมนี้ และถ้าได้ผลดีจริงว่าการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกเพื่อพัฒนาคุณธรรมแล้วทำให้คุณธรรมของนักศึกษาพัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมได้ เนื่องจากการซึมซับเข้าไปทีละน้อย ถ้าเป็นเช่นนี้วิทยาลัยจะได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมให้กับนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการ ของเด็กหญิงบ้านราชวิถีก่อนและหลังการได้รับกิจกรรมการฝึก
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถี กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการ ของนักศึกษาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 2 ก่อนและหลังการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการฝึก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยประเภทกึ่งการทดลอง ในกลุ่มเด็กหญิงบ้านราชวิถีใช้การทดลองในรูปแบบ Randomized pretest-posttest control group design ส่วนกลุ่มนักศึกษาจิตวิทยาชั้นปีที่ 2 เนื่องจากมีจำนวนนักศึกษาน้อยจึงใช้แบบ One group pretest-posttest design

ประชากร

1. เด็กหญิงบ้านราชวิถี อายุ 5-11 ปี จำนวน 116 คน และ
2. นักศึกษาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 2 จำนวน 22 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. เด็กหญิงบ้านราชวิถีได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 40 คน แยกเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน
2. นักศึกษาจิตวิทยา ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับเด็กหญิงบ้านราชวิถีคือ 1) แบบสอบถามวัดคุณธรรม 12 ประการ 3 ระดับ และ 2) กิจกรรมการฝึก ส่วนเครื่องมือวิจัยที่ใช้กับนักศึกษาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 2 คือ แบบประเมินตนเอง 10 ระดับ

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้กับเด็กหญิงบ้านราชวิถี ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามคุณธรรมจริยธรรม 12 ประการ เป็นการเล่าเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมให้เด็กหญิงฟัง แล้วให้ตอบโดยเลือกตอบ 3 ระดับคือทำบ่อย ได้ 1 คะแนน ทำน้อย ได้ 2 คะแนน และไม่เคยทำ ได้ 3 คะแนน สร้างขึ้นมา 12 ด้าน จำนวน 36 ข้อ ซึ่งแยกเป็นคุณธรรมด้านละ 3 ข้อ ได้นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) แล้วนำมาหาค่า IOC หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์/นิยามปฏิบัติการจากการวิเคราะห์ได้ค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 1.00 หลังจากที่ได้ปรับปรุงภาษาตามผู้ทรงคุณวุฒิแล้วได้นำข้อคำถามทั้ง 36 ข้อมาสอบถามกับเด็กหญิงบ้านราชวิถีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 19 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกโดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (item-total correlation) เลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .2 ขึ้นไปมาพิจารณาโดยคณะผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามคุณธรรม 12 ด้าน ๆ ละ 3 ข้อ ใน 3 ข้อนี้ดูว่าใช้ได้กี่ข้อ เลือกค่าสหสัมพันธ์ที่สูงไว้ด้านละ 2 ข้อ แต่สำหรับด้านความรักเพื่อนมนุษย์มิใช่ได้เพียงข้อเดียว ดังนั้นจึงทำให้ได้ข้อคำถามมา จำนวน 23 ข้อ แทนที่จะเป็น 24 ข้อ แต่อย่างไรก็ตามข้อคำถามทั้งหมดได้ครอบคลุมคุณธรรมทั้ง 12 ด้าน ต่อจากนั้นได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่า แอลฟาเท่ากับ .9033

2. กิจกรรมการฝึก เป็นวิธีการฝึกที่จะทำให้เด็กหญิงบ้านราชวิถี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม ด้วยการแสดงละคร เรื่อง เทพารักษ์กับคนตัดไม้ เค้โครงจากนิทานอีสปคนตัดพินกับละครเรื่องความลับของกะทิ และการเล่นเกม walk rally คณะผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการฝึกทั้งหมดให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านได้ตรวจดูเนื้อหา (content validity) ว่าตรงกับการวัดคุณธรรม 12 ด้านหรือไม่ และหาค่า IOC ได้ค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ .68

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้กับนักศึกษาจิตวิทยาชั้นปีที่ 2 คือ แบบประเมินตนเอง แบบประเมินตนเองเป็นแบบสอบถามคุณธรรม 12 ประการ เป็นมาตรการประเมินค่า 10 ระดับ ใช้การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา คือ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบข้อคำถามว่าเนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์/นิยามปฏิบัติการหรือไม่ แล้วนำมาหาค่า IOC ได้ค่า IOC เฉลี่ย เท่ากับ 1.00 หาค่าอำนาจจำแนกโดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม เลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .72 ขึ้นไป ต่อจากนั้นได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช ได้ค่า แอลฟาเท่ากับ .9708

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในเด็กหญิงบ้านราชวิถี กำหนดเก็บข้อมูลในวันพฤหัสบดีที่ 22, 26, และ 31 มีนาคม 2561 ตั้งแต่เวลา 8.00 น.- 17.00 น. โดยเริ่มจาก สอบก่อน (pretest) ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมสำหรับกลุ่มควบคุม หลังจากสอบก่อนจะปล่อยไปโดยไม่ให้กิจกรรมใด ๆ ส่วนกลุ่มทดลองจะได้รับกิจกรรมการฝึก จำนวน 3 วัน ทั้งเช้าและบ่าย หลังจากเสร็จกิจกรรมแล้วจะมีการสอบหลัง (posttest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะจิตวิทยา วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ มีการสอบก่อนโดย ในวันที่ 10 มีนาคม 2561 เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินตนเอง เป็นการใช้แบบสอบถามคุณธรรมจริยธรรม เป็นมาตรการประมาณค่า 10 ระดับ วัดก่อนที่นักศึกษาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 2 เข้าร่วมในการทำวิจัยและร่วมทำกิจกรรมการฝึกพัฒนาคุณธรรม เมื่อกิจกรรมเสร็จสิ้นลงได้มีการวัดเช่นเดียวกับการวัดก่อนการทดลองซึ่งเป็นการวัดแบบหลังการฝึกอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ 2 เมษายน 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพื้นฐานสถิติ t-test แบบ dependent และ แบบ independent

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการ ของเด็กหญิงบ้านราชวิถี ก่อนและหลังการได้รับกิจกรรมการฝึก วิเคราะห์โดยใช้ t-test แบบ dependent ได้ผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการ ของเด็กหญิงบ้านราชวิถีก่อนและหลังการได้รับกิจกรรมการฝึก

คุณธรรม 12 ประการ	n	$\bar{X}$	S.D.	t แบบ dependent	df	p
คะแนนสอบก่อน	20	53.45	6.86	-9.49**	19	.00
คะแนนสอบหลัง	20	67.55	1.88			

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณธรรม 12 ประการ ของเด็กหญิงบ้านราชวิถี หลังจากที่ได้รับกิจกรรมการฝึกสูงกว่าก่อนได้รับกิจกรรมการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถี กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้ผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถี กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ได้ผลตามตารางที่ 2

คุณธรรม 12 ประการ	n	$\bar{X}$	S.D.	t แบบ independent	df	p
กลุ่มทดลอง	20	13.80	6.69	8.29**	38	.00
กลุ่มควบคุม	20	-7.0	4.05			

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณธรรม 12 ประการ ของเด็กหญิงบ้านราชวิถี กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการของนักศึกษาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ก่อนและหลังการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการฝึกของเด็กหญิงบ้านราชวิถี ได้ผลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการ ของนักศึกษาจิตวิทยาชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ก่อนและหลังการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการฝึก

คุณธรรม 12 ประการ	n	$\bar{X}$	S.D.	t แบบ dependent	df	p
คะแนนสอบก่อน	20	82.05	21.01	9.49**	19	.00
คะแนนสอบหลัง	20	104.96	10.66			

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณธรรม 12 ประการ ของนักศึกษาจิตวิทยาชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ หลังการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการฝึกมีคุณธรรม 12 ประการสูงกว่าก่อนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถีก่อนและหลังการได้รับกิจกรรมการฝึก ผลปรากฏว่าคะแนนคุณธรรมหลังการได้รับกิจกรรมการฝึกสูงกว่าก่อนการได้รับกิจกรรมการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การที่ได้รับผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการฝึกที่นักศึกษาจิตวิทยาชั้นปีที่สองร่วมกับคณะอาจารย์ช่วยกันพัฒนากิจกรรมคุณธรรมผ่านการแสดงละครที่ให้ความสนุก ให้ข้อคิดเกี่ยวกับคุณธรรม มีการตั้งคำถามยั่วให้เด็กหญิงบ้านราชวิถีได้ตอบ พร้อมมีการเสริมแรงจากการตอบที่ถูกต้อง นอกจากนั้นยังมีกิจกรรม walk rally ที่มีคุณภาพและถูกใจเด็ก ๆ ทำให้เด็กได้มีการสะท้อนคิด และเข้าใจในคุณธรรมมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องงานวิจัยของอิรพงศ์ ฤกษ์ชา,บุญเรียง ขจรศิลป์ และสำเนา ขจรศิลป์ (2558) ศึกษาการพัฒนาแบบการพัฒนาวินัยนักเรียนของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลพบว่า การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า ร้อยละของนักเรียนที่ได้ผลการประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบในภาพรวมในระดับ 3 และ 2 มี จำนวนเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลองใช้รูปแบบ ส่วนร้อยละของนักเรียนที่ได้ผลการประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบในระดับ 1 และ 0 มีจำนวนลดลงเมื่อ เปรียบเทียบกับก่อนการทดลองใช้รูปแบบ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชิสา สุรีย์แสง (2553) การใช้กิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี ผลพบว่าความมีวินัยในตนเองกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากการเปรียบเทียบคุณธรรม 12 ประการของเด็กหญิงบ้านราชวิถี กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแล้วพบว่าคะแนนคุณธรรมกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลที่พบนี้ยืนยันได้ชัดเจนว่า กิจกรรมการฝึกสามารถพัฒนาคุณธรรมให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูง และยังเป็นที่ยืนยันเสริมผลที่พบในข้อ 1 ที่ว่าหลังการฝึกกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมแล้วคะแนนคุณธรรมสูงมากกว่าก่อนการฝึก และสิ่งนี้เป็นเรื่องของกิจกรรมล้วน ๆ ไม่ได้เกี่ยวกับบุคลิก เพราะถ้าเป็นบุคลิก ในกลุ่มควบคุมนักเรียนในกลุ่มนี้ก็ต้องมีบุคลิกด้วย และเมื่อทั้ง 2 กลุ่มคือกลุ่มทดลองและกลุ่มต่างมีบุคลิกเหมือนกันไป ส่วนที่เหลือซึ่งกลุ่มทดลองได้คะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมจึงเป็นเพราะกิจกรรมที่ทำสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชิสา สุรีย์แสง (2553) ดังที่กล่าวมาแล้ว

3. เมื่อนักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมในการฝึกคุณธรรมให้กับเด็กหญิงบ้านราชวิถีก็ยิ่งทำให้คะแนนคุณธรรมของตนเองยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเมื่อนักศึกษาได้ลงไปทำงานร่วมกับเด็ก ๆ ทำให้เกิดการซึมซับความรู้สึกเกี่ยวกับคุณธรรมเข้าไปเสมือนหนึ่งกับที่นักศึกษานิเทศก์ที่เพื่อนไม่เข้าใจ ให้เพื่อนได้เข้าใจ ก็จะทำให้ให้นักศึกษาผู้นั้นยังมีความเข้าใจในเรื่องที่ตนอธิบายเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 2

วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ได้มีการดำเนินการตาม PDCA คือ ก่อนที่จะจัดกิจกรรมให้กับเด็กบ้านราชวินิต นักศึกษาและอาจารย์ได้มาร่วมวางแผนตามเป้าหมายทั้งขั้นตอนและวิธีดำเนินการ เวลาที่จะใช้ ตลอดจนนักศึกษาคนไหนจะรับผิดชอบเรื่องอะไร อย่างไร และงบประมาณต่าง ๆ เป็นต้น (Plan) ต่อจากนั้นก็ได้มีการออกไปรณรงค์ปฏิบัติกับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างโดยนำเรื่องที่วางแผนไปรณรงค์ปฏิบัติ (Do) จากนั้นก็ได้มีการประชุมเพื่อตรวจสอบ ประเมินผล วิเคราะห์ผลการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนเพื่อพิจารณาถึงผลที่ได้รับว่าเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่ (Check) เมื่อการประชุมได้ข้อสรุปโดยมีการแก้ไขในบทรอบบางตอนเล็กน้อย ก็มาถึงการแสดงจริง (Action) นักศึกษาและอาจารย์ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน PDCA ซึ่งให้ผลออกมาดี นักศึกษาพึงพอใจในการปฏิบัติมาก ผลจากการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับทองพูล ภูสิมศักดิ์พงศ์ หอมหวาน และสมบัติ ฤทธิ (2554) ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ผลการวิจัยพบว่าหลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พฤติกรรมของนักเรียนมีการพัฒนาขึ้นทุกด้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การเรียนการสอนควรให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน การเลือกวิธีสอน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการสอน ซึ่งจากการที่นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนจะทำให้นักศึกษาตั้งใจเรียน พร้อมกับมีความภาคภูมิใจในตนเอง สนใจในการเรียนเพราะวิธีการต่าง ๆ นั้นมาจากพวกนักศึกษาเอง เปรียบได้กับการที่นักศึกษาจิตวิทยาชั้นปีที่สองได้เข้าไปร่วมจัดกิจกรรมการฝึกคุณธรรมให้กับเด็กหญิงบ้านราชวินิต ทำให้นักศึกษามีคุณธรรมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนที่จะเข้าไปร่วมจัดกิจกรรมการฝึกคุณธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยนำผลงานวิจัยฉบับนี้ไปเป็นโมเดลต้นแบบสำหรับการพัฒนาต่อไป
- 2) อาจารย์ผู้สอนควรเน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้นักศึกษาได้ซึมซับคุณธรรมจริยธรรมด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทดลองโดยใช้กิจกรรมแบบ PDCA ในการพัฒนาคุณธรรมตามอัตลักษณ์ร่วมของวิทยาลัย
- 2) ควรทดลองพัฒนาคุณธรรมกับประชาชนในชุมชนทั้งนี้เพื่อยกระดับจิตใจของคนในชุมชนนั้นให้เป็นคนดี รักเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับบุคคลทั่วไป
- 3) ควรทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมทั้งนี้เพื่อหา Treatment ที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในการทดลองเพื่อพัฒนาคุณธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ถิรพงศ์ ถุฑ์ษา, บุญเรียง ขจรศิลป์, และสำเนา ขจรศิลป์. (2558). ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9(ฉบับพิเศษ), 169-185.
- ทองพูล ภูสิม, ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน, และสมบัติ ฤทธิ. (2554). ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม*, 5(1), 175-186.
- บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์. (2558). *กรมสุขภาพจิตเผยเด็กไทยก่อคดีเฉลี่ยวันละ 83 คน ร้อยละ 96 ป่วย*. สืบค้น 4 กันยายน 2558, จาก <https://www.prdmh.com>
- พระบรมราชโองการของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2549). *คุณธรรม 4 ประการ ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทาน แก่ประชาชนชาวไทย*. สืบค้น 4 กันยายน 2558, จาก <http://www.truelookpanya.com/knowledge /content/52208/culture>
- มานพ จาดเปรม. (2558). *แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 (ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร.
- วัลลภ นาคศรีสังข์และคณะ. (2560). ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 27(ฉบับพิเศษ), 32-45.
- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต. (2561). *แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2548). *พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก 2546*. กรุงเทพฯ: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- อัญชริสา สุริย์แสง. (2553). *การใช้กิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Fleming, J. S., Piaget, Kohlberg, Gilligan, & others. (2005). *On Moral Development*. Retrieved from http://swppr.org/Textbook/Ch7_Morality.pdf.
- Friedman, H. W., and Schustack, M. W. (2011). *Personality : Classics Theories And Modern Research*. (5th ed). Boston, MA : Allyn & Bacon.

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม*

THE MODEL OF BUDDHIST CULTURAL TOURISM MANAGEMENT OF
MONASTERIES IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระเอกลักษณ์ อชิโต, ประเสริฐ ธิลาว, พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ

Phra Ekkalak Achito, Prasert Thilao, Phramaha Krisada Kittisobhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: nokthong123456@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ศึกษากระบวนการในการจัดการท่องเที่ยว และศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน และงานวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์และประชาชนจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 311 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1. วัดจัดการท่องเที่ยวเรียบร้อย สวยงาม มีการพัฒนา และปรับปรุงศาสนสถาน แบบประหยัดเรียบง่าย มีการส่งเสริมการศึกษาแก่บุคลากร 2. พระสงฆ์และประชาชนมีความคิดเห็นต่อกระบวนการในการจัดการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธ ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้มีความมั่นคง แข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทย การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติธรรม บูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และการบูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทย ร่วมกับศาสนอื่นอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: รูปแบบ; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; วิถีพุทธ

Abstract

Objectives of this article were to study general conditions, the process of tourism management and the Buddhist cultural tourism management of monasteries in Samut Songkhram Province using the mixed research methods: the qualitative research collected data from 18 key informants by in-depth-

* Received February 3, 2020; Revised March 16, 2020; Accepted March 27, 2020

interviewing and from 12 participants in focus group discussion and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 313 samples who were monks and people in Samut Songkhram Province, and analyzed data by descriptive statistics. Findings were as follows: 1. Monasteries managed the tourism in good and beautiful orders. There were improvement and development of religious places economically and simply and education promotion for personnel, 2. Monks and people had opinions on the process of tourism managing, by overall, at high level. 3. The model of the Buddhist cultural tourism management was that there was preserving and securing the archaeological sites and maintain Thai identity. There were effective language skills and local culture development for personnel. There was Dhamma practice based tourism integrated with ancient places conservation, and integration the Thai way of life with other religions peacefully.

Keywords: Model; Culture Tourism; Buddhist Principles

บทนำ

เป้าหมายของ ททท. ปี 2560-2564 คือ การให้ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวระดับคุณภาพมากขึ้น และผลักดันการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน จึงมีแนวทางในการเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศไทยสู่การเป็น “Preferred Destination” ซึ่งก็คือการมุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมหรือแหล่งท่องเที่ยวที่ทั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวไทยนึกถึง และเลือกมาท่องเที่ยวเป็นอันดับต้นๆ ของโลก โดยเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่ม Quality Leisure เช่น กลุ่มความสนใจ เฉพาะ (Niche) และกลุ่มรายได้สูง (High Income) เป็นต้น รวมทั้งวางแผนมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มระดับบน (High Value) เป็นเป้าหมายในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการมอบประสบการณ์อันทรงคุณค่า เช่น วัฒนธรรมและวิถีไทย รวมถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับภาพทัศน์ ที่ทาง ททท. ได้จัดทำไว้ ภาพลักษณ์นี้ สามารถจัดอยู่ในภาพทัศน์ที่ 2, 3 และ 4 คือ ลงทุนกับโครงสร้างพื้นฐาน (Investment), ภาพลักษณ์ใหม่ท่องเที่ยวไทย (Branding and Repositioning) และท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainability) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

การปฏิรูปสังคมสู่โครงสร้างการพัฒนาที่ได้ดุลยภาพ การแก้ไขปัญหาความยากจนในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ธีรพงษ์ มหาวิโร, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ที่มีความเป็นอยู่ที่ผูกพัน ประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยคนไทยจะนับถือพุทธศาสนาอย่างมั่นคง มีเมตตา เอื้อเฟื้อ เสียสละ เป็น

ที่ตั้งทำให้นานาอารยประเทศทั้งหลายขนานนามเมืองไทยของเราว่า สยามเมืองยิ้มและดินแดนแห่งผ้ากาสาวพัสตร์ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา 3 ประการ คือ ไม่ทำชั่วทุกชนิด ประพฤติความดี ชำระจิตให้บริสุทธิ์ สอนให้แก้ความชั่วด้วยความดี ไม่สอนให้แก้บาปตนด้วยการฆ่าสัตว์หรือฆ่ามนุษย์ (กรมการศาสนา, 2543) หากเราได้นำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มาสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็จะเป็นการแก้ไขปัญหาวิกฤต ยกคุณภาพของชีวิตและสังคมผู้คนก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข

วัดในพระพุทธศาสนาของไทย มีอยู่จำนวนมากมายที่สามารถใช้เป็นสถานที่พัฒนาจิตวิญญาณประชาชนได้ปีละหลายล้านคน หากวัดนั้นๆ ได้รับการพัฒนา ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม เป็นศูนย์กลางชุมชน สามารถดึงดูดใจผู้ที่ผ่านไปมาให้มีความรู้สึกว่ที่นี่มีความสุขที่สัมผัสได้ วัดจึงน่าจะเน้นบทบาทสนองตอบเป้าประสงค์ของพระพุทธศาสนาที่ชัดเจนออกมาในฐานะผู้ให้ที่พึ่งพิงทางกายทางใจที่ไม่เพียงพัฒนาในด้านวัตถุและศาสนสถานเท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมไปถึงการพัฒนาด้านบริหารศาสนบุคคล การศึกษาอบรม ศาสนสมบัติ และการสาธารณสงเคราะห์ (กรมการศาสนา, 2543) วัดจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า เพื่อเรียกความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนกลับมาอีกครั้ง

จังหวัดสมุทรสงครามถือเป็นจังหวัดหนึ่ง ในภาคกลางของประเทศไทย (หน่วยงานบางแห่งถือเป็นส่วนหนึ่งของภาคตะวันตก) มีขนาดพื้นที่เล็กที่สุดของประเทศ คือประมาณ 416.7 ตารางกิโลเมตร ทั้งยังมีจำนวนประชากรน้อยที่สุดเป็นอันดับ 2 ของประเทศด้วย นับเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูงมากทั้งที่ จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดในประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 63 กิโลเมตรมี 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลัก คุณค่าและความสำคัญของจังหวัดสมุทรสงครามนั้นมากมาย หลายประการ ทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์จักรี ศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของเมืองสามน้ำ คือ น้ำจืด น้ำเค็มและน้ำกร่อย ตลอดจนวิถีชีวิตที่เกี่ยวพันกับธรรมชาติรอบๆ ชุมชนท้องถิ่น (จังหวัดสมุทรสงคราม, 2561) ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตที่พอเพียงแบบไทยๆ จนทำให้นักท่องเที่ยวหลงใหลมาเที่ยวจังหวัดสมุทรสงครามมากขึ้นก่อให้เกิดรายได้กระจายสู่ท้องถิ่น อย่างไร ก็ตามรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น เช่น ตลาดน้ำ อัมพวา ตลาดแม่กลอง และวัดต่างๆ เป็นต้น

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการของ Deming PDCA ได้แก่ 1) P = Plan การวางแผน 2) D = Do การปฏิบัติตาม 3) C = Check การตรวจสอบ 4) A = Action คือการปรับปรุงแก้ไข (พระมหากษัตริย์ กิตติโสภณ, 2559) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเภทศาสนสถาน ได้แก่ 1) การจัดการแหล่งเรียนรู้ 2) การจัดการภูมิ

ทัศน์ 3) การจัดการด้านบริหารพื้นฐาน 4) การจัดการความปลอดภัยของศาสนสถาน (สินชัย กระบวนแสง, 2550) หลักสัปปายะ 7 ที่เกี่ยวข้องได้แก่ สัปปายะ 7 ประการ คือ 1) สบายการอยู่ (อาวาสสัปปายะ) 2) สบายการไป (โคจรสัปปายะ) 3) สบายพุดคุย (ภัสสสัปปายะ) 4) สบายคบคน (บุคคลสัปปายะ) 5) สบายการกิน (โภชนสัปปายะ) 6) สบายอากาศ (อุตุสัปปายะ) 7) สบายท่าทาง (อิริยาปถสัปปายะ) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลห้วยแร่ จังหวัดตราด (อรุณศรี อื้อศรีวงศ์, 2552) รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พระครูภาวนาวชิรคุณ (วชิรินทร์ วชิรธมโม), 2559) การพัฒนาการตลาด และการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชนเพื่อการยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อ. แม่แตง จ. เชียงใหม่ (มานพ ชุ่มอุ้น, 2554) ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพฯ (นิรัตน์ กลิ่นจันทร์และคณะ, 2553)

การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวใน การพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยเรียนรู้ผ่านทางสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือ สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งจึงมีความสนใจในการศึกษาวิเคราะห์ องค์ประกอบ สภาพทั่วไป และนำเสนอการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่าง

1. งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) พระไตรปิฎก ตำรา หนังสือและงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 คน เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม , การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในวัด 9 วัดซึ่งเป็น Best Practice แล้วถอดบทเรียนเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงครามในเบื้องต้นหลังจากนั้นนำไปจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 12 ท่าน ทำการยืนยันรูปแบบดังกล่าว

2. งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 311 รูป/คน เพื่อหาระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดที่เล็ก และมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศจำนวนมาก มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมา อุทยาน ร.2 วัดบางกุ้ง วัดอัมพวันเจติยาราม วัดหลวงพ่อบ้านแหลม วัดอินทาราม มีบริการนั่งรถรอบเมือง นั่งเรือไหว้พระ จังหวัดสมุทรสงคราม มีผลไม้ ส้มโอ ลิ้นจี่ และมะพร้าว ประชาชนส่วนมาก มาเที่ยว ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำบางน้อย

จุดแข็ง พบว่า วัดในจังหวัดสมุทรสงครามร่วมกับหน่วยงานราชการและชุมชนในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีไทย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา และการเผยแผ่หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาผ่านการท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อุทยาน ร.2 ของและบุคคลสำคัญ

จุดอ่อน พบว่า วัดในจังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่เน้นการท่องเที่ยวไหว้พระเพียงรูปแบบเดียว ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เน้นประชาชนจากภายนอก ขาดการประชาสัมพันธ์และดึงดูดความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน ขาดกิจกรรมที่ให้ความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

โอกาส พบว่า ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวมีหลายประเภท เน้นการท่องเที่ยวมากกว่าการปฏิบัติธรรม ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลที่เพียงพอ การเน้นกิจกรรมที่หวังผลประโยชน์และผลกำไรในเชิงธุรกิจ

อุปสรรค พบว่า ชุมชนบริเวณวัดให้ความร่วมมือในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จังหวัดสมุทรสงครามมีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของประเทศ และของโลก มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภท มีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน ระบบการคมนาคมสะดวก

เมื่อนำจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค มีวิเคราะห์รวมกันทำให้ได้แนวทางในการพัฒนา คือ การจัดทำแผนคู่มือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว ให้ความสนใจในวัฒนธรรมไทย เสริมสร้างกิจกรรมให้เกิดคุณธรรมให้เกิดการตระหนักในการรักษาสถานที่ และจัดทำโครงการท่องเที่ยว ทำให้สามารถดึงงบประมาณจากหน่วยรัฐได้มากขึ้น จัดส่งพระภิกษุ สามเณรและบุคลากร เข้าร่วมอบรมทางด้านภาษาเพื่อเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ การพัฒนาทักษะด้านภาษาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มทักษะบุคลากรภายในให้สามารถพูด อ่าน เขียน ได้อย่างคล่องแคล่ว

2. กระบวนการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม

การบริหารจัดการต้องมาจากความต้องการและความพร้อมของคนในชุมชน อาจทำในรูปแบบมีคณะกรรมการ แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับหลักการให้บริการทางท่องเที่ยว เมื่อมีคณะกรรมการแล้วก็จะสามารถร่วมมือพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น การจัดศูนย์บริการการท่องเที่ยว พัฒนารายการหรือโปรแกรมนำนักท่องเที่ยวไปชุมชนเพื่อเสนอนักท่องเที่ยว จัดแบ่งหน้าที่การให้บริการตามความถนัดของแต่ละฝ่าย และต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามไว้พร้อม ๆ กับการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วย

การพัฒนาวัดไปในทิศทางที่สร้างเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งการพัฒนาวัดบนพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงการหยิบเอ่องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์หรือเทคโนโลยีมาพัฒนาและส่งเสริมวัดในด้านที่ดี และดูแลทรัพยากรที่มีอยู่ของวัดให้คงอยู่ในสภาพที่ดี วัดต้องมีการบริหารจัดการทั้งด้านการเงิน บุคลากร การดูแลสถานที่หรือโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อประโยชน์ของวัดอย่างแท้จริง รวมถึงความสะดวกสบายและความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว

วัดเป็นศูนย์รวมพัฒนาจิตใจประชาชนให้เกิดความศรัทธาทางพุทธศาสนา ด้ายการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อเกิดความศรัทธาก็จะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดมากขึ้น สร้างความประทับใจให้กับประชาชนด้วยการต้อนรับเป็นอย่างดีเมื่อเกิดความ

ประทับใจจะส่งผลให้ประชาชนเข้ามาร่วมทำบุญมากขึ้น เป็นศูนย์รวมการศึกษาทางพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนทุกระดับทั้งในวัดและนอกวัด และสร้างเครือข่ายระหว่างวัด ชุมชน โรงเรียนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อประสานสัมพันธ์ร่วมกันในการพัฒนาวัด โดยเน้นจุดเด่นของวัดทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและหารายได้ พัฒนาวัด การพัฒนาการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปเท่าที่เห็นจะมีจุดประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนนั้นให้เกิดความยั่งยืนโดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสอดคล้องและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชนในเชิงการเรียนรู้ และทดลองให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ที่เป็นอยู่จริงในชุมชน ประโยชน์ที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนจะได้รับการพัฒนา เพื่อประโยชน์ให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ สร้างจิตสำนึก ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม โดยเฉพาะเรื่องของการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนอื่น ๆ การเชื่อมโยงในสุนทรียภาพของโบราณสถาน โบราณวัตถุ อันมีค่า ดังนั้นคิดว่าวัดจึงต้องมีการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมไม่ให้เกิดกระทบกับทรัพยากรภายในวัด โดยเฉพาะวัดที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นมรดกของชุมชนและชาติ ซึ่งปัจจุบันการจัดการภายในวัดส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับนโยบายของเจ้าอาวาสของแต่ละวัด บางวัดให้ความสำคัญ บางวัดไม่ให้ความสำคัญ การจัดการของแต่ละวัดขึ้นอยู่กับปริมาณนักท่องเที่ยว ถ้าวัดมีการวางแผนรองรับที่ดีจะมีการจัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี เช่น ลานจอดรถ ห้องน้ำสะอาด สำหรับนักท่องเที่ยว จัดทำแผนที่บอกทาง ป้ายอธิบาย แต่วัดที่ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวก็จะไม่ค่อยพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ดังนั้นวัดต้องให้ความสนใจกระบวนการในการวางแผน และการบริหารจัดการ ถ้าต้องการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งหลายวัดคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของวัด แต่วัดก็ปฏิเสธหรือห้ามไม่ให้คนเข้าวัดปัจจุบันหลายวัดไม่มีการบริหารจัดการที่ดีที่สุดในที่สุดโบราณสถาน โบราณวัตถุก็จะถูกทำลายสูญหายหรือชำรุดทรุดโทรม หมดคุณค่าไปในที่สุด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวควรจะมีการวางแผนร่วมกันให้วัดที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบนโยบายการพัฒนาจะดีไม่น้อยที่จะได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องและมีการบริหารบุคลากร ด้านการเงิน การดูแลสถานที่ให้ความโปร่งใส และมีการพัฒนาเพื่อประโยชน์ของวัด รวมทั้งให้ข้อมูลและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาวัดในทางสร้างสรรค์ มีการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมด้วย วัดมีการรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ในวัดให้คงสภาพที่ดี และจัดสร้างใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพทั่วไป

3. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม

การจัดการด้านแหล่งเรียนรู้ ต้องมีสถานที่เด่น สวยงาม ไม่ซ้ำกับสถานที่ใด และปรุงแต่งด้วยคำคม และใช้ภาษาในการสื่อสารสละสลวย ที่สามารถกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่มีแหล่งอ้างอิงลึกซึ้ง และมีป้ายบอกประชาสัมพันธ์แผ่นพับ ความเป็นมาของสถานที่นั้นๆ อย่างชัดเจน พร้อมทั้งยังต้องมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ได้แก่ 1) โครงการ

มัตุศุเทศน์น้อย 2) โครงการจัดอบรมให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
3) โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม

การจัดการด้านภูมิทัศน์ ต้องมีสถานที่อันสงบ เพื่อกล่อมเกล่าจิตใจของประชาชนให้หันมาเข้าวัด และยังคงคำนึงถึงความสะดวกสบายแก่ผู้ที่เข้ามาภายในวัด โดยต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจร พร้อมทั้งต้องมีสถานที่ที่สะอาด สวยงาม มีต้นไม้ ร่มรื่น และต้องสรรหาความสมบูรณ์ เช่น แหล่งของกินของฝากและของที่ระลึกเพื่อบริการการท่องเที่ยวโดยมีโครงการดังนี้ 1) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโบราณสถานให้มีความสวยงาม 2) โครงการก่อสร้างศาลาปฏิบัติธรรมเพื่อรองรับพุทธศาสนิกชนที่สนใจ 3) โครงการก่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่เชิงศาสนา 4) โครงการก่อสร้างศาลาปฏิบัติธรรมเพื่อรองรับพุทธศาสนิกชนที่สนใจ

การจัดการด้านการบริการพื้นฐาน ต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในวัดนั้นๆ และมีความจำเป็นต้องจัดงบประมาณในการจัดการให้เหมาะสม พร้อมทั้งต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มายังสถานที่นั้นๆ และต้องมีการจัดการที่เป็นระบบมีการวางแผน แบ่งงานหน้าที่อย่างชัดเจน โดยมีโครงการส่งเสริมดังนี้ 1) โครงการส่งพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรไปศึกษาต่อทางด้านภาษาในสถาบัน หน่วยงานที่จัด 2) โครงการประชุมสัมมนาปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน และประวัติศาสตร์ร่วมกับภาคเอกชน

การจัดการด้านความปลอดภัย ต้องใช้เทคโนโลยีตรวจสอบถึงความปลอดภัย ตั้งแต่กล้องวงจรปิด เครื่องสแกนวัตถุต้องสงสัย และมีการนำเทคโนโลยีการประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารความเข้าใจภาษาไทยและต่างประเทศ ถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่แบบเจาะลึก และยังคงคำนึงถึงเจ้าหน้าที่ที่ต้องมีการบริการทั่วถึงในทุกๆ ด้าน และต้องทำโครงการดังนี้ 1) โครงการจัดทำหนังสือคู่มือประวัติวัด โบราณสถานโบราณวัตถุศิลปกรรม 2) โครงการซ่อมแซมโบราณสถานร่วมกับกรมศิลปากร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การจัดการด้านแหล่งเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ คือ อาวาสสัปปายะ (Suitable Abode) มีอาคารแสดงศิลปวัฒนธรรม โคจรสัปปายะ (Suitable Resort) การเดินทางระหว่างอาคารสะดวก ภาสสัปปายะ (Suitable Speech) มีมัตุศุเทศน์คอยให้คำแนะนำ บุคคลสัปปายะ (Suitable Person) มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ โภชนสัปปายะ (Suitable Food) มีข้อมูลที่ครบถ้วน อุตสัปปายะ (Suitable Climate) สะอาด ไม่รกรุงรัง มองแล้วสบายตา อิริยาปลสัปปายะ (Suitable Posture) มีขนาดพอเหมาะ ดูแล้งสบาย ต้องมีสถานที่เด่น สวยงาม ไม่ซ้ำกับสถานที่ใด และปรุงแต่งด้วยคำคม และใช้ภาษาในการสื่อสารสละสลวย ที่

สามารถกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่มีแหล่งอ้างอิงลึกซึ้ง และมีป้ายบอกประชาสัมพันธ์แผ่นพับ ความเป็นมาของสถานที่นั้นๆ อย่างชัดเจน พร้อมทั้งยังต้องมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณศรี อื้อศรีวงศ์ (2552) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลห้วยแร่ จังหวัดตราด” พบว่า กลุ่มตัวแทนภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มชุมชนห้วยแร่ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ในการดำเนินการวิจัยได้นำเทคนิควิธีการหลายรูปแบบเข้ามาใช้ในการดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและเทคนิคที่สำคัญ คือ PIC ซึ่งประกอบด้วยการมีส่วนร่วม การเพิ่มพูนพัฒนา การประสานงานการร่วมมือและหรือ การทำงานร่วมกันซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาที่เน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางผลของการวางแผนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนร่วมทำให้สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชน อันประกอบด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวในลำคลองห้วยแร่ที่มีความยาวเป็นระยะ 7 กิโลเมตรการท่องเที่ยวสวนผลไม้ การตกกุ้งหลวง ข้าวห่อกาบหมากและขนมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่พักแบบโฮมสเตย์ การวางแผนดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมไม่เพียงช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ แต่ยังทำให้เกิดโครงการพัฒนาที่ยั่งยืนอื่นๆ ในชุมชน

รูปแบบที่ 2 การจัดการด้านภูมิทัศน์ตามหลักสัปปายะ คืออาวาสสัปปายะ (Suitable Abode) จัดภูมิทัศน์รอบอาคารให้ได้ตามหลัก 5 ส. โคจรสัปปายะ (Suitable Resort) มีไม้ดอกไม้ประดับสวยงาม ภัตตสัปปายะ (Suitable Speech) มีป้ายประชาสัมพันธ์ บุคคลสัปปายะ (Suitable Person) มีเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาด โภชนสัปปายะ (Suitable Food) มีร้านค้าบริการ อุตุสัปปายะ (Suitable Climate) อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่ร้อนจนเกินไป อิริยาพลสัปปายะ (Suitable Posture) มีที่นั่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ ต้องมีสถานที่อันสงบ เพื่อกล่อมเกลাজิตใจของประชาชนให้หันมาเข้าวัด และยังคงคำนึงถึงความสะดวกสบายแก่ผู้ที่เข้ามาภายในวัด โดยต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจร พร้อมทั้งต้องมีสถานที่ที่สะอาด สวยงาม มีต้นไม้ ร่มรื่น และต้องสรรหาความสมบูรณ์ เช่น แหล่งของกิน ของฝากและของที่ระลึก เพื่อบริการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภาวนาวชิรคุณ (วชิรินทร์ วชิรธมโม) (2559) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุให้มีความมั่นคง แข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริง การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติ ธรรม บูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา บูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทย ร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระพิพัฒน์ ไสภณจิตโต ทับงาม (2563) วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางปัญญา พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการ

ด้านสถานที่ คือ จัดสถานที่ภายในวัดให้มีความเป็นสัปปายะ สงบร่มรื่น มีพื้นที่สีเขียว มีสถานที่สำหรับการเดินจงกรมและนั่งสมาธิที่เหมาะสม อากาศถ่ายเทสะดวก

รูปแบบที่ 3 การจัดการด้านการบริการพื้นฐานตามหลักสัปปายะ คือ อาวาสสัปปายะ (Suitable Abode) จัดบริการขั้นพื้นฐานให้เพียงพอ และเหมาะสม โคจรสัปปายะ (Suitable Resort) ทางเดินมีราวจับ ไม่ลื่น ภัตตสัปปายะ (Suitable Speech) มีเสียงตามสาย บุคคลสัปปายะ (Suitable Person) มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก โภชนสัปปายะ (Suitable Food) มีน้ำดื่มจำหน่าย อุตสัปปายะ (Suitable Climate) มีพัดลม หรือติดแอร์ปรับอากาศ อิริยาปสัปปายะ (Suitable Posture) มีโต๊ะ เก้าอี้ หรือม้านั่ง ต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในวัดนั้นๆ และมีความจำเป็นต้องจัดงบประมาณในการจัดการให้เหมาะสม พร้อมทั้งต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มายังสถานที่นั้นๆ และต้องมีการจัดการที่เป็นระบบมีการวางแผน แบ่งงานหน้าที่อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ (2553) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพฯ” ผลการวิจัยพบว่า 1. ศาสนสถานที่สำคัญของวัดที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีองค์ประกอบสำคัญ คือ วัดทั้ง 40 แห่ง มีศาสนสถานสำคัญ คือ พระพุทธรูป พระอุโบสถ เจดีย์ พระปรางค์ พระวิหารหลวง ความสำคัญของศาสนสถานคือ เป็นวัตถุธรรมที่แสดงสัญลักษณ์ทางศาสนาและพระรัตนตรัย เช่น พระพุทธรูปแสดงสัญลักษณ์ถึงพระพุทธเจ้า พระอุโบสถเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เจดีย์ พระปรางค์เป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธเจ้า พระวิหาร มักเป็น สถาปัตยกรรมและภาพจิตรกรรมอันแสดงถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความสำคัญของศาสนสถานสิ่งแรก คือ เป็นสิ่งก่อสร้างที่เกิดจากแรงศรัทธาทางพระพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนิกชนยึดถือทางด้านจิตใจและยึดถือเพื่อประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

รูปแบบที่ 4 การจัดการด้านความปลอดภัยตามหลักสัปปายะ คือ อาวาสสัปปายะ (Suitable Abode) มีระบบรักษาความปลอดภัยสูง เช่น มีกล้องวงจรปิด มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย โคจรสัปปายะ (Suitable Resort) การเดินทางระหว่างอาคารมีความปลอดภัย ภัตตสัปปายะ (Suitable Speech) มีคำแนะนำ หรือมีคนคอยแนะนำ บุคคลสัปปายะ (Suitable Person) มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย โภชนสัปปายะ (Suitable Food) น้ำดื่มสะอาด ได้มาตรฐาน อุตสัปปายะ (Suitable Climate) มีป้ายประชาสัมพันธ์ อิริยาปสัปปายะ (Suitable Posture) โต๊ะ เก้าอี้ หรือม้านั่งมีความมั่นคงแข็งแรง ต้องใช้เทคโนโลยีตรวจสอบถึงความปลอดภัย ตั้งแต่ กล้องวงจรปิด เครื่องสแกนวัตถุต้องสงสัย และมีการนำเทคโนโลยีการประชาสัมพันธ์อัตโนมัติ เพื่อสื่อสารความเข้าใจภาษาไทยและต่างประเทศ ถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่แบบเจาะลึก และยังคงคำนึงถึงเจ้าหน้าที่ต้องมีการบริการทั่วถึงในทุกๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตติยาพร จารุมณีรัตน์ (2554) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการการ

เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ ” ผลจากการวิจัย
แนวทางการ บูรณาการความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้ามชาติที่ภาคการศึกษาในทั้งสองประเทศควร
ดำเนินการต่อไปนี้ บูรณาการความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้ามชาติมากขึ้นในหลักสูตร โดย
ผสมผสานวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ผ่านการทัศนศึกษาหรือเข้าร่วมกิจกรรมใน
ประเทศกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เพิ่มเนื้อหา
เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนในหลักสูตรฯ เช่น ภาษาที่ใช้ในกลุ่มประเทศแถบอาเซียน นอกจากนี้
ควรมีการเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน กระตุ้นให้เกิดการ
ร่วมมือในทุกภาคี เช่น โครงการฝึกปฏิบัติงานที่มีผลตอบแทนที่น่าดึงดูดใจ ใช้สื่อ Social
Network สนับสนุนการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม เช่น การจัดทำ Web Blog เพื่อให้นักศึกษาใช้
เป็นเวทีในการอภิปรายและเรียนรู้วัฒนธรรมข้ามชาติ เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัด
สมุทรสงคราม

รูปแบบ การจัดการ แหล่ง ท่องเที่ยว	อาวาส สัปปายะ	โคจร สัปปายะ	ภัสส สัปปายะ	บุคคล สัปปายะ	โภชน สัปปายะ	อุตุ สัปปายะ	อิริยาบถ สัปปายะ
1. แหล่ง เรียนรู้ ศิลปะ วัฒนธรรม	มีอาคาร แสดงศิลป วัฒนธรรม	ทางเดิน ระหว่าง อาคาร สะดวก	มีมัคคุเทศก์ คอยให้ คำแนะนำ	มีเจ้าหน้าที่ คอย ให้บริการ	มีข้อมูลที่ ครบถ้วน	สะอาดไม่ รกสกปรก มองเห็น สบายตา	มีขนาด พอเหมาะ ดูแลรักษา ง่าย
2. ภูมิทัศน์	จัดภูมิทัศน์ รอบอาคาร ให้ได้ตาม หลัก 5 ส.	มีไม้ ดอกไม้ ประดับ สวยงาม	มีป้ายประ- ชาสัมพันธ์	มีเจ้าหน้าที่ รักษาความ สะอาด	มีร้านค้า บริการ	อากาศ ถ่ายเท สะดวก	มีที่นั่ง พักผ่อน อย่าง เพียงพอ
3. บริการ พื้นฐาน	จัดบริการ ขั้นพื้นฐาน ให้เพียงพอ	ทางเดินมี ราวจับไม่ ลื่น	มีเสียงตาม สาย	มีเจ้าหน้าที่ คอยอำนวยความสะดวก	มีน้ำดื่ม จำหน่าย	มีพัดลม หรือติด แอร์ปรับ อากาศ	มีโต๊ะ เก้าอี้หรือ ม้านั่ง
4. ความ ปลอดภัย	มีระบบ รักษาความ ปลอดภัยสูง เช่น มีกล้อง วงจรปิด	ทางเดิน ระหว่าง อาคารมี ความ ปลอดภัย	มีคำแนะนำ หรือมีคน คอยแนะนำ	มีเจ้าหน้าที่ รักษาความ ปลอดภัย	มีน้ำดื่ม สะอาดได้ มาตรฐาน	มีป้าย ประชาสัมพันธ์	โต๊ะ เก้าอี้ หรือม้านั่ง มีความ มั่นคง แข็งแรง

จากตารางที่ 1 ค้นพบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ใน จังหวัดสมุทรสงคราม บูรณาการการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธตามแนวสัปปายะ ของวัด ประกอบด้วย รูปแบบที่ 1 ด้านแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ในการพัฒนาวัด 2) มีบุคลากรที่สามารถอธิบายประวัติความสำคัญของศาสนวัตถุและศาสน สถานได้ 3) เผยแพร่ประวัติวัดและชุมชนเป็นลายลักษณ์อักษร 4) จัดทำข้อมูลสารสนเทศและ เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของวัด 5) จัดกิจกรรมนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด รูปแบบที่ 2 ด้านภูมิทัศน์ ประกอบด้วย 1) ปราศจากเสียงรบกวนทั้งภายในและภายนอก 2) มีแสงสว่างที่ ทัวถึงทั้งกลางวันและกลางคืน 3) มีความสงบ ร่มรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ 4) มีพื้นที่สีเขียวมีที่ พักผ่อนหย่อนใจ 5) จัดแบ่งพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมเป็นสัดส่วน รูปแบบที่ 3 ด้านการบริการ พื้นฐาน ประกอบด้วย 1) จัดแผนกต้อนรับประชาชน มีดอกไม้ธูปเทียนไว้บริการ 2) มีที่จอดรถ สะดวก และเพียงพอ 3) มีท่าเทียบเรือที่ปลอดภัย 4) จัดการทางเดินเท้าอย่างเหมาะสม 5) ห้องน้ำสะอาด เพียงพอ มีการแยกชาย หญิง ไว้ชัดเจน เป็นสัดส่วน รูปแบบที่ 4 ด้านความ ปลอดภัย ประกอบด้วย 1) ติดกล้องวงจรปิดรอบบริเวณวัด 2) ควบคุมการใช้งาน ศาสนสถาน 3) จัดระเบียบร้านค้า และของที่ระลึก ร้านอาหาร เป็นระเบียบเรียบร้อย ขายสินค้าในราคาที่ เป็นธรรม 4) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือ รปภ.คอยควบคุมความปลอดภัยแก่ผู้มาท่องเที่ยว 5) มีป้ายเตือน ข้อห้าม ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาควรมีนโยบายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเอาตัวอย่างการท่องเที่ยวเป็นแบบอย่างในการวางกรอบพัฒนาต่อไป
2. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาวัดให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบครบวงจร
3. คณะสงฆ์ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกวัดพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ เพื่อรองรับ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. เจ้าอาวาสควรบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานเก่าให้มีความมั่นคง แข็งแรง ก่อสร้างศา สนสถานใหม่ที่คงเอกลักษณ์ความเป็นไทย และวิถีชีวิตชุมชนอย่างชัดเจน พัฒนาทักษะทางด้าน ภาษาแก่บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เจ้าอาวาสควรพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและ ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมด้านการปฏิบัติธรรมเชิงรุก ให้แก่ประชาชน ส่งเสริม กิจกรรมการอนุรักษ์และปลูกจิตสำนึกในการรักษาโบราณสถานอย่างจริงจัง

3. เจ้าอาวาสควรส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์ ความสำคัญของศาสนบุคคล และศาสนสถาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและศาสนาในการพัฒนาวัดวาอาราม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงบูรณาการระหว่างวัด บ้าน ชุมชน ศาสนาอื่น และภาคีเครือข่าย

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผู้วิจัยขอเสนอแนะในส่วนที่สามารถต่อยอดจากงานวิจัยฉบับนี้ดังนี้

1. ควรศึกษาเรื่องการบริหารจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านต่างๆ เฉพาะเจาะจงพื้นที่การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของจังหวัดนั้นๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดสมุทรสงคราม หลังจากงานวิจัยฉบับนี้ไปใช้ทดลองจริง

3. ควรศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดสมุทรสงคราม

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2543). *วัดพัฒนา 43*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *แผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฉบับ*

ทบทวน พ.ศ. 2564-2565. สืบค้น 15 มีนาคม 2562, จาก <https://www.tat.or.th>

จังหวัดสมุทรสงคราม. (2562). *ภูมิศาสตร์จังหวัดสมุทรสงคราม*. สืบค้น 15 มีนาคม 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

ตติยาพร จารุณรัตน์. (2554). *การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ* (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธีรพงษ์ มหาวีโร. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: เดอะบุคส์.

นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ. (2553). *ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพฯ* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูภาวนาวิชิตคุณ (วัชรินทร์ วชิรธมโม). (2559). *รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพิพัฒน์ ไสภณจิตโต ทับงาม. (2563). *รูปแบบการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางปัญญา*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 222-232.

- พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ. (2559). *การจัดโครงการขั้นสูง: Advance Project Management*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานพ ชุ่มอ่อน. *การพัฒนาการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชนเพื่อการยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สินชัย กระบวนแสง. (2550). *การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 9-15* (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรุณศรี อื้อศรีวงศ์. (2552). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลห้วยแร่ จังหวัดตราด* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครศรีธรรม.

หลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี*

GOOD GOVERNANCE IN THE SANGKA'S JUSTICE PROCESS IN CHONBURI PROVINCE

พระมหาเสาร์คำ ธมมธีโร, ภัสนันท์ พ่วงเถื่อน

Phramaha Saokum Dhamateero, Passanan Phuangthuean

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University

Corresponding Author. E-mail: whosyourd463@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ปัญหาและอุปสรรคและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม คณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าคณะปกครองพระวินยาธิการและฆราวาส วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา ความ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรีด้านนิติธรรม ได้ดำเนินการ และลงโทษตามพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และกฎหมายบ้านเมือง ด้านการมีส่วนร่วม มีการร่วมกันลงพื้นที่กับเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งมีการส่งตัวผู้กระทำความผิดให้แก่เจ้าหน้าที่ดำเนินคดี ด้านความรับผิดชอบ การลงพื้นที่เน้นการเจรจาพูดคุยเกลี้ยกล่อม และการลงโทษจะมีการบันทึกสำนวนคดี และเซ็นรับรองจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานพบว่ามีความสับสนเรื่องการตีความโทษโลกวัชชะ ทั้งคณะสงฆ์และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ การประสานงานมีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ ซึ่งการประสานงานจะมีเพียงเฉพาะกลุ่ม เกิดกระแสสังคมด้านลบต่อการทำงาน รวมทั้งเกิดความอึดอัดในการปฏิบัติงาน แนวทางการแก้ไขปัญหา หลักนิติธรรม เสนอให้มีการกระจายอำนาจ โดยแยกระบบงานยุติธรรมออกจากงานปกครอง หลักการมีส่วนร่วม เสนอให้มีการอบรมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับพระวินยาธิการ หลักความรับผิดชอบ เสนอให้พระวินยาธิการควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในพื้นที่ มีความชำนาญด้านการสื่อสาร เพื่อช่วยในการประสานงาน

คำสำคัญ : หลักธรรมาภิบาล; กระบวนการยุติธรรม; คณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

Abstract

Objectives of this article were to study the performance of Chonburi Province Sangka justice process and to propose better solutions to the problems

* Received January 10, 2020; Revised March 16, 2020; Accepted March 27, 2020

using the qualitative research collecting data by in-depth interviewing the key informants who were high-rank monks, the police monks (PhraVinayathikan) and laities, and analyzed data by descriptive interpretation. Findings revealed that the justice process was carried out according to the doctrine and discipline of Dhamma-Vinaya (Law of the Sangha) and the national law. There's the coordination with the government officers in arresting and sending offenders after the religious punishment. In the fieldwork, it focused on persuasion and negation. The punishment was recorded and signed by those involved. The problems found in this study was the confusion in interpretation of worldly fault (Lokavajja). Moreover, the coordination seemed to depend on the patronage system which may lead to negative social opinion and embarrassment. The solution for these problems was that the justice system should be decentralized and have clear-cut in duty between the justice system and the administrative work. In the participation, it is suggested to offer bilateral training between the government officials and PhraVinayathikan (Police monks). As for the responsibility, the police monks were expected to have good interaction with the people in the community and be skilled with good communication in order to have good coordination.

Keywords: Good Governance; Justice Process; Chonburi Province's Sangha

บทนำ

อาชญากรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกสังคมทุกชนชั้นวรรณะ และรูปแบบของอาชญากรรมก็แตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย แนวคิดทางจิตวิทยาจะมองว่า การที่คนทำความผิดเกิดจากพฤติกรรมภายในเฉพาะบุคคล ซึ่งมีสาเหตุจากการลอกเลียนแบบจากสิ่งที่ได้รู้ได้เห็น การคบหาสมาคมในสังคมที่เป็นแนวลบ สังคมความรุนแรง หรือกลไกการควบคุมภายในมีปัญหาจากสติปัญญาหรือโรคประจำตัว ทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ จึงแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อสนองความต้องการของตนเอง (ประหยัด พวงจำปา, 2537) ในขณะที่แนวคิดทางนิเวศวิทยา มองว่า การกระทำความผิดเกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของผู้กระทำความผิด โดยอาจเกิดจากชนชั้นทางสังคมที่บีบให้ต้องประกอบอาชญากรรม หรือตัวสังคมเองตราหน้าผู้ที่เคยทำความผิด และไม่ให้ออกมาประกอบอาชีพในสังคม จึงเป็นการบีบให้กระทำความผิด หรืออาจเกิดจากการต่อต้านของบุคคลที่ไม่ยอมรับกฎระเบียบของสังคมนั้น ๆ จนกลายเป็นความผิด (ฉัตรกุล พงษ์ธรรม, 2556) อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดจะได้รับการแก้ไขหรือป้องกันได้ด้วยกระบวนการยุติธรรม อันเป็นเครื่องมือสำหรับดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะอยู่ 2

กระบวนการ คือ กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งเริ่มต้นจากการสืบสวนจับกุม การฟ้องร้องคดี และเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินจนในที่สุดเมื่อตัดสินแล้วก็ลงโทษผู้กระทำความผิด และกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ที่มุ่งเน้นการเจรจาไกล่เกลี่ยและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

เมื่อสังคมประกอบด้วยบุคคลที่หลากหลายสถานะ และหลากหลายพฤติกรรม ทำให้ในแต่ละสังคมย่อมมีระเบียบปฏิบัติเฉพาะของกลุ่มสังคมนั้น เช่นเดียวกับการที่พระภิกษุสงฆ์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งมีทั้งพระภิกษุที่ประพฤติดี และประพฤติไม่ดี จึงเกิดกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์เพื่อเป็นระบบควบคุมดูแลพระภิกษุ โดยประเพณีโทษ และความผิดของพระภิกษุสงฆ์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทตามพระธรรมวินัย ประเภทตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน และประเภทตามกฎหมายบ้านเมือง (พระมหาอุทัย นิลโกสีย์, 2544) เมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฏิบัติเบื้องต้น ขั้นตอนการฟ้องร้อง ขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้อง และขั้นตอนการลงนิคหกรรม (ลงโทษ) ซึ่งโทษที่จะได้รับนั้นแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ถวายคำแนะนำ ทำทัณฑ์บน และให้สละสมณเพศ ทั้งนี้ ผู้ที่มีอำนาจลงนิคหกรรมได้นั้น จะเป็นเจ้าอาวาส เจ้าคณะปกครองสงฆ์ พระวินยาธิการ พระภิกษุผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณา และหากมีความผิดที่เนื่องด้วยกฎหมายอาญา ก็ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน (สมชาย บุญคงมาก และภูณัช รัตนชัย, 2562) และสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์นั้นแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ พระวินยาธิการ พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ มหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พระครูปลัดทะเล มหณณโว, 2553)

อย่างไรก็ตาม กระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไม่สามารถแก้ไขการกระทำความผิดของพระภิกษุได้ทุกกรณี ดังที่พระมหาอุทัย นิลโกสีย์ (2544) กล่าวว่า กระบวนการยุติธรรมบางส่วนมีความไม่ชัดเจนในเรื่องกฎหมายที่ทับซ้อนกันหลายฉบับ ทำให้เกิดปัญหาในการตีความ และการลงโทษ ถึงแม้พระสังฆาธิการจะมีความรู้ในวินัยอย่างดีแล้วก็ตาม ในขณะที่พิชิตาล พันธุ์วัฒนา (2561) กล่าวว่า กระบวนการดำเนินไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากส่วนกลางด้านงบประมาณ แรงจูงใจ และการร่วมมือที่ดีของคณะสงฆ์ และฝ่ายอาณาจักร นอกจากนี้เจริญ จันทระจิง (2542) ยังกล่าวว่า กระบวนการมีปัญหาในด้านมาตรการป้องกัน และการสอดส่องความประพฤติของพระภิกษุที่ไม่รัดกุม ปัญหากระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ที่นักวิชาการศึกษามาแล้วนั้นทำให้พบว่า กระบวนการยุติธรรมแม้จำเป็นสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ แต่กลับเกิดปัญหามากมาย ทั้งจากความไม่เที่ยงตรง หรือความไม่ยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์เอง ซึ่งหากกระบวนการยุติธรรมเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักธรรมมาภิบาล อันประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการมี

ส่วนร่วม และหลักคุณธรรม (ชาลีลา ลาหมัด, 2559) ก็จะช่วยเสริมสร้างให้กระบวนการยุติธรรมสามารถแก้ไขปัญหาของคณะสงฆ์ได้ตามเป้าหมาย

คณะสงฆ์ไทยภายหลังจากการแตกออกเป็นสองนิกาย คือ ธรรมยุติกนิกาย และมหานิกาย ในสมัยรัชการที่ 4 ต่อมาในปี 2535 ตามกฎหมายธรรมนูญคณะสงฆ์ที่ 14 ว่าด้วยอำนาจและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ทำให้ฝ่ายมหานิกายแบ่งเขตปกครองออกเป็น 18 ภาคทั่วประเทศ ซึ่งในภาค 13 ประกอบด้วยจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด โดยคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรีแบ่งเขตปกครองออกเป็น 10 อำเภอ รวม 68 ตำบล มีพระวินยาธิการ จำนวน 136 รูป

เนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว มีประชากรหลากหลายที่เข้าออกพื้นที่ ทำให้มีปัญหาต่าง ๆ ตามมา รวมถึงเกิดการกระทำความผิดของพระภิกษุได้บ่อยครั้ง จึงเป็นเหตุให้กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ถูกนำมาใช้บ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่ศึกษากระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติงาน และการลงโทษแก่พระภิกษุสงฆ์ที่กระทำความผิด ว่าสอดคล้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมสำหรับการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมของจังหวัดชลบุรี และจังหวัดอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษากระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ และขั้นตอนการลงนิคหกรรม (การลงโทษ) โดยนำหลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบการศึกษา 3 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา พระราชบัญญัติ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายธรรมนูญ รวมถึงงานวิจัยด้านกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ (Documentary Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูล

สำคัญ (Key Informants) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open Ended Questions) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับเชิงลึก และเป็นการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล (Individual Interview) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนดคือ เป็นพระภิกษุสงฆ์ผู้ดำรงหรือเคยดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ หรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ หรือเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติงาน เคยร่วมปฏิบัติงานในด้านกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าคณะปกครอง กลุ่มพระวินยาธิการ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ รวมทั้งสิ้น 19 รูป/คน การนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) เพื่อหาความเหมือนและความต่างของข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยรูปแบบพรรณนาและบรรยาย (Descriptive and Inductive Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยได้พบผลการศึกษตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลในขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

1) ด้านหลักนิติธรรม ผลการศึกษาพบว่า คณะสงฆ์มีการนำกระบวนการยุติธรรมมาใช้เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นเฉพาะหน้า หรือมีการร้องเรียนที่ความผิดนั้นระบุไว้ในพระธรรมวินัย หรือในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน หรือตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ โทษทางโลกวัชชะ และโทษทางปณณัติวัชชะ ส่วนการลงนิคหกรรมนั้นมียู่ 2 ส่วน คือ ส่วนของคณะสงฆ์มีการลงโทษตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 21 ว่าด้วยการให้พระภิกษุสงฆ์ละสมณะเพศ และส่วนของอาณาจักรที่มีการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18

2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า เมื่อคณะสงฆ์มีการรับเรื่องร้องเรียนหรือการแจ้งเหตุจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และประชาชนในพื้นที่แล้ว จะประสานไปยังพระวินยาธิการในท้องที่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เจ้าหน้าที่ปกครอง ตำรวจ เทศกิจเพื่อเข้าช่วยเหลือ และระงับเหตุเบื้องต้นในพื้นที่ หากมีผู้กระทำความผิดก็นำตัวผู้กระทำความผิดมาส่งวัดของเจ้าคณะปกครองที่ความผิดเกิดขึ้น ส่วนการลงนิคหกรรมนั้น เมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดแล้วจะให้อำนาจเจ้าคณะปกครองในเขตเป็นผู้สอบสวนและลงนิคหกรรม แต่หากต้องรับโทษทางอาญาหรือเจ้าพนักงานต้องการดำเนินคดี คณะสงฆ์มีหน้าที่ลาสิกขา และส่งตัวให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีต่อไป

3) **ด้านหลักความรับผิดชอบ** ผลการศึกษาพบว่า เมื่อมีเหตุที่ต้องลงไปในพื้นที่สาธารณะ เพื่อควบคุมตัวผู้กระทำความผิด จะต้องประสานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่ใกล้ชิด ให้ลงพื้นที่พร้อมกัน เพื่อป้องกันอันตราย การปฏิบัติงานจะเน้นการเจรจาพูดคุย งดใช้ความรุนแรง และดำเนินการด้วยความรวดเร็ว โดยจะไม่อยู่ในพื้นที่นานเกินไป รวมทั้งกำชับให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานร่วมกัน หลีกเลี่ยงนักข่าว และการทำข่าว เพื่อป้องกันภาพพจน์เสียหาย และความวุ่นวายที่อาจเกิดขึ้น ตามมา ตลอดจนจะไม่ปฏิบัติงานนอกเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ส่วนขั้นตอนการลงนิคมกรรม ได้อิงจากพฤติกรรมที่แสดงออก หลักฐานที่รวบรวมได้ และความเสียหายด้านภาพพจน์ที่เกิดแก่ ศาสนา รวมถึงข้อมูลที่ได้จากต้นสังกัดของพระรูปนั้น ประกอบกัน แล้วให้คณะพิจารณา ร่วมกัน สอบสวน เพื่อป้องกันอคติ หลังจากความผิดได้รับการตัดสินแล้ว จะต้องมีการจดบันทึกสำนวน ความผิด คำให้การหรือคำรับสารภาพ โทษที่ได้รับ พร้อมทั้งการให้โจทก์ จำเลย พยาน คณะทำงาน เช่น รับรองสรุปสำนวนโดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน เพื่อป้องกันการงานข้ามขั้นตอน

2. ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ของคณะสงฆ์ จังหวัดชลบุรี

1) **ปัญหาด้านกฎหมายที่บังคับใช้** ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเกิดขึ้นในอยู่ในส่วนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐมากที่สุด เนื่องจากขาดความรู้ด้านระเบียบและข้อบังคับของ คณะสงฆ์ รวมถึงด้านพระวินัย และความผิดประเภทโลกวัชชะ ทั้งขาดการอบรม หรือประชุมหารือร่วมกันจากพระวินยาธิการในท้องที่ ทำให้ไม่สามารถประเมินสถานการณ์ และความผิดที่ควรควบคุมตัว หรือปล่อยตัวพระภิกษุ ประกอบกับคณะสงฆ์ทางเจ้าคณะปกครองในฐานะผู้พิจารณา มักมีปัญหาการตีความกฎหมายโลกวัชชะกับการลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด โดยเฉพาะกรณีที่มีความผิดเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายบท และเป็นเรื่องที่สังคมจับจ้อง ทำให้เกิดความลังเลสงสัยในการวินิจฉัย

2) **ด้านการสื่อสาร** ผลการศึกษาพบว่า เกิดปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติงานเบื้องต้นด้านการประสานงาน หรือช่องทางการสื่อสาร เมื่อพบเห็น หรือได้รับแจ้งความผิดของพระภิกษุสงฆ์ แล้ว เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ไม่มีความสนิทสนมกับพระวินยาธิการ หรือเจ้าคณะปกครองในท้องที่ ก็ยากที่จะหาช่องทางในการติดต่อกับพระวินยาธิการประจำเขตนั้น ๆ หรือเจ้าคณะปกครองที่รับผิดชอบประจำเขต ทำให้เกิดความยุ่งยาก ลำบาก และในที่สุดก็จะพยายามหลีกเลี่ยงคดีของพระภิกษุสงฆ์

3) **ด้านกระแสสังคม** ผลการศึกษาพบว่า เกิดอุปสรรคต่อขั้นตอนการปฏิบัติงานเบื้องต้น และขั้นตอนการลงโทษ เนื่องจากการทำงานเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่เป็นบุคคลพึงให้ความเคารพจากสังคม แต่เมื่อต้องถูกควบคุมตัวในที่สาธารณะ จึงต้องใช้ความละเอียดรอบคอบในการทำงานสูง และมักเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบอยู่เสมอ อันมีผลต่อการขาดความเชื่อมั่นในการทำงาน และการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความลำบาก นอกจากนั้นเมื่อคดีเป็นที่เพ่งเล็งของสังคม

และพระเถระผู้ใหญ่ในประเทศ การพิจารณา และการลงโทษผู้กระทำผิดนั้นหากไม่รุนแรงชัดเจน หรือสวนกระแสสังคมนั้น คณะทำงานมักถูกตีหนิในเชิงลบจากกระแสสังคม

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ภายใต้หลักธรรมาภิบาลของจังหวัดชลบุรี

1) **ด้านหลักนิติธรรม** ผลการศึกษาเสนอว่า ในส่วนพระวินัย หรือกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ออกมาใช้ควบคุมพระสงฆ์นั้นมีประสิทธิภาพดีอยู่แล้ว แต่สิ่งที่พึงปรับเปลี่ยนคือ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีการกระจายอำนาจ โดยแยกระบบงานยุติธรรมออกจากตำแหน่งเจ้าคณะปกครอง กล่าวคือ ผู้ที่มีอำนาจตัดสิน หรือลงโทษผู้กระทำความผิดต้องไม่ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะปกครอง เพื่อป้องกันการล้งเล้งสย ความลำเอียง และความไม่เด็ดขาด ทั้งนี้ การตัดสินคดีที่ถูกเพ่งเล็งจากสังคมมักส่งผลไปยังความเชื่อมั่นในการปกครองคณะสงฆ์ด้วย ดังนั้น จึงควรแยกเจ้าคณะออกจากกระบวนการงานยุติธรรม และเน้นการทำงานคู่ขนาน นอกจากนี้ การแต่งตั้งพระวินัยการควรแต่งตั้งจากตำบลหนึ่งเพื่อไปดูแลอีกตำบลหนึ่ง เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติ และความสนิทสนมกับผู้กระทำความผิด

2) **ด้านหลักการมีส่วนร่วม** ผลการศึกษาเสนอว่า ควรเพิ่มความเป็นอัตลักษณ์ในกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ โดยมีจุดแข็งเหตุคือความผิดของพระภิกษุอย่างเป็นกิจจะลักษณะ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมในการแจ้งเหตุได้ง่ายมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีคู่มือที่ระบุช่องทางการติดต่อพระวินัยการประจำแต่ละเขต กฎระเบียบที่ใช้อยู่บ่อยครั้ง และแนวทางการปฏิบัติหรือตรวจสอบเบื้องต้นเมื่อพบการกระทำผิด เผยแพร่ทางเว็บไซต์ หรือจัดทำเป็นหนังสือคู่มือกระจายให้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือผู้นำชุมชนในอนาคต

3) **ด้านความรับผิดชอบ** ผลการศึกษาเสนอว่า พระวินัยการที่ปฏิบัติหน้าที่ควรเป็นผู้ที่มีความแม่นยำในระเบียบต่าง ๆ และรู้จักการนำกฎหมายมาบังคับใช้ให้เข้ากับความผิดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ต้องมีความสามารถในการพูดคุย เจรจา และเข้ากับคนในพื้นที่ได้ดี เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีโดยสามารถอัพเดทข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ได้อยู่เสมอ เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน ส่วนพระสงฆ์ผู้มีอำนาจในการลงโทษไม่ควรมีตำแหน่งทับซ้อนกับตำแหน่งเจ้าคณะปกครอง เพื่อป้องกันความลำเอียง และความล้งเล้งที่อาจเกิดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาหลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญได้ ดังต่อไปนี้

1. หลักธรรมาภิบาลกับกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์

1) **ด้านหลักนิติธรรม** จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความผิดของพระภิกษุสงฆ์ที่จะถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นจะต้องเป็นความผิดที่ระบุไว้ในกฎหมาย 3 หมวด คือ ตามพระธรรม

วินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หรือกฎข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และตามกฎหมายบ้านเมือง อย่างใดอย่างหนึ่ง หากแยกเป็นหมวดใหญ่ ๆ แล้ว คือ ความผิดโลกวัชชะ ที่มีความผิดตามกฎหมาย และมีการดำเนินคดีจากสังคม กับความผิดทางปณัตติวัชชะ ซึ่งมีความผิดตามกฎหมาย แต่ไม่ถูกดำเนินคดีจากสังคม ความผิดทั้งหมดนี้หากมีการร้องเรียน หรือพบการกระทำความผิดซึ่งหน้า จึงจะสามารถนำคดีมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุชาติ ศรีใหม่ (2559) พบว่า การกระทำใด ๆ ก็ตามจะไม่มีผิด ถ้าหากไม่ได้กำหนดโทษเอาไว้ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับหลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย เมื่อนำหลักกฎหมายมาเปรียบเทียบกับกฎหมายคณะสงฆ์ทั้งพระวินัย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทำให้เห็นเจตนาที่ตรงกันคือ ให้ความเป็นธรรมกับบุคคลผู้กระทำการใดลงไปจะไม่มีผิด ไม่ต้องรับโทษในเมื่อไม่มีบทบัญญัติใด ๆ บังคับเอาไว้ นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์เมื่อมีความผิดเข้าสู่กระบวนการแล้ว ยังมีลักษณะที่แยกออกไปเป็น 2 ทาง คือ กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก กรณีที่เป็นพระสงฆ์ในพื้นที่ มีความผิดเป็นอาญาแผ่นดิน หรือความผิดนั้นเป็นลักษณะโลกวัชชะกับทั้งเป็นที่สนใจของสังคม กระบวนการจะมีความรวดเร็ว ยากต่อการเจรจา ประนีประนอมยอมความ และโทษที่ได้รับจะเป็นโทษหนัก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ของซีซาร์ แบคคาเรีย (Cesare Beccaria) ที่กล่าวถึงผู้กระทำความผิดที่มีเจตนา และเลือกที่จะกระทำความผิดจากการเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากผลของการกระทำนั้น กระบวนการที่เหมาะสมสำหรับคนกลุ่มนี้ คือ ต้องมีความรวดเร็ว ความรุนแรง และความชัดเจนในกระบวนการยุติธรรม (ปกรณ์ มณีปกรณ์, 2555) กระบวนการยุติธรรมกระแสรอง กรณีที่เป็นพระสงฆ์ในพื้นที่ มีความผิดเกิดขึ้นที่ไม่เป็นโลกวัชชะ ไม่ใช่อาญาแผ่นดิน และไม่เป็นที่สนใจของสังคม เมื่อผู้กระทำความผิดยอมรับผิด และผู้ปกครองยอมรับตัวไปควบคุมดูแล ก็จะเน้นการเจรจาพูดคุยไกล่เกลี่ยมากกว่าการให้ลาสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ที่เสนอทางออกของปัญหาด้วยการเจรจาพูดคุย ไกล่เกลี่ยระหว่างโจทก์กับจำเลย โดยให้คนในพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งในการรับรู้ และแก้ไขปัญหาพร้อมกัน (มนสิชา บุญนาค, 2556) ส่วนกระบวนการลงโทษ ที่ลงแก่พระภิกษุที่กระทำความผิดอันถูกยกมาใช้อยู่เสมอ มีลักษณะอยู่ 2 ประเภท คือ ประเภทแรก โทษเบา อันได้แก่ การตักเตือน แนะนำสั่งสอน และทำทัณฑ์บน (รอลงอาญา) เป็นโทษที่ลงเพื่อให้พระรูปนั้นกลับตัว ประพฤติตัวเสียใหม่ เป็นการให้โอกาสได้กลับตัวมาเข้าสู่สังคมต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข หรือตติสนิย (Reformation) ซึ่งกล่าวถึงผู้กระทำความผิดเป็นผู้ป่วย การลงโทษก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสปรับปรุงแก้ไขตนเองให้เป็นคนดี และให้โอกาสได้เข้าร่วมสังคมใหม่อีกครั้ง โทษหนัก อันได้แก่ การแนะนำให้ลาสิกขา หรือสละสมณเพศ เทียบเท่ากับการประหารชีวิต ตามโทษในคดีอาญามาตรา 18 เป็นโทษที่มักใช้ในความผิดโลกวัชชะ เพื่อต้องการขับไล่ หรือแยกผู้กระทำความผิดออกจากคณะสงฆ์ เพื่อจะได้ไม่

มีโอกาสดำเนินการทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการป้องกันสังคม (Protection of Society) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดให้แยกออกจากสังคมไม่ให้เกิดความวุ่นวายอีก และเพื่อตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำผิดได้กระทำผิดซ้ำอีก (สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ และคณะ, 2562)

2) *ด้านหลักการมีส่วนร่วม* จากการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์จะปรากฏชัดเจนในด้านของการประสานงานขอความช่วยเหลือ ส่งต่อผู้กระทำผิด และขอความร่วมมือ โดยลักษณะของการประสานงานอาจแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ ฝ่ายคณะสงฆ์ด้วยตนเอง ระหว่างเจ้าคณะปกครองกับพระวินยาธิการในท้องที่ ในการรับคำสั่งผู้บังคับบัญชา และปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย เป็นการประสานงานภายในองค์กร (Internal Co-Ordination) มีลักษณะการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication) ฝ่ายคณะสงฆ์กับฝ่ายอาณาจักรระหว่างพระสงฆ์ในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ฝ่ายปกครอง เทศกิจ ผู้นำชุมชน ในการแจ้งเหตุ การขอความอารักขา การส่งตัวผู้กระทำผิดไปดำเนินคดีต่อ การขออนุญาตลงพื้นที่ หรือการให้คำปรึกษาด้านข้อบังคับ เป็นการประสานงานภายนอกองค์กร (External Co-Ordination) มีลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) (เสรี คงยืนยง, 2557)

3) *ด้านหลักความรับผิดชอบ* จากการศึกษาวิจัยพบว่า คณะสงฆ์มีความรับผิดชอบที่ปรากฏชัดอยู่ 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก คือ ความรับผิดชอบระหว่างผู้บังคับบัญชากับพระวินยาธิการที่เป็นคณะทำงานในท้องที่ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงการเป็นข่าว หรือกระแสสังคม เพื่อรักษาภาพพจน์ของศาสนา และศรัทธาชาวบ้าน ประเด็นที่สอง คือ ความรับผิดชอบระหว่างองค์กรที่ต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายอาณาจักรในการอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบพื้นที่ และดำเนินการลาสิกขาหากพบความผิดแล้วต้องการดำเนินคดี เพื่อรักษาความสัมพันธ์ และความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดด้านความรับผิดชอบต่อประเภท ความรับผิดชอบด้านการควบคุม (Accountability for Controllability) ที่องค์กรได้ดำเนินการตามคำสั่ง ตามความต้องการของผู้บังคับบัญชา หรือหน่วยงานที่ควบคุม และมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งยังมีลักษณะเป็นความรับผิดชอบในหน้าที่ (Accountability for Responsibility) ที่บุคลากรในองค์กรได้กระทำตามกฎหมาย หรือระเบียบที่ได้วางไว้ให้อย่างเคร่งครัด (สมศักดิ์ สัมศักดิ์ธรรม, 2559)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการค้นคว้าวิจัยด้านหลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ จังหวัดชลบุรี ทั้งขั้นตอนการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข อันนำมาสู่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1) การปฏิบัติงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) จะเห็นได้ว่า เมื่อนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ศึกษาในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี ทำให้เห็นถึงหลักธรรมาภิบาลที่แฝงอยู่ในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ ดังนั้นคณะสงฆ์ในเขตปกครองอื่น ๆ สามารถนำโมเดลหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ได้

2) การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างองค์กรตามโมเดล Knowledge Management จะเห็นได้ว่า ทางคณะสงฆ์มีความพยายามที่จะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ จากการปฏิบัติหน้าที่พระวินยาธิการ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แก่พระวินยาธิการรุ่นใหม่ ๆ ที่ยังขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ภาครัฐรวมถึงคณะสงฆ์ ยังมีความต้องการที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น แต่ยังขาดรูปแบบในการดำเนินงาน หรือตัวกลางที่จะเชื่อมความต้องการของทั้งสองฝ่ายให้ตรงกัน ดังนั้นหากต้องการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ดี ควรดำเนินการตามโมเดลการจัดการความรู้ (Knowledge Management)

3) กระบวนการยุติธรรมตามโมเดลการกระจายอำนาจแบบประชาธิปไตย (Democratic Decentralization) จะเห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์มีการรวมอำนาจทั้งในส่วนงานด้านการปกครอง และงานด้านยุติธรรมไว้ที่บุคคลคนเดียว คือ เจ้าคณะปกครอง ซึ่งมีการปกครองตามสายการบังคับบัญชา และไม่ได้ถูกเลือกจากคณะสงฆ์ในพื้นที่แต่ดำรงตำแหน่งตามความอาวุโส ทำให้กระบวนการยุติธรรมมีการดำเนินการไปตามสายงานบังคับบัญชา ไม่มีความอิสระในการทำงาน ดังนั้นหากปรับโครงสร้างตามโมเดลการกระจายอำนาจแบบประชาธิปไตย (Democratic Decentralization)

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการประชุมร่วมกันแบบทวิภาคีประจำปี โดยคณะสงฆ์หรือตัวแทนจากคณะสงฆ์เข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานด้านกระบวนการยุติธรรม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านตัวบทกฎหมาย ช่องทางการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน แนวทางการปฏิบัติเบื้องต้น จุดประสงค์ก็เพื่อให้มีความเข้าใจ และกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานในแนวทางเดียวกัน

2) คณะสงฆ์ควรมีนโยบายที่จะแยกระบบกระบวนการยุติธรรมออกจากงานด้านการปกครอง โดยพระภิกษุที่ทำงานด้านกระบวนการยุติธรรมต้องไม่มีหน้าที่ทางการปกครอง ซึ่งจะ

ช่วยให้ลดความลังเลในการตัดสินใจที่เป็นกระแสสังคม หรือจะมีผลกระทบต่อระบบปกครอง ทั้งนี้ยังเป็นการกระจายอำนาจ และเพิ่มความมีเอกภาพในการทำงานโดยไม่ถูกกดดันจากสายการบังคับบัญชาแบบระบบเดิมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรมีการนำคดีต่าง ๆ ที่พระวินยาธิการได้ดำเนินการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมาทำการสรุปคดี แยกกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิด และการพิจารณาโทษในแต่ละครั้ง ทั้งแสดงถึงช่องทางการติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ ว่าแต่ละประเภทของคดีควรประสานงานกับใคร นอกจากนี้ยังมีบทวิธีเปรียบเทียบการพิจารณาว่า กรณีความผิดเช่นนี้เมื่อเกิดขึ้นควรใช้อะไรเป็นเกณฑ์พิจารณา เหมือนการนำประสบการณ์ของพระวินยาธิการรุ่นก่อนมาจัดลำดับ แล้วถอดบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้แก่พระวินยาธิการรุ่นหลัง ๆ ที่ยังขาดองค์ความรู้และประสบการณ์

2) ควรมีพระวินยาธิการที่สอดส่องพฤติกรรมความผิดผ่านทางสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย เนื่องจากพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์ที่แสดงออกมาในปัจจุบันนั้น มักมีการเผยแพร่ที่รวดเร็วผ่านทางสื่อออนไลน์ และการแสดงพฤติกรรมความผิดก็เปลี่ยนไปจากอดีต ซึ่งปรากฏผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, Line มากขึ้น ความผิดที่ถูกส่งออกมาทางช่องทางเหล่านี้เกิดความเสียหายต่อภาพพจน์เป็นวงกว้าง จึงควรมีการเฝ้าระวังอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษากระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ในประเด็น “แนวโน้มและข้อจำกัดในการแยกระบบงานด้านกระบวนการยุติธรรมออกจากกระบวนการปกครอง ของคณะสงฆ์ไทย” เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการสร้างระบบงานยุติธรรม และระบบงานปกครองแบบใหม่ให้มีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ส่งเสริมความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นภายในองค์กรคณะสงฆ์ต่อไป

2) ควรมีการศึกษาประเด็น “กระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไทยกับการดำเนินงานในยุค 4.0” เพื่อแสวงหาแนวทางการปรับตัวให้เข้ากับระบบการทำงานในยุคปัจจุบัน และการทำงานควบคู่กับกระแสสังคมอันอาจมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไทยในอนาคต

3) ควรศึกษากระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ในลักษณะการวิจัยสำรวจ (Survey Research) หรือวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) หรือการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) เพื่อทราบสถานการณ์ความเป็นจริงแบบวงกว้างต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เจริญ จันทร์จริง. (2542). *บทบาทของพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของคณะสงฆ์ไทย ศึกษากรณีกรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ฉัตรกุล พงษ์ธรรม. (2556). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชาลีล่า ลาหมัด. (2559). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). *ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศ เปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปรกรณ์ มณีปกรณ์. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส.
- ประพนธ์ ผาสุยดี. (2548). *การจัดการความรู้ ฉบับมือใหม่หัดขับ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไยไหม.
- ประหยัด พวงจำปา. (2537). *ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำของผู้ถูกคุมความประพฤติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิชศาล พันธุ์วัฒนา. (2561). *ตำรวจพระ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 8(2), 187-203.
- พรณพิลาศ กุลดิลก. (2560). *การขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 25 (49), 59-74.
- พระครูปลัดทะเล มหณณโว. (2553). *บทบาทของพระวินยาธิการตามทัศนะของพระสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุทัย นิลโกสีย์. (2544). *กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนสิชา บุญนา. (2556). *การกำหนดโทษทางเลือกกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุชาดา ศรีใหม่. (2559). *หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา เปรียบเทียบพหุวิธีวินัยบัญญัติ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 8(2), 89-118.
- สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ, สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี และ อนิสมา มานะทน. (2562). *การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา. วารสารงานประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยรังสิต*, 8(1), 1484-1500.
- สมชาย บุญคงมาก และภูณัช รัตนชัย. (2562). *ปัญหาการละสมณเพศของพระภิกษุ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 : ศึกษากรณี การใช้อำนาจดุลยพินิจของ*

เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นายเรื่ออากาศ*, 6(2), 11-26.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2559). ความสำนึกรับผิดชอบ กับการจัดการสาธารณะ. *วารสารร่วมพฤษ*, 34(1), 41-56.

เสรี คงยืนยง. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของตำรวจบ้านในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

อุดม คุณา. (2555). ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 1(1), 87-102.

การจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร*

THE MANAGEMENT OF SUB-DISTRICT PUBLIC TRAINING UNIT IN KAMPHAENGPHET PROVINCE

พระครูอาทรวชิรกิจ (มานะ ฐานิสฺสโร), พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, สุรพล สุยพรหม

PhrakhuAthornvachirakit (Mana Thānissarō), Phramaha Sunun Sunando, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: phrakhuathornvachirakit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์องค์ประกอบและนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูป/คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และจากผู้มีส่วนร่วมในการการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะกจำนวน 14 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1. ประธานหน่วยและคณะกรรมการของหน่วยบางแห่งอยู่คนละพื้นที่คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม ไม่มีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน 2. องค์ประกอบการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการส่งเสริมและอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น 2) ด้านการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงาน 3) ด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า 4) ด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข และ 5) ด้านการเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร 3. แนวทางการพัฒนา คือ มีการวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

คำสำคัญ: การจัดการ; หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Abstract

Objectives of this article were to study the problems, to analyze the elements, and to present the guidelines for the development of the public training units in the Kamphaeng Phet Province, using qualitative research method, collecting data from 25 key informants by in-depth-interviewing and from 14 participants in focus group discussion and analyzed data by descriptive interpretation. Findings were as follows: 1. The unit headman and the

* Received February 2, 2020; Revised March 16, 2020; Accepted March 27, 2020

committee of some units were at different areas. The committee lacked knowledge and understanding of training. There were not clear guidelines. 2. The components of the district public training unit management were composed of 5 components, namely: 1) assistance and support for local people, 2) the center of coordination between monasteries, villages and departments 3) the center of all people's ideas, 4) power center for village protection for peace and 5) The information center 3. The guideline for development was found that there should be operational plans, monitoring and improving the development of people's quality of life.

Keywords: Management; Sub-District Public Training Unit; Buddhism Propagation

บทนำ

ประเทศไทยยังมีวัดในพระพุทธศาสนาจำนวนมาก ที่สามารถใช้เป็นสถานที่พัฒนาจิตวิญญาณของประชาชนได้ปีละหลายล้านคน หากวัดนั้นๆได้รับการพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมเป็นศูนย์กลางของชุมชน สามารถดึงดูดใจผู้ที่ผ่านมาให้มีความรู้สึกว่ามีมีความสุขที่สัมผัสได้ วัดจึงน่าจะเน้นบทบาทสนองตอบเป้าประสงค์ของพุทธศาสนิกชนที่ชัดเจนออกมา ในฐานะผู้ให้ที่พึ่งทางกาย ทางใจ ที่ไม่เพียงพัฒนาด้านวัตถุและศาสนสถานเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมไปถึงการพัฒนาด้านอื่นๆอีก เช่น ด้านบริหาร ด้านศาสนบุคคล ด้านการศึกษาอบรม ด้านศาสนสมบัติและด้านการสาธารณสงเคราะห์ (กรมการศาสนา, 2544) วัดจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า เพื่อเรียกความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนกลับมาเหมือนกับในสมัยก่อนๆ

มหาเถรสมาคม โดยความริเริ่มของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร ป.ธ.9) วัดสามพระยา ให้ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการคือ 1. เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ 2. เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุก ด้าน เช่น ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่น ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรมซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยกันพัฒนาอาชีพโดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เราเรียกกันว่าสัมมาชีพ ทั้งนี้เพื่อที่จะหารายได้มาพัฒนาครอบครัว หมู่บ้าน และสังคมที่ตนอาศัยอยู่โดย

ไม่เลือกงานหนักเอาเบาสู้ยึดคิดว่าคนขยันย่อมหาทรัพย์ได้ 3. เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า กล่าวคือใครมีความคิดอะไรที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองให้มาแสดงออกที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เข้าทำนองที่ว่า ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จะนำชาติให้เจริญ 4. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุขช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย หรือภัยอื่น ๆ ให้ทุกคนนอนตาหลับ เข้าทำนองว่า ถึงคราวมีทุกข์ ช่วยกันแก้ไข ถึงคราวสุขสบายก็ไม่ตกอยู่ในความประมาท 5. เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารของทางราชการจำเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันทั่วถึงตรงไปตรงมายุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง จะทำให้เราเข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้องและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้อง (พริ้ง เจริญ, 2546)

ปัจจุบันประเทศไทย มีตำบลฝ่ายอาณาจักรหรือฝ่ายบ้านเมือง จำนวน 7254 ตำบล (กรมการปกครอง, 2561) มีวัดที่เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจำนวน กว่า 6500 วัด (กรมการศาสนา, 2544) ครอบคลุมเกือบทุกตำบลฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้นอนุวัตตามเขตการปกครองของฝ่ายบ้านเมือง ในแต่ละตำบลของฝ่ายบ้านเมืองที่มีวัดตั้งอยู่ ตามระเบียบระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546 ให้เจ้าคณะตำบลเสนอวัดใดวัดหนึ่งขึ้นเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยมีเจ้าอาวาสวัดนั้นเป็นประธานหน่วยอบรมประชาชนโดยตำแหน่ง (กรมการศาสนา, 2545)

หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร บางหน่วยไม่สามารถจะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้เนื่องจากขาดปัจจัยหลายประการ เช่น บุคลากรและอุปกรณ์ที่จะมาสนับสนุนในการดำเนินงาน ขาดการประสานกับองค์กรและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีเครือข่ายโยงใยทั่วประเทศ เพื่อช่วยวางแผนในการทำงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรมีวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย จำนวน 621 วัด ที่พักสงฆ์ จำนวน 114 แห่ง เป็นวัดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจำนวน 78 หน่วย เป็นวัดที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง จำนวน 15 วัด วัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่น จำนวน 5 วัด วัดที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น นั้นมีรูปแบบการจัดการที่ชัดเจน 5 ประการ เช่น มีระเบียบการปกครองพระภิกษุสามเณรที่ชัดเจน เป็นต้น แต่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชรไม่มีรูปแบบการจัดการหน่วยที่ชัดเจนแน่นอน จึงเป็นเหตุให้วัดอันเป็นที่ตั้งของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลไม่มีการพัฒนาเท่ากับวัดพัฒนาตัวอย่าง

ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธรมหาเถร ป.ธ.9) วัดสามพระยา ผู้ริเริ่มให้ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมาเป็นแนวทางในการวิจัย

ในครั้งนี้ 5 ด้านคือ 1. ด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น 2. ด้านเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงาน 3. ด้านเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า 4. ด้านเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข 5. ด้านการเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร บูรณาการกับหลักธรรม 8 ประการ ได้แก่ 1. ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2. สุขภาพอนามัย 3. สัมมาชีพ 4. สันติสุข 5. ศึกษาสงเคราะห์ 6. สาธารณสงเคราะห์ 7. กตัญญู กตเวทิตาธรรม 8. สามัคคีธรรม (พริ้ง เจนนี, 2546) และหลักการควบคุมคุณภาพ 4 ประการ คือ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติตามแผน) Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) Act (ปรับปรุงแก้ไข) (Deming, 1995)

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการจัดการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่มีผลงานดีเด่นของแต่ละอำเภอ ว่าแต่ละหน่วยนั้นมีรูปแบบการดำเนินงานอย่างไร ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้วัดที่เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลได้มีรูปแบบในการจัดการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และเพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตามมติของมหาเถรสมาคมทั้ง 5 ประการ คือ 1. เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น 2. เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานต่างๆ 3. เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า 4. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข 5. เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร (กรมการศาสนา, 2545) ให้วัดซึ่งเป็นที่ยอมรับของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีรูปแบบในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นที่พึงทางด้านจิตใจและด้านวัตถุของประชาชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุญทัน ดอกไธสง (2562) เรื่อง กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพขีดความสามารถของผู้สูงอายุโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหา กฤษฏา กิตติโสภณ (2561) เรื่องผู้สูงอายุต้นแบบตามแนวพุทธ: กรณีศึกษาหลวงพ่อดาวบางเปิดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงงานวิจัยของพระสมุห์สมชาย สิริสมปนโน (2563) เรื่อง การปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อวิเคราะห์การจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร” ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่นระดับอำเภอ กลุ่มข้าราชการสำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนา นักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มกรรมวัด กรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและผู้นำชุมชนในท้องถิ่น จำนวน 25 รูป/คน เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการจัดสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สรุปสภาพปัญหาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร

ประธานหน่วยและคณะกรรมการของหน่วยบางแห่งอยู่คนละพื้นที่คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมขาดแนวทางในการปฏิบัติไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอที่รับผิดชอบไม่มีรูปแบบของการจัดกิจกรรมในการอบรมที่ชัดเจนขาดการจัดกิจกรรมการด้านส่งเสริมในงานการสาธารณสงเคราะห์ให้แก่ ชุมชนและการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ไม่มีหลักสูตรและโครงการ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม ไม่มีการกำหนดเป้าหมายของการฝึกอบรมที่ชัดเจน มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมช่วยเหลือโครงการที่หลากหลาย เช่น การอาสาช่วยด้านแรงงาน และข้าวของเครื่องใช้ ระยะเวลาในการจัดฝึกอบรม จัดในช่วงวันหยุดเทศกาล หรือ วันสำคัญทางศาสนา ความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลไม่ค่อยมี อีกทั้งไม่มีการวางแผนงานและการกระจายงานและอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการสาธารณสงเคราะห์ให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่ การส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงานต่างวัด ต่างทำขาดความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานไปคนละทิศ ไม่สอดคล้องกันทำให้งานด้านการสาธารณสงเคราะห์ไม่ก้าวหน้าเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

บทบาทความสำคัญของวัดในปัจจุบันเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้านและหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นลดน้อยลงเกือบทุก เช่น ด้านช่วยกันพัฒนา หมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่นวัดลดบทบาทหน้าที่ความสำคัญในงานด้านนี้ไปมากความสำคัญของวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่าก็ลดลง บทบาทความสำคัญของวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้ เกิดสันติสุข ลดน้อยและขาด

ประสิทธิภาพมากประกอบ หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ทำให้บทบาทความสำคัญของวัดหายไป บทบาทความสำคัญของวัดในเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูล ข่าวสารของทางราชการจำเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันทั่วถึงที่ตรงไปตรงมายุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสารเรื่องราวต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ปัญหาขณะสงฆ์ในวัดต่างๆ ขาดระบบหลักการต่างวัดต่างทำไม่มีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้กิจการงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรระบบสาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งไฟฟ้า ประปา ห้องน้ำ ห้องสุขา ถนนภายในวัดไม่ได้รับการปรับปรุง เช่นถนนภายในวัดก็เป็นถนนคอนกรีตทั้งหมดเป็นการอำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์ที่ผู้ในวัด และแก่ญาติโยมทั้งหลายที่มาทำบุญไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร อันเป็นสาเหตุให้การดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วย ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้หากทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างจริงจัง เมื่อสรุปแล้วปัญหาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

2. สรุปองค์ประกอบการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร

1) ด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น มีการดำเนินการในจัดหาด้านอุปกรณ์และจัดสถานที่จัดอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในด้านการให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการปลูกพืชตามฤดูกาลที่เหมาะสม การทอเสื่อ การจักสาน เป็นต้น มีการจัดอบรมประชาชน ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยตามกฎหมายและระเบียบของชุมชน เพื่อความสุขความเจริญของชุมชนและประชาชนเป็นที่ตั้ง โดยมุ่งให้เป็นประชาชนที่ดีของสังคม พร้อมกับการพัฒนาบ้าน วัด และโรงเรียนให้มีความสามัคคีอย่างเข้มแข็ง โดยเชิญวิทยากรด้านกฎหมายมาให้ความรู้ ให้ความอนุเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ

2) ด้านการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงาน มีการดำเนินงานโดยประสานงานระหว่างบ้านและหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีกิจกรรมร่วมกันมีการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อวางแผนงานในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น การจัดให้วัดเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านอาชีพการจักสาน การทอผ้าพื้นเมือง ให้หน่วยงานของรัฐมาจัดตั้งสถานที่ให้ความรู้ด้านวิทยาการต่าง ๆ ตลอดถึงให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นศูนย์รวมความคิดจากบุคคลทุกภาคส่วนของชุมชนร่วมจัดกิจกรรมร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพพระภิกษุสามเณรและประชาชนในแต่ละเดือน และมีวิทยากร

3) ด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง ฝ่ายปกครองหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ มีการวางแผน

ร่วมกัน รวมทั้งการปรึกษาหารือและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ สนับสนุนการค้าขาย วัดก็ให้สถานที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานกันและให้ห้องความรู้และเปิดให้ชาวบ้านได้จัดให้มีตลาดเพื่อแลกเปลี่ยนผลิตผลทางการเกษตร เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในหมู่บ้าน

4) ด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข มีการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐและประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 เพื่อชุมชนสันติสุข การดำเนินการพัฒนาชุมชนให้เกิดสันติสุข การใช้กระบวนการกิจกรรมกลุ่มสนทนาในการเปิดพื้นที่เพื่อให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อลดความขัดแย้งของคนในชุมชน โดยภาคประชาชนมีส่วนร่วมนั้น เริ่มต้นจากการปรับความเห็นในเรื่องของทัศนคติการในการรักษาศีล เป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นให้ประชาชนในชุมชนตลอดจนคนในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพิจารณาตั้งใจรักษาศีล 5 โดยพร้อมเพรียงกันเพื่อร่วมสร้าง “ครอบครัวรักษาศีล 5” ที่จะพลังขับเคลื่อนโครงการนี้ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ภายใต้มิติทางศาสนาทำให้เกิดชุมชนสันติสุขตลอดไป

5) ด้านการเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร ร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ความสามัคคีในชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างเครือข่าย การเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้มีทางศาสนาในชุมชนสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่นเมื่อขอความร่วมมือจากชุมชน ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งมีส่วนร่วมกับชุมชน ช่วยเหลือชุมชนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาในทุกๆ ด้าน กับทั้งมีการอบรมประชุมผู้นำและชาวบ้านเพื่อเพิ่มเติมความรู้ ความสามัคคี ให้เป็นไปในทางเดียวกัน ทำให้เป็นรูปธรรมดำเนินงานให้วัดเป็นศูนย์กลางในการสร้างเครือข่าย โดยมีบ้านเป็นหลักและโรงเรียนเป็นองค์กรสนับสนุนให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง โดยให้เครือข่ายทั้งหมดโยงใยกันทั้งหมู่บ้าน ชุมชนและขยายไปในระดับอื่น ๆ จัดแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชุมชน

3. แนวทางการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร

1) ด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น มีการวางแผนการในการดำเนินการในด้านวิทยากร สถานที่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในด้านการให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีการวางแผนอบรมประชาชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยตามกฎหมายและระเบียบของชุมชน เพื่อความสุขความเจริญของชุมชนและประชาชนเป็นที่ตั้ง

2) ด้านการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงาน มีการวางร่วมกับชุมชนในการให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ชื่อโรงเรียนชรบาลวิทยาลัยบึง โรงเรียนพัฒนาผู้สูงอายุบึง โดยใช้ศาลาการเปรียญ หรือสถานที่ที่เห็นสมควรในการดำเนินกิจกรรมวางแผนจัดโครงการอนุรักษ์และปลูกป่าในพื้นที่ดินของวัดหรือที่ดินสาธารณะของชุมชน

3) ด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า มีการวางแผนร่วมกัน รวมทั้งการปรึกษาหารือและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4) ด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข มีการวางแผนร่วมกับภาครัฐและประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 เพื่อชุมชนสันติสุข ให้คนในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการปวารณาตั้งใจรักษาศีล 5 โดยพร้อมเพรียงกัน

5) ด้านการเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร ดำเนินงานให้วัดเป็นศูนย์กลางในการสร้างเครือข่าย โดยมีบ้านเป็นหลักและโรงเรียนเป็นองค์กรสนับสนุนให้กลุ่มมีความแข็งแกร่งเข้มแข็ง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

สภาพปัญหาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ประธานหน่วยและคณะกรรมการของหน่วยบางแห่งอยู่คนละพื้นที่คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมขาดแนวทางในการปฏิบัติไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพองานที่รับผิดชอบไม่มีรูปแบบของการจัดกิจกรรม ในการอบรมที่ชัดเจนขาดการจัดกิจกรรมการด้านส่งเสริมในงานการสาธารณสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ไม่มีหลักสูตร และโครงการ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม ไม่มีการกำหนดเป้าหมายของการฝึกอบรมที่ชัดเจน มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมช่วยเหลือโครงการที่หลากหลาย เนื่องจากวัดลดบทบาทหน้าที่ความสำคัญในงานด้านนี้ไปมากความสำคัญของวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่าก็ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดวรวิญญู อัครชโร (ยอดเพชร) (2557) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จของวัดขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำเชิงปัจเจกชน สั่งการเพียงผู้เดียวและการมีภาวะผู้นำสูงของเจ้าอาวาส สร้างฐานของความศรัทธา ความเสียสละไว้ก่อน และดำเนินโครงการตามทักษะความสามารถที่มีอยู่เพียงด้านเดียวให้เด่นชัด เจ้าอาวาสต้องมีความเสียสละ มองการณ์ไกล เห็นประโยชน์ของวัดและชุมชนเป็นที่ตั้ง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เข้าใจสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจในปัจจุบันและพิจารณาการพัฒนาในอนาคต

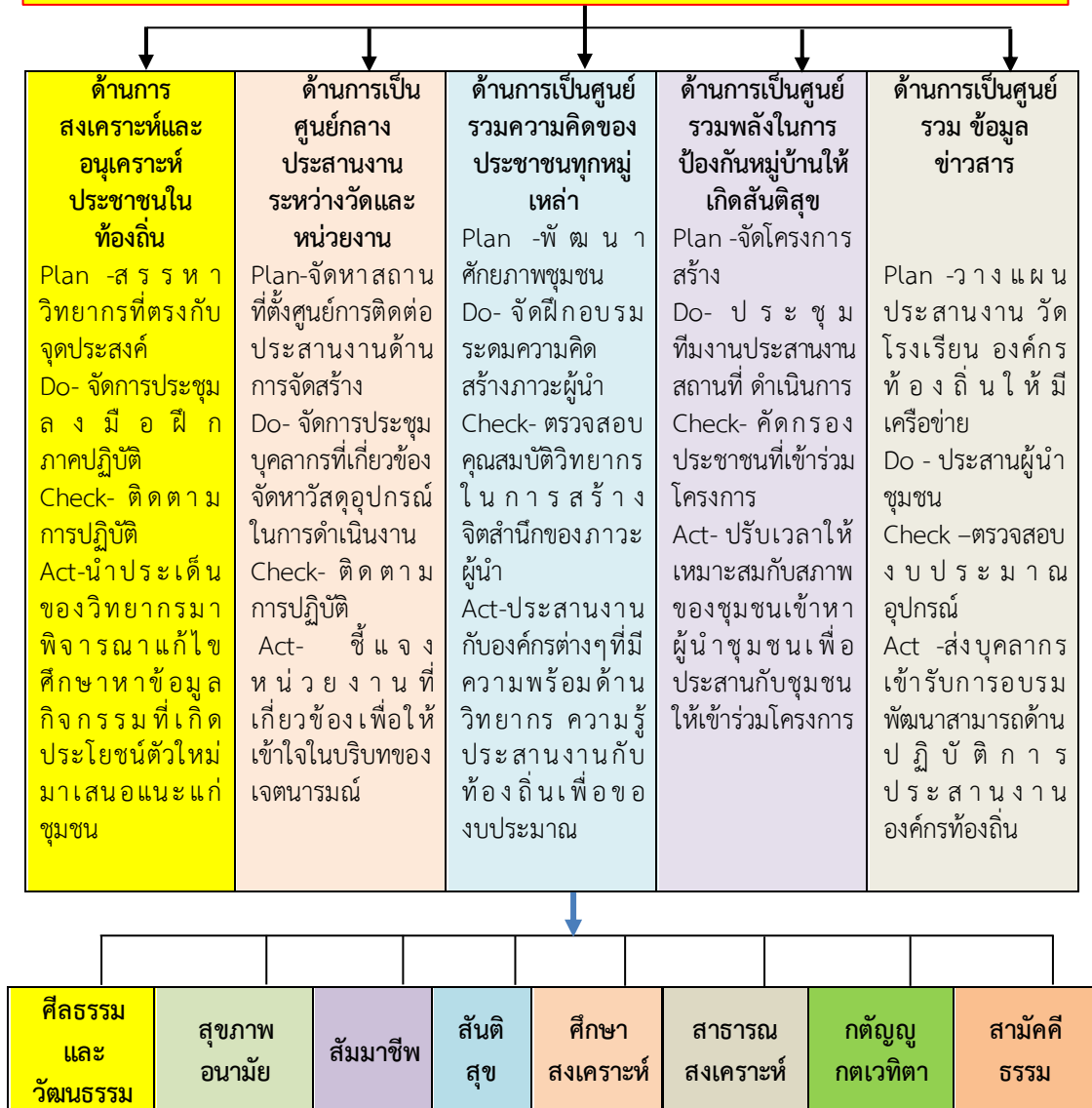
การพัฒนาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) มีการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น 2) พัฒนาศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงาน 3) พัฒนาศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า 4) พัฒนาศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข 5) พัฒนาศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร การดำเนินงานดังกล่าวมานี้ ถือได้ว่าการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร เป็นไปอย่างสมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งหน่วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คุณ โทษณ์ และเทพพร มังธานี (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม

ของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ” ผลการวิจัยพบว่า มีการเผยแพร่ธรรมทางวิทยุหรือสื่ออื่น ๆ และจัดให้มีพระธรรมทูตในการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำ มีการส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ มากขึ้น ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน เข้ามาในวัด เพื่อที่เยาวชนจะได้เข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศที่เป็นจริงและจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ เสริมสร้างกิจกรรมที่ทำให้ไม่เบื่อหน่ายเป็นอย่างดีส่งเสริมการเรียนรู้คู่คุณธรรมเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อสั่งสอน เยาวชนให้เป็นคนดีนำความรู้ที่ได้รับจากการเผยแผ่ไปปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวันได้และทำให้เป็นการสร้างคนดีเข้ามาในสังคม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประทุม อังกูรโรหิต (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์” พบว่า พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนาตามกรอบของพระวินัยและจารีตประเพณี เนื่องจากสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นการทำเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังเข้าไปไม่ถึง ทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุญาดา สุนทรสารทูล (2552) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและ เยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพฯ” พบว่า มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนเกี่ยวกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัดโรงเรียน ชุมชน ภาครัฐรวมถึงภาคเอกชน เริ่มตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติการ การตรวจสอบการดำเนินการให้เหมาะสมรวมถึงการประเมินผล จัดทำพื้นที่ชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มทางสังคมโดยชุมชนจัดตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์พร้อมทั้งมีครูอาสาสมัครในพื้นที่คอยดูแลและให้คำแนะนำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กริชพัฒน์ ภูวนา (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข กรณีศึกษา : บ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” พบว่ารูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุขของบ้านดอนมันมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความสัมพันธ์ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการของชุมชน 2) วิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ 3) ทดลองและประเมินผลการใช้ 4) การคืนความรู้สู่ชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิทยา จันทร์แดง (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

การพัฒนาการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา : พระครูอาทรวรชริกิจ (2561)

จากภาพที่ 1 พบว่า ด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น Plan สรร
หาวิทยาการที่ตรงกับจุดประสงค์ Do จัดการประชุมลงมือฝึกภาคปฏิบัติ Check ติดตามการ

ปฏิบัติ Act นำประเด็นของวิทยากรมาพิจารณาแก้ไขศึกษาหาข้อมูลกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ตัวใหม่มาเสนอแนะแก่ชุมชน ด้านการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัดและหน่วยงาน Plan จัดหาสถานที่ตั้งศูนย์การติดต่อประสานงานด้านการจัดสร้าง Do จัดการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน Check ติดตามการปฏิบัติงาน Act ชี้แจงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจในบริบทของเจตนารมณ์ ด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า Plan พัฒนาศักยภาพชุมชน Do จัดฝึกอบรมระดมความคิดสร้างภาวะผู้นำ Check ตรวจสอบคุณสมบัติวิทยากรในการสร้างจิตสำนึกของภาวะผู้นำ Act ประสานงานกับองค์กรต่างๆที่มีความพร้อมด้านวิทยากร ความรู้ประสานงานกับท้องถิ่นเพื่อของบประมาณด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข Plan จัดโครงการสร้าง Do ประชุมทีมงานประสานงานสถานที่ดำเนินการ Check คัดกรองประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ Act ปรับเวลาให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนเข้าหาผู้นำชุมชนเพื่อประสานกับชุมชนให้เข้าร่วมโครงการ ด้านการเป็นศูนย์รวม ข้อมูลข่าวสาร Plan วางแผนประสานงาน วัด โรงเรียน องค์กรท้องถิ่นให้มีเครือข่าย Do ประสานผู้นำชุมชน Check ตรวจสอบงบประมาณ อุปกรณ์ Act ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมพัฒนาสามารถด้านปฏิบัติการประสานงานองค์กรท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐ และสถาบันการปกครองคณะสงฆ์ควรสนับสนุนให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลได้มีโอกาสนำเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและมีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณพัฒนาชุมชน มีนโยบายให้พระสงฆ์ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดประชุมสัมมนาประชาชนในชุมชน ให้ประชาชนได้เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

คณะสงฆ์ควรจัดประชุมประจำเดือนในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลให้ประชาชนได้เสนอแนวคิดทั้งด้านการปกครอง การประกอบอาชีพ การสาธารณสุขและอื่นๆที่เป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์การบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดกำแพงเพชรในยุคประเทศไทย Thailand 4.0
- 2) ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2561). *ข้อมูลการปกครองส่วนภูมิภาคประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559*. สืบค้น 20 มีนาคม 2561, จาก <http://www.zcooby.com/2559-thailand-information-number-statistics>.
- กรมการศาสนา. (2545). *แถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับที่ 1/2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2544). *วัดพัฒนา 44*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กริชพัฒน์ ภูวนา. *รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุข กรณีศึกษา : บ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คุณ ไทซัน และเทพพร มังธานี. (2546). *รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2562). *กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพชีวิตความสามารถของผู้สูงอายุโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม*. *วารสารสหวิทยาการวิจัย ฉบับบัณฑิตศึกษา*. 8(1), 26-32.
- ประทุม อังกูโรหิต. (2553). *สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูอาทรวรชกิจ (มานะ ฐานิสโร). (2561). *การจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในจังหวัดกำแพงเพชร* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดวรญาณ อคฺคฺวชิโร (ยอดเพชร). (2557). *การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์* (ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเกษญา กิตติโสภโณ. (2561). *ผู้สูงอายุต้นแบบตามแนวพุทธ: กรณีศึกษาหลวงพ่อดาวบางเปิด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 1(2), 1-15.
- พระสมุห์สมชาย สิริสมปนโน. (2563). *การปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 212-221.
- พริ้ง เจนนี. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

วิทยา จันทรแดง. (2554). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

สุญาดา สุนทรสารทูล. (2552). *รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Deming, E. W. (1995). *The Massachusetts Institute Technology Center for Advanced Engineering Study*. New York: McGraw-Hill. Out of The Crisis.

วิเคราะห์สถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่า
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*

ANALYSIS OF SITUATION AND LIFE QUALITY IN HOUSING OF MYANMAR
MIGRANT WORKERS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เดโช ข่าน้ำแก้ว

Daycho Khanamkhae

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Email: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชศึกษาแบบผสมวิธีเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกกับแรงงานสัญชาติพม่า เพื่อนร่วมงานคนไทย ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมทั้งสิ้น 21 คนเลือกแบบเจาะจงวิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนาวิเคราะห์ และเชิงปริมาณมีประชากรเป้าหมายได้แก่ แรงงานสัญชาติพม่า จำนวน 350 คน ใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการศึกษาพบว่า 1) สถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชนายจ้างจะจัดหาที่พักให้ ทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว เช่น “ก๊องซี่” คนโสดพักด้วยกัน 2-3 คน หากเป็นครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก จะพักด้วยกันที่พักระยะยาว ไม่แคบ และไม่ไกลจากที่ทำงานที่พักไม่ต้องจ่ายค่าเช่า ใช้น้ำจากบ่อดิน ส่วนค่าไฟฟ้าต้องจ่ายเองตามใช้จริงในแต่ละเดือน 2) คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.33, S.D.=0.56)

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัย; แรงงานสัญชาติพม่า

Abstract

Objectives of this article were to analyze the situation and life quality in housing of Myanmar migrant workers in Nakhon Si Thammarat Province applying the Mixed methods: The qualitative research collected data by in-depth-interviewing 21 key informants, purposefully selected from Myanmar migrant workers, Thai friends, employers and government officers and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data with

* Received December 27, 2020; Revised March 17, 2020; Accepted March 27, 2020

questionnaires from 350 Myanmar migrant workers. The data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. The findings revealed as follows: 1) situation of housing of Myanmar migrant workers in Nakhon Si Thammarat Province; Employers provided permanent and temporary accommodation, such as “Kongsee” for single of 2-3 people, families such as parents and children to live together, accommodation was not narrow and not far from the workplace. No need to pay the rent and use water from the well, only the actual electricity payment per month. 2) Life Quality of housing of Myanmar migrant workers in Nakhon Si Thammarat Province; Life Quality of housing of Myanmar migrant workers in the medium level ($\bar{x}$ = 3.33, S.D.= 0.56).

Keywords: Life Quality; Life Quality of Housing; Myanmar Migrant Workers

บทนำ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ทำให้ประเทศไทยจากที่เคยเป็นประเทศผู้ส่งออกแรงงาน กลายเป็นประเทศทั้งผู้ส่งออกและผู้รับแรงงานจึงมีความต้องการแสวงหาแรงงานมาทำงาน โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว ทั้งที่เดินทางเข้ามาโดยถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย ก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย แม้ว่าแรงงานต่างด้าวถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ประเทศต่างๆ มีการพัฒนาประเทศ แต่แรงงานยังคงถูกเอารัดเอาเปรียบและตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบนายจ้างอยู่เสมอมาการจ้างแรงงานต่างด้าวของประเทศไทยส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากขาดแคลนแรงงานในระดับล่างประกอบกับภาคอุตสาหกรรมต่างก็มีความจำเป็นจะต้องจ้างแรงงานเพื่อมาทำงานที่เป็นลักษณะงานหนักและมีความเสี่ยงในการทำงานสูง (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557; สำนักบริหารงานแรงงานต่างด้าว, 2557)

สำหรับแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะแรงงานพม่าในสถานประกอบการทุกประเภทเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดมาตรการด้านแรงงานพม่าได้เหมาะสมซึ่งแรงงานพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีมุมมองการเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมี (1) แรงงานฝีมือที่ใช้ทักษะฝีมือในการทำงาน วิเคราะห์ และแก้ไขงานได้ (2) แรงงานกึ่งฝีมือ ต้องทำงานอยู่ในสายการผลิตในระดับพื้นฐาน และ (3) แรงงานไร้ฝีมือ เป็นแรงงานระดับล่างที่ไม่มีความรู้และทักษะฝีมือ เพียงทำงานตามคำสั่งและเท่านั้น ในขณะที่ ได้เพิ่มเติมถึงแรงงานพม่าว่า มีความอดทนขยัน และมีค่าแรงที่ต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานไทย สามารถทดแทนแรงงานไทยได้เป็นอย่างดี ทำให้ไม่ว่าจะมองไปทางไหนก็พบแรงงานพม่า และคาดว่าจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อทดแทนแรงงานไทย (สำนักงานจัดหางานจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2561; วรากรณ์ สามโกเศศ, 2562) ประกอบกับเศรษฐกิจพม่าส่วนใหญ่ยังคงเป็นเพียงศักยภาพที่ยังมิได้นำมาใช้ประโยชน์

อย่างเต็มที่ ทำให้ค่าแรงและค่านิยม เป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นออกจากประเทศของแรงงานพม่า และการหารายได้ได้มากกว่าเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้แรงงานตัดสินใจย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในจังหวัดนครศรีธรรมราชเพิ่มขึ้น เพราะแรงงานพม่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย (ภคริตา พิจารณ์ และจรงค์ หงส์งาม, 2559; อุดม เกิดพิบูลย์, 2546)

คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องสำคัญต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานได้แก่ปัจจัย 4 โดยเฉพาะด้านที่อยู่อาศัย เช่น มีที่อยู่อาศัยที่มีความสะอาด มีความปลอดภัย มีความมั่นคงเป็นสัดส่วนและไม่คับแคบเพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาแรงงานพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช (เดโช แชน้ำแก้ว, 2562; ศิริชัย เพชรรักษ์ และชยสร สมบุญมาก, 2559) ดังงานวิจัยของสุรชนี เคนสุโพธิ์ (2560) ที่สรุปว่า สภาพทางกายภาพด้านที่พักอาศัยมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตและการทำงานสูงสะอาดและที่อยู่อาศัยไม่ไกลจากที่ทำงาน และงานวิจัยของประเดิม มณีแดง, ดาราวรรณ รองเมือง, เพ็ญศรี ทองเพชร และฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง (2559) ที่สรุปว่า แรงงานชาวพม่าที่เข้ามาทำงานจะมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาศัยในบ้านที่นายจ้างสร้างให้ เป็นบ้านที่ไม่ค่อยถาวรนัก และส่วนใหญ่จะสร้างไว้ในสวนใกล้กับป่า ซึ่งหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการตรวจสอบดูแลการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์สำหรับลูกจ้างของสถานประกอบการให้เข้าถึงระบบสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กฎหมายแรงงานไทยกำหนด (วีระ เกียบ และศิวัช ศรีโกคางกุล, 2560)

จากความสำคัญข้างต้นจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง วิเคราะห์สถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชภายใต้คำถามว่า สถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการนำผลการศึกษาไปเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม 2561 – กรกฎาคม 2562 มีพื้นที่วิจัยได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ประชากรเป้าหมาย

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้นจำนวน 21 คน ได้แก่ กลุ่มแรงงานสัญญาชาติพม่า จำนวน 7 คน กลุ่มเพื่อนแรงงานคนไทย จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ประกอบการ/นายจ้างของแรงงาน สัญชาติพม่า จำนวน 5 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจง

2.1 ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ แรงงานสัญญาชาติพม่าที่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายในจังหวัดนครศรีธรรมราช แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Cochran, 1997) คือ ใช้ประชากรเป้าหมายอย่างน้อย 323 คน จึงสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดประชากรเป้าหมายทั้งหมด 350 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือไม่น้อยกว่า 323 ตัวอย่าง แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มโดยบังเอิญ จนครบตามจำนวนที่ต้องการ (สุทธิพร บุญมาก, 2560)

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1.1 แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับ (สุทธิพร บุญมาก, 2560) ได้แก่ 5 คะแนนหมายถึงมากที่สุด, 4 คะแนนหมายถึงมาก, 3 คะแนนหมายถึงปานกลาง, 2 คะแนนหมายถึงน้อย, 1 คะแนนหมายถึงน้อยที่สุด และตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด โดยการนำแบบสอบถามเสนอตรวจสอบอีกครั้ง และทดลองเครื่องมือ (Try-out) จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Cronbach Coefficient) โดยการวิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.775

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับกลุ่มชาวพม่าที่มีความเชี่ยวชาญในภาษาไทยเป็นผู้ช่วยแปล โดยผู้วิจัยจะติดต่อเป็นการส่วนตัวก่อนเพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการวิจัยโดยเบื้องต้นเพื่อขอความร่วมมือ พร้อมทั้งแนบเอกสารข้อมูลสำหรับการเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์และนัดวันเวลาสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือราชการเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชและนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามวันเวลาสถานที่ที่นัด โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ กลุ่มแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า จำนวน 7 คน กลุ่มเพื่อนแรงงานคนไทย 3 คน กลุ่มผู้ประกอบการ/นายจ้าง จำนวน 5 คน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ คือ (1) การเตรียมสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ (2) การดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัยอีกครั้ง ขณะเดียวกันก็ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ และขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงภาพประกอบในขณะการสัมภาษณ์ รวมทั้งมีการแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ภาพประกอบและเสียงที่บันทึกไว้นั้น ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและหากประเด็นใดที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ประสงค์ให้บันทึกภาพและเสียง ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกตามความประสงค์

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณการศึกษาในครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจากนั้นนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเสนอต่อผู้ประกอบการ/นายจ้างของแรงงานสัญชาติพม่าเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกจ่ายแบบสอบถามไปยังประชากรเป้าหมาย จำนวน 350 คน และรับแบบสอบถามกลับคืนมา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มแรงงานสัญชาติพม่า กลุ่มเพื่อนแรงงานคนไทย กลุ่มผู้ประกอบการ/นายจ้าง และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมจำนวนทั้งสิ้น 21 คน เพื่อนำสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วสรุปประเด็นปัจจัยที่สำคัญ ๆ แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.2.1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้จากแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ทักษะฝีมือแรงงานประสบการณ์การทำงานในประเทศไทย รายได้ต่อเดือน และสถานภาพการสมรสในตอนต้นที่ 1 ทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ จำนวน และร้อยละ โดยใช้ตารางประกอบคำอธิบาย

4.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครราชสีมาจากแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 ทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้ตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์สถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า

ที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่นายจ้างจะจัดหาที่พักให้ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเดินทางมาทำงาน ทั้งที่พักแบบถาวรหรือที่พักแบบชั่วคราว เพราะที่พักก็มีความสำคัญต่อการทำงานของแรงงานสัญชาติพม่าดังกล่าวของนายจ้าง A ดังนี้

“แรงงานสัญชาติพม่ากลุ่มนี้อาศัยอยู่ในที่พัก โดยนายจ้างจัดทำให้เป็นที่พักผ่อน”

นายจ้าง A (สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2562)

ทั้งนี้เพราะนายจ้าง/ผู้ประกอบการเห็นว่า เมื่อจ้างเขามาทำงานต้องมีที่พักให้แรงงานสัญชาติพม่าได้พักอาศัย และได้พักผ่อน โดยนายจ้างได้ทำที่พักแบบชั่วคราวเพื่อให้ง่ายต่อการเคลื่อนย้ายไปทำงานในที่ต่าง ๆ ตามขนาดของครอบครัวแรงงานสัญชาติพม่า ได้แก่ คนโสดจะให้พัก 2-3 ต่อ 1 ห้อง ถ้ามีครอบครัวจะให้พักห้องกันเป็นครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก เป็นต้น สอดคล้องกับคำกล่าวของแรงงานสัญชาติพม่า B ดังนี้

“นายจ้างทำที่พักให้พักผ่อนเรียกว่า ก้องซี่ (ก้องซี่เป็นที่พักชั่วคราว กันด้วยสังกะสีทุกด้าน และมุงหลังคาด้วยสังกะสี เพื่อกันฝนกันแดด) และถ้ามีครอบครัวก็จะเป็นที่พักขนาดใหญ่กว่าคนโสด”

แรงงานสัญชาติพม่า B (สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2562)

แม้จะเป็นที่อยู่แบบชั่วคราว แต่ก็มีความสะอาด ไม่แคบ และไม่ไกลจากที่ทำงาน ทำให้การเดินทางไปทำงานได้สะดวก ประกอบกับเป็นที่อยู่อาศัยที่นายจ้างสร้างให้จึงไม่ต้องจ่ายค่าเช่า

ใช้น้ำบ่อที่นายจ้างสร้างบ่อน้ำให้ (บ่อดิน) โดยไม่ต้องจ่ายค่าน้ำ แต่จะมีแค่ค่าไฟฟ้าที่ต้องจ่ายเองตามจำนวนการใช้ในแต่ละเดือน ดังคำกล่าวของแรงงานสัญญาติพม่า C และนายจ้าง A ดังนี้

“นายจ้างจะจัดหาที่พักให้เป็นที่พักชั่วคราว ไม่ไกลจากที่ทำงาน โดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า และสามารถอยู่ได้จนกว่าจะย้ายที่ทำงานใหม่”

แรงงานสัญญาติพม่า C (สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2562)

“พักโดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า ส่วนค่าน้ำนั้นไม่มี เพราะสร้างบ่อน้ำให้ใช้น้ำจากบ่อ ทั้งนี้ต้องจ่ายเพียงค่าไฟเท่านั้น”

นายจ้าง A (สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2562)

จากการศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช นายจ้างจะจัดหาที่พักให้ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเดินทางมาทำงาน ทั้งที่พักแบบถาวรหรือที่พักแบบชั่วคราวเพราะที่พักก็มีความสำคัญต่อการทำงาน และการพักผ่อน ส่วนใหญ่นายจ้างจะทำที่พักแบบชั่วคราว เช่น ก่อขึ้นเพื่อให้ย้ายต่อการเคลื่อนย้ายไปทำงานในที่ต่าง ๆ ตามขนาดครอบครัวของแรงงานสัญญาติพม่า เช่นคนโสดพักด้วยกัน 2-3 คน ถ้ามีครอบครัวก็จะให้พักด้วยกัน เช่น พ่อ แม่ ลูก โดยที่พักอาศัยมีความสะอาด ไม่แคบ และไม่ไกลจากที่ทำงาน ทำให้การเดินทางไปทำงานได้สะดวก ประกอบกับเป็นที่อยู่อาศัยที่นายจ้างสร้างให้จึงไม่ต้องจ่ายค่าเช่า ใช้น้ำบ่อที่นายจ้างสร้างบ่อน้ำให้ เช่น บ่อดิน โดยไม่ต้องจ่ายค่าน้ำ แต่จะมีแค่ค่าไฟฟ้าที่ต้องจ่ายเองตามจำนวนการใช้ในแต่ละเดือน

2. คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาพบว่า

ตารางที่ 1 รายละเอียดค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	ด้านที่อยู่อาศัย ของแรงงานสัญญาติพม่า	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ในกรณีที่ต้องจ่ายค่าที่พักเอง มีรายได้เพียงพอต่อการเช่าที่อยู่อาศัย	3.61	1.05	มาก
2.	มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและเป็นสัดส่วน	3.41	1.07	ปานกลาง
3.	มีที่อยู่อาศัยที่มีความสะอาด	3.27	1.06	ปานกลาง
4.	มีที่พักอาศัยขนาดที่เหมาะสมไม่คับแคบ	3.22	1.08	ปานกลาง
5.	มีที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัย	3.10	0.94	ปานกลาง
	รวม	3.33	0.56	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า แรงงานสัญญาติพม่าส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ เท่ากับ 3.33, S.D. เท่ากับ 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ผลการศึกษาพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ในกรณีที่ต้องจ่ายค่าที่พักเอง มีรายได้เพียงพอต่อการเช่าที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ เท่ากับ 3.61, S.D. เท่ากับ 1.05) รองลงมา คือ มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและเป็นสัดส่วนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ เท่ากับ 3.41, S.D. เท่ากับ 1.07) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ เท่ากับ 3.10, S.D. เท่ากับ 0.94) ตามลำดับ

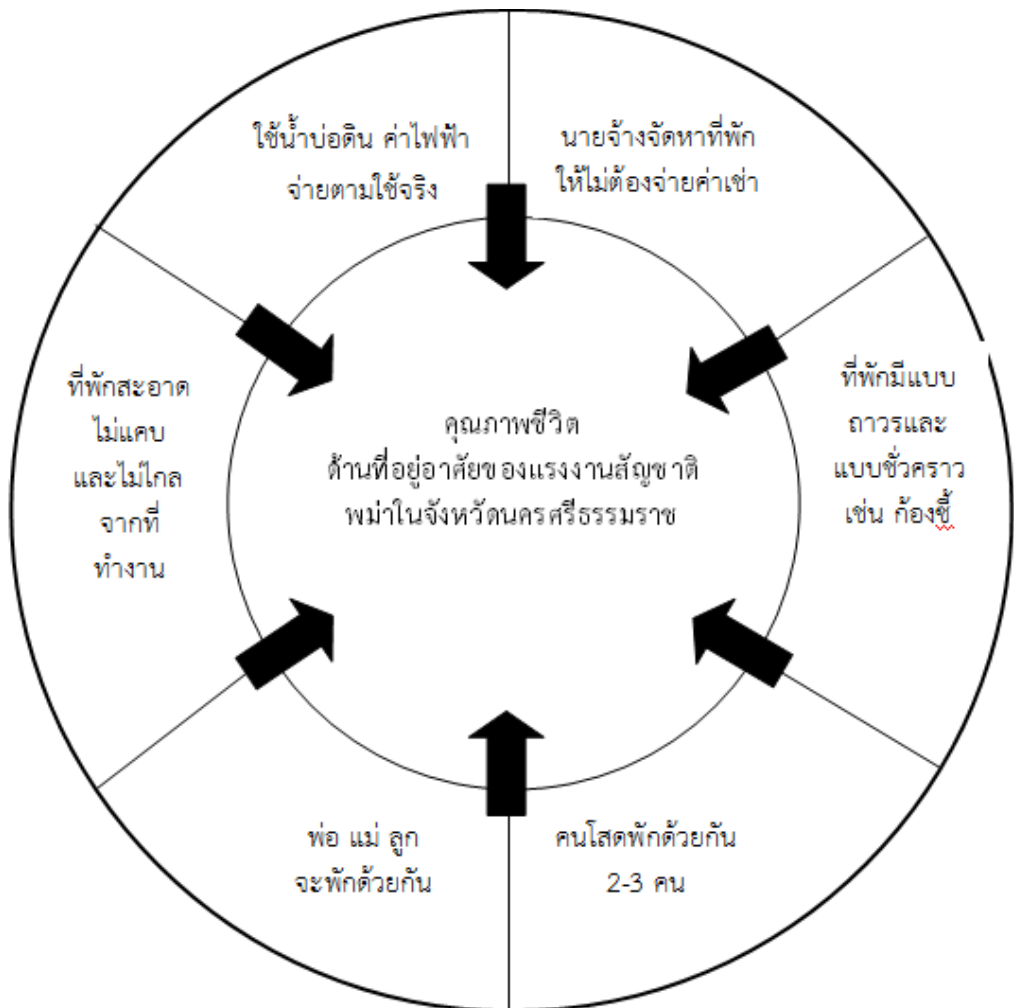
อภิปรายผลการวิจัย

1. สถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่านายจ้างจะจัดหาที่พักให้ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเดินทางมาทำงาน ทั้งที่พักแบบถาวรหรือที่พักแบบชั่วคราวเพราะที่พักมีความสำคัญต่อการทำงาน และการพักผ่อน ส่วนใหญ่นายจ้างจะทำที่พักแบบชั่วคราว เช่น ก่อขัง เพื่อให้ง่ายต่อการเคลื่อนย้ายไปทำงานในที่ต่าง ๆ ตามขนาดครอบครัวของแรงงานสัญญาติพม่า เช่น คนโสดพักด้วยกัน 2-3 ถ้ามีครอบครัวก็จะให้พักด้วยกัน คือ พ่อ แม่ ลูก ซึ่งที่พักอาศัยมีความสะอาด ไม่แคบ และไม่ไกลจากที่ทำงาน ประกอบกับเป็นที่อยู่อาศัยที่นายจ้างสร้างให้ จึงไม่ต้องจ่ายค่าเช่า ใช้น้ำบ่อนายจ้างสร้างบ่อน้ำให้ เช่น บ่อดิน ไม่ต้องจ่ายค่าน้ำ แต่จะมีแค่ค่าไฟฟ้าที่ต้องจ่ายเองตามจำนวนการใช้ในแต่ละเดือน สอดคล้องกับการศึกษาของสุดารัตน์ พิมลรัตน์ และนรินทร์ สังข์รักษา (2560) ที่สรุปว่า มีที่พักโดยอาศัยอยู่ที่บ้านของนายจ้าง และที่พักอาศัยส่วนใหญ่อาศัยบ้านพักคนงานที่จัดไว้ให้ มีลักษณะความเป็นอยู่โดยอาศัยรวมกันเป็นครอบครัวมีภรรยา ลูก หรือพี่น้องโดยมีสมาชิกในครอบครัว 2-3 คน และสอดคล้องกับการศึกษาของสุรัชนี เคนสุโพธิ์ (2560) ที่สรุปว่า สภาพทางกายภาพด้านที่พักอาศัยสะอาดและที่อยู่อาศัยไม่ไกลจากที่ทำงาน

2. คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญญาติพม่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ เท่ากับ 3.33, S.D. เท่ากับ 0.56) ผลการศึกษาปรากฏในระดับ “ปานกลาง” แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยยังไม่ได้ดีเท่าที่ควร เนื่องด้วยสาเหตุต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้มีความเหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาตามมา ดังการศึกษาของ Mohapatra, Ratha, and Scheja (2010) และพระมหาแพง เทชสีโล (ชานิงาน) (2556) ที่ได้สรุปว่า ด้านที่พักอาศัยของแรงงานจากต่างชาติที่เข้ามาทำงานต้องรู้จักรักษาความสะอาด ปลอดภัย เป็นสัดส่วน การทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง และอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะถือว่าการเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังการศึกษาของดลนพร วราโพธิ์และคณะ (2562) ที่สรุปว่า การรักษาทรัพยากรมนุษย์เพื่อประโยชน์เช่น ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดีทำให้สามารถสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาสถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้สถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัย
ของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา: เดโซ แชน้ำแก้ว (2562)

จากภาพที่ 1 สถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถ ทำให้ทราบว่า ที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ (1) นายจ้างจัดหาที่พักให้ทำให้สะดวกต่อการเดินทางมาทำงาน ที่พักอาศัยมีความสะอาด และไม่แคบ (2) มีที่พักแบบถาวรหรือที่พักแบบชั่วคราวเพื่อการพักผ่อน และง่ายต่อการเคลื่อนย้ายไปทำงานในที่ต่าง ๆ (3) ที่อยู่อาศัยมี 2 ลักษณะ คือ คนโสดพักด้วยกัน 2-3 คน และแบบครอบครัว หรือพ่อ แม่ ลูก พักด้วยกัน และ (4) ที่อยู่อาศัยที่นายจ้างสร้างให้จึงไม่ต้องจ่ายค่าเช่า แต่ต้องจ่ายค่าน้ำค่าไฟเอง ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาแรงงานสัญชาติพม่ามีคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลางควรที่จะดำเนินการและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยเกี่ยวกับ “มีที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัย” โดยเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง นายจ้างผู้ประกอบการ หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็ควรดูแล และเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเพื่อให้แรงงานพม่ารู้สึกปลอดภัย และตรงต่อตามความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ในด้านที่อยู่อาศัยเพื่อไปเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับแรงงานพม่าและแรงงานต่างด้าวต่อไปได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์และคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแรงงานสัญชาติพม่าที่เชื่อมประสานความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันได้

เอกสารอ้างอิง

- ดลนพร วราโพธิ์และคณะ. (2562). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 223-239.
- เดโช แขน้ำแก้ว. (2562). *แรงงานพม่า: คุณภาพชีวิตและการสร้างความหมายใหม่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- นายจ้าง A. (2562, 8 มิถุนายน). หัวหน้าสถานประกอบแห่งหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช. [บทสัมภาษณ์].
- ประเดิม มณีแดง, ดาราวรรณ ร่องเมือง, เพ็ญศรี ทองเพชร, และฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง. (2559). วิถีชีวิต ความรู้ความเชื่อ และพฤติกรรมการปฏิบัติตัวที่ส่งผลต่อการเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคมาลาเรีย ในแรงงานต่างชาติดาวพม่า ในตำบลทรายแดง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(3), 77-93.
- พระมหาแพง เดชสีโล (ข้าณิงาน). (2556). *การบริหารจัดการการใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการขนาดย่อมในเขตกรุงเทพฯ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภคริตา พิจารณ และจรงค์ หงส์งาม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว กรณีศึกษา : จังหวัดขอนแก่น ประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข*, 9(1), 49-63.
- แรงงานสัญชาติพม่า A. (2562, 8 มิถุนายน). ช่างก่อสร้าง. [บทสัมภาษณ์].
- แรงงานสัญชาติพม่า B. (2562, 8 มิถุนายน). ช่างไม้. [บทสัมภาษณ์].
- แรงงานสัญชาติพม่า C. (2562, 14 มิถุนายน). หัวหน้าช่างก่อสร้าง. [บทสัมภาษณ์].
- วารกรณ์ สามโกเศศ. (2562). *แรงงานข้ามชาติคือทรัพย์สินที่มีค่า*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.aidsrightsthailand.com/looknews.php?lang=&news=8023>.
- วีระ เกียบ และศิวัช ศรีโคงกุล. (2560). สถานการณ์และความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาในเขตจังหวัดสระแก้ว. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(2), 189-204.
- ศิริชัย เพชรรักษ์ และชยสร สมบุญมาก. (2559). ตลาดแรงงานของไทยในอนาคต. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(3), 99-113.
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2561). *บทสรุปผู้บริหารสถานการณ์แรงงานจังหวัดนครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช: สำนักงานจัดหางานจังหวัดนครศรีธรรมราช.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี. (2557). *คู่มือการกำหนดตัวชี้วัดตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี.

สำนักบริหารงานแรงงานต่างด้าว. (2557). *การพิจารณาอนุญาตทำงานของคนต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.

สุภารัตน์ พิมลรัตน์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2560). รูปแบบวิถีชีวิตของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาในพื้นที่เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(3), 2420-2439.

สุทธิพร บุญมาก. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สุรชนี เคนสุโพธิ์. (2560). การศึกษาสภาพการจ้างงาน ปัจจัยจูงใจส่งเสริม และกระบวนการเข้าสู่การจ้างงานแรงงานข้ามชาติของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ ในจังหวัดอุดรธานีและหนองคาย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(พิเศษ), 36-58.

อุดม เกิดพิบูลย์. (2546). ความสามารถของระบบเศรษฐกิจพม่าในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 7(2-3), 1-17.

Cochran, W.G. (1997). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley& sons.

Mohapatra, S., Ratha, D. & Scheja, E. (2010). *Impact of Migration on Economic and Social Development : A review of evidence and emerging issues*. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/617151468332982240/pdf/WPS5558.pdf>

การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพ
แก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี*

BUDDHIST MONKS ROLES DEVELOPMENT FOR PEOPLE'S RIGHTEOUS
OCCUPATION PROMOTION IN RATCHABURI PROVINCE

พระมหาคำพันธ์ุ รัตนชัย, พระสุธีวีรบัณฑิต, พระมหาสุนันท์ สุนนโท

Phramaha Kampan Ranañjaro, Phra Suthivirabandit, Phramaha Sunan Sunando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkorn-rajabhidyalaya University.

Corresponding Author. E-mail : pramahakumphan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน บทบาทพระสงฆ์ และการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูป/คน และสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันมีการดำเนินการครอบคลุมงาน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ 2) ด้านการประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด 3) ด้านการเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน 4) ด้านการเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย 5) ด้านการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน และ 6) ด้านการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ 2. พระสงฆ์สามารถร่วมเป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชนโดยรับผิดชอบเกี่ยวกับสาระความรู้ ปรัชญา หลักการ และแนวคิดสัมมาอาชีวะที่เป็นต้นแบบของการพัฒนามาสู่แนวคิดสัมมาชีพชุมชน 3. การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี พบว่า 1) มีการจัดทำหลักสูตรสังฆวิทยากรสัมมาชีพ 2) มีการตั้งทีมสังฆวิทยากรสัมมาชีพ 3) มีการประชาสัมพันธ์และคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อม 4) มีการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหมู่บ้านเป้าหมาย 5) มีการฝึกอบรมสัมมาชีพชุมชนเชิงพุทธ และ 6) มีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมและการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาสัมมาชีพเชิงพุทธ

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเสริมสร้าง; สัมมาชีพ

* Received February 5, 2020; Revised March 16, 2020; Accepted March 27, 2020

Abstract

Objectives of this article were to study the current context, Buddhist monks role, and development of Buddhist monks roles in the promotion of righteous occupation for people in Ratchaburi province, applying the qualitative research collecting data from 25 key informants by in-depth interviewing and from 10 participants who were experts in focus group discussions analyzing data by descriptive interpretation. Findings were as follows: 1. The current context covers 6 aspects: 1) the righteous occupation leader development, 2) the workshop of community righteous occupation lecturers in provincial level, 3) the preparation for the team of community righteous occupation lecturers in village, 4) the preparation for target households, 5) the creation of community righteous occupation in village level, and 6) the establishment and development of an occupation group. 2. Buddhist monks can join as community righteous occupation lecturers by taking responsibility for knowledge-philosophy-principles and livelihood concepts that are the model of development to the community righteous occupation concept. 3. Development of Buddhist monks role in the promotion of righteous occupation of the people in Ratchaburi Province was found that: 1) creation of the righteous occupation lecturers curriculum for Buddhist monks, 2) establish the righteous occupation lecturers of the Sangha team, 3) public relations and selection of households/villages that are ready, 4) visiting the target household/village areas, 5) training the community righteous occupation according to the principles of Buddhism, and 6) concrete evaluation and establish Buddhist righteous occupation development group.

Keywords: Development; Promotion; Buddhist Righteous Occupation

บทนำ

คำว่า สัมมาชีพ มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า สัมมาอาชีพะ คือ การเลี้ยงชีพโดยชอบ ได้แก่ เว้นมิฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ (Right Livelihood) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553) ทางพุทธเศรษฐศาสตร์ คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำให้ปัจเจกบุคคลและสังคมบรรลุถึงซึ่งสถานติสุข จากการมีชีวิตในโลกของวัตถุ ภายใต้เงื่อนไขของการทรัพยากรที่จำกัด (อภิชัย พันธเสน, 2544) ตรงกับคำว่า สัมมาอาชีพะ หมายถึง การเว้นมิฉาชีพทุกรูปแบบ ประกอบตนอยู่ในสัมมาชีพ อะไรคือมิฉาชีพ อะไรคือสัมมาชีพ เป็นเรื่องยากที่จะ

วินิจฉัยชี้ขาด เป็นเรื่องที่นักปราชญ์ทั้งทางโลกและทางธรรมถกเถียงกันมาก แต่ก็ไมอาจวินิจฉัยเด็ดขาดลงไปได้ (วคิน อินทสระ, 2544)

ทัศนะของพระพุทธศาสนาปรากฏมีคำว่า สัมมาอาชีวะ ได้แก่ การละเว้นอาชีพที่เรียกว่า มิจฉาวิชชา 5 ประการ ซึ่งประกอบด้วย การค้าขายคัสตราวุธ การค้าขายสัตว์ การค้าขายเนื้อ การค้าขายของมีนเมา และการค้าขายยาพิษ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) หากแต่ การประกอบอาชีพของผู้คนในสังคมซึ่งเดิมที่สามารถแยกแยะได้ว่าดี-ชั่ว ถูก-ผิด เหมือนกับการแยกสีดากับสีขาวออกจากกัน กลายเป็นสิ่งที่ไม่อาจทำได้โดยง่ายอีกต่อไป เนื่องจากอาชีพในยุคปัจจุบัน หลายต่อหลายอาชีพอาจกล่าวได้ว่าเป็นเหมือนกับสีเทาที่จำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาในรายละเอียดด้านต่าง ๆ ให้ดีว่าเป็นหรือไม่เป็นสัมมาอาชีวะ กล่าวอีกอย่างก็คือการวินิจฉัยว่าอาชีพใดเป็นมิจฉาอาชีวะหรือสัมมาอาชีวะย่อมจะทำได้ยากยิ่งขึ้น

แนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศโดยการสร้างสัมมาชีพ ได้มีการนิยามความหมายของสัมมาชีพว่า หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ สัมมาชีพจึงเป็นทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรมพร้อมกันไปอย่างบูรณาการ สอดคล้องกับที่ พระไตรปิฎก ฎฐทัณฑสูตร (ที.สี. (ไทย) 9/323-358) ระบุว่า คราวที่พระพุทธองค์ตรัสเล่าถึงครั้งหนึ่งมีพระเจ้าแผ่นดินชื่อพระมหาวชิตราช มีโจรเกิดขึ้นในบ้านเมือง พระองค์จะส่งกองทัพไปปราบ บุโรหิตกราบทูลว่าเมื่อกองทัพไปปราบแล้วกลับมา พวกโจรก็จะกลับมาใหม่ สิ่งที่ควรทำคือ ใครมีอาชีพเกษตรกรรม ใครมีอาชีพค้าขาย ใครมีอาชีพพาณิชยกรรม ใครมีอาชีพรับราชการ พระองค์พึงบำรุงเขาให้ทำได้ดี (สมัยนั้นมีอาชีพอยู่ 3 อาชีพ คือ เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และรับราชการ) เมื่อบำรุงทั้ง 3 อาชีพแล้ว บุโรหิตกราบทูลถึงผลที่จะเกิดขึ้นคือบ้านเมืองของพระองค์จะร่มเย็นเป็นสุข โภคทรัพย์จะเกิดขึ้นในท้องพระคลัง (เศรษฐกิจดี) ราษฎรจะไม่ต้องปิดประตูเรือนอยู่ (ไม่มีการลักขโมย) จะยังบุตรให้พอรอบนอก (ครอบครัวอบอุ่น) นี่เป็นการบรรยายถึงความร่มเย็นเป็นสุขอย่างเห็นภาพ การสอนเรื่องอบายมุขอย่างเดียวยากที่จะเกิดศีลธรรม สัมมาชีพเป็นศีลธรรม การมีสัมมาชีพถ้วนหน้าหรือเต็มพื้นที่ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน จึงเป็นปัจจัยให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข (ประเวศ วะสี, 2552)

สัมมาชีพชุมชน เป็นแนวทางในการสร้างชุมชนที่มีการประกอบอาชีพโดยชอบซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่าย โดยลดการเบียดเบียนตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน (กรมพัฒนาชุมชน, 2559) ซึ่งกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ โดยคัดเลือกปราชญ์จากเวทีประชาคมหมู่บ้านละ 1 คน เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรวิทยากรผู้นำสัมมาชีพ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสัมมาชีพชุมชน, เพื่อให้มีทักษะการถ่ายทอดความรู้ และเพื่อให้มีเทคนิคการเป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชน

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด โดยมีปราชญ์ชุมชนผู้ผ่านการอบรมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนเข้าประชุม พร้อมกับทีมสนับสนุนระดับจังหวัดเข้าร่วมประชุมเพื่อเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน

3. การเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน โดยมีทีมวิทยากรซึ่งประกอบด้วย ครูใหญ่ 1 คน และครูน้อย 4 คน ซึ่งครูใหญ่หมายถึงปราชญ์ชุมชนที่ผ่านการอบรมและผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการการทำหน้าที่เป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชนของหมู่บ้าน และครูน้อยหมายถึงปราชญ์ชุมชนในหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกเพิ่มอีก 4 คน

4. การเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย โดยที่ทีมวิทยากรประสานความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการฝึกอาชีพของครัวเรือนเป้าหมาย 20 ครัวเรือน ตามสัดส่วน วิทยากร 1 คน ต่อ 4 ครัวเรือน

5. การสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน โดยมีทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนเป็นครูฝึกอาชีพ ผู้ถ่ายทอด ผู้ดูแลติดตามการสร้างสัมมาชีพแก่ตัวแทนครัวเรือนจำนวน 20 คน ให้ได้เรียนรู้และฝึกอาชีพ โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นผู้ให้การสนับสนุน

6. การจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่จากการรวมตัวของตัวแทนครัวเรือนเป้าหมาย 5 ครัวเรือนขึ้นไป ที่ผ่านการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนและประกอบอาชีพเดียวกันเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพให้เกิดรายได้ (กรมพัฒนาชุมชน, 2559)

ปัญหาสำคัญในปัจจุบัน คือ การหลงลืมแนวคิดเริ่มต้นเชิงพุทธของสัมมาชีพ กล่าวคือ การเลี้ยงชีวิตชอบตามหลักสัมมาอาชีวะในทางพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องใช้ธรรมะที่เกื้อหนุนเพื่อความสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องเหมาะสม ได้แก่ ศีล-สมาธิ-ปัญญา หรือ หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักการที่เกื้อหนุนให้ผู้ประกอบอาชีพสุจริตหรือเลี้ยงชีวิตชอบสามารถประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้า ดังนั้น ผลที่ได้จากการส่งเสริมสัมมาชีพตามแนวพระพุทธศาสนา โดยการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านกายและวาจา (ศีล) ซึ่งช่วยเสริมสร้างในการพัฒนาคุณภาพจิต (สมาธิ) และความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม (ปัญญา) ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการพัฒนาเพื่อให้มีชีวิตที่ดีงามประณีต ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรม คือ การดำรงชีวิตโดยสัมมาอาชีวะ หรือ “สัมมาชีพ” โดยบูรณาการร่วมกับการกิจการสร้างสัมมาชีพชุมชนของกระทรวงมหาดไทย ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ การประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด การเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน การเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย การสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน และการจัดตั้งและพัฒนา กลุ่มอาชีพ จึงเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการสำหรับการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชน
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้งโดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล พร้อมกับทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามรายด้าน พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ พบว่า มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและตัวชี้วัดการดำเนินงานที่ชัดเจน ดำเนินงานด้วยความพร้อม มีทักษะ และประสบการณ์ มีหน่วยงานภาครัฐอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนเข้ามาสนับสนุน

1.2 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด พบว่า มีการค้นหาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสัมมาชีพเพื่อให้วิทยากรสัมมาชีพชุมชนมีความชัดเจนในการสร้างสัมมาชีพชุมชน มีผู้แทนจากหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ เอกชนเข้าร่วมวิเคราะห์หาอาชีพของแต่ละชุมชนเพื่อความสำเร็จในเชิงคุณภาพของการสร้างสัมมาชีพชุมชน

1.3 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการเตรียมความพร้อมที่มหาวิทยาลัยพุมชนระดับหมู่บ้าน พบว่า ยังขาดวิทยากรฝ่ายสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ของสัมมาอาชีวะที่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ตามแนวคิดสัมมาชีพพุมชน มีการเพิ่มเติมปราชญ์ชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรสัมมาชีพระดับหมู่บ้านโดยสัดส่วนนอกเหนือจากที่เข้ารับการอบรมในระดับจังหวัด เน้นการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสัมมาชีพพุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย พบว่า มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจในการฝึกอาชีพของครัวเรือนหรือความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพดั้งเดิม มีการลงพื้นที่ของที่มหาวิทยาลัยพุมชนระดับหมู่บ้านเพื่อเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย

1.5 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างสัมมาชีพพุมชนในระดับหมู่บ้าน มีการให้ความรู้ทางวิชาการในทฤษฎีและมีการสาธิตอาชีพในเบื้องต้นเป็นภาคปฏิบัติ มีการเปิดโอกาสให้องค์กรคณะสงฆ์จัดส่งตัวแทนเพื่อประกอบพิธีกรรมและให้โอวาทตามระเบียบพิธีการของชาวพุทธ วิทยากรสัมมาชีพพุมชนในระดับหมู่บ้านจะเป็นเจ้าของอาชีพหรือประกอบอาชีพนั้นเพื่อการเลี้ยงชีพ

1.6 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ พบว่า มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์รองรับ การจัดตั้งและพัฒนา กลุ่มอาชีพโดยส่วนใหญ่เป็นอาชีพดั้งเดิมของคนพื้นถิ่นจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอร่วมกับภาคครัวเรือนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในขณะที่วิทยากรสัมมาชีพลดบทบาทเป็นผู้สนับสนุน

2. บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามกรอบการดำเนินงาน พบว่า

2.1 บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามกรอบการดำเนินงานด้านการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ พบว่า พระสงฆ์ร่วมเป็นผู้ให้ความรู้แก่วิทยากรสัมมาชีพพุมชนโดยรับผิดชอบเกี่ยวกับสาระความรู้เกี่ยวกับปรัชญา หลักการ และแนวคิดสัมมาอาชีวะที่เป็นต้นแบบของการพัฒนามาสู่แนวคิดสัมมาชีพพุมชน

2.2 บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามกรอบการดำเนินงานด้านการประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพพุมชนระดับจังหวัด พบว่า การให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถร่วมปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากรฝ่ายหลักการของสัมมาอาชีวะในทัศนะของพระพุทธศาสนา

2.3 บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามกรอบการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมที่มหาวิทยาลัยพุมชนระดับหมู่บ้าน พบว่า พระสงฆ์ในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ

สัมมาชีพตามหลักการพื้นฐานจากองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาร่วมรับผิดชอบเป็นวิทยากรพิเศษ

2.4 บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามกรอบการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย พบว่า การรับผิดชอบโดยฐานะเป็นบุคคลที่เป็นสื่อกลางในเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดี การเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ส่งตัวแทนร่วมปฏิบัติการเตรียมความพร้อมเชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกำหนดเนื้อหาการฝึกอบรมอาชีพ

2.5 บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามกรอบการดำเนินงานด้านการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน พบว่า การส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับสัมมาชีพหรือสัมมาอาชีพะในทัศนะของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของแนวคิดสัมมาชีพชุมชน

2.6 บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามกรอบการดำเนินงานด้านการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ พบว่า การส่งเสริมให้คนในชุมชนการนำเอาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาจัดจำหน่ายในพื้นที่ของวัดโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย การส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนโดยให้ใช้พื้นที่ของวัดโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย

3. การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามรายด้านของการวิจัย พบว่า

3.1 การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ ได้แก่ “จัดทำหลักสูตรสังฆวิทยากรสัมมาชีพ” โดยมีกรอบการดำเนินงาน คือ (1) องค์กรภาคคณะสงฆ์จัดทำหลักสูตรสังฆวิทยากรสัมมาชีพผลิตบุคลากรทางพระพุทธศาสนาระดับประกาศนียบัตร ลักษณะการศึกษานอกระบบ (90 วัน) (2) เป้าหมาย 100 รูป และ (3) มุ่งหมายให้บุคลากรอุทิศตนในการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนแนวพุทธและประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสามารถประสานการทำงานร่วมกับปราชญ์ชุมชนและผู้นำสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัดของกรมการพัฒนาชุมชนได้

3.2 การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด ได้แก่ “ตั้งทีมสังฆวิทยากรสัมมาชีพ” โดยมีกรอบการดำเนินงาน คือ (1) การจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน (2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการทีม สังฆวิทยากรสัมมาชีพระดับจังหวัดเพื่อเตรียมความพร้อม และ (3) การจัดตั้งกลุ่มสังฆวิทยากรสัมมาชีพตามประเภทอาชีพและบริบทเชิงพื้นที่

3.3 การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ด้านการเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน ได้แก่ “การ

ประชาสัมพันธ์คัดเลือกครัวเรือน/หมู่บ้านที่พร้อม” โดยมีกรอบการดำเนินงาน คือ (1) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (2) การวิเคราะห์ความต้องการจากข้อมูลพื้นฐานสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด (3) การคัดเลือกครัวเรือน/หมู่บ้านที่มีความพร้อม และ (4) การประชุมปฏิบัติการเพื่อร่วมจัดทำแผนการฝึกอบรมสมาชิกชุมชนเชิงพุทธ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสมาชิกแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในฐานะนักปราชญ์ชาวบ้าน ได้บูรณาการพุทธธรรมที่หลากหลายมาปรับใช้ร่วมกับการเสริมสร้างสมาชิกแนวพุทธในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลให้ชุมชนปฏิบัติตามและประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยองค์ความรู้ในท้องถิ่นและองค์ความรู้เชิงจริยธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติงานจริงที่สืบทอดกันมา ผ่านการรับรู้และเข้าใจถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชนิพนธ์ วิจารณ์ และพระมหานรากร วรเมธี (2556) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาความยากจนของพระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานี: ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพรัตนมุนี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีบทบาทในฐานะนักปราชญ์ชาวบ้าน ได้บูรณาการพุทธธรรมที่หลากหลายมาปรับใช้ร่วมกับการทำเกษตรกรรมแนวพุทธในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลให้ชุมชนปฏิบัติตามและประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน คือ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย สุขภาพกายและสุขภาพจิตดีเสริมสร้างความรักสามัคคีของชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ พระจิตศิลป์ เหมรสี (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าท้องถิ่นในเมืองหรือในชนบทจะมีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมกันต่อ ๆ มาสามารถช่วยแก้ปัญหาหรือเสนอแนะสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมกว่าได้ในหลายเรื่อง ดังนั้น การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น องค์กรอื่น จะช่วยให้การทำงานสำเร็จได้โดยง่าย ทั้งนี้ องค์ความรู้ในท้องถิ่นนั้น เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติงานจริงที่สืบทอดกันมา ผ่านการรับรู้และเข้าใจถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชน

จากการศึกษากระบวนการของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสมาชิกแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี พบว่าผลจากการผูกพันและทำงานเพื่อสังคม ทำให้พระสงฆ์เล็งเห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งและนำมาสู่การกล่อมเกลادنตนเองต่อไปได้อีกด้วย การเสริมสร้างสมาชิกชุมชนแนวพุทธจึงส่งผลให้มีการฝึกอบรมทางด้านอาชีพแก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อนำไปประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จในการสร้างรายได้มากกว่ารายจ่าย ลดการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม และประกอบตนอยู่ในสมาชิกและเป็นผู้ดำรงอยู่ในศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ บุรกรณ บริบูรณ์ และวิบูลย์ แมนสิดิต (2554) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการนำตนเองเข้าไปผูกพันกับชุมชนของพระสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาสังคม” ผลการวิจัยพบว่า

พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กล่อมเกลาค้นเองในระดับซึมซึมแล้วเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและนำตนเองเข้าไปผูกพันกับชุมชน ผลจากการผูกพันและทำงานเพื่อสังคมเห็น ทำให้ตนเองเห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งและนำมาสู่การกล่อมเกลาค้นเองต่อไป ในเวลาเดียวกัน พระสงฆ์ที่ทำงานเพื่อสังคมจะมีระดับความซึมในคุณสมบัติแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้เป็นชีวิตที่จะอธิบายการทำงานของพระสงฆ์เพื่อสังคมได้อย่างดี

จากการศึกษาการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี พบว่าความสำเร็จของการดำเนินงานย่อมขึ้นอยู่กับเจตคติและความตั้งใจของผู้เข้าร่วมการอบรมที่มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมตามเวลาที่กำหนด เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อการประกอบสัมมาชีพ และประการสำคัญ คือ จำเป็นต้องมีการให้การศึกษาแก่พระสงฆ์เพื่อให้ทราบหลักเกณฑ์และกลไกในการส่งเสริมสัมมาชีพเชิงพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภมาส เหล็นเรือง และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ศึกษากรณีอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า (1) มีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชน (2) ภาครัฐทำหน้าที่รับผิดชอบโครงการ เป็นหน่วยงานหลักในการติดต่อประสานงานสร้างเครือข่ายการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการส่งเสริมภาคประชาชนอย่างบูรณาการ และ (3) ภาครัฐจัดหาตลาดเพื่อรองรับสินค้าและบริการจากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการสัมมาชีพชุมชน และสอดคล้องกับ พรปวีณ์ หวานชมและคณะ (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสน์พิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า (1) มีการวางแผนเขียนโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (2) มีการปฏิบัติกิจกรรมโดยการอบรมความรู้ด้านสัมมาชีพตรงกับความต้องการของประชาชน (3) ผลการสังเกตผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้มีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนด มีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนแก้ปัญหาการว่างงาน และ (4) มีการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติ เพื่อการจัดการความรู้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับ พระครูอุดมจารุวรรณ (คำไ้ จารุวโส) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพฯ” ผลการวิจัยพบว่า สมควรให้พระสงฆ์มีบทบาทหลักสูตรต่าง ๆ โดยควรมีการให้การศึกษาแก่พระสงฆ์เกี่ยวกับโครงการตลาดประชารัฐเพื่อให้ทราบหลักเกณฑ์และกลไกในการเข้าร่วมโครงการตลาดประชารัฐอย่างเป็นระบบ และควรมีการพัฒนาบทบาทที่ตรงกับเป้าประสงค์ โดยการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์และปรับใช้เป็นประโยชน์ต่อตลาดที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา : พระมหาคำพันธ์ ญาณโช (2562)

บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสมาชิกแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ตามกรอบการดำเนินงานทั้ง 6 ด้าน พบว่า

1. ด้านการพัฒนาผู้นำสมาชิก พบว่า พระสงฆ์ร่วมเป็นผู้ให้ความรู้แก่วิทยากรสมาชิกชุมชนโดยรับผิดชอบเกี่ยวกับสาระความรู้เกี่ยวกับปรัชญา หลักการ และแนวคิดสมาชิกอาชีพที่เป็นต้นแบบของการพัฒนามาสู่แนวคิดสมาชิกชุมชน พระสงฆ์รับผิดชอบใน

ฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณในการทำงานร่วมกันของชุมชน และองค์คณะสงฆ์เพิ่มบทบาทในการสร้างสัมมาชีพชุมชนให้มากกว่าการเป็นผู้สนับสนุน

2. ด้านการประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด พบว่า การให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถร่วมปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากรฝ่ายหลักการของสัมมาอาชีพะในทัศนะของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์รับผิดชอบในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณในการทำงานร่วมกันของชุมชน การเปิดโอกาสให้พระสงฆ์เข้าร่วมประชุมในฐานะผู้สนับสนุน พระสงฆ์ร่วมรับผิดชอบในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน คณะสงฆ์พัฒนาบทความความรับผิดชอบจากเดิมที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกด้านสถานที่สำหรับจัดประชุมของชุมชน และพระสงฆ์มีส่วนร่วมในฐานะผู้สังเกตการณ์

3. ด้านการเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน พบว่า พระสงฆ์ในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสัมมาชีพตามหลักการพื้นฐานจากองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาพร้อมรับผิดชอบเป็นวิทยากรพิเศษ คณะสงฆ์ระดับอำเภอรับผิดชอบให้ความสนับสนุนด้านสถานที่สำหรับการประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน พระสงฆ์ร่วมรับผิดชอบร่วมกับปราชญ์ชุมชนในพื้นที่ พระสงฆ์ร่วมรับผิดชอบในฐานะผู้นำทางจิตใจของคนในชุมชน และพระสงฆ์ร่วมรับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

4. ด้านการเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย พบว่า การรับผิดชอบโดยฐานะเป็นบุคคลที่เป็นสื่อกลางในเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดี การเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ส่งตัวแทนร่วมปฏิบัติการเตรียมความพร้อมเชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกำหนดเนื้อหาการฝึกอบรมอาชีพ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของครัวเรือน และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

5. ด้านการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน พบว่า การส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับสัมมาชีพหรือสัมมาอาชีพะในทัศนะของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของแนวคิดสัมมาชีพชุมชน การร่วมรับผิดชอบโดยบทบาทการเป็นวิทยากรภาคทฤษฎีเป็นสำคัญ และคณะสงฆ์มีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วยเหตุที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหลายแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัด

6. ด้านการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ พบว่า การส่งเสริมให้คนในชุมชนการนำเอาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาจัดจำหน่ายในพื้นที่ของวัดโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย การส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนโดยไม่ใช้พื้นที่ของวัดโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย การอำนวยความสะดวกด้านสถานที่สำหรับการอบรมความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ เปิดโอกาสให้พระสงฆ์แกนนำของชุมชนมีส่วนร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ การสนับสนุนการระดมทุนเพื่อขับเคลื่อนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การร่วมรับผิดชอบเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน การส่งเสริมพระสงฆ์แกนนำของชุมชนร่วมเป็นที่ปรึกษา

กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน และการจัดตั้งวัดประจำชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตมกน้อยสันโดษของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะสงฆ์ระดับจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรร่วมมือกันในการจัดทำหลักสูตรสังฆวิทยาการสัมมาชีพ ในลักษณะการศึกษาในระบบ แบบทวิภาค (Semester System) ระดับประกาศนียบัตรที่ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นคุณสมบัติสำหรับศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้

2) คณะสงฆ์ระดับจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในดำเนินงานเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชนเชิงพุทธ เพื่อเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรสนับสนุนการเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชน โดยบูรณาการร่วมกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 (ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี)

2) ควรสนับสนุนให้วัดประจำชุมชนเป็นสถานที่ตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพและแหล่งเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ของชุมชน อาทิ แหล่งเรียนรู้อาชีพแขนงต่าง ๆ แหล่งทดลองอาชีพต่าง ๆ โดยเน้นการดำเนินงานที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม และเน้นการดำเนินการในเชิงสาธารณะที่ไม่แสวงหากำไร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและผสมผสานด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลเชิงสถิติจากวิธีการวิจัยเชิงปริมาณมาเป็นเครื่องยืนยันผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ

2) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการการจัดทำหลักสูตรประกาศนียบัตรสังฆวิทยาการสัมมาชีพ

3) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการเสริมสร้างสัมมาชีพแนวพุทธในยุคไทยแลนด์ 4.0

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย. (2559). *แนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน*. กรุงเทพฯ:

กรมพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- บุรณกร บัณฑิต และวิบูลย์ แมนสถิตย์. (2554). รูปแบบการนำตนเองเข้าไปผูกพันกับชุมชนของพระสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาสังคม (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2552). *สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่*. กรุงเทพฯ: บริษัท ที คิว พี จำกัด.
- พรปวีณ์ หวานชมและคณะ. (2558). การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม*, 26(2), 209-222.
- พระครูอุดมจารุวรรณ คำไล่ จารุวิโส. (2560). *การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจิตศิลป์ เหมรสี. (2560). *การจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 18). นนทบุรี: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- _____. (2555). *พุทธธรรมฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระราชนรินทร์ วิสารโร และพระมหานรากร วรเมธี. (2556). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาความยากจนของพระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานี: ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพรัตนมุนี* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาคำพันธ์ รัตนชัย. (2562). *การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2554). *หลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- ศุภมาส เหล็นเรือง และคณะ. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ศึกษากรณีอำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ.
- อภิชัย พันธเสน. (2544). *พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

การศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
เรื่อง อสมการ ที่มีต่อทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน*

A STUDY OF HOW COGNITIVELY GUIDED INSTRUCTION AND ACTIVE LEARNING
METHOD ON INEQUALITY AFFECT MATHEMATICAL PROCESS SKILLS OF
MATTAYOM SUEKSA FOUR AT MATTAYOMTHANBINKAMPHAENSAEN SCHOOL

ศิริพร เอมสวัสดิ์, สุวิมล กฤษณกุล

Siriporn Aemsawas, Suwimon Kritkharuehart

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhamhaeng University

Corresponding Author. E-mail: zin_2u@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะและกระบวนการก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาพัฒนาการของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน ปีการศึกษา 2562 จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้ (2) แบบทดสอบวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีค่าความเที่ยง 0.83 มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.29-0.61 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.39 และ (3) แบบวัดเพื่อดูพัฒนาการ หาค่าความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบ Dependent Sample t-test ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนมีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทั้งในภาพรวมและตามรายองค์ประกอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) นักเรียนมีพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทุกองค์ประกอบดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ โดยสามารถเรียงพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ได้เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา การเชื่อมโยง การให้เหตุผล และการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; การสอนแบบแนะให้รู้คิด; ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์

Abstract

Objectives of this article were to compare the overall and the detailed composition of students from before and after classrooms, and development of

* Received January 23, 2020; Revised February 8, 2020; Accepted March 27, 2020

students. The sample group was cluster random sampling of 45 of Mattayom Sueksa Four MatthyomthanbinKampaengsaeng school, Province in the academic year 2019. The tools used in this research were 1) Teaching method 2) Exercises, measuring Mathematical Process Skills on inequality, which has the reliability value of 0.83, the difficulty values between 0.29-0.61 and the discrimination values between 0.20-0.39. 3) Evaluation, analysis, and the study of development. To calculate the difference between before and after classrooms using dependent Sample t test. The research shows (1) Students, who used Cognitively Guided Instruction and Active learning method to study, significantly developed both the overall and each composition of Mathematical Process Skills from before and after classrooms statistically at the level of 0.5 And (2) Students, who used Cognitively Guided Instruction and Active learning method to study, sequentially developed both the overall and each composition of Mathematical Process Skills. The abilities, that were developed in order from highest to lowest, were ability in problems solving, connection ability, reasoning ability and communication ability.

Keywords: Active learning; Cognitively Guided Instruction; Mathematical Process Skills

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

วิชาคณิตศาสตร์แม้ว่าจะเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากก็ตามแต่การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั่นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ในปีการศึกษา 2561 ที่แบ่งชี้ว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน

จังหวัดนครปฐม มีคะแนนเฉลี่ยของวิชาคณิตศาสตร์จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน เพียง 32.99 และ 37.30 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 50

ดังนั้นจุดเน้นของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการเน้นให้จดจำข้อมูลทักษะพื้นฐาน เป็นการพัฒนาให้นักเรียนได้มีความเข้าใจในหลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และมีทักษะพื้นฐานที่เพียงพอในการนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ๆ นักเรียนจะต้องได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิดคำนวณพื้นฐาน มีความสามารถในการคิดในใจ มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เต็มศักยภาพ ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิด (Cognitively Guided Instruction : CGI) โดยคาร์เพนเทอร์และคณะ (Carpenter et al., 2000) ได้กล่าวไว้ว่า “แนวคิดการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดเป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้และความเชี่ยวชาญของครู ที่เกิดจากการทำความเข้าใจการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียน แล้วนำมาพิจารณาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูจะต้องใช้คำถามแนะตามทางความคิดของนักเรียนเพื่อต่อยอดความคิดทำให้นักเรียนไปถึงจุดมุ่งหมายได้และการเรียนคณิตศาสตร์ได้ดีที่สุดต้องเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา ” และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เน้นการนำเสนอเนื้อหาความรู้ แต่เน้นกระบวนการเรียนรู้ การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และผู้เรียนมีความสนุกสนานในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเรียนเหมือนไม่เรียน สนุกสนาน จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น ใช้กระบวนการกลุ่ม และมีการประเมินผลที่หลากหลายทั้งตัวผู้เรียน เพื่อนและผู้สอน (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2561)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิด และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลปรากฏว่าสามารถช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ และอาจจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ที่พบว่าส่วนมากครูสอนนักเรียนตามตำรา และสอบเก็บคะแนนตามที่สอนเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีวิธีการสอนหรือการวัดประเมินผลที่หลากหลายมาใช้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องสมการ ในช่วงก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน โดยพิจารณาภาพรวมและตามรายองค์ประกอบของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์

2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระหว่างเรียนในช่วงเวลา 3 ระยะ โดยพิจารณาตามรายองค์ประกอบของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2562 ที่ได้รับการจัดห้องเรียนแบบความสามารถ จำนวน 6 ห้องเรียน คือ ม.4/1 – ม.4/6 รวมทั้งสิ้นจำนวน 260 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2562 โดยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 จำนวน 45 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มีขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นนำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์จากการสอบวัดผลกลางภาคของนักเรียน มาทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยใช้ One Way ANOVA ปรากฏว่าค่าสถิติทดสอบ $F(14,245)=.560, p>.05$ แสดงว่านักเรียนแต่ละห้องมีคะแนนรายวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน

ขั้นที่ 2 ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ซึ่งมีทั้งหมด 6 ห้องเรียน และสุ่มมา 1 ห้องเรียน โดยการจับสลาก ซึ่งได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 จำนวน 45 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสารและการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการเชื่อมโยง และความสามารถในการให้เหตุผล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้การสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง อสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 แผน ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 12 คาบ คาบละ 50 นาที โดยมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ 0.89

2) แบบทดสอบวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบทดสอบแบบใช้สถานการณ์จำนวน 4 สถานการณ์ โดยในแต่ละสถานการณ์ประกอบด้วยข้อสอบที่เป็นแบบตอบสั้นและเขียนตอบ มีค่าความเที่ยงของคะแนนผลรวม (Composite Reliability) เท่ากับ 0.83 ค่าความยากมีค่าตั้งแต่ 0.29 - 0.61 และค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.20 - 0.39

3) แบบวัดเพื่อติดตามพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะเป็นใบกิจกรรมจำนวน 3 ชุด ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อใช้ประเมินทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในระหว่างเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Pre Experimental Research) ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว โดยมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบอนุกรมเวลา (One group time series design) โดยดำเนินการทดลองดังนี้

1) วัดผลจากแบบทดสอบเรื่อง อสมการ ก่อนการเรียนด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

2) จัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ โดยใช้การเรียนรู้การสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้เวลาในการสอนทั้งสิ้น 12 คาบ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 และเก็บข้อมูลเพื่อดูพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยเก็บในคาบที่ 6, 8 และ 10

3) วัดผลจากแบบทดสอบเรื่อง อสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการเรียนด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ผลทางสถิติ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในช่วงระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ซึ่งใช้การวิเคราะห์ค่าที (t-test for dependent samples)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียนโดยพิจารณาในภาพรวมและตามรายองค์ประกอบ ปรากฏผลดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียนโดยพิจารณาในภาพรวมและตามรายองค์ประกอบ

คะแนน		N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	t
ภาพรวม	ก่อนเรียน	45	68	06.04	5.37	27.94 *
	หลังเรียน	45	68	39.04	8.84	
การแก้ปัญหา	ก่อนเรียน	45	32	03.29	4.77	19.03 *
	หลังเรียน	45	32	20.04	6.03	
การสื่อสารและ การสื่อความหมาย	ก่อนเรียน	45	12	0.02	0.15	16.01 *
	หลังเรียน	45	12	5.87	2.43	
การเชื่อมโยง	ก่อนเรียน	45	12	2.76	1.87	12.43 *
	หลังเรียน	45	12	7.29	1.94	
การให้เหตุผล	ก่อนเรียน	45	12	0.04	0.21	16.22 *
	หลังเรียน	45	12	5.84	2.36	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 จะพบว่าในภาพรวมของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์นักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยพิจารณาตามรายองค์ประกอบ พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านการแก้ปัญหา ด้านการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ ด้านการเชื่อมโยง และด้านการให้เหตุผล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระหว่างเรียนในช่วงเวลา 3 ระยะ โดยผลการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพปรากฏดังนี้

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยพิจารณาตามราย
องค์ประกอบที่มีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการใน 3 ระยะ

องค์ประกอบของทักษะและ กระบวนการทางคณิตศาสตร์	คะแนนเต็ม	ระยะการวิเคราะห์ข้อมูล		
		ระยะที่ 1 (คาบ 6)	ระยะที่ 2 (คาบ 8)	ระยะที่ 3 (คาบ 10)
ด้านการแก้ปัญหา	9 คะแนน	4.56	6.07	6.91
ด้านการเชื่อมโยง	3 คะแนน	1.07	1.80	2.11
ด้านการให้เหตุผล	3 คะแนน	1.04	1.64	1.78
ด้านการสื่อสาร การสื่อ	3 คะแนน	1.00	1.53	1.51
ความหมายทางคณิตศาสตร์				

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทุกองค์ประกอบดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ โดยสามารถเรียงลำดับพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ได้เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการเชื่อมโยง ความสามารถในการให้เหตุผล และความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบเป็นช่วงเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลในเชิงคุณภาพมีรายละเอียดดังนี้

1) พัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหา พบว่าในระยะที่ 1 นักเรียนทุกคนทำได้เพียงระบุสิ่งที่โจทย์กำหนด และระบุสิ่งที่โจทย์ถามได้ แต่ส่วนมากยังไม่สามารถวางแผนการแก้ปัญหาจนได้ประโยคสัญลักษณ์ที่ถูกต้องได้ และยังพบว่าในใบกิจกรรม/ใบงานของนักเรียนบางส่วนไม่มีร่องรอยในการเขียน แต่เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกฝนและมีความคุ้นเคยกับรูปแบบของการเขียนคำตอบลงในใบกิจกรรม/ใบงานมากขึ้น จึงทำให้ระยะที่ 2 นักเรียนส่วนสามารถวางแผนการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง จนสามารถมาถึงขั้นตอนการใช้วิธีการในการแก้ปัญหาหรือการแก้สมการ แต่ยังปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่จะยังแสดงวิธีการแก้สมการได้ไม่ถูกต้องและไม่ละเอียด และสุดท้ายในระยะที่ 3 นักเรียนสามารถแสดงวิธีการแก้สมการได้อย่างถูกต้องและละเอียดกว่าเดิม ส่งผลให้นักเรียนสามารถทำคะแนนส่วนนี้ได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนทุกคนมีความพยายามในการทำที่ดีขึ้น

2) พัฒนาการด้านความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ พบว่าในระยะที่ 1 นักเรียนยังขาดความพยายามในการแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบจากสถานการณ์ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเขียนอธิบายเพื่อสื่อสารได้ นักเรียนบางคนไม่เขียนคำตอบในส่วนนี้เลย แต่เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกฝนและมีความคุ้นเคยกับรูปแบบของการเขียนคำตอบลงในใบกิจกรรม/ใบงานมากขึ้น จึงทำให้ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มีพัฒนาการที่ดีขึ้น โดยนักเรียนมีความพยายามในการหาคำตอบที่ถูกต้องจากสถานการณ์ปัญหาที่กำหนด และนักเรียนมีความพยายามในการเขียนอธิบายเพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ในสิ่งที่ตนเองเข้าใจ ถึงแม้จะยังเขียนสื่อสารและสื่อความได้ไม่ชัดเจน แต่ไม่มีนักเรียนคนใดที่ไม่เขียนตอบในส่วนนี้

3) พัฒนาการด้านความสามารถในการเชื่อมโยง พบว่าในระยะที่ 1 นักเรียนเขียนอธิบายการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตจริงในสิ่งที่ตนเองอยากเขียน โดยไม่สนใจที่จะอ่านทำความเข้าใจในสิ่งที่โจทย์ถาม และยังพบว่ามึนักเรียนบางคนที่ไม่เขียนตอบในส่วนนี้เลย แต่เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกฝนและมีความคุ้นเคยกับรูปแบบของการเขียนคำตอบลงในใบกิจกรรม/ใบงานมากขึ้น จึงทำให้ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มีพัฒนาการที่ดีขึ้น จะสังเกตได้อย่างชัดเจนจากประเด็นที่พบว่านักเรียนเขียนคำตอบในส่วนนี้ทุกคน ไม่มีใครที่เว้นว่างไว้ ทั้งยังพบว่านักเรียนบางส่วนสามารถเขียนอธิบายการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน

4) พัฒนาการด้านความสามารถในการให้เหตุผล พบว่าในระยะที่ 1 นักเรียนไม่สามารถตรวจสอบความสมเหตุสมผลและสรุปคำตอบที่ถูกต้องได้ เนื่องจากต้องใช้คำตอบที่ได้จากขั้นตอนดำเนินการแก้สมการ ซึ่งนักเรียนไม่สามารถทำได้ แต่เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกฝนและมีความคุ้นเคยกับรูปแบบของการเขียนคำตอบลงในใบกิจกรรม/ใบงานมากขึ้น จึงทำให้ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มีพัฒนาการที่ดีขึ้น จะสังเกตได้ว่านักเรียนมีความพยายามที่จะตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบ และสรุปคำตอบตามสิ่งที่โจทย์ต้องการหาได้ดีขึ้น ถึงแม้ว่าคำตอบที่ได้จากการแก้สมการจะไม่ถูกต้อง นักเรียนก็ยังพยายามที่จะเขียนแสดงการตรวจสอบความสมเหตุสมผลและสรุปคำตอบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง อสมการ ที่มีต่อทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 เมื่อพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นจะเห็นว่ามึปัจจัยหลายด้านที่ทำให้ผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในขั้นที่ 1 ช้้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูมีการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนได้ตรวจสอบความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยให้ตอบคำถามเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยคำถามของครูจะขึ้นอยู่กับคำตอบคำถามของนักเรียนซึ่งสะท้อนพื้นฐานความรู้ที่มี เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดของตนเองออกมา ครูสังเกตการตอบคำถามของนักเรียน ถ้าพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้พื้นฐาน ครูต้องทบทวนความรู้ใหม่ให้นักเรียนทั้งห้องก่อน สอดคล้องกับญัตติกานต์ รักนาค (2552) ซึ่งพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ช้้นฝึกปฏิบัติการใช้ความรู้ ได้มีการตรวจสอบความรู้เดิม จะทำให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้เดิมที่เรียนไปแล้วในช่วงที่ผ่าน มาไปใช้เรียนรู้เนื้อหาที่จะสอนใหม่ ซึ่งจะเป็นการฝึกให้นักเรียนได้มีการทบทวน สิ่งที่เรียนไปแล้ว

ทุกครั้ง และเน้นย้ำความรู้ความเข้าใจเพื่อบอกได้ว่าสิ่งเหล่านั้นจำเป็นและสำคัญอย่างไร ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นที่ครูนำเสนอเนื้อหาใหม่และตัวอย่างสถานการณ์ปัญหา โดยใช้เทคนิคการถามตอบ ซึ่งคำถามนั้นจะกระตุ้นให้นักเรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ ครูให้สถานการณ์ปัญหาในโลกจริงกับนักเรียน ซึ่งการทำกิจกรรมจะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนจะต้องร่วมมือกันวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนในการแก้ปัญหา โดยทุกคนในกลุ่มต้องมีส่วนร่วม ซึ่งครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำและกระตุ้นความคิดเท่านั้น ซึ่งการจัดกิจกรรมแบบนี้สอดคล้องกับซูรายา สัสติวงษ์ (2555) ซึ่งพบว่า การเรียนที่ผู้เรียนถูกกระตุ้นให้มีโอกาสฝึกใช้ความคิดตอบคำถามจากครู มีโอกาสได้พูดแสดงความคิดเห็น ได้ลงมือทำด้วยตนเองและได้ทำงานร่วมกับเพื่อน มีการอภิปรายในชั้นเรียน ส่งผลให้นักเรียนฝึกการแสดงออกเกี่ยวกับความคิดของตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างองค์ความรู้ เป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนเสนอแนวคิดที่ใช้แก้สถานการณ์ปัญหา โดยกลุ่มที่มีปัญหาครูจะใช้คำถามแนะตามสิ่งที่นักเรียนเสนอ และรอฟังคำตอบจากนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เสนอแนวคิดได้ถูกต้องสมบูรณ์ หลังจากนั้นครูจะให้เพื่อนในห้องเสนอแนวคิดเสริมเพิ่มเติมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะ ได้สร้างองค์ความรู้ ทบทวนสิ่งที่ได้เรียน และสุดท้ายขั้นที่ 4 ขั้นสรุปองค์ความรู้ เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาสาระและข้อสรุปทั่วไปที่ได้จากการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม มีการอภิปรายเปรียบเทียบแนวทางในการแก้ปัญหา และมีการใช้คำถามแนะหรือคำแนะนำกับนักเรียนที่ยังสรุปเนื้อหาไม่ได้ สอดคล้องกับทิสนา แคมมณี (2559) ที่กล่าวว่า การสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่าการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม 4 ขั้นตอนนี้ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิดร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีพัฒนาการของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทุกองค์ประกอบดีขึ้นเป็นลำดับ โดยสามารถเรียงลำดับพัฒนาการจากมากไปหาน้อย ได้เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการเชื่อมโยง ความสามารถในการให้เหตุผล และความสามารถในการสื่อสารการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

พัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้ฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ฝึกให้นักเรียนสรุปสิ่งที่นักเรียนอ่าน และผู้วิจัยจะคอยถามว่าข้อมูลนี้มีประโยชน์หรือไม่ เมื่อนักเรียนตอบแล้ว ผู้วิจัยจะใช้คำถามแนะตามฐานความคิดของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้คำตอบที่ถูกต้อง ทำให้นักเรียนทุกคนสามารถตอบคำถามส่วนนี้ได้ดีมากขึ้น รู้จักสรุปเป็นข้อความสั้นๆ โดยไม่ได้คัดลอกข้อความจากสถานการณ์ สอดคล้องกับอรรวรรณ ต้นสุวรรณรัตน์ (2552) ที่พบว่า ขั้นทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาจะทำให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์

โจทย์ปัญหาที่กำหนดให้ว่าโจทย์ปัญหานั้นต้องการทราบอะไร และในโจทย์ปัญหานั้นบอกข้อมูลอะไรมาบ้างที่สามารถนำมาแก้ปัญหาได้ ส่วนในด้านการใช้วิธีการในการแก้ปัญหา ในระยะแรกพบว่านักเรียนไม่สามารถใช้ทักษะทางคณิตศาสตร์พื้นฐานในการแก้สมการได้ เพราะนักเรียนมีพื้นฐานที่ไม่ดีมาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการสอนพื้นฐานของการแก้สมการ โดยพยายามให้นักเรียนบอกเหตุผลถึงแนวทางการแก้สมการ เพื่อผู้วิจัยจะได้ใช้คำถามแนะตามฐานความคิดของนักเรียนได้ มีการเสริมแรงด้วยการให้รางวัล ให้คำชมเชย ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น

พัฒนาการด้านความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากด้านนี้จะต้องนำคำตอบที่ได้จากขั้นตอนการแก้สถานการณ์ปัญหา มาเขียนอธิบายเพื่อสื่อความให้ผู้อื่นเข้าใจได้ว่าตนเองได้คำตอบมาได้อย่างไร ซึ่งเป็นขั้นที่นักเรียนมีปัญหาในการเขียนอธิบายมากที่สุด ส่งผลให้นักเรียนได้คะแนนด้านนี้ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ประกอบกับนักเรียนไม่ค่อยเคยกับการต้องเขียนอธิบายในสิ่งที่ตนเองคิดออกมา เพราะปกติแล้วขั้นตอนสุดท้ายในการแก้สถานการณ์ปัญหานักเรียนทุกคนคุ้นเคย จะสิ้นสุดแค่การสรุปคำตอบ ไม่มีการเขียนอธิบายสื่อความดังที่โจทย์ถาม จากสาเหตุเหล่านี้ผู้วิจัยจึงฝึกให้นักเรียนนำเสนอและอภิปรายมากขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าจะเขียนสื่อสาร หรือสื่อความหมายอย่างไรดี โดยผู้วิจัยได้รับฟังสิ่งที่นักเรียนเสนอ และใช้คำถามแนะตามฐานความคิดของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเสนอแนวคิดได้ถูกต้อง โดยสถานการณ์ที่ครูกำหนดจะใช้เนื้อหา เรื่องราวหรือปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับคำกล่าวของกระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่ว่าการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการสื่อสารและการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ ควรกำหนดโจทย์ปัญหาที่น่าสนใจและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและแสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง โดยผู้สอนชี้แนะแนวทางในการสื่อสารและสื่อความหมาย

พัฒนาการด้านความสามารถในการเชื่อมโยง ในระยะแรกนักเรียนเขียนอธิบายตามที่ตนเองอยากเขียนโดยไม่สนใจสิ่งที่โจทย์กำหนด มีนักเรียนที่ไม่เขียนอธิบายเชื่อมโยงสิ่งใดเลย เมื่อสอบถามพบว่านักเรียนไม่เข้าใจในสิ่งที่โจทย์ถาม หรือนักเรียนไม่อยากเขียนตอบคำถามในส่วนนี้ เนื่องจากนักเรียนไม่ค่อยเคยกับการต้องเขียนอธิบายการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง เพราะปกติแล้วขั้นตอนสุดท้ายในการแก้สถานการณ์ปัญหานักเรียนทุกคนคุ้นเคย จะสิ้นสุดแค่การสรุปคำตอบ จากสาเหตุเหล่านี้ผู้วิจัยจึงฝึกให้นักเรียนนำเสนอและอภิปรายมากขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าจะนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ในวิชาชีพได้อย่างไร โดยผู้วิจัยได้รับฟังสิ่งที่นักเรียนเสนอ และใช้คำถามแนะตามฐานความคิดของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเสนอแนวคิดได้ถูกต้อง โดยสถานการณ์ที่ครูกำหนดจะใช้เนื้อหา เรื่องราวหรือปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เช่น งานเกษตร การซื้อขาย กำไรขาดทุน สอดคล้องกับสุนีย์ คำควร (2559) ที่กล่าวว่าทักษะการเชื่อมโยงจะเกิดการพัฒนาหากผู้สอนให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันสรุปแนวทางการเชื่อมโยงสถานการณ์ไปสู่ชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยใช้คำถามนำเพื่อ

กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยง ให้นักเรียนได้นำความรู้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ที่เคยพบมา แล้วมายกตัวอย่างว่าสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในสถานการณ์จริงชีวิตประจำวันได้อย่างไร ให้นักเรียนได้มีการนำความรู้ หลักการ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงในการแก้ปัญหาสถานการณ์อื่นๆ ได้

พัฒนาการด้านความสามารถในการให้เหตุผล เนื่องจากด้านนี้จะต้องนำคำตอบที่ได้จากขั้นตอนการแก้สถานการณ์ปัญหา มาตรวจสอบความเหตุผลสมผลของคำตอบและสรุปคำตอบ ซึ่งเป็นขั้นที่นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถทำคะแนนด้านนี้ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ประกอบกับนักเรียนไม่มั่นใจว่าจะตรวจสอบความเหตุผลสมผลของคำตอบที่หาได้จากสถานการณ์ปัญหาอย่างไร ผู้วิจัยจึงฝึกให้นักเรียนนำเสนอและอภิปรายมากขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เสนอความคิดเห็น โดยผู้วิจัยได้รับฟังสิ่งที่นักเรียนเสนอ และใช้คำถามแนะตามฐานความคิดของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเสนอแนวคิดได้ถูกต้อง เมื่อนักเรียนนำเสนอได้แล้วผู้วิจัยได้ฝึกให้นักเรียนสังเกตว่าส่วนใหญ่สิ่งที่จะต้องตรวจสอบคืออะไร ซึ่งนักเรียนสามารถตรวจสอบความเหตุผลสมผลของคำตอบได้

ซึ่งเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูควรสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม คอยกระตุ้นเสริมแรงด้วยการให้กำลังใจ คำชม หรือตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การค้นหาวิธีการหาคำตอบ และรับฟังสิ่งที่นักเรียนตอบ ให้นเวลนักเรียนในการคิด เพื่อที่ครูจะได้ใช้คำถามแนะตามฐานความคิดของนักเรียนได้

2) ครูจะต้องวางแผนการใช้คำถาม โดยคาดเดาว่านักเรียนจะตอบคำถามอย่างไร เพื่อที่จะเลือกใช้คำถามที่มีประสิทธิภาพ และหากสมาชิกในกลุ่มคนใดยังไม่เข้าใจ ควรให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มช่วยกันอธิบาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) งานวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไปหรือพัฒนางานวิจัยจากเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนำไปเป็นแนวทางที่ใช้กับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ หรือสาระคณิตศาสตร์เนื้อหาอื่น และสามารถนำไปใช้เปรียบเทียบกับทฤษฎีการสอนรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) ในการวิจัยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนการสอนแบบแนะให้รู้คิด ควรคำนึงถึงระดับความรู้และศักยภาพของกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งวางแผนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชูรายา สัสดีวงศ์. (2555). *การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการรูปแบบการพัฒนาความคิดทางคณิตศาสตร์และแนวทางการใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกานต์ รักนาค. (2552). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทางการถ่ายโยงการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านการแก้ปัญหการให้เหตุผล และการเชื่อมโยงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แวมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 20)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2561). *การจัดการเรียนรู้แบบ ACTIVE LEARNING*. กรุงเทพฯ: บริษัท ทริปปี้ด กรุ๊ป.
- สุนีย์ คำควร. (2559) . *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ที่มีต่อทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรรวรรณ ต้นสุวรรณรัตน์. (2552). *ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการ แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร-มหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Carpenter, T.P. et al. (2019). *Cognitively guided instruction: A research – based teacher professional development program for elementary school mathematics*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED470472.pdf>.

รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี^{*}
MODEL OF HAPPINESS CREATION MONASTERY DEVELOPMENT WITH 5S'S
ACTIVITY IN SINGBURI PROVINCE

พระมหาจันทวัฒน์ จารุวัฒนโน, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระมหาสุนันท์ สุนนโ

PhramahaChintawat Jaruwattano, PhramahaKrisada Kittosopano, PhramahaSunan Sunando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: jintawat2555@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสภาพทั่วไปปัจจัยและรูปแบบการบริหารวัดการศึกษาวิจัยเป็นแบบผสมวิธีทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูป/คน จัดสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และทำการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง 184 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารวัดเป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์จังหวัดสิงห์บุรี เพราะเป็นนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่กำลังให้วัดทุกวัดทั่วประเทศพัฒนาวัดของตนเองตามหลัก 5 ส มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการขับเคลื่อนงาน มีการประชุมคณะทำงาน มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวัด ได้แก่ ปัจจัยด้านการดำเนินการกิจกรรม 5 ส ปัจจัยด้านการบริหาร POCCC และปัจจัยด้านการบริหารวัดสร้างสุขตามหลักสัปปายะ 3. รูปแบบการพัฒนาการบริหารวัด ได้แก่ 1) พัฒนาแปลนวัด แผนผัง โดยระบุการใช้ประโยชน์พื้นที่ แบ่งพื้นที่เป็นสังฆาวาสและพุทธาวาส 2) พัฒนาวัดให้เกิดความสะดวกในการติดต่อ พัฒนาที่จอดรถ การขึ้นลง ป้ายบอกทาง 3) พัฒนาพื้นที่สีเขียวให้มีไม้ยืนต้นที่ให้ความร่มรื่น เย็นสบาย อย่างเพียงพอและเหมาะสม 4) จัดให้มีภาชนะกักเก็บน้ำดื่มน้ำใช้อย่างเพียงพอ สะอาด เป็นระเบียบ ถูกหลักสุขอนามัย

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารวัดสร้างสุข; กิจกรรม 5 ส

Abstract

Objectives of this article were to study the general conditions, factors and a management model of monasteries applying the mixed methods collected data by in-depth-interviewing 18 key informants and from 12 participants who were experts in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 184 samples with

^{*} Received February 9, 2020; Revised March 18, 2020; Accepted March 27, 2020

the questionnaires and analyzed data with frequencies, percentage, mean and standard deviation. Findings were as follows: 1. Monastery management was the main policy of the Sangha Order because it is the policy from the Supreme Sangha Council emphasizing that every monastery must conduct self development with 5 S's activities. There was appointment of the committee to move the project. 2. Factors affecting the management of monasteries with 5 S's activities were the management principle of POCCC and the happiness creation monastery management by Sappaya 3. The management model of the monasteries were: 1) There were monasteries plan and operation charts showing the area usage, dividing areas into monks' abodes and Buddha's area. 2) monastery development for being convenient to contact, parking areas were provided, clear signs for bus entering and descending with clear direction signs, . 3) green areas development, there should be appropriate and enough trees that yield pleasant shadows. 4) Sufficient water containers must be provided and placed in good and clean order with health standard.

Keywords: Model; Happiness Creation Monastery Management; 5S's Activity

บทนำ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันทำให้ พระภิกษุสามเณรภายในวัดต้องทำงานในสภาพของการแข่งขันเร่งรีบ ทำงานแข่งกับเวลาไม่ว่าจะเป็นงานอาชีพด้านใดก็ตาม พระภิกษุสามเณรภายในวัดต้องพยายามปรับตัวให้ทัน กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ เจ้าของกิจการมุ่งแต่ผลผลิตจนกระทั่งขาดความสนใจในเรื่องความปลอดภัยซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอันตรายจากการ ประสบอุบัติเหตุของคนงาน นอกจากนั้นการประสบอุบัติเหตุ ของผู้ปฏิบัติงานยังก่อให้เกิดผลกระทบกับสถานประกอบการ เนื่องจากคนที่ประสบอุบัติเหตุไม่สามารถมาทำงานได้ขาดคนทำงาน ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และทำให้คนงานเสียขวัญและกำลังใจในการทำงาน

ประเทศญี่ปุ่นมีแนวคิดในการให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดขององค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารงาน โดยใช้ 5 ส เป็นกิจกรรมการปรับปรุง การทำงานด้วยการดำเนินการตามหลักการ “สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย” ในหน่วยงาน ญี่ปุ่นได้นำ ส แต่ละตัวไปใช้และพัฒนาอย่างจริงจังโดยจัดทำให้เป็นระบบ ได้แก่ การกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการกิจกรรม การติดตาม ผลงานเป็นระยะๆ อีกทั้งยังมีวิธีการควบคุมกิจกรรมให้เกิด ความยั่งยืน การดำเนินการจึงได้รับความนิยมและเผยแพร่ไปทั่วประเทศญี่ปุ่น (Ouchi, 1971) ดังนั้น 5 ส จึงเป็นปัจจัยพื้นฐาน ในการบริหาร งานอย่างมีประสิทธิภาพ และนับเป็นเครื่องมือตัวแรกที่ถูก

นำมาใช้ก่อนที่จะใช้เครื่องมือระดับสูงขึ้นไป เช่น TPM TQM และ ISO เป็นต้น (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2545) โดยกำหนดให้ ส1, ส 2, ส3 เป็นการจัดการในเรื่อง ของวัสดุสิ่งของ เครื่องใช้ และสถานที่ ส่วน ส4, ส5 เป็นการ จัดการเรื่องคน/พระภิกษุสามเณรภายในวัดโดยมีเป้าหมายให้พื้นที่ภายในวัดสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ลดความสูญเปล่าในการทำงาน คุณภาพ งานดี เป็นที่ประทับใจของคนทั่วไป 5 ส มีคุณค่าในการพัฒนาคน ให้ปฏิบัติกิจกรรมจนเกิดเป็นนิสัยที่ดี มีวินัย อันเป็นรากฐานของ ระบบคุณภาพ รวมถึงในเรื่องของสิ่งแวดล้อมในการทำงานดีขึ้น เป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจ ลดอุบัติเหตุในการทำงาน ลดความ สิ้นเปลืองในการจัดซื้อวัสดุเกินความจำเป็น ลดการสูญหายของ วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ

ในจังหวัดสิงห์บุรีมีวัดอยู่จำนวนทั้งสิ้น 184 วัด แต่จำนวนวัดที่ได้รับการพัฒนาซึ่งเข้าลักษณะวัดสร้างสุขตามกิจกรรม 5 ส มีจำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขาดพระภิกษุสามเณรภายในวัด ขาดวัสดุอุปกรณ์ หรือการขาดการบริหารจัดการที่ดี ที่จะทำให่วัดเป็นวัดสร้างสุขอย่างสมบูรณ์ เหตุผลเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน เพราะเมื่อสถานที่ไม่อำนวย ขาดความเป็นสปปายะก็จะส่งผลต่อสภาพจิตใจการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และนอกจากนั้นประชาชนก็อาจจะไม่ยินดีเข้าไปใช้สถานที่วัดหรือในที่สุดไม่เข้าวัดนั่นเอง แต่ยังเป็นที่น่ายินดีอยู่ว่ายังมีวัดอีกจำนวนหนึ่งที่เข้าลักษณะของวัดสร้างสุข มีการเน้นมีกิจกรรม 5 ส เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมเป็นสปปายะ เหมาะแก่การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและบุคคลทั่วไปจากทั่วสารทิศ บางวัดมีชื่อเสียงในด้านความงาม บางวัดมีชื่อเสียงในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม แต่วัดเหล่านั้นล้วนแล้วแต่มีลักษณะเป็นสปปายะ ควรแก่การศึกษาเพื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบของการจัดการวัดให้เป็นวัดสร้างสุขแก่ชุมชนและประเทศชาติต่อไปได้

ด้วยปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการบริหารวัดเกี่ยวกับประเด็น 5 ส ว่ามีรูปแบบการบริหารจัดการอย่างไรที่จะสามารถนำไปพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดสิงห์บุรี โดยมุ่งหวังว่าจะสามารถนำรูปแบบของการพัฒนาวัดเหล่านั้นมาพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาวัดที่จะสามารถพัฒนาวัดต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดสิงห์บุรีและจังหวัดอื่นๆ ให้เป็นสถานที่สปปายะเป็นวัดสร้างสุข เป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสถานที่พักผ่อน เป็นสถานที่สร้างความสุขทั้งทางกายและทางใจทั้งแก่พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาตราบนานเท่านาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นยังทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.978 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ได้แก่ พระสังฆาธิการจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 184 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ.

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี

จุดแข็ง คือ การบริหารวัดสร้างสุขนับเป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์จังหวัดสิงห์บุรี เพราะเป็นนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่กำลังให้วัดทุกวัดทั่วประเทศพัฒนาวัดของตนเองตามหลัก 5 ส เจ้าอาวาสให้ความสนใจ และเอาใจใส่ในการพัฒนาวัด พระสังฆาธิการระดับสูงให้ความสำคัญ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน มีการประชุมคณะทำงาน มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบาย 5 ส พระสังฆาธิการระดับสูงให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัด การพัฒนางานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน รวมถึงส่งเสริมให้เจ้าอาวาสพัฒนาวัดให้เป็นวัดสร้างสุขอย่างต่อเนื่อง จุดอ่อน คือ วัดในจังหวัดสิงห์บุรี ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดการดูแล พระภิกษุสามเณรมีจำนวนน้อย ทำให้การพัฒนาวัดไม่มีความต่อเนื่อง โอกาส คือ ประชาชนส่วนใหญ่ ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับทางวัดเป็นอย่างดี อุปสรรค คือ ชุมชนมีปัญหา ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ประชาชนต้องเร่งทำมาหากิน ไม่สนใจวัดเท่าที่ควร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการดำเนินการกิจกรรม 5 ส ตามกระบวนการ POCCC กับการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี มีความสัมพันธ์กันมาก โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันมาก และมีความสัมพันธ์กันมากในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กันมาก โดยเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กัน

มาก และมีความสัมพันธ์กันมากในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันมากทุกด้าน

3. รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี.

รูปแบบที่หนึ่ง สะสาง ได้แก่ มีแผนวัด แผนผัง ระบุการใช้ประโยชน์พื้นที่ แบ่งพื้นที่ เป็น สังฆาวาส และ พุทธาวาส ถนนทางเข้าและถนนภายในวัด สะอาด สวยงาม ไม่มีสิ่งปฏิกูล อยู่ในสภาพที่สามารถใช้การได้สะดวก และปลอดภัย โดย 1) มีการแยกแยะสิ่งของ และจัดเป็นหมวดหมู่ 2) จัดแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ตามชนิด หรือประเภทของสิ่งของ 3) กำหนดวันทำความสะอาดครั้งใหญ่ (big cleaning day) 4) การชี้แจงพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ทราบกิจกรรม และทำร่วมกันอย่างสามัคคี 5) กำหนดผู้รับผิดชอบ หรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย 6) มีการจำแนกของที่จำเป็นต้องใช้ ของที่ไม่จำเป็นต้องใช้ ของที่รื้อตัดสิ้นใจ ภายในกุฏิ ศาลาการเปรียญ โดยคำนึงถึงความจำเป็นที่ต้องใช้งาน 7) ไม่เก็บสะสมอาหารตามพระธรรมวินัย 8) ควรเริ่มจากกุฏิเจ้าอาวาสก่อน แล้วขยายไปทั่วทั้งวัด มีผู้รับผิดชอบที่แน่นอน 9) จัดทำแบบฟอร์มในการสำรวจ

รูปแบบที่สอง สะดวก ได้แก่ สะดวกในการติดต่อ ที่จอดรถ การขึ้นลง ป้ายบอกทางชัดเจน และได้รับการดูแลอยู่เสมอ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ จัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นหมวดหมู่ สะอาดและสะดวกก่อนนำมาใช้สอย แสงสว่าง ระบบไฟฟ้าบริเวณวัด เพียงพอให้เกิดความปลอดภัยในการอยู่อาศัยและเข้ามาปฏิบัติศาสนกิจ โดยการ 1) วางแผนการกำหนดที่วางของให้ชัดเจน 2) จัดวางให้เป็นระเบียบ หมวดหมู่ มีป้ายชื่อแสดงที่วางของ มีป้ายชื่อติดสิ่งของที่จะวาง 3) ทำผังแสดงตำแหน่งวางของ 4) การชี้แจงพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ทราบกิจกรรม และทำร่วมกันอย่างสามัคคี 5) กำหนดผู้รับผิดชอบ หรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย และตรวจเช็คเป็นประจำ 6) การจัดเก็บสิ่งของ โดยคำนึงถึงหลักคุณภาพของสิ่งของนั้น 7) การจัดวางหรือจัดเก็บสิ่งของต่าง ๆ ในภายในวัดอย่างเป็นระบบ เพื่อประสิทธิภาพ คุณภาพ และ ความปลอดภัย 8) การจัดเก็บสิ่งของ โดยคำนึงถึงหลักความปลอดภัย ทั้งในเรื่องมาตรฐานการจัดวางความปลอดภัยในการจัดเก็บ รวมถึงความปลอดภัยของผู้จัดเก็บสิ่งของเหล่านั้นด้วย 9) ทำป้ายชี้บ่งเพื่อให้สะดวกในการค้นหา การจัดเรียงเครื่องมือตามลำดับขั้นตอนในการทำงาน

รูปแบบที่สาม สะอาด ได้แก่ มีไม้ยืนต้น (เน้นต้นไม้ในประวัติพระพุทธศาสนา) ให้ความร่มรื่น เย็นสบาย อย่างเพียงพอและเหมาะสม จัดให้มีที่กำจัดหรือรองรับขยะ และทางระบายน้ำอย่างเหมาะสม เพียงพอ และถูกสุขลักษณะ ได้ฤกษ์อาคาร และลานวัด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากสิ่งเกะกะ และสิ่งปฏิกูล พื้น ฝาผนัง ประตู หน้าต่าง หลังคา ฝ้าเพดาน ในอาคารต่างๆ สะอาด ปราศจากฝุ่นละออง สิ่งปฏิกูล สิ่งของรกรุงรัง และอยู่ในสภาพใช้งานได้

ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ใช้การได้ มีจำนวนเพียงพอ และได้รับการดูแลให้สะอาด ปราศจากกลิ่นเหม็น พร้อมใช้งานได้เสมอ โรงครัว สะอาด ปราศจากหยากไย่ ใยแมงมุม และสิ่งปฏิกูล อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่เหม็นอับ จัดเก็บอุปกรณ์และสิ่งของเครื่องใช้ไว้อย่างเป็นหมวดหมู่และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยการ 1) มอบหมายพื้นที่รับผิดชอบให้แก่พระภิกษุสามเณร การแบ่งความรับผิดชอบในการทำความสะดวกให้ชัดเจน 2) กำหนดรายละเอียดของการทำความสะอาด 3) กำหนดเวลาทำความสะอาด 4) ผู้รับผิดชอบจะต้องสื่อสารให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำความสะอาดและศึกษาวิธีการใช้งานอุปกรณ์อย่างถูกต้องและปลอดภัย 5) ใช้อุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดที่ถูกต้อง 6) มีการทำความสะอาด (ปัด กวาด เช็ด ถู) และตรวจสอบเครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้งบริเวณพื้นที่ภายในวัด 7) ปรงสุกและใหม่ทุกวัน 8) ทำความสะอาดทุกวันจนเป็นนิสัย 9) ทำให้การทำความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งในกิจวัตรประจำวัน สร้างความรู้สึกการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของวัดให้แก่พระภิกษุสามเณรได้

รูปแบบที่สี่ สุขลักษณะ ได้แก่ โถ่งน้ำ หรือภาชนะกักเก็บน้ำดื่มน้ำใช้ มีจำนวนเพียงพอ สะอาด จัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ มีฝาปิดมิดชิดถูกหลักสุขอนามัย โดยการ 1) ดำเนินการ 3 ส แรก คือ สะสาง สะดวก และสะอาด อย่างต่อเนื่องและยาวนาน 2) ยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 3) การกำหนดมาตรฐานจะต้องทำให้เหมาะสมกับแต่ละวัด 4) เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติ และจะต้องเป็นผู้คอยหมั่นตรวจสอบผลการปฏิบัติ และสามารถให้คำแนะนำในการแก้ไขได้ 5) เจ้าอาวาสพึงหมั่นติดตามผลการปฏิบัติเพื่อรักษามาตรฐาน 6) ปรับปรุงมาตรฐานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 7) มาตรฐานที่กำหนดขึ้น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

รูปแบบที่ห้า สร้างนิสัย ได้แก่ ดูแลอาคารเสนาสนะที่ไม่ได้ใช้งาน แต่รื้อถอนไม่ได้ หรือยังไม่ได้รื้อถอน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่รกรุงรัง เกะกะ บริเวณโดยรวมมีความสงบสุขร่มเย็น น่าเลื่อมใสศรัทธา ไม่มีเสียงดังรบกวน ไม่มีกลิ่นเหม็น เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม โดยการ 1) มีทบทวนและปฏิบัติ 4 ส แรกอย่างต่อเนื่อง 2) เจ้าอาวาสต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี 3) เจ้าอาวาสจัดกิจกรรมส่งเสริม กระตุ้นให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ 4) การประกวดและมอบรางวัล เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดที่มีผลงานดี 5) เจ้าอาวาสพึงหมั่นตรวจเยี่ยมอย่างต่อเนื่อง 6) การสร้างทัศนคติที่ดีในการร่วมกันพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง 7) โภชนาเมตตัญญูตา สำรวมในการบริโภค 8) การสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด.

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบด้านสะสาง มีแปลนวัด แผนผัง ระบุการใช้ประโยชน์พื้นที่ แบ่งพื้นที่เป็นสังฆาวาส และ พุทธาวาส ถนนทางเข้าและถนนภายในวัด สะอาด สวยงาม ไม่มีสิ่งปฏิกูล อยู่ในสภาพที่สามารถใช้การได้สะดวก และปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวัชร

สุวรรณพร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 พบว่า กลยุทธ์ด้านการให้ความรู้ พระสังฆาธิการจะต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจภายใต้กรอบของการอนุรักษ์ และต้องมีแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างใน ระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านวิธีการอนุรักษ์ พระสังฆาธิการต้องดูแลรักษาเอกลักษณ์และ คุณค่าดั้งเดิมของโบราณสถาน โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านการดูแลรักษาและป้องกัน พระสังฆาธิการต้องกำกับดูแลโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดี โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านการติดต่อประสานงาน พระสังฆาธิการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานโดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง และกลยุทธ์ด้านการสร้างองค์ความรู้ พระสังฆาธิการควรดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของมหาเถรสมาคมและกรมศิลปากร ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานและนำเทคโนโลยี มาใช้เพื่อสื่อสารและเผยแพร่เรื่องโบราณสถาน

2. รูปแบบด้านสะดวกสะดวกในการติดต่อ ที่จอดรถ การขึ้นลง ป้ายบอกทาง ชัดเจน และได้รับการดูแลอยู่เสมอ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ จัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นหมวดหมู่ สะอาดและสะดวกก่อนนำมาใช้สอย แสงสว่าง ระบบไฟฟ้า บริเวณวัด เพียงพอให้เกิดความปลอดภัยในการอยู่อาศัยและเข้ามาปฏิบัติศาสนกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิสิฐพัชราจาร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน คือ 1) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะของแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน 3) ควบคุมการก่อสร้างโดยให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระพิพัฒน์ โสภณจิตโต ทับงาม (2563) วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางปัญญา พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการ ด้านสถานที่ คือ จัดสถานที่ภายในวัดให้มีความเป็นสัปปายะ สงบร่มรื่น มีพื้นที่สีเขียว มีสถานที่สำหรับการเดินจงกรมและนั่งสมาธิที่เหมาะสม อาคารถ่ายเทสะดวก

3. รูปแบบ ด้านสะอาด มีไม้ยืนต้น (เน้นต้นไม้ในประวัติพระพุทธศาสนา) ให้ความร่มรื่น เย็นสบาย อย่างเพียงพอและเหมาะสม จัดให้มีที่กำจัดหรือรองรับขยะ และทางระบายน้ำ อย่างเหมาะสม เพียงพอ และถูกสุขลักษณะ ได้ฤกษ์อาคาร และลานวัด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย

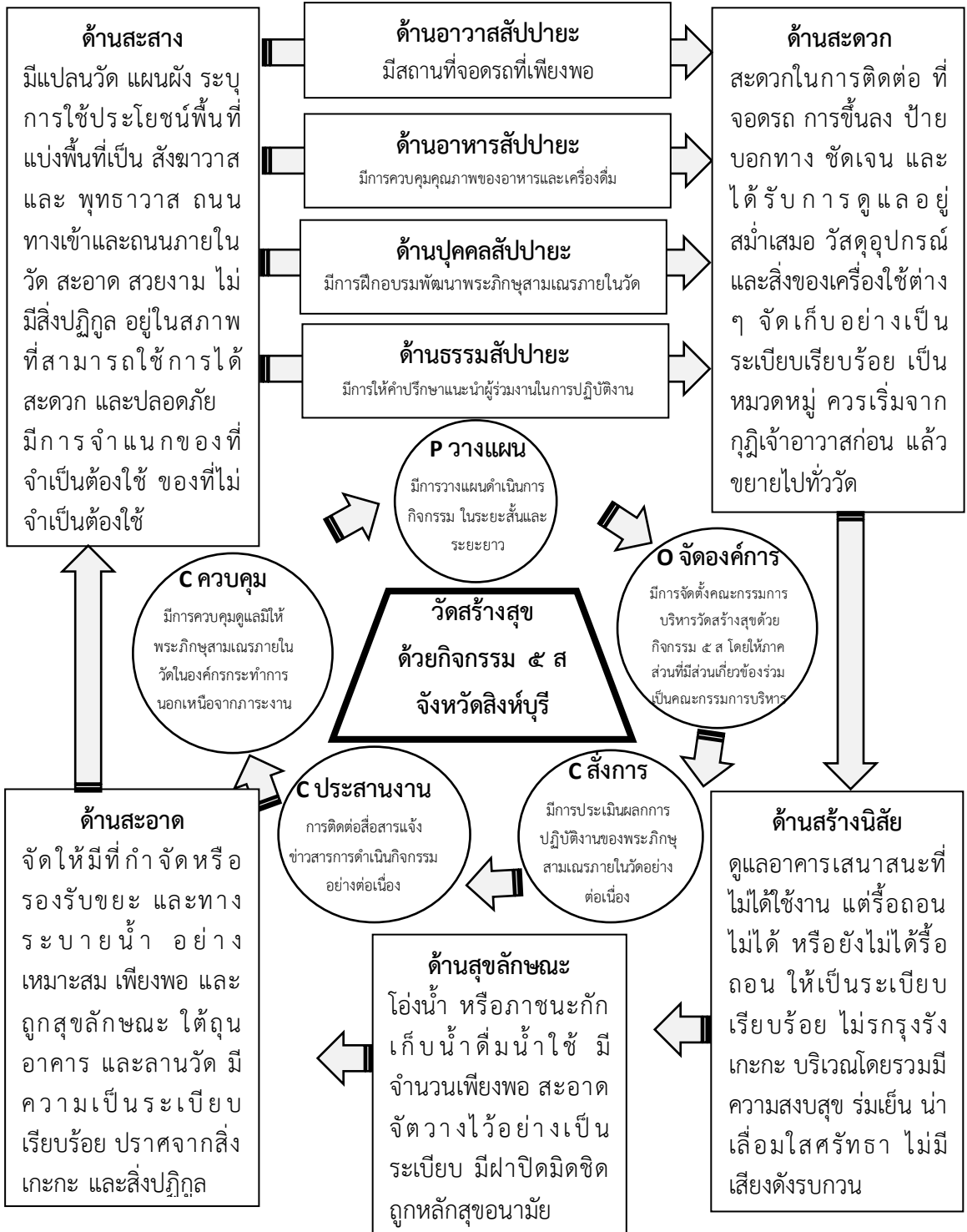
ปราศจากสิ่งเกะกะ และสิ่งปฏิกูล พื้น ฝาผนัง ประตู หน้าต่าง หลังคา ฝ้าเพดาน ในอาคารต่างๆ สะอาด ปราศจากฝุ่นละออง สิ่งปฏิกูล สิ่งของรกรุงรัง และอยู่ในสภาพใช้งานได้ ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ใช้การได้ มีจำนวนเพียงพอ และได้รับการดูแลให้สะอาด ปราศจากกลิ่นเหม็น พร้อมใช้งานได้เสมอ โรงครัว สะอาด ปราศจากหยากไย่ ใบแมงมุม และสิ่งปฏิกูล อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่เหม็นอับ จัดเก็บอุปกรณ์และสิ่งของเครื่องใช้ไว้อย่างเป็นหมวดหมู่และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิสุทธินันทคุณ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของวัดในการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านการอนุรักษ์รูปแบบอนุรักษ์จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนในด้านความคิด หลักการเกี่ยวกับการสงวนรักษา การบูรณะและการนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อป้องกันดูแลรักษา เป็นขั้นตอนแรกของการอนุรักษ์ที่สำคัญมาก เป็นวิธีป้องกันและรักษาไม่ให้โบราณสถาน โบราณวัตถุ เกิดการเสียหายเสื่อมสภาพหรือเกิดชำรุดทรุดโทรม อันเนื่องมาจากมนุษย์หรือผู้ใช้ประโยชน์ การดำเนินการในเบื้องต้นควรใช้มาตรการอันเหมาะสมทำการเสริมความมั่นคงแข็งแรงไว้ก่อนที่จะดำเนินการอนุรักษ์ เพื่อป้องกันมิให้เสียหาย 2. ด้านการฟื้นฟูการฟื้นฟูวิธีการและแนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟูสภาพ การส่งเสริมคุณค่าศิลปกรรมท้องถิ่นไปในทิศทางที่เหมาะสม การวางแผนงานเป็นขั้นตอนมีเจ้าหน้าที่นักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถทางสังคมและวัฒนธรรมการฟื้นฟูที่ดีควรจะทำขึ้นเพื่อจัดหาประโยชน์ที่เหมาะสมกับทรัพย์สินที่มีค่าทางประวัติศาสตร์ โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้และการเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาที่มองเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟู ศิลปะพื้นบ้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และ 3. ด้านการพัฒนา มีการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และการพัฒนาองค์ความรู้แก่ชุมชนและเยาวชนไปด้วยรวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอีกทั้งส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมซึ่งก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในด้านการพัฒนา

4. รูปแบบ ด้านสุขลักษณะ โถงน้ำ หรือภาชนะกักเก็บน้ำดื่มน้ำใช้ มีจำนวนเพียงพอ สะอาด จัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ มีฝาปิดมิดชิดถูกหลักสุขอนามัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรรมมณ ธมฺพโล (แก้วแจ่มศรี) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน เนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีพรรษาชุกชุมมาก หลากหลายรูปมีประสบการณ์ในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดมาอย่างยาวนาน จึงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ สู่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัด (2) บทบาทด้านวิธีการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดภายในวัดพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสนับว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัด เพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและอยู่ใกล้ชิดกับโบราณสถาน จึงมีขั้นตอนและวิธีการในการการ

จัดการด้านศาสนสมบัติของวัดอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากที่สุด (3) บทบาทด้านการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานภายในวัดเนื่องจากโบราณสถานของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหามลพิษธรรมชาติอยู่ทุกปี พระสังฆาธิการจึงรับบทหนักในการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถาน แต่ด้วยความร่วมมือจากพระภิกษุสามเณร ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการอย่างจริงจัง จึงช่วยกันดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานไม่ให้เกิดผลกระทบจากภัยธรรมชาติ อาทิเช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม จึงทำให้รอดพ้นจากภัยน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี บทบาทด้านการติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าพึ่งอาศัยพระสังฆาธิการเพียงรูปเดียวไม่สามารถขับเคลื่อนภารกิจจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดไปได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการช่วยกันติดตามและดูแล

5. รูปแบบด้านสร้างนิสัย ดูแลอาคารเสนาสนะที่ไม่ได้ใช้งาน แต่รื้อถอนไม่ได้ หรือยังไม่ได้ซื้อถอน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่รกรุงรัง เกะกะ บริเวณโดยรอบมีความสงบสุข ร่มเย็น น่าเลื่อมใสศรัทธา ไม่มีเสียงดังรบกวน ไม่มีกลิ่นเหม็น เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานพรัตน์ ขนดีโสภณ (นามเมือง) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดบริเวณวัด ได้แก่ การจัดทำแผนผังวัด การจัดการระบบสาธารณูปโภคให้ดี การวางแผนในการซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์วัด การปลูกต้นไม้ เพื่อความร่วมมือร่วมใจ การจัดทำป้ายชื่อ และประวัติวัด และการจัดทำแผนพัฒนาวัด 1 ปี 3 ปี 5 ปี (2) การจัดการปกครองพระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด ได้แก่ บัญชีทะเบียนประวัติ วางระเบียบข้อบังคับสำหรับการปฏิบัติ การประชุมอบรมบุคลากรภายในวัด การให้ศึกษาพระธรรมวินัย การอบรมศีลธรรมแก่ศิษย์วัด มีการปกครองตามลำดับ แบ่งหน้าที่ให้รับผิดชอบ (3) การจัดการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม การจัดอบรมนักรัตน บาลี ก่อนสอบ การส่งเสริมครูสอนพระปริยัติธรรม การจัดทำแผนการสอน และการจัดสวัสดิการให้แก่ครู การตั้งทุน และมอบทุนการศึกษา และการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ภายในวัด (4) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศีลธรรม ได้แก่ มีการแสดงธรรมแก่ประชาชนตลอดทั้งปี การส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปอบรมเด็กและเยาวชน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก จัดโครงการปฏิบัติธรรม โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านภายในวัด การจัดค่ายคุณธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย ที่มา : พระมหาจินตวัฒน์ จารุวฑฺฒโน (2562)

จากแผนภาพที่ 1 พบว่า รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5ส จังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย รูปแบบที่หนึ่ง สะสาง ได้แก่ มีแปลนวัด แผนผัง ระบุการใช้ประโยชน์พื้นที่ แบ่งพื้นที่เป็น สังฆาวาส และ พุทธาวาส ถนนทางเข้าและถนนภายในวัด สะอาด สวยงาม ไม่มีสิ่งปฏิกูล อยู่ในสภาพที่สามารถใช้การได้สะดวก และปลอดภัย รูปแบบที่สอง สะดวก ได้แก่ สะดวกในการติดต่อ ที่จอดรถ การขึ้นลง ป้ายบอกทาง ชัดเจน และได้รับการดูแลอยู่เสมอ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ จัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นหมวดหมู่ สะอาดและสะดวกก่อนนำมาใช้สอย แสงสว่าง ระบบไฟฟ้า บริเวณวัด เพียงพอให้เกิดความปลอดภัยในการอยู่อาศัยและเข้ามาปฏิบัติศาสนกิจ รูปแบบที่สาม สะอาด ได้แก่ มีไม้ยืนต้น (เน้นต้นไม้ในประวัติพระพุทธศาสนา) ให้ความร่มรื่น เย็นสบาย อย่างเพียงพอและเหมาะสม จัดให้มีที่กักจัดหรือรองรับขยะ และทางระบายน้ำ อย่างเหมาะสม เพียงพอ และถูกสุขลักษณะ ได้ถูกอาคาร และลานวัด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากสิ่งเกะกะ และสิ่งปฏิกูล พื้น ฝาผนัง ประตู หน้าต่าง หลังคา ฝ้าเพดาน ในอาคารต่างๆ สะอาด ปราศจากฝุ่นละออง สิ่งปฏิกูล สิ่งของ รกรุงรัง และอยู่ในสภาพใช้งานได้ ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ใช้การได้ มีจำนวนเพียงพอ และได้รับการดูแลให้สะอาด ปราศจากกลิ่นเหม็น พร้อมใช้งานได้เสมอ โรงครัว สะอาด ปราศจากหยากไย่ ไยแมงมุม และสิ่งปฏิกูล อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่เหม็นอับ จัดเก็บอุปกรณ์และสิ่งของเครื่องใช้ไว้อย่างเป็นหมวดหมู่และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย รูปแบบที่สี่ สุขลักษณะ ได้แก่ โถ่งน้ำ หรือภาชนะกักเก็บน้ำดื่มมาใช้ มีจำนวนเพียงพอ สะอาด จัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ มีฝาปิดมิดชิด ถูกหลักสุขอนามัย รูปแบบที่ห้า สร้างนิสัย ได้แก่ ดูแลอาคารเสนาสนะที่ไม่ได้ใช้งาน แต่รื้อถอนไม่ได้ หรือยังไม่ได้รื้อถอน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่รกรุงรัง เกะกะ บริเวณโดยรวมมีความสงบสุข ร่มเย็น น่าเลื่อมใสศรัทธา ไม่มีเสียงดังรบกวน ไม่มีกลิ่นเหม็น เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้ เจ้าอาวาสจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ทำในระดับภาค กระตุ้นให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ การประกวดและมอบรางวัล เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดที่มีผลงานดี
2. คณะสงฆ์ควรสร้างทัศนคติที่ดีในการร่วมกันพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง การสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. วัดควรแยกแยะสิ่งของ และจัดเป็นหมวดหมู่ จัดแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ตามชนิด หรือประเภทของสิ่งของ กำหนดวันทำความสะอาดครั้งใหญ่ (Big Cleaning Day)
2. วัดควรจัดวางให้เป็นระเบียบ หมวดหมู่ มีป้ายชื่อแสดงที่วางของ มีป้ายชื่อติดสิ่งของที่จะวาง ทำผังแสดงตำแหน่งวางของ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขในรูปแบบต่างๆ ในสังคมไทย
2. การศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาวัดสร้างสุขในรูปแบบต่างๆ ในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูวัชรสุวรรณาท (ลูกซบ ธมฺมโชโต). (2558). *การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธการอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรธรรมณ ธมฺมโพล (แก้วแจ่มศรี). (2558). *การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยยา เขมสิริ). (2558). *การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิสุทธินนทคุณ (ทวี สุทธิวิโส). (2558). *บทบาทของวัดในการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพรัตน์ ขนดีโสภณ (นาเมือง). (2558). *การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2545). *การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM. ISO 900 และการประกันคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- พระพิพัฒน์ ไสภณจิตโต ทับงาม. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางปัญญา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 222-232.
- พระมหาจันทวัฒน์ จารุวฑฺฒโน. (2562). *รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Ouchi, W. (1971). *Organization and Management*. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill.

วิถีชีวิตผู้ค้าตลาดสดอีสานและกรณีแม่ค้าผัก *

THE WAY OF LIFE OF FRESH-FOOD MARKET PETTY TRADERS IN ISAN
AND THE CASE OF FRESH-VEGETABLE TRADESWOMEN

สุวิทย์ธีรสาสวัตต์

Suwit Theerasasawat

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

E-mail: suwit1948@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้ค้าในตลาดสดอีสาน และศึกษาวิถีชีวิตของแม่ค้าผักสดในตลาดสดอีสาน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผลการวิจัยพบว่า ตลาดสดเป็นแหล่งรวมอาหารสดที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ตลาดสดจึงเปรียบเสมือน “ท้อง” ของสังคม จากการสัมภาษณ์ผู้ค้า 577 ราย ในตลาดสดในชนบทอีสาน 12 ตลาด ใน 4 จังหวัด พบว่า ผู้ค้าในตลาดสด 8-9 ใน 10 คน เป็นหญิง อายุเฉลี่ย 49 ปี ส่วนใหญ่เคยเป็นเกษตรกร และในปัจจุบัน 3 ใน 4 ก็ยังเป็นเกษตรกร ที่มีที่ดินเฉลี่ย 13 ไร่/ราย ส่วนใหญ่พักในบ้านพักของตนเอง ซึ่งอยู่ห่างจากตลาดสดไม่เกิน 5 กิโลเมตร เฉลี่ยแล้วค้ามา 15 ปี ปัจจุบันมีรายได้เฉลี่ย 4,117 บาท/คน/วัน มีกำไร 1,294 บาท/คน/วัน หรือ 31% ของยอดขาย ผู้ค้า 92-96.5% ต้องการค้าขายต่อไปเรื่อยๆ ยังไม่คิดจะเลิก จากกรณีศึกษาแม่ค้าผัก พบว่า แม่ค้าทุกคนที่ปลูกผักขายในตลาดสดมีความพอใจในอาชีพนี้ เพราะมีรายได้ทุกวันตลอดทั้งปี แต่เกษตรกรบางคนเท่านั้นที่จะทำได้ เพราะต้องมีแหล่งน้ำตลอดปี

คำสำคัญ: ผู้ค้าในตลาดสด; ผู้ค้าผัก; เศรษฐกิจอีสาน

Abstract

Objectives of this article were to study the way of life of fresh-food market traders in Isan and a case of fresh-vegetable tradeswomen, using mixed methods research. Research findings were fresh-food markets are the country's largest fresh foods gathering center, and as such they are like the stomach of a society. From interviews of 577 petty traders in 12 Isan fresh-food markets, it was found that 8-9 out of every 10 of them were females. Their average age was 49. Most of them engaged in farming before entering the trade, while 3 out of 4 still engaged in farming then. These farmers owned 13 rais of rice farmland on average. The

* Received November 1, 2020; Revised March 12, 2020; Accepted March 27, 2020

majority of them lived in their own homes within 5 kilometers of distance from the markets. They had engaged in the fresh-food market trades for 15 years on average. Presently they made a gross sale of Thai Baht 4117/person/day and made a profit of Thai Baht 1,294/person/day or 31% of the total sale. Around 92 – 96.5% of the traders hoped to continue on in the trade and thought nothing about giving up. The case study of fresh-vegetable tradeswomen revealed that all of them were satisfied with their work of raising vegetables to sell in the market because they could make income daily throughout the year. However, there were only some fortunate farmers with the year-round sufficient, reliable water sources could do that.

Keywords: Fresh-Food Traders; Fresh-Vegetable Tradeswomen; Isan Economy

บทนำ

ตลาดสดเป็นแหล่งรวมสินค้าอาหารสดที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ถ้าหากรวมตลาดสดทั้งตลาดค้าส่งและตลาดค้าปลีก ทั้งประเทศมี 6,019 ตลาด มีผู้ค้า 1,016,064 ราย เฉลี่ยตลาดหนึ่งมีผู้ค้า 168 ราย มียอดขายหรือเงินหมุนเวียนเฉลี่ย 4,117 บาท/ราย/วัน หรือ 691,656 บาทต่อ 1 ตลาด/วัน หรือ 242,079,600 บาท/ตลาด/ปี หากคิดทุกตลาดสดทั่วประเทศ จะมีเงินหมุนเวียนในตลาดสด รวบรวม 1.464 ล้านล้านบาทต่อปี หรือประมาณร้อยละ 9.48 ของ GDP ของเศรษฐกิจไทยปี 2560 คิดอัตราส่วนของผู้ค้า 1 รายต่อประชากร 65 คน เป็นคนในเขตเทศบาล 26 คน หรือ 40 % เป็นคนชนบทที่มาซื้อของในตลาดสดในเขตเทศบาล 1 ต่อ 39 คน หรือ 60% เนื่องจากสินค้าหลักของตลาดคืออาหาร ตลาดสดจึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเสมือน “ท้อง” ของชุมชน (สุวิทย์ ธีรศาสตร์และคณะ, 2562) แต่ในช่วงปลายทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา มีการตั้งห้าง Hypermarket เช่น ห้างบิ๊กซี ห้างแมคโคร ห้างโลตัส ในเมืองใหญ่ในภาคอีสาน ในไม่ช้าก็กระจายไปทุกเมือง ห้างเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อผู้ค้ารายย่อยเป็นอย่างมาก ในช่วง พ.ศ. 2542 ถึง 2545 จำนวนร้านค้ารายย่อย จาก 500,000 ร้าน ลดเหลือ 375,000 ร้าน (นิพนธ์ พัวพงศกรและคณะ, 2545) ผู้ค้ารายย่อยในตลาดสดส่วนหนึ่งโดยเฉพาะพวกร้านโชห่วยก็ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของห้าง Hypermarket เหล่านี้ มีรายงานวิจัยล่าสุดบางชิ้นชี้ว่า ตลาดสดทำหน้าที่เป็นระบบย่อยของระบบอาหารท้องถิ่น มีบทบาทในการกระจายอาหารสู่ผู้บริโภค (บัวพันธ์ พรหมพักพิงและคณะ, 2562) ผู้ค้ารายย่อยในตลาดสดส่วนใหญ่เป็นหญิง เป็นเกษตรกรมาก่อน และส่วนใหญ่ขายผัก เนื้อหมู ปลา ขายสินค้ามีคุณภาพ ราคาไม่แพง และยังขายสินค้าพื้นถิ่นที่สัมพันธ์กับภูมินิเวศ (จักรพงษ์ เจือจันทร์, 2562; สมศรี ชัยวณิชยา, 2562) ผู้ค้ารายย่อยฯ อาศัยเครือข่ายในการเชื่อมโยงกับผู้ค้าส่ง ผู้ผลิตในท้องถิ่น ผู้ค้ารายย่อยในตลาดอื่นและในหมู่บ้าน และผู้บริโภค (นิลวดี พรหมพักพิง, 2562) เพราะเหตุที่ผู้ค้ารายย่อยใน

ตลาดสดมีความสำคัญ แต่มีนักวิชาการศึกษาน้อยมาก ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะนำเสนอในบทความนี้ ใน 2 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นแรก จะกล่าวถึงภาพรวมของผู้ค้าตลาดสดในชนบทอีสาน ประเด็นที่ 2 จะยกกรณีศึกษาแม่คำผัก เพื่อให้เห็นวิถีชีวิตของแม่ค้ายิ่งขึ้น จะได้เข้าใจว่าแม่ค้าผักต้องปรับตัวอย่างไร ในสภาวะการค้าที่ตกต่ำในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเชิงปริมาณวิถีชีวิตของผู้ค้าในตลาดสดอีสาน
2. เพื่อศึกษาเชิงลึกในวิถีชีวิตของแม่ค้าผักสดในตลาดสดอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาวิถีชีวิตของผู้ค้าในตลาดสดอีสาน และใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแม่ค้าผักสดในตลาดสดอีสาน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาภาพรวมของผู้ค้ารายย่อย ศึกษาจากผู้ค้าในตลาดสดที่อยู่ในตลาดสด ที่ไม่ใช่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ (ไม่ใช่อยู่ในอำเภอเมือง) ในจังหวัดขอนแก่น นครพนม สุรินทร์และอุบลราชธานี จังหวัดละ 3 ตลาด รวม 12 ตลาด มีผู้ถูกสัมภาษณ์ซึ่งเป็นผู้ค้ารายย่อยรวม 577 ราย แต่ละตลาด เลือกสุ่มกระจายให้ครบทุกกลุ่มสินค้า ตลาดที่เลือกวิจัยในแต่ละจังหวัด จะอยู่ห่างออกจากศาลากลางจังหวัด 3 ระยะ คือ ระยะใกล้ (ใกล้ที่สุด 34 กิโลเมตร) ระยะปานกลาง ระยะไกล (ไกลสุด 98 กิโลเมตร) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเลือกสัมภาษณ์เชิงลึก ตลาดละ 7-17 ราย รวม 123 ราย แล้วคัดเลือกเฉพาะผู้ค้าผักสด 6 รายมานำเสนอในบทความนี้
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งได้จากแบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้ค้ารายย่อย 577 ราย มาเจนนับ หาค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย นำมาสร้างตารางในประเด็นต่างๆ 48 ตาราง นำข้อมูลเหล่านี้มาตีความ หาข้อสรุปที่สำคัญดังปรากฏในบทความนี้ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ นำบทสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาข้อสรุป แนะนำเสนอเฉพาะส่วนที่สำคัญ

ผลการวิจัย

1. ภาพรวมของผู้ค้าตลาดสดอีสาน

ภาพรวมของผู้ค้าตลาดสดอีสาน เกิดจากการสำรวจของผู้เขียนและคณะ สัมภาษณ์ผู้ค้าเชิงปริมาณจากผู้ค้า 577 ราย จาก 12 ตลาดสดในอำเภอที่ไม่ใช่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ (อำเภอในชนบท) ในจังหวัดขอนแก่น นครพนม สุรินทร์ และอุบลราชธานี ทั้งที่อยู่ใกล้ (ใกล้สุด 34 กิโลเมตร จากศาลากลางจังหวัด) ระยะห่างปานกลางและระยะไกล (ไกลที่สุด 34 กิโลเมตร)

1.1 อาชีพก่อนทำอาชีพค้าขาย ระยะเวลาที่ทำอาชีพก่อนทำการค้า และอาชีพอื่นที่ทำควบคู่ไปกับการค้าขายในปัจจุบัน

พบว่า ผู้ค้าตลาดสดร้อยละ 47.6- 53.6 ของผู้ค้าตลาดสดทั้งหมด เคยทำนามาก่อน หากรวมอาชีพทำไร่ ปลูกผักด้วย จะมีจำนวนรวมของผู้ค้าตลาดสด เคยทำอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 58.1- 72.7 รองลงมาคือ ร้อยละ 14.6- 15.6 เคยเป็นลูกจ้างโรงงาน ลูกจ้างบริษัท และลูกจ้างหน่วยงานราชการมาก่อน กลุ่มที่ทำอาชีพอื่น ๆ มาก่อน เช่น แม่บ้าน รับจ้างทั่วไปมีร้อยละ 5.5- 10.3 ตัวเลขเหล่านี้ชี้ชัดว่าผู้ค้าตลาดสดส่วนใหญ่เคยเป็นเกษตรกรมาก่อน และคาดเดาว่า รายได้จากภาคเกษตรไม่พอที่จะดำรงชีพ จึงหันมาทำการค้าในตลาดสด

ระยะเวลาทำอาชีพอื่นก่อนทำการค้า เฉลี่ย 23 ปี น้อยที่สุด 1 ปี มากที่สุด 68 ปี แต่กลุ่มใหญ่ คือกลุ่มที่ทำอาชีพอื่นมา 15 ถึง 30 ปี มีร้อยละ 31.6- 46 (สุวิทย์ อธิศาสด และคณะ, 2562)

ที่น่าสนใจคือ อาชีพที่ทำควบคู่กับการค้าในปัจจุบัน พบว่ามีถึง 3 ใน 4 ที่ยังทำเกษตรอยู่ แสดงให้เห็นว่า ผู้ค้าตลาดสดส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และปัจจุบันก็ยังเป็นเกษตรกรอยู่ คือทำ 2 อาชีพไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งตีความได้ว่า คนเหล่านี้ยืนอยู่ 2 ขา ขาหนึ่งคือเกษตรกรรม อีกขาหนึ่งคือการค้า ซึ่งน่าจะดีกว่ายืนขาเดียว ถ้าฝนแล้ง น้ำท่วม หรือผลผลิตตกต่ำก็ยังมีรายได้จากการค้ามาพยุง แต่ถ้ามองในแง่ลบว่า รายได้, กำไรจากการค้าในตลาดสดไม่มากพอจนเขาเลิกอาชีพการเกษตรได้ จึงต้องยังคงอาชีพเกษตรไว้ด้วย ทำให้ไม่ต้องซื้อข้าวกิน บางรายมีผักที่ปลูกเองอยู่แล้วไม่ต้องซื้อ จึงมีความมั่นคงทางอาหาร ถ้าเขายังคงอาชีพเกษตรไว้ด้วย หากมองให้ลึกลงไปอีกว่า ผู้ค้าทั้งหมด มีที่ดินเป็นของตนเองเท่าไร พบว่า ร้อยละ 47.1- 71.4 มีที่ดินเป็นของตัวเอง เฉลี่ยจากผู้ค้าทั้งหมด มีที่ดินทำกินเฉลี่ย 13 ไร่/ราย หากนำไปปลูกข้าว จะได้ข้าวเปลือกราว 5.2 ตัน/ราย ข้าวจำนวนนี้พอเลี้ยงคนได้ 17 คน/ปี (คนอีสานบริโภคข้าวโดยเฉลี่ย 300 กิโลกรัม/คน/ปี) แต่ที่ดิน 13 ไร่ ก็ไม่พอที่จะเลี้ยงครอบครัวได้ เพราะชีวิตของคนมีรายจ่ายรอบด้าน ไม่ใช่เฉพาะค่าอาหารอย่างเดียว (สุวิทย์ อธิศาสด และคณะ, 2562)

1.2 สาเหตุที่มาค้าขายและระยะเวลาที่ค้าขายในตลาดสด

สาเหตุสำคัญที่มาค้าขาย เพราะอาชีพค้าขายงานเบากว่าอาชีพเดิม มีร้อยละ 29.4- 30.2 รองลงมาคือ ร้อยละ 13.2-22.4 ตอบว่า อาชีพค้าขายมีรายได้มากกว่าอาชีพเดิม ร้อยละ 15.6- 19.0 ตอบว่าเพราะชอบอาชีพนี้ และร้อยละ 8.9 - 16.7 ตอบว่า อาชีพค้าขายทำให้ได้อยู่กับครอบครัว สำหรับระยะทำการค้าเฉลี่ย 15 ปี น้อยที่สุด 6 เดือน มากที่สุด 70 ปี แสดงว่าอาชีพค้าขายในตลาดสดมั่นคงพอสมควร มิฉะนั้นคงจะไม่ค้าขายในตลาดสดมาถึง 15 ปี (สุวิทย์ อธิศาสด และคณะ, 2562)

1.3 ประเภทของสินค้าที่ผู้ค้าขาย

สินค้าสำคัญของตลาดสดตามลำดับ คือ 1) กับข้าวและขนม 2) ผักสด 3) ปลาและอาหารทะเล 4) ข้าวห่วย 5) เนื้อสัตว์บก 6) ผลไม้ 7) เสื้อผ้า 8) อื่นๆ เช่น ไข่ไก่ อาหารพื้นบ้าน

และเมื่อถามย้อนหลังไปถึงตอนแรกค้า ก็พบว่าสินค้าที่ผู้ค้าขายใกล้เคียงกันกับที่ค้าขายในปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า ผู้ค้าจะชำนาญในสินค้า ที่เขาขาย เพราะตอนเลือกซื้อสินค้ามาขาย เขาจะต้องแยกแยะสินค้าที่มีคุณภาพดี - ปานกลาง-ต่ำ เพื่อให้เหมาะสมกับราคาที่เขาคือ และการตั้งราคาขายก็ต้องดูราคาซื้อ ราคาขายที่ผู้ค้าคนอื่นตั้งราคา จำนวนผู้ค้าในตลาด และตำแหน่งแผงค้าของเขาด้วย (สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และคณะ, 2562)

1.4 เงินทุนและที่มาของทุนของผู้ค้า

แหล่งที่มาของเงินทุนเมื่อแรกค้า ร้อยละ 71.4- 80 มาจากเงินสะสม จากอาชีพก่อน ๆ มีร้อยละ 8.1- 14.9 มาจากยืมพ่อแม่ ตัวเลขนี้แม้จะน้อย แต่ก็แสดงให้เห็นว่า พ่อ-แม่เป็นที่พึ่งของลูกเสมอ มีร้อยละ 3.2- 6.7 กู้จากธนาคารมีร้อยละ 1.5- 4.9 กู้จากญาติ มีร้อยละ 1.1-3.3 กู้นอกระบบ ตัวเลขของผู้ค้าที่กู้เงิน แม้ไม่มากแต่ก็บ่งบอกว่าผู้ค้าส่วนหนึ่งหมุนเงินไม่ทัน ต้องกู้แต่ในระบบการค้ำจะถือว่าการกู้เงินมาหมุนเวียน เพื่อให้ธุรกิจไม่สะดุด เป็นเรื่องธรรมดา เพราะธุรกิจใหญ่ๆก็มีการกู้เงินเหมือนกัน เมื่อพิจารณาที่มาของแหล่งเงินทุนเพื่อซื้อสินค้ารายวันในปัจจุบัน พบว่า ร้อยละ 83.1-91.4 มาจากการค้าและผลกำไร 5.4-9.6 กู้ธนาคาร 0.8- 1.6 กู้จากญาติส่วนกู้จากนายทุนนอกระบบสูงกว่าเมื่อแรกค้า คือร้อยละ 0.5-4.6

จำนวนเงินทุนแรกค้าต่อวัน เฉลี่ย 4,012 บาท ส่วนในปัจจุบัน สูงกว่าเล็กน้อย คือเฉลี่ย 4,043 บาท มีเพียงร้อยละ 6-15.8 ที่ใช้เงินทุน 500 บาท/วัน รองลงมา 501-1,000 บาท/วันมีร้อยละ 14.8-26.4 1,100-2,000 บาท/วัน มีร้อยละ 10.7-24.6 2,001-5,000 บาท/วันมีร้อยละ 21.1- 25.4 5,001-10,000 บาท/วัน มีร้อยละ 5.7-17.2 มากกว่า 10,000 บาท/วันมีร้อยละ 9.9- 12.9 (สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และคณะ, 2562)

1.5 ยอดขายและกำไรต่อวัน

ยอดขายต่อวันเฉลี่ยเมื่อแรกค้า 3,397 บาท ส่วนยอดขายต่อวันเฉลี่ยในปัจจุบัน 4,117 บาท กำไรหลังหักค่าใช้จ่ายเมื่อแรกค้า 1,084 บาท/วัน ส่วนกำไรในปัจจุบันหลังหักค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,294 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 31.4 ของยอดขาย ถ้าคิดกำไรต่อเดือน = 38,820 บาท หรือ 452,900 บาท/ปี (คิดปีละ 350 วัน) หากเปรียบเทียบกับการทำงานกำไรจากการค้า 1 ปี เท่ากับทำนาขายข้าวเปลือก 8,000 บาท/ตัน จะต้องขายข้าวเปลือก 56.6 ตัน จึงจะได้เงินขนาดนี้ ข้าวเปลือก 56.6 ตัน จะต้องใช้ที่ดิน 141.5 ไร่ (คำนวณจากผลผลิตเฉลี่ยของภาคอีสาน รวบรวม 400 กิโลกรัม/ไร่) ซึ่งโดยปกติ ชาวนาอีสานมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 21 ไร่/ครัวเรือน (www.pirun.ku.ac.th) มูลค่าของกำไรจากการค้า 1 รายเท่ากับผลผลิตจากการทำนา 141.5 ไร่ คือมากกว่าพื้นที่ทำนาเฉลี่ย/ครัวเรือน 6.7 เท่า

สรุป ผู้ค้า 1 รายในตลาดสด 1 ปี มีกำไรเท่ากับ ทำนาของชาวนาอีสาน เกือบ 7 ครัวเรือน (สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และคณะ, 2562)

1.6 ค่าเช่าและพื้นที่ขาย

ค่าเช่าในตลาดสดเป็นต้นทุนคงที่ ซึ่งผู้ค้าต้องจ่ายทุกวัน พบว่า ค่าเช่าเฉลี่ยเมื่อแรกค้า/แผง 27.29 บาท/วัน ในปัจจุบันเฉลี่ย 33.44 บาท/วัน และขณะที่ห้าง hypermarket ของนายทุนในท้องถิ่นคิดค่าเช่าที่ขาย 425 บาท/วัน หรือ 71 บาท/ตร.ม. ห้าง hypermarket ที่เป็นห้างที่มาจากส่วนกลาง คิดค่าเช่าที่ขายเฉลี่ย 2,250 บาท/แผง/วัน หรือ 297 บาท/ตร.ม. หากคิดค่าเช่าต่อตารางเมตร เมื่อแรกค้า 7.68 บาท/วัน ปัจจุบัน 9.33 บาท/วัน ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำมาก ทั้งนี้เพราะตลาดสดที่ศึกษาเป็นตลาดที่เทศบาลหรือไม่ก็ อบต. ดูแล จึงเก็บค่าเช่าต่ำ (เพราะถ้าเก็บค่าเช่าสูง ผู้บริหารเทศบาล และ อบต. จะไม่ได้รับเลือกตั้ง) นี่ถือเป็นจุดแข็งของตลาดสดที่มีค่าเช่าต่ำ ต้นทุนในการค้าจึงไม่สูง ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้ค้าและผู้บริโภค (สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์ และคณะ, 2561; สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์ และคณะ, 2562)

1.7 ที่มาของสินค้า ระยะทางเดินของสินค้าและการขนส่ง

ที่มาของสินค้าในตลาดสด มาจากตลาดขายส่ง ร้อยละ 27-38.7 เพราะตลาดขายส่งของถูกเนื่องจากมีสินค้าเป็นจำนวนมาก รองลงมา มาจากผู้ค้ารายย่อย ร้อยละ 20.7- 34.2 ผู้ค้ารายย่อยพวกนี้คือ ผู้ที่นำสินค้ามาจากชนบทนำมาขายบ้างตลาดแต่ดึก ผู้ค้ารายย่อยประจำในตลาดสดซื้อจากกลุ่มนี้มาขายต่อให้ผู้บริโภคในตลาดสดตอนเช้าเป็นต้นไป ร้อยละ 14.4-19.7 เป็นสินค้าของผู้ค้าผลิตเอง แสดงให้เห็นว่า สินค้าราวครึ่งหนึ่งในตลาดสด มาจากท้องถิ่นใกล้ ๆ ตลาดสดนั่นเอง

เนื่องจากการขนส่งเป็นต้นทุนที่สำคัญ ดังนั้นยิ่งระยะทางจากแหล่งผลิตหรือแหล่งรวมสินค้า มาถึงตลาดสดใกล้เพียงใด ต้นทุนก็จะต่ำเพียงนั้น สินค้ากลุ่มใหญ่ที่สุดของตลาดสด ร้อยละ 45.9-61.6 เดินทางน้อยกว่า 20 กิโลเมตร สินค้าที่เดินทางอยู่ระหว่าง 20-80 กิโลเมตร มีราว 1 ใน 3 มีเพียงร้อยละ 8.3-21.4 ที่มาจากที่ไกลเกิน 80 กิโลเมตร ผู้ค้ามีร้อยละ 57.9-70.7 ใช้รถส่วนตัว (รถยนต์, รถจักรยานยนต์, รถสามล้อพ่วงข้าง) ที่เหลือจ้างรถสามล้อแดงบ้าง รถจักรยานยนต์พ่วงข้าง, รถตุ๊กๆ หรือผู้ขายมาส่งเอง (สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์ และคณะ, 2562)

1.8 เวลาเริ่มทำงานและเลิกงาน

ตลาดสดที่ผู้เขียนศึกษา 10 ใน 12 ตลาด คือ ตลาดศรีสงคราม ตลาดนาถอน (อำเภอธาตุพนม) ตลาดเขื่อนอุบลรัตน์ ตลาดหนองสองห้อง ตลาดชุมพลบุรี ตลาดเดชอุดม ตลาดโคกคำระ (อำเภอทุ่งศรีอุดม จังหวัดอุบลราชธานี) ตลาดบุญทริก ตลาดนาแก และตลาดสังขะ ขายตอนเช้า (04.00-08.00 น.) และตอนเย็น (16.00-20.00 น.) อีก 2 ตลาดสด คือ ตลาดหนองโก (อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น) และตลาดศรีขรภูมิขายเฉพาะตอนเช้าเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานที่ต่างจากตลาดสดในเมืองใหญ่ ปัจจุบันจะเปิดขายเฉพาะตอนเช้า (เป็นตลาดเช้า) ส่วนในชนบทเมืองใหญ่จะมีแต่ตลาดเย็น คือ ขายช่วงเย็นเท่านั้น ตลาดสดในชนบทส่วนใหญ่ในปัจจุบัน จึงเปิดคล้ายตลาดสดในเมืองใหญ่ในช่วงแรก ๆ หรือก่อนทศวรรษ 2530 คือเปิดทั้งเช้า

และเย็น แต่เพราะปัญหาการติดมากในเมืองใหญ่ ตลาดสดในเมืองใหญ่ในปัจจุบัน จึงกลายเป็น ตลาดเช้า (สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์ และคณะ, 2562)

1.9 ที่พักของผู้ค้าในตลาดสด และระยะทางจากที่พักถึงตลาด

ผู้ค้าในตลาดสด ร้อยละ 91.8-94.3 พักในบ้านของตัวเอง ที่เหลือเช่าหรืออาศัยคนอื่น แสดงว่าผู้ค้าในตลาดสด เป็นคนแฉะนั้นเป็นส่วนใหญ่ ระยะทางจากบ้านพักถึงตลาดสดน้อยกว่า 5 กิโลเมตร มีจำนวนถึง 69.2 -94.5 ทำให้การเดินทางมาทำงานสะดวก รวดเร็ว และลดต้นทุน การเดินทางด้วย (สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์ และคณะ, 2562)

1.10 ความพอใจและความยั่งยืนในอาชีพค้าขาย

ความพอใจในอาชีพเป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้าพอใจแสดงว่ารายได้เหมาะสมกับแรงงาน ที่เขาลงไปในอาชีพ และความพอใจจะทำให้เขารักและทำอาชีพนั้นให้ดี เพื่อรักษาลูกค้าและ อาชีพของเขาเอาไว้ ผู้ค้าร้อยละ 52.1-67 ตอบว่าพอใจมากในอาชีพ ร้อยละ 16.5-27 ตอบว่า พอใจค่อนข้าง มาก ดังนั้น สองกลุ่มนี้ไปรวมกันจะมากถึงร้อยละ 68.1-94

เมื่อถามผู้ค้าว่าต้องการเลิกค้าหรือจะค้าต่อไปเรื่อยๆ คำตอบร้อยละ 92.0-96.5 ตอบว่า ต้องการค้าต่อไปเรื่อยๆ แสดงให้เห็นว่า ผู้ค้าพอใจในอาชีพนี้มาก

แต่เมื่อถามว่า ต้องการให้ลูกทำอาชีพนี้เหมือนตัวเองหรือไม่ คำตอบว่าต้องการ ร้อยละ 49.1 ไม่ต้องการ ร้อยละ 50.9 เมื่อซักถามว่า ทำไมไม่ต้องการให้ลูกค้าขายแบบตน ผู้ค้าอธิบาย ว่า อาชีพแม่ค้าตลาดสดลำบาก กิน นอน ไม่เหมือนคนทั่วไป ตื่นแต่ตี 2 เพื่อไปซื้อสินค้ามา จัดให้สวยงามและจัดท่าหรือดูตามขนาดที่ลูกค้าส่วนใหญ่ต้องการ ขายช่วงตี 04.00 – 08.00 น. พอสายๆ ลูกค้าก็น้อย จึงได้นอนพักที่แผงของตนเองในตลาดช่วงกลางวัน มาขายอีกทีตอนเย็น (16.00-20.00 น.) แล้วรีบกลับบ้านมานอน 3 ทุ่ม ถึงตี 2 ก็ต้องรีบตื่นมาซื้อของขาย นี่คือวงจร ชีวิตของแม่ค้าตลาดสด (สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์ และคณะ, 2562) อนึ่งผู้ค้าตลาดสด หากจะเรียกว่า แม่ค้าก็ไม่ผิด เพราะผู้ค้า ร้อยละ 78.9-89.7 เป็นผู้หญิง อายุเฉลี่ย 49 ปี (สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์ และ คณะ, 2562)

2. กรณีศึกษาแม่ค้าผัก

เพื่อให้เห็นวิถีชีวิตของแม่ค้าตลาดสดชัดเจน คือขอยกกรณีศึกษาแม่ค้าผัก

กรณีรื้อ : ตลาดหนองสองห้อง จังหวัด ขอนแก่น

ครอบครัว อร อายุ 48 ปี เกิดอำเภอหนองสองห้อง ซึ่งเป็นอำเภอใต้สุดของจังหวัด ขอนแก่น ตลาดห่างจากศาลากลางจังหวัด 98 กิโลเมตร เป็นอำเภอที่ค่อนข้างแห้งแล้ง เพราะ อยู่ในเขตเงาฝน ทั้งอำเภอไม่มีระบบชลประทาน เพราะไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน ทำนาโดยอาศัยน้ำฝน และน้ำสระอย่างเดียว อรเริ่มช่วยพ่อแม่ทำนาและค้าขายผักในตลาดมาตั้งแต่เรียนประถมศึกษา ปี 6 การช่วยแม่ขายผักทำให้อรได้เรียนรู้การค้าขายมานานหลายปี จนอายุ 25 ปี จึงมีแผงเป็น ของตัวเองในตลาดหนองสองห้อง อร มีบุตร 3 คน คนโตจบปริญญาตรี คนกลางตอนมัธยมศึกษา (21 มกราคม 2562) เรียนมหาวิทยาลัยปีที่ 3 คนเล็กเรียน ม.3 อรเป็นพี่คนโต เสียสละให้น้องได้

เรียนสูง ตัวเองเรียนแค่ ป. 6 ทั้งที่อยากเรียนให้สูงกว่านี้ แต่พอ แม่ มีนา 100 ไร่ ไม่มีแรงงานช่วยทำนา อรจึงต้องอยู่ช่วยพ่อแม่ทำนาและค้าขายผักในตลาดไปด้วย สามีของของอร หลังจากแต่งงานไม่นานก็เดินทางไปขายแรงงานในต่างประเทศซึ่งมีรายได้ดีกว่าเมืองไทย ทำงานอยู่ 11 ปี ก็ลาออกกลับมาช่วยอรทำนา ค้าขาย และปลูกผัก

อาชีพปลูกผัก การทำนามีรายได้เพียงปีละครั้ง รายได้จากการทำนาก็ไม่แน่นอน ขึ้นกับดินฟ้าอากาศ และราคาข้าวในตลาดโลกและตลาดในประเทศ เดิมอรปลูกผักเพียง 1 ไร่ ใช้น้ำสระที่ขุดไว้ เห็นว่าทำรายได้ดี และมีรายได้ทั้งปี จึงขยายเป็น 2 ไร่ ปลูกผัก 10 ชนิด คือ กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก ผักกวางตุ้ง คะน้า บร็อกโคลี่ ผักสลัด ต้นหอม ผักชีจีน บวบ และถั่วฝักยาว

เพื่อให้มีรายได้กระจายทั้งปี การปลูกผักจึงปลูกไม่พร้อมกัน ช่วงพฤษภาคม-มิถุนายน ปลูกบวบ บวบใช้เวลา 45 วัน ก็เก็บผลขายได้ ช่วงสิงหาคม-กันยายน ปลูกผักกวางตุ้ง คะน้า ซึ่งใช้เวลา 45 วันเหมือนกัน ปลายกันยายน ก็ตัดขายได้ สำหรับเมล็ดพันธุ์ ผักกวางตุ้งและคะน้า ต้องไปซื้อจากตลาดหนองสองห้อง กระทบละ 50 บาท จะขายได้ 3,500 บาท หักต้นทุนต่างๆ แล้ว จะเหลือกำไร 2,500 บาท ช่วงตุลาคม จะปลูกกะหล่ำปลี กะหล่ำดอก บล็อกโคลี่ และผักสลัด 4 ชนิด ชนิดนี้ชอบอากาศหนาว ปลูกช่วงอื่นไม่ได้ผล ใช้เวลา 40-50 วัน ก็เริ่มตัดขายได้ บล็อกโคลี่ใช้เมล็ด 2 ซองซองละ 100 บาท ขายได้ 28,000 บาท หักต้นทุนอื่นๆแล้ว เหลือกำไรเป็นค่าแรงงานของอรรกับสามี 24,000 บาท ส่วนกะหล่ำดอกขายได้ 21,000 บาท หักต้นทุนแล้ว เหลือกำไรเป็นค่าแรงงานของอรและสามี 17,500 บาท โดยเฉลี่ยแล้ว อรขายผักได้ประมาณ 2,500 ถึง 3,500 บาท/วัน

วิถีชีวิตประจำวัน เดิมอรและสามี เริ่มทำงานตี 1 จะลงสวนผัก รดน้ำผัก เก็บผักใส่รถเข็นตี 3 ก็นำของไปขายตลาดสดหนองสองห้อง เริ่มขายตี 3 ของจะหมดตี 5 ถึง 6 โมงเช้า ส่วนมากขายส่งหรือขายให้แก่ค้ารายย่อยในตลาด สาย ๆ ก็กลับบ้านพักผ่อน บ่าย ๆ ก็ไปรดน้ำดูแลแปลงผัก แล้วรีบนอนแต่หัวค่ำ เพื่อจะตื่นตี 1 ไปรดผัก เก็บผัก อรบอกว่าวิถีชีวิตแบบนี้เหนื่อยเพราะต้องตื่นแต่ตี 1 พักผ่อนไม่เพียงพอ เพราะตอนเย็นก็ต้องไปรดน้ำผักดูแลแปลงผัก จึงตัดสินใจเปลี่ยนเวลาทำงานเสียใหม่ คือ ตื่น 6 โมงเช้า รดน้ำดูแลแปลงผักและเก็บผัก พอ 15.00 น. ก็นำผักไปขายตลาดเย็นในตลาดสดหนองสองห้อง ซึ่งห่างไป 2 กิโลเมตร ขายช่วง 15.30-18.00 น. การขายปลีกในตลาดเย็นได้ราคาดีกว่าขายตลาดเช้าซึ่งส่วนมากขายส่ง การปรับเวลาทำงานทำให้อรมีเวลาพักผ่อนดีขึ้นและมีรายได้ดีขึ้น เพราะส่วนมากขายปลีก วันไหนขายผักไม่หมด ถ้าไม่เอามาแจกเพื่อนบ้านก็นำไปขายต่อวันรุ่งขึ้น แต่ส่วนมากขายหมดในวันเดียว

ขาประจำ : เมล็ดพันธุ์ผักที่ออซื้อ ซื้อจากเจ้าประจำซึ่งไวใจได้ ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ อรจ่ายเป็นเงินสด ส่วนลูกค้าซื้อผักของอรมีทั้งประจำและขาจร อรดูแลผักของตนให้สดใหม่ ใช้สารเคมีแต่น้อย เวลาขายก็ยิ้มแย้มแจ่มใส ผู้เขียนได้ยินอรพูดขายของกับลูกค้าว่า “แม่ค้าใจดี เข้ามาเบื่อก่อนเด้อ บ่ซื้อบ่ว่ากันจ้ะ” เนื่องจากผักของอรปลูกเอง จึงกำหนดราคาขายเอง เป็น

อิสระกว่าแม่ค้าที่รับผักจากตลาดศรีเมืองทองขอนแก่น ซึ่งห่างไป 96 กิโลเมตร หรือผักจากตลาดเมืองพลซึ่งห่างไป 22 กิโลเมตร ราคาที่อรกำหนดจะต่ำกว่าราคาผักในห้างโลตัส ซึ่งอยู่ใกล้ๆตลาดสด และพอๆ กับราคาของแม่ค้าคนอื่นในตลาดสด แต่เนื่องจากอรเก็บเองขนส่งเอง และส่งใกล้มาก ผักจึงไม่ซ้ำสวยกว่าผักที่ขนส่งจากตลาดไกลๆ และผักของอรไม่ผ่านคนกลาง แม้จะขายในราคาพอๆกับแม่ค้าคนอื่น ก็ได้กำไรมากกว่า

นอกจากขายปลีกแล้ว เวลาชาวบ้านมีงานบุญซึ่งต้องใช้ผักหลายชนิดในปริมาณมากๆ ก็มักจะมาสั่งผักของอรเสมอ ช่วงที่ขายดี คือช่วงฤดูหนาว และช่วงเทศกาล เช่นเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ ซึ่งมีวันหยุดยาว ผู้คนที่ไปทำงานภาคกลางจะกลับบ้าน จะขายผักได้วันละ 4,000-5,000 บาท ส่วนช่วงที่ขายไม่ดีคือ ช่วงปิดเทอม วันที่ขายได้น้อยมาก ขายได้ 1,000-1,500 บาท

แผงของอรสืบทอดมาจากแม่ เป็นแผงขนาด 1x2 เมตร เสียค่าเช่าในเทศบาล 5 บาท/วัน อยู่ตรงสามแยก เป็นทำเลที่ดีเพราะคนต้องเดินผ่าน

อรพอใจในอาชีพปลูกผักขายผัก เพราะมีรายได้ทุกวัน (หากคิดรายได้เฉลี่ย 2,500-3,500 บาท/วัน อรจะมีรายได้ 1,050,000 บาท/ปี ซึ่งหากเทียบกับทำนา 100 ไร่ จะมีรายได้จากการขายข้าวในปี 2561 320,000 บาท - 400,000 บาท (ไร่หนึ่งผลผลิต 400 กิโลกรัม กิโลกรัมละ 8 -10 บาท) จะเห็นได้ชัดว่าปลูกผัก 2 ไร่ มีรายได้มากกว่าทำนา 100 ไร่ ถึง 3 เท่า (อร, 2562)

เปรียบเทียบกับแม่ค้าผักในตลาดสดอื่น

กรณีของบุญ เป็นแม่ค้าขายผักในตลาดสดโคกขำแระ อำเภอทุ่งศรีอุดม จังหวัดอุบลราชธานี บุญปลูกผักขายเพียง 4 วัน/สัปดาห์ ขายตั้งแต่ 06.00-17.00 น. มีรายได้ 400 บาท/วัน รายได้จากการขายผักราว 2 ใน 3 ของรายได้ทั้งหมดของครอบครัว บุญมีนา 30 ไร่ มีรายได้สู้ปลูกผักไม่ได้ ปลูกผักมีรายได้เฉลี่ย 6,400 บาท/เดือน หรือ 76,800 บาท/ปี ขณะที่ทำนา 30 ไร่ แต่ฝนแล้งจึงมีรายได้เพียง 1 ใน 3 ของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน (บุญ, 2561)

กรณีของทองคำ ปลูกผักขายตลาดสดเขื่อนอุบลรัตน์มา 30 ปี ตั้งแต่อายุ 12 ปี พ่อแม่ปลูกผักเลี้ยงลูกถึง 7 คน ทองคำมีลูก 2 คน ปลูกผักขายส่งลูกสาว 2 คน เรียนจบปริญญาตรีด้วยความภูมิใจโดยไม่ต้องกู้เงิน กยศ.เลย ทองคำใช้ที่ 2 ไร่ปลูกผักขาย 7 ชนิด มีผักออกขายตลอดปีทองคำชอบอาชีพปลูกผักขายเพราะมีเงินเข้าตลอดปี ผักบ่งใช้เวลาปลูกเพียง 20 วันก็ตัดขายได้ บวบ คื่นหีว ผักกวางตุ้ง 45 วันก็ตัดขายได้ ในขณะที่ปลูกข้าวได้เงินปีละครั้ง ถ้าโชคดีมีน้ำชลประทานช่วย ก็ปลูกได้แค่ 2 ครั้ง ทองคำมีรายได้จากการทำนาของตัวเอง 5 ไร่ ใช้นาทำอีก 14 ไร่ และเลี้ยงวัว 3 ตัว จึงมีรายได้หลายทาง ทองคำต้องทำงานหนัก 17 ชม./วัน ตื่น ตี 1 ไปดูแลแปลงผัก ขาย 11.00-16.00 น. หรือ 17.00 น. กล่าวโดยสรุป ทองคำมีรายได้ดีและมีรายได้หลายทางซึ่งทำให้มีความมั่นคงกว่า คนที่ทำนาหรือทำไร่เพียงอย่างเดียว (ทองคำ, 2561)

กรณีของวรรณ โสพิศ และจันทร ทั้งสามขายผักในตลาดสดบุญทริก อำเภอบุญทริก จังหวัดอุบลราชธานี วรรณ ขายผักมา 8 ปี โดยซื้อจากตลาดขายส่งวารินเจริญศรี ซึ่งเป็นตลาดขายส่งผัก ผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีเจ้าประจำ 3-4 รายที่วรรณสั่งให้มาส่ง วรรณขายทั้งช่วงเช้า และช่วงบ่าย 3 ถึง 1 ท่ม ส่วนโสพิศ ไปซื้อผักเองจากตลาด ขายส่งวารินเจริญศรี โสพิศจะขายช่วงตี 4 ถึง 6 โมงเย็น โดยลงทุนวันละ 2 หมื่นบาท ได้กำไรราว 30 % ส่วนจันทรคล้ายโสพิศ เอารถกระบะไปซื้อผักจากตลาดขายส่งวารินเจริญศรี มาขายที่ตลาดสดบุญทริกโดยลูกค้าเกือบ 100% เป็นลูกค้าประจำคือ โรงเรียน โรงพยาบาล นอกจากนี้จันทรยังซื้อผักที่เจ้าของสวนนำมาเสนอขายด้วย ลูกค้าบางส่วนของจันทรซื้อเงินผ่อนด้วย จันทรยังทำนา 17 ไร่ สวนยาง 15 ไร่ ให้คนอื่นเช่า (วรรณ, 2561; โสพิศ, 2561; จันทร, 2561)

กล่าวโดยสรุป ผู้ค้าผักมี 2 ประเภท ประเภทแรกปลูกเอง อย่างกรณีของอรและทองคำ ประเภทที่ 2 ซื้อผักจากตลาดขายส่งเป็นหลัก ซื้อจากเจ้าของสวนผักบ้าง เช่น กรณีของวรรณ โสพิศและจันทร ซึ่งกรณีหลังเกิดขึ้นกับตลาดสดบุญทริกซึ่งอยู่ห่างจากตลาดขายส่งวารินเจริญศรีถึง 87 กิโลเมตร ซึ่งกรณีหลังต้นทุนในการขนส่งจะสูงจึงต้องซื้อคราวละมาก ๆ จึงจะคุ้ม และความเสียหายจากการขนส่ง น่าจะสูงกว่ากรณีของอร ซึ่งขายตลาดสดหนองสองห้อง (ห่างตลาด 2 กิโลเมตร) และทองคำ ซึ่งขายตลาดสดเขื่อนอุบลรัตน์ (ทองคำอยู่ห่างจากตลาดราว 3 กิโลเมตร) แต่การจะทำอย่างอรและทองคำ ต้องมีแหล่งน้ำ อรใช้น้ำสระ ทองคำใช้น้ำจากแม่น้ำพอง จึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะปลูกผักขายเพราะต้องมีแหล่งน้ำ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้ค้าตลาดสดในชนบทอีสาน ราว 8-9 ใน 10 คน เป็นผู้หญิง ดังนั้นชาวบ้านจึงมักเรียกผู้ค้าว่า “แม่ค้า” ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมาก่อน และในปัจจุบัน 3 ใน 4 ก็ยังเป็นเกษตรกร จึงเท่ากับว่าผู้ค้าส่วนใหญ่ทำทั้ง 2 อาชีพ คือ ค้าขายและเกษตรกรไปพร้อมกัน เฉลี่ยค้าขายมา 15 ปี สาเหตุที่มาขายเพราะการค้าขายเป็นงานเบาและรายได้ดีกว่าอาชีพเดิม อาชีพผู้ค้าตลาดสด แม้ว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ยอดขายลดลงเพราะเศรษฐกิจไม่ดี บางปีก็มีปัญหาฝนแล้งปี 2561 ต่อ 2562 และปัญหาน้ำท่วมปี 2562 แต่เมื่อเทียบกับอาชีพเกษตรกร แล้วถือว่ามันคงกว่ามาก เพราะมีรายได้เฉลี่ย 4117 บาท/วัน/ราย และมีกำไร หลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว 1294 บาท/วัน หรือ 31%ของยอดขาย ซึ่งกำไรขนาดนี้มีมากเท่ากับ ผลผลิตข้าว 141.5 ไร่หรือเท่ากับรายได้ของชาวนาจากการขายข้าวเกือบ 7 ครัวเรือน คำตอบที่สนับสนุนว่าอาชีพค้าขายในตลาดสดมันคง คือ ผู้ค้าร้อยละ 68.1 -90 พอใจในอาชีพค้าขายค่อนข้างมากถึงมากและร้อยละ 92-94.5 ต้องการค้าขายไปเรื่อย ๆ แต่เมื่อถามว่าอยากให้ลูกทำอาชีพค้าขายในตลาดสดหรือไม่ เกินครึ่งเล็กน้อยตอบว่าไม่ต้องการ เพราะอาชีพแม่ค้าลำบาก กิน นอน ไม่เหมือนคนปกติทั่วไปอยากให้ลูกทำอาชีพที่สบายกว่าตัวเอง

ผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของผู้เขียนและคณะที่ศึกษาตลาดสดในเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของจังหวัดว่าอาชีพผู้ค้ารายย่อยในตลาดสดมีรายได้ดีและมั่นคง ต่างกันที่ตัวเลขรายได้ตลาดสดในเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจยังทำการเกษตรอยู่น้อยกว่าคือ ราย 1 ใน 5 ถึง 1 ใน 3 รายได้เฉลี่ย 5,167 บาท/ราย/วัน และมีกำไรเฉลี่ย 1,907 บาท/ราย/วัน คิดเป็นร้อยละ 36.84 ของยอดขายซึ่งสูงกว่าตลาดสดในชนบท (สุวิทย์ อธิศาสตร์ และคณะ, 2562)

กรณีศึกษาของ อร และทองคำ ซึ่งเป็นทั้งแม่ค้าผักและผู้ปลูกผักมานานคือ 23 ปี และ 30 ปี ตามลำดับ คนแรกส่งลูกเรียนจบปริญญาตรี 3 คน โดยไม่ต้องกู้เงิน กยศ. ส่วนบุญปลูกผัก ขาย สัปดาห์ละ 4 วัน ก็มีรายได้มากกว่าทำนา 30 ไร่ ส่วนผู้ค้าผักอีก 3 รายไม่ได้ปลูกผัก แต่ซื้อจากตลาดไม่ได้ปลูกผัก แต่ซื้อจากตลาดขายส่งซื้อห่างไป 98 กิโลเมตร เนื่องจากระยะทางไกล จึงต้องซื้อมาขายเป็นจำนวนมาก จึงจะมีรายได้มากพอที่จะอยู่ได้ แสดงให้เห็นว่าอาชีพปลูกผัก ขายมีความมั่นคงเพราะมีรายได้ทุกวัน แต่จะทำอาชีพนี้ได้ต้องมีแหล่งน้ำตลอดทั้งปี จึงเป็น ข้อจำกัดที่เกษตรกรบางคนเท่านั้นที่ทำได้หากภาครัฐสนับสนุนเรื่องแหล่งน้ำ จะมีเกษตรกรอีกไม่น้อยที่สามารถปลูกผักเพื่อขายได้ เกษตรกรส่วนนี้ก็จะมียาได้มาก และมีชีวิตที่มั่นคงขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพรวมของผู้ค้าตลาดสดอีสาน	
อาชีพก่อนทำอาชีพค้าขาย	ทำนา, ทำไร่, ปลูกผัก, ลูกจ้างโรงงาน, ลูกจ้างบริษัท, ลูกจ้างหน่วยงานราชการ, แม่บ้าน, รับจ้างทั่วไป
ระยะเวลาที่ทำอาชีพก่อนทำการค้า	เฉลี่ย 23 ปี น้อยที่สุด 1 ปี มากที่สุด 68 ปี
อาชีพอื่นที่ทำควบคู่ไปกับการค้าขายในปัจจุบัน	เกษตรกรรม
สาเหตุที่มามีค้าขาย	เพราะอาชีพค้าขายงานเบากว่าอาชีพเดิม, อาชีพค้าขายมีรายได้มากกว่าอาชีพเดิม, เพราะชอบอาชีพนี้, อาชีพค้าขายทำให้ได้อยู่กับครอบครัว
ระยะเวลาที่ค้าขายในตลาดสด	เฉลี่ย 15 ปี น้อยที่สุด 6 เดือน มากที่สุด 70 ปี
ประเภทของสินค้าที่ผู้ค้าขาย	1) กับข้าวและขนม 2) ผักสด 3) ปลาและอาหารทะเล 4) ไช้วห่วย 5) เนื้อสัตว์บก 6) ผลไม้ 7) เสื้อผ้า 8) อื่นๆ
เงินทุนและที่มาของทุนของผู้ค้า	มาจากเงินสะสม, มาจากยืมพ่อแม่, กู้จากธนาคาร ญาติ
ยอดขายและกำไรต่อวัน	4,117 บาท กำไรในปัจจุบันหลังหักค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,294 บาท

ภาพรวมของผู้ค้าตลาดสดอีสาน	
ค่าเช่าและพื้นที่ขาย	ค่าเช่าเฉลี่ยเมื่อแรกค้า/แผง 27.29 บาท/วัน
ที่มาของสินค้า	ที่มาของสินค้าในตลาดสด มาจากตลาดขายส่ง มาจากผู้ค้ารายย่อย
ระยะทางเดินของสินค้าและการขนส่ง	เดินทางน้อยกว่า 20 กิโลเมตร
เวลาเริ่มทำงานและเลิกงาน	ตอนเช้า (04.00-08.00 น.) และตอนเย็น (16.00-20.00 น.)
ที่พักของผู้ค้าในตลาดสด	พักในบ้านของตัวเอง, เช่าหรืออาศัยคนอื่น
ความพอใจและความยั่งยืนในอาชีพค้าขาย	พอใจมากในอาชีพ
กรณีศึกษาแม่ค้าผัก	
ประเภท	1) ปลุกเอง 2) ซื้อผักจากตลาดขายส่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. รัฐบาลควรตั้งกองทุนตลาดสดอาหารปลอดภัย ให้กับผู้ค้ารายย่อยและตลาดสด โดยมีรางวัลระดับชาติ 1-3 รางวัล รางวัลละ 1-3 ล้านบาท ระดับภาค 1-3 รางวัล รางวัลละ 7-9 แสนบาท ระดับจังหวัด 1-3 รางวัล รางวัลละ 4-6 แสนบาท โดยมีคณะกรรมการเชี่ยวชาญจากกรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมอนามัย และสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นผู้ประเมิน ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. รางวัลนี้หากตลาดสดใดได้รับ ให้ตลาดตั้งเป็นกองทุน ให้ผู้ค้ารายย่อย ที่เดือดร้อนเรื่องเงินทุนไปหมุนเวียน คราวละ 1-2 หมื่นบาท ในดอกเบี้ยต่ำ คือ 4 % /ปี ถ้าคราวละ 4 เดือน หากชำระช้าเกินกำหนด จะเสียดอกเบี้ย 8%/ปี เงินทุนส่วนหนึ่งเอามาใช้ในการรักษาความสะอาดตลาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาดสด จะเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้ซื้อเข้ามาซื้อในตลาดสดยิ่งขึ้น นอกจากแรงจูงใจด้านความสดของผัก และเนื้อสัตว์ของตลาดสดที่ดีกว่าในห้างสรรพสินค้าอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ให้มีการวิจัย อาหารท้องถิ่นและอาหารจากต่างประเทศ
- 2) ให้มีการวิจัยบทบาทของตลาดสดในระบบอาหารท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ เจือจันทร์. (2562). *กำเนิดและพัฒนาการของตลาดสดท้องถิ่นและผู้ค้ารายย่อยในจังหวัดสุรินทร์* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จันทร์ (นามสมมติ). (2561, 7 ธันวาคม). ผู้ค้าในตลาดสด. [บทสัมภาษณ์].
- ทองคำ (นามสมมติ). (2561, 27 พฤศจิกายน). ผู้ค้าในตลาดสด. [บทสัมภาษณ์].
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. (2545). *การค้าปลีกของไทย : ผลกระทบของการแข่งขันจากผู้ประกอบการค้าปลีกขนาดใหญ่จากต่างประเทศ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นิลวดี พรหมพักพิง และคณะ. (2562). *กำเนิดและพัฒนาการของตลาดสดท้องถิ่นและผู้ค้ารายย่อยในจังหวัดนครพนม* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- บัวพันธ์ พรหมพักพิงและคณะ. (2562). *กำเนิดและพัฒนาการของตลาดสดท้องถิ่นและผู้ค้ารายย่อยในจังหวัดขอนแก่น* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกว.)
- บุญ (นามสมมติ). (2561, 1 ธันวาคม). ผู้ค้าในตลาดสด. [บทสัมภาษณ์].
- วรรณ (นามสมมติ). (2561, 8 ธันวาคม). ผู้ค้าในตลาดสด. [บทสัมภาษณ์].
- สมศรี ชัยวนิชยา. (2562). *กำเนิดและพัฒนาการของตลาดสดท้องถิ่นและผู้ค้ารายย่อยในจังหวัดอุบลราชธานี* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกว.)
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และคณะ. (2558). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและการเงินอีสาน*. ขอนแก่น : ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนืออำเภอ _____ . (2561). *กำเนิดและพัฒนาการของตลาดสดและผู้ค้ารายย่อยในภาคอีสาน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกว.)
- _____ . (2562). *กำเนิดและพัฒนาการของตลาดสดและผู้ค้ารายย่อยในท้องถิ่นอีสาน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกว.)
- โสพิศ (นามสมมติ). (2561, 7 ธันวาคม). ผู้ค้าในตลาดสด. [บทสัมภาษณ์].
- อร (นามสมมติ). (2562, 21 มกราคม). ผู้ค้าในตลาดสด. [บทสัมภาษณ์].

แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย*

THE POLITICAL CONCEPT OF ZHŪGE LIÀNG IN THE ROMANCE OF THE THREE KINGDOMS LITERATURE UPON THAI SOCIETY

พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี, พระราชมหาบัณฑิต, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

Phramaha Jakkaphong Jinamedhī, Pansa Bridhyankura, Termsak Tong-In

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: Pol05jakkapong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊ก ศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง และศึกษาอิทธิพลจากแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ทรงจัดระเบียบสังคม ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจ ทรงปกครองโดยบารมี ทรงถืออาญาสิทธิ์ และทรงอยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะ 2. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง ได้แก่ ความต้องการประสบความสำเร็จของเล่าปี่ ความต้องการความไว้วางใจจากเล่าปี่ และความต้องการอำนาจบารมีของเล่าปี่ 3. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งที่มีต่อสังคมไทย ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางระบบสังคมการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยบารมีให้ประชาชนเคารพปฏิบัติตาม การดำเนินงานภายใต้กฎหมาย และการดำรงตนเป็นที่เคารพของราษฎร และแรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมการเมืองไทย

คำสำคัญ: แนวคิดทางการเมือง; วรรณกรรมสามก๊ก; ขงเบ้ง

Abstract

Objectives of this article were to study Zhūge Liàng's political concept in the romance of the three kingdoms literature, to study the motivation of Zhūge Liàng's political concept and to study the influence of Zhūge Liàng's political concept in the romance of the three kingdoms literature upon Thai Society, using qualitative research. Findings were: 1. The Zhūge Liàng's political concept: the king ruled the social orders, the king was the people's spiritual center, the king as the charismatic ruler, the king holds the absolute power under the law,

* Received March 6, 2020; Revised March 17, 2020; Accepted March 20, 2020

the king is the center of respect and worship of people. 2. The motivation of Zhūge Liàng's political concept was the Liú Bèi's desire to get rid of Cáo Cāo and restore Han Dynasty. Liú Bèi's trust to avoid Zhūge Liàng resistance from Liú Bèi's army and Liú Bèi's desire for power to maintain the Han Dynasty. 3. The influence of Zhūge Liàng's political concept upon Thai Society: normal and peaceful social order arrangement, sustainable political center, charismatic administration for people to respect and abide, absolute power and administration under the laws and self behavior that people respect and worship, aspiration for conducting Thai political activities.

Keywords: Political Concept; Three Kingdoms Literature; Zhūge Liàng

บทนำ

แนวคิดทางการเมืองเกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมในสังคม สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ แนวคิดทางการเมืองตะวันตกและตะวันออก แนวคิดทางการเมืองตะวันออกมีศาสนาเป็นพื้นฐาน ซึ่งได้เป็นฐานความคิด ณ ประเทศนั้นๆ และได้มีการแผ่ขยายออกไป (ไชยยันต์ ไชยพร, 2547) ในปัจจุบัน ประเทศโลกตะวันออกที่มีอิทธิพลมาก ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีประวัติศาสตร์ยาวนาน ได้เกิดความขัดแย้ง ความสงบ และเรื่องราวต่างๆ มากมาย ดังคำกล่าวที่ว่า “ธรรมดาสรรพสิ่งในใต้ฟ้า เมื่อแยกกันนานๆ ก็กลับเข้ารวมกัน เมื่อรวมกันนานๆ ก็กลับแยกกันอีก” (เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2547) ซึ่งสามารถศึกษาผ่านพงศาวดาร โบราณสถาน หรือวรรณกรรม

วรรณกรรมสามก๊ก เป็นวรรณกรรมประวัติศาสตร์ของจีนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณกรรมที่ควรศึกษา เพราะแฝงไปด้วยคติ การวางกลยุทธ์ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตั้งแต่ขึ้นโดยนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จีนในช่วงระหว่างยุคสามก๊ก พ.ศ.763-823 (Sānguó Shídài, (220 AD–280 AD) โดยหลอกว้านจง (Luó Guànzōng, (1330 AD-1400 AD) ได้มีการแปลเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เชื่อว่าเกิดขึ้นก่อนพ.ศ. 2348 หรือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 พระองค์ได้ทรงรับสั่งให้ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้ดำเนินการแปลเป็นหนังสือ 95 เล่ม สมุดไทย จากนั้นได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ใน พ.ศ. 2408 ฉบับพระยาคลังหน และถูกพิมพ์ซ้ำ อีกหลายครั้ง จนกระทั่งกลายเป็นวรรณกรรมยอดนิยม รวมทั้งถูกสร้างเป็นภาพยนตร์ ละคร และถูกนำมาฉายในประเทศไทย รวมทั้งมีวรรณกรรมสามก๊กฉบับอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่ถูกผลิตซ้ำ ขยายความเพิ่ม ตีความใหม่ เปลี่ยนวิธีการเล่าเรื่อง (ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา, 2555) เช่น สามก๊กฉบับวณิก (ยาขอบ, 2520) สามก๊กฉบับนายทุน โจโฉ นายกลอต

กาล (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2530) สามก๊กฉบับนายหนวย (หนวย, 2495) สามก๊กฉบับนักบริหาร (เจริญ วรรณะสิน, 2562) สามก๊กฉบับคนขายชาติ (ไพศาล พืชมงคล, 2550) ถอดรหัสสามก๊ก: ครองใจคนครองใจงาน (ปิตร กิจงานุเคราะห์, 2553) กลยุทธ์สามก๊ก: สรุบทบทเรียนความพ่ายแพ้ พลิกฟื้นสู่ชัยชนะ (ทองแถม นาถจำนง, 2543)

ดังนั้นบุคลิกภาพของตัวละครในสามก๊กทั้งขงเบ้ง เล่าปี่ โจโฉ ชุนกวน จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย โดยเฉพาะขงเบ้ง ที่ถือว่าเป็นผู้นำระดับบริหารที่มีอำนาจเสมือนหนึ่งเป็นกษัตริย์ มีบุคลิกภาพที่โดดเด่นตามสำนวนที่ถูกแปลมาว่า “ผู้หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทร” (ยาขอบ, 2520) ด้วยความโดดเด่นที่เป็นทั้งบริหาร นักจัดการ และการผลิตซ้ำในภาคภาษาไทย แนวความคิดทางการเมืองและการบริหารจัดการ จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งมีความน่าสนใจ เพราะขงเบ้งเป็นผู้เสนอยุทธศาสตร์หลงจงซึ่งก่อให้เกิดสถานการณ์สามก๊กขึ้น และได้ช่วยเหลือให้เล่าปี่กลายเป็นผู้ครองอำนาจก๊กหนึ่งในสามก๊กในเวลาต่อมา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2471)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย เนื่องจากขงเบ้งเป็นตัวละครที่มีตัวตนจริงในทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การศึกษาว่าแนวคิดทางการเมืองเป็นอย่างไร มีอะไรบ้างที่เป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมือง และแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งมีอิทธิพลต่อสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้ความรู้จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปบูรณาการการเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยให้เจริญยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊ก
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊ก
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลจากแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการด้านปรัชญาและศาสนา 2) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 3) กลุ่มนักวิชาการและนักเขียนเรื่องสามก๊ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง ตามกรอบของการศึกษาเรื่อง “แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย” ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย ตลอดจนข้อมูลที่ได้รับการยอมรับ วิเคราะห์ด้วยเนื้อหาเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง พบว่า มีแนวคิดสมบูรณ์ญาณาสีทธิราชย์ซึ่งยึดถือพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำสูงสุด ประกอบด้วยหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) พระมหากษัตริย์ทรงจัดระเบียบสังคม เนื่องจากสังคมจีนได้ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า พระมหากษัตริย์ทรงจัดระเบียบปกครองเพื่อความผาสุกแห่งราษฎร และวัฒนธรรมประเพณีลัทธิขงจื้อ (Confucius, (551 BC-479 BC) ซึ่งยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี 2) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางสังคมการเมือง เนื่องจากขงเบ้ง (Zhūgē Liàng, (181 AD-234 AD) ดำเนินภารกิจโดยประสงค์ให้ราชวงศ์ฮั่นดำรงอยู่ เพื่อผลประโยชน์แห่งราชวงศ์ฮั่น (Han dynasty, (206 BC–220 AD) ยึดอำนาจคืนจากโจโฉ (Cáo Cāo, (155 AD-220 AD) สู่พระเจ้าเหี้ยนเต้ (Hàn Xiàndì, (181 AD-234 AD) ในฐานะศูนย์รวมจิตใจของราษฎร 3) พระมหากษัตริย์ทรงปกครองโดยบารมี เนื่องจากขงเบ้งได้สร้างบารมีให้เกิดความชอบธรรม อำนาจที่เล่าปี่เป็นเชื้อพระวงศ์ฮั่นและขงเบ้งได้ปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างความนับถือแก่ผู้ได้รับรู้กิตติศัพท์ 4) พระมหากษัตริย์ทรงถืออาญาสิทธิ์ เนื่องจากขงเบ้งสนับสนุนให้ราชวงศ์ฮั่นมีพระราชาอาญาสิทธิ์สมบูรณ์ ได้ประกาศว่าโจรก็บราชวงศ์ฮั่นจะอยู่ร่วมกันไม่ได้ ได้ช่วยเหลือสนับสนุนการกอบกู้ราชบัลลังก์ คืนพระราชอำนาจแก่พระมหากษัตริย์ให้ทรงมีพระราชาอาญาสิทธิ์โดยสมบูรณ์ตามที่เล่าปี่ (Liú Bèi, 161 AD-223 AD) ได้วางเป็นนโยบายหลัก และ 5) พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะเคารพสักการะ เนื่องจากขงเบ้งประพาดิตนให้เป็นทีเคารพต่อประชาชน และได้ยกย่องเล่าปี่ตลอดถึงพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์ฮั่นว่าได้ดำรงด้วยคุณธรรมซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดความเคารพสักการะต่อราษฎร แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากกลุ่มขุนนางที่ไม่จงรักภักดี สมควรปราบปรามให้หมดสิ้น

2. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง พบว่า 1) ความต้องการประสบความสำเร็จของเล่าปี่ และเนื่องด้วยตระกูลของตนซึ่งรับราชการมาตั้งแต่อดีต เมื่อราชวงศ์เกิดความเสื่อมโทรมขึ้น และขงเบ้ง ไม่สามารถแก้ไขได้ตามปกติ จึงต้องดำเนินการกับกลุ่มอำนาจซึ่งมีความคิดที่ตรงกันกับตน และพยายามให้ประสบผลสำเร็จ ขงเบ้งได้รับการเชื่อใจจากเล่าปี่ให้ช่วยทำภารกิจ และได้แสดงความจริงใจว่าสิ่งทำนั้นมุ่งหมายเพื่อให้ราชวงศ์ฮั่นดำรงคงอยู่ต่อไป ขงเบ้งได้มองเห็นความจริงใจเช่นนี้จึงได้ลงมาเพื่อช่วยเหลือให้เล่าปี่ประสบผลสำเร็จ (นิธิพันธ์ วิ

ประวิทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2563) 2) ความต้องการความรักใคร่ผูกพันจากเล่าปี เนื่องจากในวรรณกรรม เล่าปีได้แสดงความจริงใจต่อขงเบ้ง ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างเล่าปีกับขงเบ้ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับศิษย์ ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา การดำเนินภารกิจมีจุดมุ่งหมายให้ภารกิจของผู้เป็นนายประสบผลสำเร็จ (ภัทระ ฉลาดแพทย์, 2562, หน้า 301) และ 3) ความต้องการอำนาจบารมีของเล่าปี เนื่องจากเล่าปีต้องการอำนาจบารมีเพื่อเป็นศักยภาพในการฟื้นฟูราชวงศ์ฮั่น และแผนการดำเนินภารกิจสื่อให้เห็นว่าขงเบ้งมีความต้องการให้เล่าปีเกิดบารมีเพื่อนำมาเป็นพลังในการช่วยเหลือราชวงศ์ฮั่น เล่าปีได้อ้างความเป็นเชื้อพระวงศ์ฮั่น ทำให้เกิดบารมีและความชอบธรรมอีกด้วย (ชัชวรินทร์ สันติเดช, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2563)

3. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งที่มีต่อสังคมไทย พบว่า จำแนกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดทางการเมืองสำหรับผู้นำสังคมการเมืองไทยในอุดมคติ ซึ่งประชาชนคาดหวังให้ผู้เรามีแนวคิดทางการเมืองที่สามารถจำแนกเป็น 5 ประการ ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางของระบบสังคมการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยบารมีเพื่อให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตาม การถืออาณัติสิทธิ์ดำเนินงานภายใต้กฎหมาย และการดำรงตนเป็นที่เคารพของราษฎร และ 2) แรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง สามารถจำแนกเป็น 3 ประการ ได้แก่ ความต้องการประสบผลสำเร็จในทางการเมือง ความต้องการความรักความผูกพันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และความต้องการอำนาจบารมีในทางการเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง ผลการวิจัยพบว่า มีแนวคิดสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งยึดถือพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำสูงสุด ประกอบด้วยหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) พระมหากษัตริย์ทรงจัดระเบียบสังคม เนื่องจากสังคมจีนได้ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า และวัฒนธรรมประเพณีลัทธิขงจื้อซึ่งยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี 2) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางสังคมการเมือง เนื่องจากขงเบ้งดำเนินภารกิจเพื่อผลประโยชน์แห่งราชวงศ์ฮั่น ยึดอำนาจคืนจากโจโฉสู่พระเจ้าเหี้ยนเต้ในฐานะศูนย์รวมจิตใจของราษฎร 3) พระมหากษัตริย์ทรงปกครองโดยบารมี เนื่องจากขงเบ้งได้สร้างบารมีให้เกิดความชอบธรรม และได้ปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างความนับถือแก่ผู้ได้รับรู้กิตติศัพท์ 4) พระมหากษัตริย์ทรงถืออาณัติสิทธิ์ เนื่องจากขงเบ้งสนับสนุนให้ราชวงศ์ฮั่นมีพระราชาอาณัติสิทธิ์สมบูรณ์ คือนพระราชาอำนาจแก่พระมหากษัตริย์ให้ทรงมีพระราชาอาณัติสิทธิ์โดยสมบูรณ์ตามที่เล่าปีได้วางเป็นนโยบายหลัก และ 5) พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะเคารพสักการะ เนื่องจากขงเบ้งได้ยกย่องเล่าปี ตลอดถึง

พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์อันว่าได้นำด้วยคุณธรรมซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดความเคารพสักการะต่อราษฎร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล ธนากิจบริสุทธิ์ (2556) ได้ศึกษา “แนวคิดและพระบรมราโชบายทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตามกรอบแนวคิดทางการเมืองของมาเคียเวลลี” พบว่า แนวคิดทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดทางการเมืองของมาเคียเวลลีในเรื่องภาวะผู้นำทางการเมือง การได้มาซึ่งอำนาจ การรักษาอำนาจ การรวมชาติเป็นหนึ่งเดียวและความมั่นคงแห่งรัฐ พระบรมราโชบายทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการจัดรูปแบบและระเบียบทางการเมืองการปกครองภายในรัฐให้เป็นสมัยใหม่ การจัดตั้งกองกำลังแห่งชาติ การดำเนินการทางการเมืองการทูตกับรัฐภายนอก และการตรากฎหมายเพื่อบังคับใช้ภายในรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรวมศูนย์แห่งองค์พระมหากษัตริย์ และรักษาอำนาจสถาบันพระมหากษัตริย์ให้ครอบคลุมขอบเขตแห่งรัฐอันนำมาซึ่งความมั่นคงแห่งรัฐ และการรวมชาติสยามเป็นหนึ่งเดียว

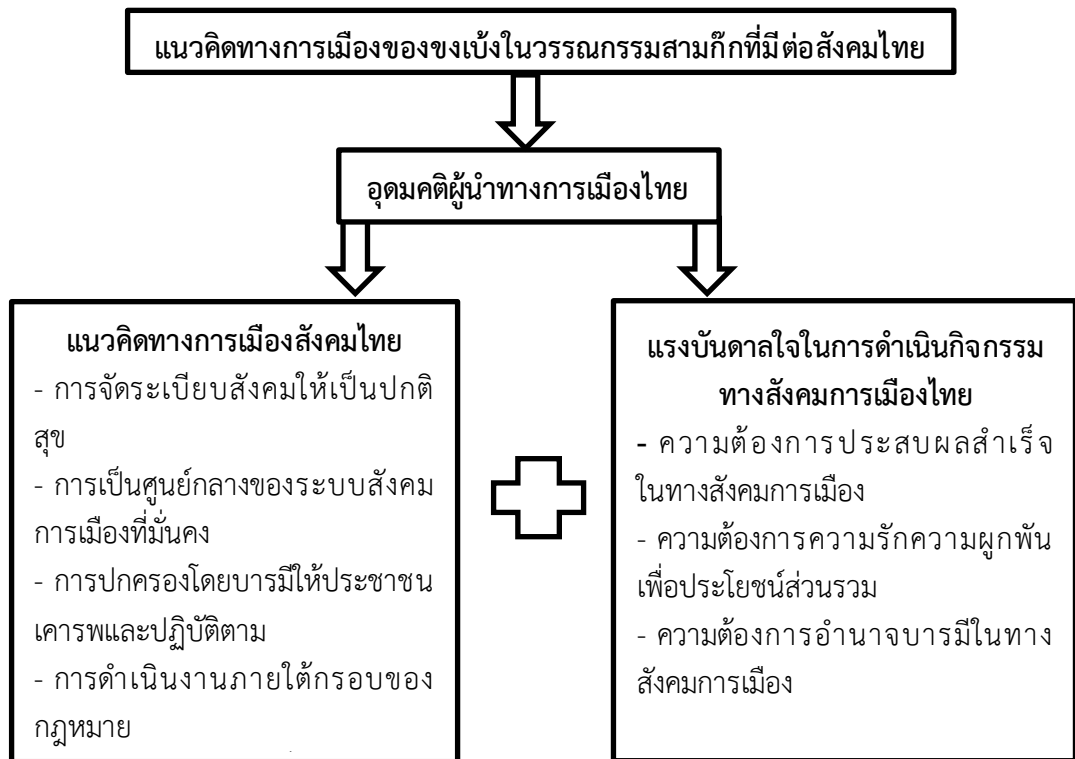
2. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง พบว่า มีแรงจูงใจตามทฤษฎีแรงจูงใจของ McCelland ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) ความต้องการประสบความสำเร็จของเล่าปี่ เนื่องจากขงเบ้งได้รับอิทธิพลลัทธิขงจื้อและตระกูลของตนซึ่งรับราชการมาตั้งแต่อดีต เมื่อขงเบ้งไม่สามารถแก้ไขได้ตามปกติ จึงต้องดำเนินการกับกลุ่มอำนาจอื่น ซึ่งได้รับการเชื้อเชิญจากเล่าปี่ให้ช่วยทำการศึก ขงเบ้งได้มองเห็นความจริงใจเช่นนี้จึงได้ลงมาเพื่อช่วยเหลือให้เล่าปี่ประสบผลสำเร็จ 2) ความต้องการความรักใคร่ผูกพันจากเล่าปี่ เล่าปี่ได้แสดงความจริงใจต่อขงเบ้ง ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างเล่าปี่กับขงเบ้ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับศิษย์ ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา การดำเนินการกิจของผู้เป็นนายมีจุดมุ่งหมายให้ประสบผลสำเร็จ และ 3) ความต้องการอำนาจบารมีของเล่าปี่ เนื่องจากเล่าปี่ต้องการอำนาจบารมีเพื่อเป็นศักยภาพในการฟื้นฟูราชวงศ์ฮั่น และแผนการดำเนินการกิจสื่อให้เห็นว่าขงเบ้งมีความต้องการให้เล่าปี่เกิดบารมีเพื่อนำมาเป็นพลังในการช่วยเหลือราชวงศ์ฮั่น เล่าปี่ได้อ้างความเป็นเชื้อพระวงศ์ฮั่น ทำให้เกิดบารมีและความชอบธรรมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูวงศ์ อุบลาลี และธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2559) ได้ศึกษา “พัฒนาการของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในสังคมไทย ศึกษาผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก” พบว่า การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มทุนนั้น มีทั้งที่เข้ามามีบทบาทโดยตรงคือการลงรับสมัครเลือกตั้ง และมีบทบาทโดยอ้อมด้วยการสนับสนุนเงินทุนให้กับพรรคการเมือง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สามก๊กเปลี่ยนฐานะทางยุทธศาสตร์จากการทหารมาสู่การบริหาร เนื่องจากการเข้ามาของกลุ่มนายทุนจึงดังกล่าวได้ส่งผลต่อสามก๊กในฐานะของวรรณกรรมที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดีในหมู่คนไทยและคนจีน จากอดีตที่ผ่านมาคนจีนถูกขูดรีดจากขุนนางอำมาตย์ไทยที่มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจในขณะนั้น รวมถึงนโยบายของรัฐไทยในการกีดกันกลุ่มคนจีนไม่ให้เข้ามามีบทบาทภายในประเทศมากนัก ทำให้การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มคนจีนในระยะหลังจำเป็นต้องสร้างความชอบธรรมให้เป็นที่

ยอมรับของสังคมไทย โดยผ่านตัวบทสามก๊กซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมไทย เป็นเครื่องมือและตัวเชื่อมร้อยสังคมซึ่งถือเป็นวิธีการหนึ่งของกลุ่มคนจีนนำมาใช้ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่มุ่งสะสมความร่ำรวย พร้อมทั้งเผยแพร่อุดมการณ์ผ่านตัวบทสามก๊กในฐานะเครื่องมือทางการบริหารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความร่ำรวย

3. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งที่มีต่อสังคมไทย พบว่า จำแนกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดทางการเมืองสำหรับผู้นำสังคมการเมืองไทยในอุดมคติ ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางของระบบสังคมการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยปราชญ์เพื่อให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตาม การถืออาณัติหรืออำนาจภายใต้กฎหมาย และการดำรงตนเป็นที่เคารพของราษฎร และ 2) แรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ ความต้องการประสบผลสำเร็จในทางการเมือง ความต้องการความรักความผูกพันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และความต้องการอำนาจปราชญ์ในทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยญา คล้ายบัว (2554) ได้ศึกษา “ผู้นำทางการเมืองเชิงอุดมคติในวรรณคดีสามก๊ก: วิเคราะห์ภาวะผู้นำของขงเบ้ง” พบว่า ขงเบ้งมีคุณลักษณะภาวะผู้นำ 9 ประการ ได้แก่ 1) ปณิธานอันเด็ดเดี่ยว 2) ปราดเปรื่องทรงภูมิ 3) งามสง่ามาดดูดี 4) จิตใจสูงภูมิธรรม 5) ถือสัจจะวาจา 6) เครื่องอาญารักษากฎหมาย 7) กล้าหาญชาญณรงค์ 8) เผด็จการอย่างมีศิลป์ และ 9) มีภราดรภาพเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการกอบกู้บ้านเมืองที่กำลังแตกแยกและตกต่ำเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางการเมืองการปกครองตลอดจนสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้นำทางการเมืองไทยควรยึดถือเป็นแบบอย่างและนำมาปรับใช้ในสภาวะที่บ้านเมืองเกิดความระส่ำระสายวุ่นวายหรือแตกแยกได้ คุณลักษณะภาวะผู้นำทั้ง 9 ประการเพียงพอที่ผู้นำทางการเมืองของไทยและผู้นำในทุกระดับสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้และยึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำและศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์ได้ไม่มากนักน้อยทั้งนี้เพื่อความยั่งยืนผาสุกของประชาชนและความมั่นคงของบ้านเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษา เรื่อง แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์จริง

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี (2562)

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย คือ อุดมคติผู้นำทางการเมืองไทย ประกอบด้วยแนวคิดทางการเมืองในการดำเนินประโยชน์เพื่อสังคม ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางของระบบการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยบารมีเพื่อให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตาม การดำเนินงานภายใต้กรอบของกฎหมาย และการดำรงตนให้เป็นที่รักที่เคารพของราษฎร มีแรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่ต้องการให้ประสพผลสำเร็จ มีความสัมพันธ์ผูกพันกันเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม สามารถสร้างบารมีในสังคมการเมืองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
2. ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาวรรณกรรมไทยและต่างประเทศให้มากขึ้น
3. ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการแปลสามก๊กฉบับประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ภาครัฐควรนำวรรณกรรมสามก๊กมาเผยแพร่ผ่านสื่อหลักและสื่อออนไลน์

2. ภาครัฐควรนำเสนอการเป็นพลเมืองที่ดีตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยนำตัวละครในวรรณกรรมสามก๊ก ได้แก่ ขงเบ้ง มาเป็นตัวอย่างให้แก่ประชาชนทั่วไป

3. ภาครัฐควรปลูกฝังการเป็นข้าราชการที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้คู่คุณธรรม โดยนำตัวละครในวรรณกรรมสามก๊ก ได้แก่ ขงเบ้ง มาเป็นตัวอย่างให้กับข้าราชการทุกระดับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยแนวคิดทางการเมืองของตัวละครในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย
2. ควรวิจัยอิทธิพลตำราพิชัยสงครามจวินที่มีต่อการเมืองไทย
3. ควรวิจัยเปรียบเทียบบทบาททางการเมืองของขงเบ้งที่ปรากฏในวรรณกรรมและในประวัติศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2530). สามก๊กฉบับนายทุน โจโฉ นายกตลกดกล. กรุงเทพฯ : สยามรัฐ.
- เจริญ วรรณะสิน. (2562). สามก๊ก : ฉบับนักบริหาร. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- เจ้าพระยาพระคลัง (หน). (2547). สามก๊ก (เล่ม 1- เล่ม 3) (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ชัชวรินทร์ สันติเดช. (2563, 28 มกราคม). นักเขียนและแฟนพันธุ์แท้สามก๊ก 2551. [บทสัมภาษณ์].
- ชูวงศ์ อุบลี, และธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2559). พัฒนาการของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในสังคมไทย ศึกษาผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก. วารสารการเมืองการปกครอง, 6(1), 428-442.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2547). แนวคิดทางการเมืองและสังคมตะวันตก. เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิดทางการเมืองและสังคม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทองแถม นาถจำนง. (2543). กลยุทธ์สามก๊ก : สรุปบทเรียนความพ่ายแพ้ พลิกฟื้นสู่ชัยชนะ. กรุงเทพฯ : ชุมศิลป์ธรรมดา.

นพดล ธนาภิภิรสุทธิ์. (2556). *แนวคิดและพระบรมราชโบายทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตามกรอบแนวคิดทางการเมืองของมาเคียเวลลี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชา รัฐศาสตร์). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิธิพันธ์ วิประวิทย์. (2563, 26 มกราคม). แพนพันธุ์แท้ราชวงศ์จีน 2556 นักเขียน และ สถาปนิก [บทสัมภาษณ์].

ปวิตร กิจจานุเคราะห์. (2553). *ถอดรหัสสามก๊ก: ครองใจคน ครองใจงาน*. กรุงเทพฯ : เอพี ศรี เอทีฟ,

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ. (2471). *ตำนานหนังสือสามก๊ก*. กรุงเทพฯ: ไสภณพิพิธธรรมนาคร.

พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี (คำยอดใจ). (2562). *แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรม สามก๊กที่มีต่อสังคมไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพศาล พืชมงคล. (2550). *สามก๊กฉบับคนขายชาติ*. กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์.

ภัทระ ฉลาดแพทย์. (2562). *วิถีแห่ง ขงจื้อ ขงเบ้ง โจโฉ สอนให้เป็น “ยอดคน” ไร้ขีดจำกัด*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งแสงการพิมพ์ จำกัด.

ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. (2555). *ที่นี้ตอบโจทย์: อ่านสามก๊ก สังคมไทย. สถานีโทรทัศน์ช่องไทยพีบีเอส*. สืบค้น 26 เมษายน 2555, จาก [https://www.youtube.com /watch?v=LYw3bln8Kc&t=17s](https://www.youtube.com/watch?v=LYw3bln8Kc&t=17s).

ยาขอบ. (2520). *สามก๊ก ฉบับฉนิพนธ์*. กรุงเทพฯ: ผดุงศึกษา.

วิริยญา คล้ายบัว. (2554). *ผู้นำทางการเมืองเชิงอุดมคติในวรรณคดีสามก๊ก : วิเคราะห์ภาวะผู้นำของขงเบ้ง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

หนวย. (2495). *สามก๊กฉบับนายหนวย*. กรุงเทพฯ: ผดุงศึกษา.

การเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม*

THE COMPARISON OF MATHEMATICS COMPETENCIES BETWEEN USING STRATEGY OF METACOGNITION AND STAD'S TECHNIQUE OF GRADE 12 STUDENTS UNDER WANGMUANGWITTAYAKHOM SCHOOL

พิณทิพย์ วิจิตรกลาง, สุวิมล กฤษณกุลหาสน์

Pintip Wijitklang, Suwimon Kritkharuehart

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

Corresponding Author. E-mail: yurichika_62@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ แต่ละด้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 33 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ 2 แผนและแบบทดสอบ วิเคราะห์สถิติทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ นักเรียนที่เรียนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน มีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : สมรรถนะทางคณิตศาสตร์; ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน; การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

Abstract

Objectives of this article were to compare the mathematics competency side by side of grade 12 students after using metacognition strategy and cooperative learning with STAD technique, using Quasi-Experimental research. The research sample was grade 12 students in Wangmuangwittayakhom school,

* Received January 16, 2020; Revised March 17, 2020; Accepted March 27, 2020

Wangmuang, Saraburi province, 1st semester academic year; 2019 by 2 classroom, total of 33 students used the cluster random sampling technique. The research tool was included by the 2 lesson plan sand the test, data was analyzed through t-test. The research results found that: The overall of the mathematics competency of grade 12 students by using metacognition is higher than the students who using STAD's cooperative learning with the statistically significant value at 0.05.

Keywords: Mathematics Competency; Strategy of Metacognition; STAD'S Technique

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ และความเจริญก้าวหน้าของโลก มนุษย์ใช้คณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ รวมทั้งใช้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการคิดที่หลากหลาย ทั้งการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คิดอย่างเป็นระบบมีระเบียบแบบแผน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง และลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงและต่อยอดความรู้ได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ตามทักษะการคิด ได้แก่ สามารถใช้เหตุผล ความคิดในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างดี การทำงานเป็นทีม มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้และทักษะในรายวิชาต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยควรเน้นที่การจัดการเรียนการสอนตามทักษะ/สมรรถนะ นำวิธีการและนวัตกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์และทักษะการคิดขั้นสูง (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561)

สภาพปัจจุบันนี้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ขาดสมรรถนะในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การเชื่อมโยง ทั้งที่คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์หนึ่งที่มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่การจัดกิจกรรมการสอนไม่นำไปสู่การแก้ปัญหาของนักเรียน ดังจะเห็นได้จากสถิติของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ได้สรุปผลการจัดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้น ม.6 พบว่าส่วนใหญ่จะมีปัญหาในวิชาหลักโดยเฉพาะคณิตศาสตร์ คะแนนระดับประเทศ ชั้น ม.6 ปีการศึกษา 2561 รายวิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.72 คะแนนระดับจังหวัดสระบุรี ชั้นม. 6 ปีการศึกษา 2561 รายวิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 29.13 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562) ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่

จะศึกษาสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน โดย (Beyer, 1997) ได้กล่าวว่า ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันเป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งช่วยให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากยุทธวิธีเมตาคอกนิชันเป็นความคิดระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับควบคุมหรือจัดการกับส่วนประกอบทางความคิดที่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าลงมา เป็นกระบวนการคิดที่เกิดการกระบวนการทางความคิดทั้งสิ้น และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มุ่งเน้นทักษะการคิดและเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการเรียนเป็นกลุ่ม ในการจัดการเรียนรู้จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถทางการเรียนที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละคนจะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนของตนเองและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (วิลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2551)

ดังนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจนำรูปแบบการสอนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน ที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการคิดอย่างมีขั้นตอน กับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ที่จัดการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่ม มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่องลำดับและอนุกรม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD
3. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์แต่ละด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 69 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ที่ได้รับการจัดห้องเรียนแบบคละกัน ซึ่งประกอบด้วยนักเรียน

ที่มีความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) และมีขั้นตอน ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นนำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์จากการสอบวัดผลกลางภาคของนักเรียน มาทำการวิเคราะห์ ความแปรปรวน โดยใช้ One way ANOVA ปรากฏว่าค่าสถิติทดสอบ $F(3, 65) = .394$, $p > 0.05$ แสดงว่านักเรียนแต่ละห้องมีคะแนนรายวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน ขั้นที่ 2 ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ซึ่งมีทั้งหมด 4 ห้องเรียน และสุ่มมา 2 ห้องเรียน โดยการจับสลาก ซึ่งได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 18 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 จำนวน 15 คน รวมทั้งหมด 33 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 จัดทำโครงสร้างกำหนดการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน 5 แผน และแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD 5 แผน นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ 0.84 นำผลจากการตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ วิเคราะห์เนื้อหา จัดทำตารางวิเคราะห์ข้อสอบ สร้างแบบทดสอบวัดสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบทดสอบใช้สถานการณ์ จำนวน 5 สถานการณ์ โดยในแต่ละสถานการณ์ประกอบด้วยข้อสอบแบบตอบสั้น เลือกข้อถูกและเขียนตอบ สร้างเกณฑ์การตรวจแบบทดสอบ นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ เพื่อหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก โดยมีค่าความเที่ยงของคะแนนผลรวม (Composite Reliability) เท่ากับ 0.81 ค่าความยากมีค่าตั้งแต่ 0.34 - 0.51 และค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.23 - 0.67 ทำการแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง แล้วจึงนำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental research) ตามแบบแผนการทดลองแบบ pretest-posttest comparison group designs (Jeffrey, George, & Robert, 2003) โดยการทดลองดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1) วัดผลจากแบบทดสอบเรื่อง ลำดับและอนุกรม ก่อนการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

2) จัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ใช้เวลาทั้งหมด 15 คาบ โดยทำการจัดการเรียนสัปดาห์ละ 5 คาบเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

3) วัดผลจากแบบทดสอบเรื่อง ลำดับและอนุกรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน

4) นำผลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ผลทางสถิติ โดยใช้สถิติ t-test dependent เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD และใช้สถิติ t-test independent เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์หลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

ผลการวิจัย

1. การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน เท่ากับ 46.11 และ 94.89 ตามลำดับ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 8.68 และ 18.46 ตามลำดับ และจากการทดสอบค่าที่ พบว่า การทดสอบหลังเรียนมีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	18	120	46.11	8.68	15.322*
หลังเรียน	18	120	94.89	18.46	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เท่ากับ 4.11 และ 8.94 ตามลำดับ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.96 และ 2.86 ตามลำดับ และจากการทดสอบค่าที่ พบว่า การทดสอบหลังเรียนมีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการใช้
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	15	120	39.80	7.04	14.834*
หลังเรียน	15	120	81.40	15.95	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. การทดสอบหลังเรียนของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้
ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน กับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีคะแนนเฉลี่ย
เท่ากับ 32.44 และ 24.67 ตามลำดับ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 7.57 และ 7.38
ตามลำดับ และจากการทดสอบค่าที พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน มี
สมรรถนะทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
ร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะ
ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยพิจารณาตามรายองค์ประกอบ ซึ่งมีทั้งหมด 6 สมรรถนะ
พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน ด้านสมรรถนะในการแก้ปัญหา ด้าน
สมรรถนะในการเชื่อมโยง และด้านสมรรถนะในการสื่อสาร หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดย
ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05 ส่วนนักเรียนที่เรียนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน มีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ด้านสมรรถนะ
ในการให้เหตุผล ด้านสมรรถนะเชิงกระบวนการ และด้านการสร้างความเป็นตัวตนหลังเรียนไม่
แตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ดัง
ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์หลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้
ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค
STAD ในภาพรวมและรายองค์ประกอบ

คะแนน		N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ภาพรวม	Meta	18	120	95.33	16.18	2.479*
	STAD	15	120	81.40	15.95	
การแก้ปัญหา	Meta	18	40	32.44	7.57	2.971*
	STAD	15	40	24.67	7.38	
การให้เหตุผล	Meta	18	15	14.06	1.39	0.112*
	STAD	15	15	14.00	1.46	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

คะแนน		N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
เชิงกระบวนการ	Meta	18	15	13.50	1.86	0.642 [*]
	STAD	15	15	13.07	2.02	
การสร้างความเป็นตัวแทน	Meta	18	20	16.72	2.78	1.196 [*]
	STAD	15	20	15.47	3.25	
การเชื่อมโยง	Meta	18	15	9.28	3.05	2.369 [*]
	STAD	15	15	7.33	1.54	
การสื่อสาร	Meta	18	15	8.94	2.86	2.565 [*]
	STAD	15	15	6.80	1.66	

^{*} มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน กับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม ผู้วิจัยขออภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันมีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน นักเรียนจะเน้นทักษะการแก้ปัญหาตามขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการระบุและนิยามปัญหาเป็นขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา โดยที่นักเรียนจะต้องระบุได้ว่าโจทย์กำหนดอะไรมาให้ โจทย์ต้องการถามอะไร และบอกได้ว่าปัญหาที่โจทย์ถามนั้นคืออะไร ขั้นสร้างตัวแทนปัญหา เป็นการสร้างตัวแทนของปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดรูป ตาราง รวมถึงสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์แสดงความสัมพันธ์ของปัญหา ขั้นวางแผนแก้ปัญหา เป็นขั้นการวิเคราะห์ถึงข้อมูลที่โจทย์กำหนดมาและสิ่งที่โจทย์ต้องการถาม วางแผนการดำเนินการแก้ปัญหา โดยอาศัยความรู้เดิมและประสบการณ์ที่มี ตลอดจนตัดสินใจเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหา ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน และปฏิบัติตามวิธีที่เลือกไว้มาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ และตรวจสอบข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นรวมถึงตรวจสอบคำตอบว่าถูกต้อง ครบถ้วนตามสิ่งที่โจทย์ถาม และสมเหตุสมผลหรือไม่ สอดคล้องกับแนวคิดของมัทธนา พรหมรักษ์ (2556) ที่กล่าวว่า ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันเป็นกระบวนการทางความคิดของบุคคลซึ่งในระหว่างการคิด เกิดกระบวนการรับรู้ว่าตนกำลังคิดสิ่งใดอยู่ รวมทั้งมีการวางแผนและทบทวนกระบวนการคิด

ทั้งหมดอย่างเป็นระบบ ตลอดจนสามารถใช้กลยุทธ์ในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมายได้ นั่นคือถ้าหากนักเรียนได้รับการฝึกโดยใช้โมเดลการแก้ปัญหาที่เน้นกระบวนการกำกับทางปัญญาอย่างสม่ำเสมอจะสามารถพัฒนาให้เป็นนักแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ดีได้

2. การจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยประกอบไปด้วยสมาชิก 3 คน ที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน คละกัน หลังจากนั้นผู้สอนนำเสนอบทเรียนต่อชั้นเรียนแล้ว ผู้เรียนจะทำใบงานร่วมกัน และร่วมกันแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดให้ใบงาน ซึ่งนักเรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันสร้างองค์ความรู้ในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มเข้าใจร่วมกัน รวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางด้านสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกันผู้อื่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิดแก้ปัญหาและอื่น ๆ เมื่อผู้เรียนได้คิดและตอบโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนก็จะได้รับข้อมูลย้อนกลับอยู่ตลอดเวลาและเมื่อเจอจุดบกพร่องด้านไหนก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันที เป็นการเสริมแรงในการเรียนสอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวณี แก้วสามสี (2560) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรวมกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันแบบละความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้นหากแต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ผลสำเร็จของนักเรียนแต่ละคน คือผลสำเร็จของกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และฝึกการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น

3. ในภาพรวมของสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ นักเรียนที่เรียนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน มีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยพิจารณาตามรายองค์ประกอบ ซึ่งมีทั้งหมด 6 สมรรถนะ พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน ด้านสมรรถนะในการแก้ปัญหา ด้านสมรรถนะในการเชื่อมโยง และด้านสมรรถนะในการสื่อสาร หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นผลของการจัดกิจกรรมโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน เป็นการควบคุมและประเมินความคิดของบุคคลในการวางแผน กำหนดวิธีในการปฏิบัติ กำกับควบคุมการปฏิบัติของตนเอง และสามารถที่จะประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้นจากการคิดอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ การคิด อย่างเป็นระบบ จนสามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ด้วยตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรม

ค้นคว้าหาคำตอบหรือฝึกการแก้ปัญหา อีกทั้งผู้สอนยังคอยช่วยส่งเสริมสนับสนุน และช่วยกระตุ้นนักเรียน โดยการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจและคำแนะนำในการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Man (2005) ศึกษาเรื่อง ผลของการฝึกยุทธวิธีเมตาคอกนิชันที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแก้ปัญหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในหลักสูตรคณิตศาสตร์โอลิมปิก โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นักเรียนที่ได้รับการฝึกยุทธวิธีเมตาคอกนิชันและนักเรียนที่เรียนแบบปกติ ซึ่งนักเรียนจะฝึกยุทธวิธีเมตาคอกนิชันโดยใช้การตอบคำถาม 4 ประเภท ในระหว่างการหาคำตอบในแต่ละปัญหา ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจ คำถามเกี่ยวกับการเชื่อมโยง คำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ใช้และคำถามเกี่ยวกับการพิจารณาไตร่ตรองปัญหา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกยุทธวิธีเมตาคอกนิชันมีความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน คือ (1) สมรรถนะในการแก้ปัญหา (2) สมรรถนะในการให้เหตุผล (3) สมรรถนะเชิงกระบวนการ (4) สมรรถนะในการสร้างความเป็นตัวแทน (5) สมรรถนะในการเชื่อมโยง (6) สมรรถนะในการสื่อสาร ไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันมีขั้นตอนหลายขั้นตอน ครูจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในคำถาม ไม่เกิดการสับสน
2. ในขั้นตอนการตอบคำถามนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับกระบวนการสอนในลักษณะนี้ อาจทำให้เกิดความรู้สึกลังเลและเกิดเจตคติที่ไม่ดี ในช่วงแรกของการทดลองครูเริ่มจากสถานการณ์ง่าย ๆ ไปสู่ยาก อธิบายเพิ่มเติม และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหา
3. ครูจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแลกเปลี่ยนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ครูทำความเข้าใจกับนักเรียนเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพราะนักเรียนเก่งมักทำงานเองลำพัง ส่วนนักเรียนอ่อนไม่สนใจการทำงานกลุ่ม ครูควรแนะนำให้ให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผน ช่วยกันแก้ปัญหา เพื่อไม่ให้เป็นการละทิ้งของใครคนหนึ่ง เพราะความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของสมาชิกทุก ๆ คนในกลุ่ม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน กับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ในเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์เรื่องอื่น ๆ นอกจากเรื่องลำดับและอนุกรม หรือในระดับชั้นอื่น ๆ หรือในรายวิชาอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน กับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีผลต่อตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ เช่น สมรรถนะด้านการใช้ความคิดคล่อง ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ให้สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- มณฑนา พรหมรักษ์. (2556). *ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการแก้ปัญหาที่เน้นกระบวนการกำกับทางปัญญาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา คณิตศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2551). *นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้*. มหาสารคาม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *การวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2562). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561*. สืบค้น 4 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx>
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 13 มีนาคม 2561, จาก <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/66054/-teaartedu-teaart-teaarttea>
- เสาวณี แก้วสามสี. (2560). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชา คณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับการเรียนแบบปกติ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- Beyer, B. K. (1997). *Improving Student Thinking : A Comprehensive Approach*. Boston : Allyn and Bacon.
- Jeffrey A.G. , George A. M., & Robert J. H. (2003). Pretest-Posttest Comparison Group Designs. *J. AM. ACAD. Child Adolesc. Psychiatry*, 42(4), 500-503.
- Man, K. O. (2005). *The effect of metacognitive training on the problem solving behavior of primary 6 student* (Master's Thesis). Hong Kong: The University of Hong Kong.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง*

BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR PEOPLE'S POLITICAL PARTICIPATION
AT NAKORNRAYONG MUNICIPALITY AREA, RAYONG PROVINCE

พระชาณชัย ติสสวโร, จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์, สุรพล สุธะพรหม

Phra Chanchai Tissawangso, Chamnong Adiwattanasit, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: romtakeanthong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เปรียบเทียบ และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นแบบผสมวิธี พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยส่วนบุคคลต่างคนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การเลือกตั้งเป็นเรื่องใกล้ตัวขาดความเข้าใจในหลักการบริหารนิยธรรม การเข้าร่วมมีบทบาทในชุมชนเป็นไปได้ลำบาก การติดต่อกับราชการมีปัญหาเรื่องความล่าช้า การนำเสนอข่าวไม่มีการประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสม จึงต้องให้ความรู้ถึงความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นสิทธิของประชาชนทุกคน ปรับปรุงภาพลักษณ์การเข้าร่วมมีบทบาทในชุมชนให้เป็นเรื่องง่าย พัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานปรับเปลี่ยนให้ครอบคลุมมีความรวดเร็ว ประยุกต์หลักธรรมที่เหมาะสมมาประกอบเพื่อสร้างสังคมที่คนคุ้นชินกับการวิพากษ์วิจารณ์ ความเห็นต่างโดยไม่ใช้อารมณ์แต่ใช้เหตุผลความรู้ให้มากขึ้น

คำสำคัญ : การประยุกต์; พุทธธรรม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Abstract

Objectives of this article were to study level of people's political participation, to compare, and to study problem, obstacles and suggestions for the Buddhadhamma application for people's political participation, using mixed methods. Findings were: 1. Level of people's political participation was at moderate level. 2. People with different data had different opinions, accepting the research hypothesis. 3. Problems and obstacles and recommendations were

* Received March 1, 2020; Revised March 15, 2020; Accepted March 20, 2020

that people looked at political election not their concern, far away from them, lacked of knowledge of Apparihaniyadhamma in election. The role in community Participation was quite difficult to join with, Government contact was slow. News reporting lacked the Dhamma application, Therefore people must be educated about importance of election and rights of people, community political participation must be improved for easy and beneficial participation. Operation must be improved and changed for faster services. Dhamma application should be used to develop society that can stand criticism, emotional control, others' opinions acceptance, using reasons, not emotions in opinions expression.

Keywords: Application; Buddhadhamma; Political Participation

บทนำ

ปัจจุบันประชาชนชาวไทยมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้นเนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการเมืองไว้อย่างชัดเจนว่าให้เน้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มากกว่าที่จะเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนนั้นหมายความว่ากำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองในทุกขั้นตอน เช่น กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน การที่ประชาชนมีสิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถลงประชามติและทำประชามติได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิลงนามเพื่อถอดถอนบุคลากรระดับสูง รวมถึงเน้นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาททางการเมืองของตน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมของตน (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2549)

การเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 24 มีนาคม 2562 นับเป็นการเลือกตั้งครั้งสำคัญหลังเหตุการณ์รัฐประหารในปี พ.ศ. 2554 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ซึ่งเป็นครั้งที่ 28 และเป็นครั้งที่ประชาชนส่วนใหญ่ หันมาให้ความสนใจในเรื่องการเมืองมากขึ้น จากการพัฒนาของเทคโนโลยีโซเชียลมีเดียทำให้การเข้าถึงข่าวสารทางการเมืองทำได้สะดวกและรวดเร็ว แต่ก็นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดความแตกแยกความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง การโจมตีกันด้วยข้อมูลข่าวสารและความเบียดเบียนตัวนักการเมืองและการเลือกตั้ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากเหตุการณ์ทางการเมืองในอดีตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่คิดว่าการเมืองคือเรื่องน่าเบื่อเลือกไปก็ได้การเมืองเดิม ๆ รูปแบบเก่า ๆ ที่มุ่งเน้นเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์โดยไม่มุ่งเน้นประโยชน์ของพี่น้องประชาชน อีกทั้งในเขตเทศบาลนครระยองมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างน้อยเพราะประชาชนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการหาเลี้ยงชีพ ดังนั้นการไปเลือกตั้งจึงกระทำไปเพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายและกลัวการถูกลงโทษถอนสิทธิทางการเมือง

อื่น ๆ ประชาชนจึงต้องเข้าร่วมการเมืองเพราะเป็นหน้าที่แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาที่มองเห็นได้ชัดเจน เพราะการเมืองเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรับผิดชอบร่วมกัน การใช้อำนาจทางการเมืองล้วนมีผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น ซึ่งการตื่นตัวทางการเมืองนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก เพราะหากเราวิเคราะห์ตามความเป็นจริงแล้วนั้น การเลือกตั้งคือการมอบอำนาจในมือของประชาชนทุกคนในประเทศ ที่ต่างคนต่างมีอำนาจในมือไปสู่มือของคนที่เราเชื่อมั่นและเชื่อใจว่าคนที่เรามอบอำนาจให้ นั้นจะนำอำนาจของเราไปทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติส่วนรวม โดยไม่หวังถึงประโยชน์ส่วนตน หรือพวกพ้อง เพราะอำนาจนั้นนับเป็นเส้นทางที่จะนำพาประเทศชาติและประชาชนทุกคน รวมทั้งตัวเราไปสู่ความเจริญ การพัฒนาทัดเทียมอารยประเทศ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549)

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมุ่งเป้าประสงค์การวิจัยเชิงพื้นที่ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ในการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยองอยู่ในระดับใด และจะทำการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างไร เพื่อกำหนดทิศทางของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตย อันเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยประชาชนจะใช้อำนาจออกกฎหมายผ่านรัฐสภา ใช้อำนาจบริหารผ่านรัฐบาล และใช้อำนาจตุลาการผ่านศาล จนทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองในอุดมคติของหลาย ๆ ประเทศ (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2517) เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงระบอบการปกครองได้เพราะประเทศใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ย่อมแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยสูง แต่ประเทศใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำย่อมแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยต่ำไปด้วย (จุฬารัตน เดิมผล, 2561) อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังต้องควบคู่ไปกับหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยเพราะการไม่มีคุณธรรมประจำใจทำให้เกิดปัญหากระทบกับทั้งระบบสังคมตามมาได้ เมื่อพิจารณาความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากข้อมูลข้างต้นแล้วนั้นผู้ศึกษามีความประสงค์ที่จะแทรกแนวคิดและหลักธรรมที่เหมาะสมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งหลักธรรมที่เหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้แก่ ธรรมที่สามารถนำมาซึ่งประโยชน์ของส่วนรวม คืออปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่นำมาซึ่งความไม่เสื่อม ความสามัคคี (วศิน อินทสระ, 2548) และเพื่อสร้างความเจริญ ก้าวหน้า จึงนับว่า อปริหานิยธรรมนั้นควรค่าแก่การที่จะเป็นที่น่าสนใจ ในการนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติยึดเป็นธรรมาภิบาลในองค์กรที่ทรงคุณค่ายิ่ง มาเป็นหลักธรรมที่ประยุกต์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์), 2548)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง อำเภอ จังหวัดระยอง ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 43,116 คน (เทศบาลนครระยอง, 2562) โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ใน 18 ชุมชน จาก 29 ชุมชน ที่มีจำนวนประชากรในชุมชนเกิน 1,000 คนขึ้นไปรวมทั้งสิ้นจำนวน 35,748 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (สุรพล สุยะพรหม, 2553) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูปหรือคน ได้แก่ พระภิกษุระดับพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 2 รูป และ ผู้บริหารและผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ เชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง โดยเกณฑ์การวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลีเคอร์ต (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด และเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ค่าความถี่ และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบความคิดเห็นโดยใช้สถิติตามลักษณะของตัวแปร คือ การทดสอบค่าทีในกรณีตัวแปรต้นสองตัว และการทดสอบค่าเอฟ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามตัวขึ้นไป และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทำการการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสร้างขึ้นจากการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ แล้วทำการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคคลผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำนวน 8 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ พระสังฆาธิการ, นักการเมือง, ข้าราชการ ผู้เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง, นักการเมืองท้องถิ่น และ ผู้นำชุมชน ภายหลังเก็บข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 รูปหรือคน จากนั้นนำข้อมูลวิเคราะห์เนื้อหา เกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา จัดทำเป็นตารางสรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ท้ายที่สุดนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วจัดทำเป็นองค์ความรู้ใหม่ พร้อมทั้งอภิปรายผลการวิจัยโดยเทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมาคือ ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 รองลงมาได้แก่ ด้านการติดต่อกับทางราชการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน ไม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมแตกต่างกันคือ ระดับการศึกษา และอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญตามสมมติฐานที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ด้านการเลือกตั้งตามหลักอภิธานิยธรรม ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรม ในข้อที่ 1 ข้อที่ 2 คือหมั่นประชุมเป็นนิจ และพร้อมเพรียงกันประชุม เพราะประชาชนมุ่งทำงานหาเสียงชิงจึงมองว่า การเลือกตั้งไม่มีความจำเป็นเป็นเรื่องไกลตัวเลือกพรรคเดิม ๆ ผู้สมัครหน้าเดิม ๆ ที่ตนเองรู้จักเพราะไม่มีเวลา การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงเพราะไม่มีเวลาเข้าร่วมประชุม หรือไม่ได้สนใจเท่าที่ควรทำให้ยังมีการฉ้อราษฎร์บังหลวง บัตรข้าราชการอยู่บ้าง ข้อเสนอแนะเสนอว่าต้องเพิ่มช่องทางการรับรู้ข่าวสาร หรือการออกกฎหมายการเสนอคำตอบแทนสำหรับการออกมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองลำดับแรก ๆ ของประชาชน และเพิ่มกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น การเลือกตั้งโดยระบบออนไลน์ การเลือกตั้งโดยระบบแสกนลายนิ้วมือ เพื่อลดความยุ่งยากในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ด้านเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนตามหลักอภิธานิยธรรม ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรม ในข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และ ข้อที่ 3 คือหมั่นประชุมเป็นนิจ พร้อมเพรียงกันประชุม และไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ การมีบทบาทในชุมชนการเข้าถึงการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นไปได้ยาก การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมและการประชุมเพราะมีหน้าที่การงานต้องรับผิดชอบ การออกกฎระเบียบใด ๆ ต้องรอความคิดเห็นของส่วนรวมก่อน ข้อนี้อาจจะไม่สามารถบังคับใช้ได้ เพราะกฎระเบียบบางข้อต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย และความจำเป็นในขณะนั้น ข้อเสนอแนะ เสนอว่าเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่คนในชุมชนมีแนวโน้มจะเห็นได้มาก ปรับปรุงภาพลักษณ์ให้เห็นว่าการเข้าร่วมเป็นเรื่องง่าย มีการรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาตามเหตุผล ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเวลาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน หรืออาจจะต้องจัดการประชุมเพิ่มเติม หรือการตั้งคณะกรรมการให้ทำหน้าที่รายงานการประชุมต่อให้แก่ประชาชนที่ไม่ได้มาเข้าร่วมกิจกรรม ออกกฎระเบียบโดยความเห็นชอบในชุมชน โดยแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันและความจำเป็นเร่งด่วนในขณะนั้น

ด้านการติดต่อกับทางราชการตามหลักอภิธานิยธรรม ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรม ในข้อที่ 4 และข้อที่ 6 การติดต่อกับทางราชการยังมีปัญหาเรื่องความล่าช้าเกิดจากการไม่เข้าใจกันของผู้ควบคุมดูแลคือข้าราชการ การลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบปัญหามีน้อยทำให้เกิดปัญหาในชุมชนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นในสถานที่สาธารณะประโยชน์ มักไม่ค่อยมีการแจ้งกับทางหน่วยงานราชการ ต้องรอทำตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น การติดต่อกับราชการต้องรอผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงานซึ่งมีขั้นตอน ข้อเสนอแนะ ปรับเปลี่ยนวิธีการติดต่อกับทางราชการ ให้ประชาชน

เกิดความมั่นใจในเรื่องการติดต่อ รูปแบบการปฏิบัติงานต้องปรับเปลี่ยนให้เป็นรูปแบบที่ครอบคลุมมีความรวดเร็วไม่เกิดความล่าช้า ข้าราชการควรต้องลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบปัญหาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบปัญหาที่แท้จริงของประชาชนเพื่อวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหา และเมื่อมีสถานที่สาธารณะประโยชน์ในชุมชนเกิดความเสียหายและต้องการแก้ไข ประชาชนต้องช่วยกันช่วยเหลือดูแลแจ้งข่าวเพื่อให้เกิดการแก้ไขเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในชุมชน

ด้านการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมืองตามหลักการบริหารนิยธรรม การนำเสนอข่าวไม่มีการประยุกต์หลักธรรม ที่เหมาะสมมาประกอบ เช่น พรหมวิหาร 4, อคติ 4, กาลามสูตร 10, โยนิโสมนสิการ ฯลฯ มีความเอนเอียง ไม่เป็นกลาง เล่นพรรคเล่นพวก ตามความชอบทางการเมือง บางสำนักไม่เที่ยงตรงในการเสนอข่าว เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหลัก ข้อเสนอแนะ ควรสร้างสังคมที่คนคุ้นชินกับการวิพากษ์วิจารณ์ โดยไม่ใช้อารมณ์ความชอบส่วนตัว และใช้เหตุผล/ความรู้ให้มากขึ้น ปลูกฝังการคิด วิเคราะห์ และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ควรเริ่มตั้งแต่ในโรงเรียน ปลูกฝังในระดับเยาวชนขึ้นไป และการนำเสนอควรเสนออย่างเป็นกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมาคือ ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 รองลงมาได้แก่ ด้านการติดต่อกับทางราชการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทักทฤษฎี สุวรรณวัฒน์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา" พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาโท โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเลือกตั้ง ด้านการรับฟังข่าวสารทางการเมือง ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ด้านพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมือง มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง มีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของดาบตำรวจบรรจบ แก้วหน่อ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่" พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านแรงจูงใจในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้านการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและด้านการเข้าร่วมชุมชนทางการเมือง มีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา และอาชีพ มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญตามสมมติฐานที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ ศรีสมบัติ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักอภิปรายธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่" พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการปรีชา ดิग्ขฌาณ (มาทา) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง "ประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักอภิปรายธรรมของเทศบาล ตำบลนาแก้ว อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง" พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาแก้ว ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในลักษณะแผนภาพที่แสดงการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา: พระชาญชัย ดิสสวัสดิ์ (2562)

องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยจากการสังเคราะห์ คือการประยุกต์หลักพุทธธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อกำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสันติ มีสติไตร่ตรอง มีการวิเคราะห์ที่เฉียบแหลมแยบคาย ปราศจากอคติที่เกิดขึ้นจากอุดมการณ์ทางการเมืองหรือเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ มุ่งเน้นที่ประโยชน์ส่วนรวมไม่มุ่งเน้นการโจมตีและแตกแยก ก่อให้เกิดความสามัคคี ความยั่งยืนในสังคมและประเทศชาติ หากปราศจากหลักธรรมนำทาง หรือกำกับดูแลแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ปราศจากคุณธรรมด้วยนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนรับทราบสิทธิและหน้าที่รวมถึงอำนาจของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
2. มีนโยบายการออกกฎระเบียบในการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งให้ประชาชนเห็นว่าถ้าไม่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งจะเสียสิทธิ และถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย
3. มีนโยบายสร้างการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาให้ประชาชนตระหนักถึงการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. จัดทำโครงการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของประชาชนในด้านสิทธิ หน้าที่รวมถึงอำนาจของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
2. ออกกฎหมายเพื่อลงโทษผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้รุนแรงมากขึ้น และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการออกมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เช่น มีการเปรียบเทียบปรับในกรณีไม่มาลงคะแนนเสียง และสนับสนุนค่าเดินทางให้แก่ประชาชนที่มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
3. สร้างการเรียนรู้เรื่องการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ให้ประชาชนประจักษ์ทางด้านจิตวิทยาเพื่อสร้างจิตสำนึกอันดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับจังหวัด หรือในระดับประเทศ
2. ความคิดเห็นต่อรูปแบบการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ 2560 ของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง
3. การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อขจัดความขัดแย้งทางการเมือง ของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ศรีสมบัติ. (2559). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมในการบริหารงานของเทศบาล ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. (2549). การเมืองการปกครองของไทยจากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พันซ์ กรุ๊ป Punch Group.
- จุฬีวรรณ เต็มผล. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2549). ประวัติการเมืองไทย 2475-2500 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- ทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์. (2542). การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 : การปฏิวัติที่ถูกนิยามใหม่ The changing of the ruling in 1932 : The new definition revolution. วารสาร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 31(3), 18-20.
- ทักษิณ สุวรรณวัฒน์. (2554). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. (2517). ประชาธิปไตย : ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ. กรุงเทพฯ: ธรรมศาสตร์.
- เทศบาลนครระยอง. (2562). ข้อมูลสำนักทะเบียนเทศบาลนครระยอง ประจำเดือนเมษายน พ.ศ.2562. สืบค้น 16 เมษายน 2562, จาก <http://www.rayongcity.go.th/index.php/2016-07-22-06-13-38/2016-07-22-07-07-50/2016-07-22-07-57-46>.
- บรรจบ แก้วหน่อ. (2554). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหวิริยาสาสน์.
- พระชาญชัย ดิษฐวิโส. (2562). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์). (2548). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพฯ: มหาเถรสมาคม.

254 ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2563

Vol. 9 No. 1 January – March 2020

พระอธิการปรีชา ติกขุภาโณ (มาทา). (2560). *ประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลนาแก้ว อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วศิน อินทสระ. (2548). *หลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: ธรรมดาการพิมพ์.

สมบัติ อารังญวงศ์. (2549). *การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

สุรพล สุยะพรหม. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดและปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อ
ความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี*

MARKETING STRATEGY FACTORS AND CUSTOMER RELATIONSHIP
MANAGEMENT FACTORS AFFECTING CUSTOMER LOYALTY OF BANK
FOR AGRICULTURE AND AGRICULTURAL COOPERATIVES,
DOEM BANG NANG BUAT, SUPHAN BURI PROVINCE

โสธยา สุภาพล, ลัดดาวัลย์ สำราญ, อมรรัตน์ ทัดจันทิก, จันทรเพ็ญ วรรณารักษ์, ศุภชัย ศักดินำชัย

Soraya Supaphol, Laddawan Someran, Amornrut Tadjuntukand, Junphen Wannarak ,

Supachai Saknumchai

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

Corresponding Author. E-mail: latdawan.1100@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นปัจจัยกลยุทธ์และปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ และความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 67.20 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ได้แก่ ด้านสร้างความสัมพันธ์ และด้านการรับฟังข้อมูลความคิดเห็น ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 59.50 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางการตลาด; การบริหารลูกค้าสัมพันธ์; ความจงรักภักดี

* Received March 10, 2020; Revised March 19, 2020; Accepted March 27, 2020

Abstract

Objectives of this article were to study the opinions, the marketing strategy factors and customer relationship management factors affecting loyalty of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, Doem Bang Nang Buat, Suphanburi Province. The samples were 400 people of the users of Bank for Agricultural cooperatives, Doem Bang Nang Buat, Suphanburi province, selected by specific random selection. The instrument was questionnaires. The data were analyzed by descriptive statistics; frequency, percentage, mean and standard deviation, and multiple regression analysis. The results showed that the respondents had opinion concerning Marketing strategy factors, Customer relationship management factors and affecting customer loyalty at a high level. The hypothesis testing showed that Marketing Strategy Factors: Product Physical Evidence and Process affecting customer loyalty of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, Doem Bang Nang Buat, Suphanburi Province with predictive power of 67.20 percent, at the statistical significance level of 0.05. The customer relationship management factors: Relations and Listening to opinions affecting customer loyalty of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, Doem Bang Nang Buat, Suphanburi Province with predictive power of 59.50 percent, at the statistical significance level of 0.05.

Keywords: Marketing Strategy; Customer Relationship Management; Loyalty

บทนำ

ปัจจุบันการแข่งขันอย่างเสรีภายใต้กลไกตลาดของธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดความต้องการและความคาดหวังต่อสินค้าและบริการที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจต่อสินค้าและบริการ และมีความไวต่อราคา เนื่องจากมีเวลาน้อยลงจึงต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น ต้องการสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและตรงใจมากขึ้น สินค้าและบริการต้องมีการรับประกันคุณภาพ และมีสิทธิพิเศษ รวมทั้งต้องการให้สินค้าและบริการมีราคาที่ถูกลงด้วย ซึ่งองค์กรธุรกิจต่างประยุกต์ใช้กลยุทธ์ เพื่อเรียกร้องความสนใจที่จะเป็นลูกค้าโดยคำนึงถึงสิ่งที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องการในราคาที่เหมาะสม การจัดจำหน่ายในสถานที่ และวิธีการที่ลูกค้าจะเกิดความความสะดวกสบาย เพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าจนเกิดเป็นความจงรักภักดีต่อ

องค์กรธุรกิจ โดยการใช้กลยุทธ์การตลาดจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สร้างความแตกต่าง คือ ต้องมีการเน้นถึงผลิตภัณฑ์หรือการบริการ เน้นถึงราคา ช่องทางการกระจายสินค้า การส่งเสริมการขาย ตลอดจนบุคคลหรือพนักงาน การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถนำมาส่งเป็นกลยุทธ์การตลาดในการส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้าได้ การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ก็เป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มีแบบแผนที่ใช้สร้างและรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าในลักษณะที่ก่อให้เกิดผลกำไร และเป็นการสร้างความสัมพันธ์แบบยั่งยืน การที่จะประสบความสำเร็จในการแข่งขันได้นั้น องค์กรธุรกิจจะต้องมุ่งเน้นไปที่ลูกค้าเป็นศูนย์กลาง พยายามดึงลูกค้าจากคู่แข่ง และรักษาลูกค้ากลุ่มเดิมไว้ โดยอาศัยการส่งมอบคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่ง อย่างไรก็ตามก่อนที่จะสร้างความสำเร็จให้กับลูกค้า จะต้องเข้าใจความต้องการของลูกค้าเสียก่อน (ธนวัฒน์ ข่ายแก้ว, 2560)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นสถาบันการเงินระดับชาติ มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการคลัง จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร ปี พ.ศ. 2509 ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเกษตรกรโดยตรงและผ่านทางสถาบันการเกษตร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีแหล่งเงินทุนที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายให้เกษตรกรมีเงินทุนและอุปกรณ์การเกษตรที่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้ เพื่ออำนวยความสะดวกการผลิตแก่เกษตรกรรวมทั้งทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนอำนวยความสะดวกให้แก่สหกรณ์ที่อยู่ในประเทศไทย โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทุกแห่งทั่วประเทศจะดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมมุ่งการให้บริการที่ทันสมัย และเป็นเลิศ ยึดตามวิสัยทัศน์ที่ว่า เป็นธนาคารพัฒนาชนบทที่มั่นคง มีการจัดการที่ทันสมัย ให้บริการทางการเงินครบวงจร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร” และยึดตามพันธกิจที่ว่า “บริการทางการเงินครบวงจรเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่คุณค่าสินค้าเกษตร โดยความร่วมมือกับเครือข่าย” (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2562) ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ก็เป็นส่วนหนึ่งของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินการตามปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจเหมือนกันอย่างเคร่งครัด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่เข้ามาใช้บริการที่อยู่ในเขตพื้นที่และนอกเขตพื้นที่เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการให้บริการแก่ลูกค้าเหมือนกับธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้นำหลักการบริหารลูกค้าสัมพันธ์เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ รวมทั้งการแสวงหาลูกค้าใหม่ รักษาลูกค้าเดิม โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรีได้หากลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้ในการให้บริการลูกค้าไว้ให้ได้ตลอดไปโดยปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของธุรกิจทางการเงินมีการแข่งขันสูง ภาวะเศรษฐกิจผันแปรเกิดภัยพิบัติภัยแล้งทำให้ผู้ใช้บริการประสบปัญหาทางการเงิน กลุ่มเกษตรกรและผู้ใช้บริการในเขต

อำเภอเดิมบางนางบวชก็มีความต้องการที่หลายขึ้น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี จึงต้องสร้างกลยุทธ์การตลาดและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ ๆ นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทำให้ผู้ใช้บริการเลือกใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่เปลี่ยนแปลง จึงต้องมีการสร้างความประทับใจ ความจงรักภักดีและสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ กลยุทธ์ทางการตลาดและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง พัฒนา กลยุทธ์ทางการตลาดและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และทำให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุดจนเกิดความจงรักภักดีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ และความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน และกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้วิธีการคำนวณ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Yamane) โดยการกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซนต์ ที่ความคลาดเคลื่อน ± 5 เปอร์เซนต์ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความรู้ในการใช้บริการของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามคำถามปลายเปิด (Open Ended Question)

โดยแบบสอบถามส่วนที่ 2, 3 และ 4 เป็นข้อคำถามแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่าโดยใช้เกณฑ์ประเมินตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Rating Scale) (บุญใจ ศรีสถิตย่นรากร, 2553) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) ทั้งนี้แบบสอบถามมีความตรงตามเนื้อหา โดยพิจารณาจากดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index: IOC ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00 และแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ตามวิธีของครอนบาคและแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นโดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค พบว่า ทุกด้านมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2550) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.99 จึงจะถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แจกผู้ให้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 ชุด ด้วยตนเอง โดยดำเนินการเก็บแบบสอบถามระหว่างเดือนตุลาคม–เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 เมื่อรับแบบสอบถามคืนมาผู้วิจัยจะตรวจสอบแบบสอบถาม และลงรหัสข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของแบบสอบถาม คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Step wise Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 และ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 51 ปี ขึ้นไปจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมง จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000-15,000 บาท จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.25 ใช้บริการ 1-2 ครั้งต่อเดือน จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 68.25

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.79) รองลงมา คือ ด้านช่องทางการให้บริการ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.80) ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.84) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.74) ด้านมีการส่งเสริมให้บริการ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.79) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.91) และด้านราคา อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.89)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการรักษาลูกค้า ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ด้านการติดตามลูกค้า ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.80) ด้านการรับฟังข้อมูลความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.78) และด้านสร้างความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.80)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมี

ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความรักดีต่อตราสินค้าเดิม ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.81) รองลงมา คือ ด้านการแนะนำบอกต่อ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.79) และด้านการซื้อซ้ำเป็นปกติ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.84)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ในการวิเคราะห์ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน มีค่าเท่ากับ 0 โดยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด จะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 เสมอ

2. การตรวจสอบจากปัญหา Multicollinearity กล่าวคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยใช้สถิติตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัว ด้วยค่าสถิติ Collinearity Statistics ผลที่ได้มี 2 ค่า คือ ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.17 – 0.31 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 3.18 – 5.73 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ

3. การตรวจสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่าระหว่าง 0.57 – 0.79 (r น้อยกว่า 0.80) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) ซึ่งปรากฏว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 แสดงถึงตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีปัญหา Multicollinearity

4. ความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson มีค่า 1.86 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.50 – 2.50 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความอิสระต่อกัน

เมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัจจัยกลยุทธ์ ทางการตลาด	ความจงรักภักดี				
	B	SE	β	t	p
ค่าคงที่	0.82	0.13		6.20	0.00
ด้านกระบวนการ	0.34	0.04	0.40	7.54	0.00*
ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.27	0.05	0.29	5.42	0.00*
ด้านผลิตภัณฑ์	0.20	0.04	0.19	5.09	0.00*

Adjust R Square = 0.672 R = 0.821 R Square = 0.675 Durbin-Watson = 1.862

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรทำนายเข้าทั้งหมดเพื่อดูว่าตัวแปรเหล่านี้มีตัวแปรที่สามารถร่วมทำนายตัวแปรตามได้ โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณแบบ Stepwise (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรทำนาย 3 ตัวแปร คือ ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร มีอำนาจทำนายประมาณร้อยละ 67.20 (Adjust R Square = 0.672)

เมื่อนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ จะได้สมการพยากรณ์ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

สมการคะแนนดิบ คือ

$Y = 0.82 + 0.34 (\text{ด้านกระบวนการ}) + 0.27 (\text{ด้านลักษณะทางกายภาพ}) + 0.20 (\text{ด้านผลิตภัณฑ์})$

หรือเขียนในรูปคะแนนมาตรฐาน

$Z_y = 0.40 (\text{ด้านกระบวนการ}) + 0.29 (\text{ด้านลักษณะทางกายภาพ}) + 0.19 (\text{ด้านผลิตภัณฑ์})$

2. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ในการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน มีค่าเท่ากับ 0 โดยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด จะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 เสมอ

2. การตรวจสอบจากปัญหา Multicollinearity กล่าวคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยใช้สถิติตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัว ด้วยค่าสถิติ Collinearity Statistics ผลที่ได้มี 2 ค่า คือ ค่าTolerance อยู่ระหว่าง 0.20–0.30 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 3.26–5.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ

3. การตรวจสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่าระหว่าง 0.65-0.79 (r น้อยกว่า 0.80) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) ซึ่งปรากฏว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 แสดงถึงตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีปัญหา Multicollinearity

4. ความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson มีค่า 1.82 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.50–2.50 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความอิสระต่อกัน

เมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์	ความจงรักภักดี			t	p
	B	SE	β		
ค่าคงที่	0.83	0.14		5.78	0.00
ด้านการรับฟังข้อมูลความคิดเห็น	0.42	0.04	0.43	8.79	0.00*
ด้านการสร้างความสัมพันธ์	0.37	0.04	0.39	8.06	0.00*
Adjust R Square = 0.595 R = 0.773 R Square = 0.597 Durbin-Watson = 1.826					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรทำนายเข้าทั้งหมดเพื่อดูว่าตัวแปรเหล่านี้มีตัวแปรที่สามารถร่วมทำนายตัวแปรตามได้ โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณแบบ Stepwise (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า มีตัวแปรทำนาย 2 ตัวแปร คือ ด้านการรับฟังข้อมูลการคิดเห็น ด้านสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้โดยตัวแปรอิสระทั้งหมด 2 ตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายความจงรักภักดีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรมีอำนาจทำนายประมาณร้อยละ 59.50 (Adjust R Square = 0.595)

เมื่อนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ จะได้สมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

สมการคะแนนดิบ คือ

$$Y = 0.83 + 0.42 (\text{ด้านการรับฟังความคิดเห็น}) + 0.37 (\text{ด้านการสร้างความสัมพันธ์})$$

หรือเขียนในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = 0.43 (\text{ด้านการรับฟังความคิดเห็น}) + 0.39 (\text{ด้านการสร้างความสัมพันธ์})$$

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะการที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายสามารถตอบสนองความต้องการได้ตรงตามอาชีพของผู้ใช้บริการ เช่น บัตรเครดิต บัตร ATM เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ด้านต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ เช่น เงินฝากทวีโชค สลากออมทรัพย์ เป็นต้น รวมไปถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้ใช้บริการ จึงทำให้ด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อความจงรักภักดีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ข่ายแก้ว (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานจังหวัดสุโขทัย ที่พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานจังหวัด

สุขทัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัชร ญัฐพร ดิสณีเวทย์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้าร้านกาแฟขนมหวานในห้างสรรพสินค้า ที่พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้าร้านกาแฟขนมหวานในห้างสรรพสินค้า

2. ด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะการที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสถาบันทางการเงินที่มีชื่อเสียงมีความมั่นคงและเชื่อถือได้ ที่ต้องเน้นการมีระบบการรักษาความปลอดภัยให้กับผู้ใช้บริการเป็นสำคัญนอกจากนี้ธนาคารยังต้องเน้นความเป็นระเบียบของหน่วยงานที่ให้บริการเพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจในระหว่างการใช้บริการ เช่น การมีที่จอดรถที่เพียงพอ การมีที่เพียงพอ เป็นต้น จึงทำให้ด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองวิทย์ เรืองวนิช (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดบริการที่มีผลต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนหลังภาวะวิกฤตมหาอุทกภัยปี 2554 ในเขตกรุงเทพฯ ที่พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่งผลต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนหลังภาวะวิกฤตมหาอุทกภัยปี 2554 ในเขตกรุงเทพฯ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพร วันพิรัตน์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการห้างสรรพสินค้า กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนและห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์ ที่พบว่า ด้านกายภาพและการนำเสนอ ไม่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์

3. ด้านกระบวนการ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะการที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการในการให้บริการที่รวดเร็ว ไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน นอกจากนี้อุปกรณ์ที่ให้บริการต้องมีความสามารถในการพร้อมใช้งานตลอดเวลา เช่น เครื่อง ATM เครื่องฝาก ถอนเงิน หรือปรับสมุดบัญชีของธนาคารฯ เป็นต้น จึงทำให้ด้านกระบวนการ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองวิทย์ เรืองวนิช (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดบริการที่มีผลต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนหลังภาวะวิกฤตมหาอุทกภัยปี 2554 ในเขตกรุงเทพฯ ที่พบว่า ด้านกระบวนการในการให้บริการ ส่งผลต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนหลังภาวะวิกฤตมหาอุทกภัยปี 2554 ในเขตกรุงเทพฯ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะการที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ให้ความสำคัญด้านการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่มาใช้บริการ โดยเน้นการช่วยเหลือ แนะนำ และแก้ไขปัญหาให้กับผู้ให้บริการ และยังมีระบบการสร้างฐานข้อมูลของผู้ใช้บริการที่สามารถตรวจสอบประวัติของผู้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องและทันสมัย จึงทำให้ด้านการสร้างความสัมพันธ์ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ข่ายแก้ว (2560) ศึกษางานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานจังหวัดสุโขทัย ที่พบว่า ด้านการสร้างความสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานจังหวัดสุโขทัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิระพงศ์ จันทรสนาม และคณะ (2552) ศึกษางานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ต่อความจงรักภักดีของลูกค้าของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ที่พบว่า ด้านการมีสัมพันธ์ภาพกับลูกค้า มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความจงรักภักดีของลูกค้าและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ จันทรหนองสรวง (2554) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายเอไอเอสในเขตกรุงเทพฯ ที่พบว่า การมีความสัมพันธ์กับลูกค้ามีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความจงรักภักดีของลูกค้าผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายเอไอเอสในเขตกรุงเทพฯ

2. ด้านการรับฟังข้อมูลความคิดเห็น ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะการที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เน้นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับ การรับฟังคำร้องเรียน ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ใช้บริการ จากหลากหลายช่องทาง เช่น จดหมาย, โทรศัพท์ หรือ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อนำมาปรับปรุงในการให้บริการของธนาคารอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ด้านการรับฟังข้อมูลความคิดเห็น ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพงษ์ พิมพ์พิพัฒน์ (2559) ศึกษางานวิจัยเรื่อง ความภักดีของลูกค้าตามแนวทางการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของลูกค้าร้านสะดวกซื้อที่พบว่า การรับฟังข้อมูลความคิดเห็นมีสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ต่อความภักดีของผู้บริโภค และไม่สอดคล้องกับงานวิจัย ธนวัฒน์ ข่ายแก้ว(2560) ศึกษางานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานจังหวัดสุโขทัย ที่พบว่าด้านการรับฟังข้อมูลความคิดเห็น ไม่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ได้แก่ ด้านสร้างความสัมพันธ์ และด้านการรับฟังข้อมูลความคิดเห็น ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรีเช่นกัน ส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรทุกสาขา หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และอื่น ๆ สามารถวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานขององค์กร และส่งเสริมการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด

1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์และสินเชื่อให้มีรูปแบบที่หลากหลายที่สามารถครอบคลุมความต้องการของผู้ใช้บริการได้ และควรเพิ่มการบริการเกี่ยวกับบัตร ATM แก่ผู้ที่มาใช้บริการมากขึ้น เช่น ฟรีค่าธรรมเนียมการทำรายการทุกชนิด นอกจากนี้ควรมีระบบ SMS เพื่อแจ้งเตือนการทำรายการทางการเงินของผู้ใช้บริการ

1.2 ด้านลักษณะทางกายภาพ ควรปลูกฝังให้พนักงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบและมีการจัดระเบียบเอกสารอย่างเรียบร้อย นอกจากนี้ธนาคารควรรักษาสภาพแวดล้อมให้ดูสวยงามและความเป็นระเบียบเสมอ รวมทั้งเพิ่มในส่วนของที่นั่งสำหรับผู้ใช้บริการให้เพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาใช้บริการของธนาคาร

1.3 ด้านกระบวนการ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ควรมีพนักงานคอยดูแลและให้คำแนะนำการเขียนใบฝาก-ถอนให้กับผู้ใช้บริการหรือควรมีการจัดแสดงตัวอย่างใบฝาก-ถอนให้ผู้ใช้บริการเห็นอย่างชัดเจนและสามารถเขียนตามได้อย่างถูกต้อง เพื่อลดการเกิดข้อผิดพลาดในการเข้าใช้บริการของธนาคาร

2. ด้านการบริหารลูกค้าสัมพันธ์

2.1 ด้านสร้างความสัมพันธ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ควรที่จะมีการสร้างระบบสารสนเทศสำหรับจัดเก็บฐานข้อมูลของผู้ใช้บริการเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นความลับของผู้ใช้บริการให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น เช่น โฉนดที่ดิน เพื่อลดการสูญหายของโฉนดที่ดินของผู้ใช้บริการอย่างเป็นระบบถูกต้อง

และแม่นยำเพื่อที่จะสามารถตรวจเช็คได้เมื่อผู้ใช้บริการต้องการทราบประวัติหรือไถ่ถอนโน้ตข้อมูลของตนเอง

2.2 ด้านรับฟังข้อมูลความคิดเห็น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ควรมีการที่เก็บแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทุก ๆ 6 เดือนเพื่อทราบถึงปัญหาและข้อบกพร่องของธนาคารและหาแนวทางในการปรับปรุงตามคำร้องเรียนและความต้องการของผู้ใช้บริการในทุก ๆ ครั้งเพื่อให้ธนาคารมีประสิทธิภาพในการบริการมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ เช่น ความรับผิดชอบ การติดต่อสื่อสาร ความปลอดภัย ความเร็ว ในการให้บริการ เป็นต้น เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวอาจจะส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการได้

2. ควรเปรียบเทียบการให้บริการแบบครบวงจรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัดกับการบริการแบบครบวงจรของหน่วยงานอื่น เช่น หน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน เพราะแต่ละหน่วยงานคุณภาพบริการของ ทั้งด้านปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด และด้านปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ

3. ควรมีการศึกษารูปแบบของวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ผลของ ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดและปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณัฐพร ดิสนิเวทย์. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้าร้านกาแฟขนมหวานในห้างสรรพสินค้า* (การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เตือนใจ จันทร์หนองสรวง. (2554). *การศึกษาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เครือข่ายเอไอเอสในเขตกรุงเทพฯ* (การศึกษาเฉพาะบุคคลปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ธนวัฒน์ ช่างแก้ว. (2560). *กลยุทธ์การตลาดและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานจังหวัดสุโขทัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2562). รู้จัก ธ.ก.ส. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2562, จาก <https://www.baac.or.th/th/index.php?coverpage=1>
- บุญใจ ศรีสถิตย่นารกุล. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัย : แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์ มีเดีย.
- ภัทรพร วันพิรัตน์. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการห้างสรรพสินค้ากรณีศึกษา: ห้างสรรพสินค้าสยามพาราก่อนและห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิลด์* (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ยุทธพงษ์ พิมพ์พิพัฒน์. (2559). ความภักดีของลูกค้าตามแนวทางการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของลูกค้าร้านสะดวกซื้อ. *วารสาร มจรส. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 1(1), 14-28.
- เรืองวิทย์ เรืองวนิชย์. (2555). *ปัจจัยทางการตลาดบริการที่มีผลต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนหลังภาวะวิกฤตมหาอุทกภัยปี 2554 ในเขตกรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิระพงศ์ จันทร์สนาม, กาญจนา สุคันธสิริกุล, และการุณย์ ประทุม. (2552). ผลกระทบของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ต่อความจงรักภักดีของลูกค้าของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(2), 86-95.

การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ*

WELFARE MANAGEMENT FOR PEOPLE WITH MOBILITY OR PHYSICAL
DISABILITIES OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS
IN SAMUT PRAKAN PROVINCE

สิงห์คำ มณีจันสุข, กฤษ เพิ่มทันจิตต์, สุรินทร์ นียมามงกูร

Singkam Maneechansuk, Grit Permtanjit, Surin Niyamangkoon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: singkam_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 342 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 17 คน วิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการพรรณนาผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการได้ร้อยละ 49.2 ($R^2 = 0.492$) 2) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการได้ร้อยละ 65.6 ($R^2 = 0.656$) และ 3) ปัจจัยการบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการได้ร้อยละ 70.2 ($R^2 = 0.702$)

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; สวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* Received February 25, 2020; Revised March 17, 2020; Accepted March 20, 2020

Abstract

Objective of this article were to study the welfare management for the disabled or physical disabled, to study the factors that affect the welfare management for the disabled or physical disabled and to propose guidelines for development The welfare management for the disabled or physical disabled of local government organizations in Samut Prakan Province applying mixed methods: The quantitative research collected data from 342 samples with questionnaires and analyzed data with descriptive statistics. The qualitative research collected from 17 key informants by in-depth-interviewing and analyzed data by descriptive interpretation. Findings were found that: 1) The compliance with Sangahavattthu 4 influences the management of the welfare of the disabled or physical disabled. With statistical significance at the level of 0.01, it can predict 49.2% ($R^2 = 0.492$). 2) Good government has an influence on the management of the welfare of the disabled. With a statistic significance of 0.01, it can predict 65.6% ($R^2 = 0.656$). 3) Administrative factors have an influence on the management of the welfare of the disabled. With statistical significance at the level of 0.01, it can predict 70.2% ($R^2 = 0.702$).

Keywords: Management; Welfare for People with Mobility or Physical Disabilities; Local Government Organization

บทนำ

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการในระดับพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงการขับเคลื่อนภารกิจส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการกับกลไกการทำงานที่มีอยู่เดิมที่จัดตั้งขึ้นในปี 2557 คือ คณะกรรมการพัฒนามาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการส่วนกลาง ซึ่งแต่งตั้งโดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และคณะทำงานพัฒนามาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัดซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัด (วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และจุไร ทัพวงษ์, 2558) ในปัจจุบันจังหวัดสมุทรปราการมีจำนวนคนพิการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนคนพิการทั้งในด้านการแพทย์ การศึกษา สวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐ คนพิการส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติกานต์ นิยมอดุลย์ (2553) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการสิ่งอำนวยความสะดวกของคน

พิจารณาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการเข้าถึง ด้านความเพียงพอ และด้านมาตรฐาน ความต้องการของคนพิการต่อการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านอาคาร ด้านสถานที่ ด้านสัญลักษณ์ โดยเฉพาะปัญหาด้านอาคารอยู่ในระดับมากที่สุด

จากรายงานการวิจัยของจักรภพ ดุลศิริชัย (2553) ค้นพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมให้กับบุคคลที่มีความบกพร่องนั้น มี 3 ขั้นตอน คือ การขึ้นทะเบียนคนพิการ การขอรับสิทธิของคนพิการและการใช้สิทธิของคนพิการ ปัญหาและความต้องการจะแตกต่างกันออกไปตามประเภทของการใช้สิทธิตามสวัสดิการสังคมนั้น ๆ แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมให้กับบุคคลที่มีความบกพร่อง ได้แก่ 1) มาตรการกฎหมาย 2) กลไกในการดำเนินงาน ด้านการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการ 3) การส่งเสริมและการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร และ 4) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการจัดสวัสดิการสังคม

จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ว่ามีการบริหารจัดการอยู่ในระดับใดเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนามาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยอาศัยการบูรณาการระหว่างศาสตร์ตะวันตกและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และการพัฒนาการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายตามแนวทางที่นำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา มีแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำกับดูแลคนพิการในจังหวัดสมุทรปราการ แบ่งแยกตามเขตอำนาจการปกครองทั้ง 6 แห่ง จำนวนรวมทั้งสิ้น 2,372 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรปราการ, 2562) คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane

(1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 342 ตัวอย่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 17 คน

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือแบ่งเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล, ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4, ส่วนที่ 3 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, ส่วนที่ 4 ปัจจัยการบริหาร และส่วนที่ 5 การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย และการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 342 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter MRA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .786 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ อันดับแรกคือสวัสดิการเบี้ยคนพิการ รองลงมาคือการแพทย์และสุขภาพ การลดหย่อนค่าโดยสารขนส่งสาธารณะสำหรับคนพิการ การมีงานทำ บริการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพสำหรับคนพิการ การปรับสภาพที่อยู่อาศัย การศึกษา และการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จากการทดสอบสมมติฐานดังนี้

ปัจจัยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาสมาการเขียนสมการได้ดังนี้ $Y = +.249 + .252 + .288, Z_Y = +.234 + .249 + .309, R^2 = .492$ จากสมการ พบว่า การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .492 แสดงว่าการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ได้ร้อยละ

ละ 49.2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า วางตนพอดี สามารถทำนายนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายได้ร้อยละ 30.9 รองลงมาคือสงเคราะห์ประชาชน สามารถทำนายได้ร้อยละ 24.9 และโอบอ้อมอารี สามารถทำนายได้ร้อยละ 23.4 ตามลำดับ

ปัจจัยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาสามารถเขียนสมการได้ดังนี้ $Y = +.128 + .204 + .108 + .118 + .216$, $Z_Y = +.160 + .251 + .140 + .139 + .253$, $R^2 = .656$ จากสมการ พบว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .656 แสดงว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสามารถร่วมกันทำนายนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายได้ร้อยละ 65.6 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประกอบด้วยความคุ้มค่า สามารถทำนายนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายได้ร้อยละ 25.3 รองลงมาคือเมตตาธรรมต่อผู้อื่น สามารถทำนายได้ร้อยละ 25.1 เคารพและปฏิบัติตามกติกา สามารถทำนายได้ร้อยละ 16.0 ยืนหยัดความโปร่งใส สามารถทำนายได้ร้อยละ 14.0 เน้นความรับผิดชอบ สามารถทำนายได้ร้อยละ 13.9 ตามลำดับ

ปัจจัยการบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาสามารถเขียนสมการได้ดังนี้ $Y = +.104 + .175 + .236 + .283 + .224$, $Z_Y = +.101 + .202 + .236 + .275 + .191$, $R^2 = .702$ จากสมการ พบว่า ปัจจัยการบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .702 แสดงว่าปัจจัยการบริหารสามารถร่วมกันทำนายนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายได้ร้อยละ 70.2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การประสานงาน สามารถทำนายนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายได้ร้อยละ 27.5 รองลงมาคือ การบังคับบัญชาสั่งการ สามารถทำนายได้ร้อยละ 23.6 การจัดองค์การ สามารถทำนายได้ร้อยละ 20.2 การควบคุม สามารถทำนายได้ร้อยละ 19.1 และการวางแผน สามารถทำนายได้ร้อยละ 10.1 ตามลำดับ

3. รูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

แผนภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา: สิงห์คำ มณีจันสุข (2562)

อภิปรายผลการวิจัย

1) ด้านการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับความสำคัญดังนี้คือ วางตนพอดิ สงเคราะห์ประชาชน และโอบอ้อมอารี ผลการวิเคราะห์มีค่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .492 แสดงว่าการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 49.2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า วางตนพอดิ สามารถทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 30.9 รองลงมาคือสงเคราะห์ประชาชน

สามารถทำนายได้ร้อยละ 24.9 และโอไบอ้อมารี สามารถทำนายได้ร้อยละ 23.4 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทียรพพร พิมพ์ชุมเหล็ก (2553) พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำแนวคิดธรรม 4 ประการโดยรวม มาใช้ในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมของบุคลากร สามารถอธิบายการผันแปรของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ 54% โดยน้ำหนักความสำคัญของธรรม 4 ประการ เรียงลำดับได้ดังนี้คือ 1) หลักประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี 2) หลักประจําใจอย่างประเสริฐ 3) หลักที่นำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานและ 4) หลักการครองตนและสามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบได้

2) ด้านการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับความสำคัญดังนี้คือ ประกอบด้วยความคุ้มค่า เมตตาธรรมต่อผู้อื่น เคารพและปฏิบัติตามกติกา ยืนหยัดความโปร่งใส และเน้นความรับผิดชอบ ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .656 แสดงว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 65.6 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประกอบด้วยความคุ้มค่า สามารถทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 25.3 รองลงมาคือเมตตาธรรมต่อผู้อื่น สามารถทำนายได้ร้อยละ 25.1 เคารพและปฏิบัติตามกติกา สามารถทำนายได้ร้อยละ 16.0 ยืนหยัดความโปร่งใส สามารถทำนายได้ร้อยละ 14.0 เน้นความรับผิดชอบ สามารถทำนายได้ร้อยละ 13.9 มีเพียงเต็มใจมีส่วนร่วมที่ไม่ส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ์วี เลขะกุล (2561) พบว่า ปัจจัยด้านธรรมาภิบาล และวัฒนธรรมองค์การที่เข้าสมการถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์การของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยวัฒนธรรมพันธกิจส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนธรรมาภิบาลด้านหลักการบริหารจัดการส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิผลองค์การของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทยได้ร้อยละ 56.80 ($R^2=.568$)

3) ปัจจัยการบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับความสำคัญดังนี้คือ การประสานงาน การบังคับ

บัญชาสั่งการ การจัดองค์การ การควบคุม และการวางแผน ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .702 แสดงว่าปัจจัยการบริหารสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 70.2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การประสานงานสามารถทำนายการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 27.5 รองลงมาคือ การบังคับบัญชาสั่งการ สามารถทำนายได้ร้อยละ 23.6 การจัดองค์การ สามารถทำนายได้ร้อยละ 20.2 การควบคุม สามารถทำนายได้ร้อยละ 19.1 และการวางแผน สามารถทำนายได้ร้อยละ 10.1 สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตร โพธิ์พุ่ม (2558) พบว่า ปัจจัยอีก 5 ด้าน ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) พบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านการบังคับบัญชาและอำนาจการตัดสินใจ ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และด้านภาวะผู้นำ ตามลำดับ ปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุดคือ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล รองลงมาคือด้านวัฒนธรรมองค์การ ส่วนด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และด้านโครงสร้างองค์การมีสัดส่วนเท่ากัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรจิต อุดมสัจย์ (2558) พบว่า ความผูกพันต่อองค์การของสถาบันการพลศึกษาในประเทศไทยได้รับอิทธิพลทางตรงจากภาวะผู้นำ ($\beta=0.86$) การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ ($\beta=0.52$) บรรยากาศองค์การ ($\beta=0.11$) และวัฒนธรรมองค์การ ($\beta=0.08$) ตามลำดับ ในขณะที่ภาวะผู้นำต่อองค์การของสถาบันการพลศึกษาในประเทศไทยจะได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ (0.61) บรรยากาศองค์การ (0.23) และวัฒนธรรมองค์การ (0.17) ตามลำดับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยได้องค์ความรู้ดังนี้

1. การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ โดยเรียงจากความสำคัญคือ การวางตนพอดี การสงเคราะห์ประชาชน การโอบอ้อมอารี และวิจิไพเราะส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

2. การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ โดยเรียงจากความสำคัญคือ ประกอบด้วยความคุ้มค่า เมตตาธรรมต่อผู้อื่น เคารพและปฏิบัติตามกติกา ยืนหยัดความโปร่งใส เน้นความรับผิดชอบ และเต็มใจมีส่วนร่วมส่งผลโดยตรงต่อการ

บริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

3. ปัจจัยการบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ โดยเรียงจากความสำคัญคือ ประกอบด้วย การประสานงาน การบังคับบัญชาสั่งการ การจัดองค์กร การควบคุม และการวางแผน ส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับคนพิการใหม่ โดยเฉพาะด้านเบี้ยสวัสดิการคนพิการ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการศึกษา และด้านการปรับปรุงที่อยู่อาศัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) จากผลการศึกษาพบว่า การให้คำแนะนำหรืออธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ แก่ผู้มาติดต่อและการให้อยู่ร่วมกันเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงานหรือล่วงเกินซึ่งกันและกันนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรฝึกอบรมและให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว เพื่อให้การให้บริการงานมีความสมบูรณ์มากขึ้น

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญการใส่ใจในการให้บริการเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนและผู้พิการโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกริยามารยาทในการพูดจากับผู้มาติดต่อราชการควรพึงระวังไม่พูดคำหยาบ ควรพูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดหลักสูตรที่เกี่ยวกับการวางตัวของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอเนื่องจากพบว่าการยอมรับในพฤติกรรมของบุคคลอื่น การวางตัวเสมอต้นเสมอปลายตรงไปตรงมา มาตรฐานในการทำงานและการเป็นแบบอย่างที่ดีให้คนอื่นได้อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการนำรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในครั้งนี้ไปศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอื่นเพื่อยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายให้มีความหนักแน่นยิ่งขึ้น และจะสามารถใช้เป็นโมเดลให้กับจังหวัดอื่นต่อไป

2) ควรส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นตัวแปรในการวิจัยให้มากขึ้น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำหลักธรรมเข้าไปเป็นค่านิยมร่วมในการทำงาน ศึกษาวิจัยและผลักดันหลักธรรมให้ไปสู่ผลการวิจัยในระดับสากลเป็นที่ยอมรับทั้งในฐานะคำสอนทางศาสนาและข้อบ่งชี้ที่เป็นสากลด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ์วี เลเชกุล. (2561). *ธรรมภิบาล วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กรของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย* (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- จักรภพ ดุลศิริชัย. (2553). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในจังหวัดขอนแก่น: กรณีศึกษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น. *วารสารวิจัย มข.มส.(บศ.)*, 1(1), 41.
- ฉัตร โพธิ์พุ่ม. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานของโรงพยาบาลบ้านแพ้ว* (องค์การมหาชน) (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ฐิติกานต์ นิยมอดุลย์. (2553). *ความต้องการของคนพิการต่อสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเข้าถึงบริการทางสังคม: กรณีศึกษาอำเภอเกาะกู่ จังหวัดภูเก็ต* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- เทียรพพร พิมพ์ชุมเหล็ก. (2553). แนวคิดธรรม 4 ประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ภัยมูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี. *สหศาสตร์ศรีปทุมชลบุรี*, 1(1), 1-2.
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และจุไร ทัพวงษ์. (2558). *ปฏิรูปคุณภาพชีวิตคนพิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรปราการ. (2562). *เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำกับดูแลคนพิการในจังหวัดสมุทรปราการ*. สืบค้น 15 มกราคม 2562, จาก <http://www.samutprakan.m-society.go.th/>
- สิงห์คำ มณีจันสุข. (2562). *การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรจิต อุดมสัตย์. (2558). *รูปแบบการจัดการปัจจัยเพื่อพัฒนาความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสถาบันการพลศึกษาในประเทศไทย*. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 2(1), 60.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.

ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ
ของผู้ใช้บริการกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี^{*}
ENVIRONMENTAL FACTORS AND SERVICE QUALITY FACTORS THAT AFFECT
THE SATISFACTION OF USERS IN THE MEDIATION AND CONCILIATION GROUP
SUPHAN BURI DISTRICT COURT

ลัดดาวัลย์ สำราญ, โสริยา สุภาพล, อมรรัตน์ ทัดจันทิก, ลัทธวรรณ ขำแสง

Laddawan Someran, Soraya Supaphol, Amornrut Tadjuntukand, Ladthawan Kamsaeng

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

Corresponding Author. E-mail: latdawan.1100@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมและ ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและ ประนอมข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บริการในกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและ ประนอมข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมี ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจ ของผู้ใช้บริการของกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านระบบการ ให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของ ผู้ใช้บริการกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนาย ร้อยละ 48.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ด้าน รูปลักษณะทางกายภาพ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนอง และด้านการดูแลเอาใจใส่ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวง สุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายร้อยละ 46.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อม; คุณภาพการให้บริการ; ความพึงพอใจ

^{*} Received March 10, 2020; Revised March 19, 2020; Accepted March 27, 2020

Abstract

Objective of this article were to study the opinions level about environmental factors, service quality factors and satisfaction. To study the environmental factors and the service quality factors that affect the satisfaction of users in the mediation and conciliation group Suphanburi District Court. The sample consisted of 400 people from service users of Suphanburi District Court by simple random sampling. The instrument was questionnaires. The data were analyzed by descriptive statistics; frequency, percentage, mean and standard deviation, and multiple regression analysis. The results showed that the respondents had opinion concerning Environmental factors, Service quality factors and satisfaction of users in the mediation and conciliation group Suphanburi District Court at the high level. The hypothesis testing showed that environmental factors: Service system, Service Process and Service Staff had affected the satisfaction of users in the mediation and conciliation group Suphanburi District Court with predictive power of 48.90 percent, at the statistical significance level of 0.05. The service quality factors: physical appearance, Reliability, Responsiveness and Empathy affect the satisfaction of users in the mediation and conciliation group Suphanburi District Court with predictive power of 46.90 percent, at the statistical significance level of 0.05.

Keyword: Environmental; Service Quality; Satisfaction

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหาและความขัดแย้งเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ประชาชนมีความคาดหวังต่อสถาบันผู้มีส่วนในการอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะสถาบันศาล การให้บริการของศาลต้องเป็นไปตามความต้องการและความคาดหวังของประชาชนที่จะต้องได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว เสมอภาคและเป็นธรรม ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนาจอธิปไตยฝ่ายตุลาการในการอำนวยความสะดวกและคุ้มครองเสรีภาพให้แก่ประชาชนและสังคมตลอดมา ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ว่าด้วยการกึ่งหลักสำคัญในการอำนวยความสะดวกและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนด้วยความเที่ยงตรง รวดเร็ว และเสมอภาคโดยใช้หลักนิติธรรม รวมทั้งเสริมสร้างให้การกิจการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงดำรัสว่า “ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในปัจจุบัน เกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่าง เมื่อมีความแตกต่างก็ต้องมีความขัดแย้ง เมื่อมีการขัดแย้งก็ต้องแก้ปัญหาด้วยสติ แต่บางทีก็เกิดการ

ทะเลาะกันขึ้น เมื่อมีการทะเลาะก็ต้องเกิดกระบวนการไกล่เกลี่ยไม่ให้กลายเป็นคดีความ ถ้าหากปล่อยให้กลายเป็นคดีความที่ใหญ่ขึ้นก็จะทำให้เกิดปัญหาทั้งตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศ ฉะนั้นการไกล่เกลี่ยจึงมีความสำคัญในการยุติปัญหาได้” (กมลวรรณ ต้นเรืองศรี, 2553) และศาลยุติธรรมก็ได้นำเอากระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมคู่ขนานปรับใช้เสริมกระบวนการยุติธรรมแบบเดิม โดยการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยได้นำมาเป็นทางเลือกหนึ่ง นอกจากการพิจารณาตามปกติของศาลเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความแล้ว ยังเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของศาล และเพื่อให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปด้วยความรวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด ข้อดีของการไกล่เกลี่ยจะสามารถช่วยลดให้คดีระงับได้โดยไม่ต้องนำข้อพิพาทสู่การสืบพยาน ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของคู่พิพาท และไม่ต้องมีขั้นตอนที่ยุ่งยากในการหาข้อยุติข้อพิพาทนั้น ๆ และที่สำคัญของงานด้านการไกล่เกลี่ยคือการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล และช่วยลดภาระการบริหารจัดการคดีของศาลด้วย (มนทิชา ร่มเนตร, 2551).

ศาลแขวงสุพรรณบุรี เป็นศาลยุติธรรมที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองสุพรรณบุรีมีหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีทั้งดำเนินคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีผู้บริโภคทั่วเขตจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 อำเภอ จากสถิติคดีความจากศาลแขวงสุพรรณบุรี ย้อนหลัง 5 ปี (2556-2560) ในภาพรวมพบว่า มีคดีความที่รับเข้ามาอยู่ในการพิจารณาของศาลเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งคดีความส่วนใหญ่เป็นผู้บริโภค รองลงมาคือคดีอาญา และสุดท้ายคือคดีแพ่ง จากสถิติข้างต้นพบว่า ศาลแขวงสุพรรณบุรีได้ดำเนินการพิจารณาให้แล้วเสร็จในปีนั้น ๆ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 (สถิติคดีย้อนหลัง 5 ปี) ข้อคดีความทั้งหมด ถือเป็นการจัดการเกี่ยวกับคดีความที่ดี รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพันธกิจของศาลแขวงสุพรรณบุรีที่ว่า “มีการอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม และมีการพัฒนาระบบและสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดความรวดเร็ว สะดวก ทันสมัย และเป็นสากล ” ซึ่งความสำเร็จของคดีความต่าง ๆ จะสำเร็จลงอย่างง่ายดายส่วนใหญ่นั้นเกิดจากการเจรจาต่อรองไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยเป็นแนวทางในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมคู่ขนานมาปรับใช้เสริมกระบวนการยุติธรรม ศาลแขวงสุพรรณบุรีจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและมีการกำหนดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นนโยบายที่สำคัญในการบริหารจัดการคดี จึงมีการจัดตั้งกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อีกทั้งกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทยังได้รับมอบหมายรับผิดชอบในการส่งเสริมและสนับสนุนระงับข้อพิพาทควบคู่ไปกับการกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยในประชาชนส่วนใหญ่นั้นที่เข้ามาใช้บริการหรือเรียกว่าเป็นผู้ที่มีความทุกข์เข้ามาขอความช่วยเหลือจากศาล ด้วยเหตุนี้ศาลแขวงสุพรรณบุรีจึงต้องมีการให้ความสำคัญทางด้านจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริการประชาชน จัดเตรียมวัสดุ ครุภัณฑ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ โดยศาลแขวงสุพรรณบุรีมีการจัดสรรงบประมาณใน

การปรับปรุงห้องใกล้เคียงในศาล และการนำระบบและกระบวนการให้บริการรูปแบบใหม่เข้ามาใช้ในการให้บริการใกล้เคียงข้อพิพาททั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกหน่วยงาน รวมถึงการสร้างความสามารถในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน โดยยึดหลักการดำเนินการด้วยความเสมอภาค รวดเร็ว สะดวก ทันสมัย และเป็นสากล เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของประชาชนทุกคนในการเข้ามาใช้บริการ

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ให้เกิดความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ยังสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้แก่ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการของกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาทด้วยความเป็นธรรม รวมทั้งยังช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาของศาลแขวงสุพรรณบุรีช่วยให้ผู้ใช้บริการทราบว่า การใกล้เคียงข้อพิพาทต่าง ๆ เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มาใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยการคำนวณจากตารางสำเร็จรูปของทาร์โย ยามาเน่ กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ที่ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยคำถามชนิดปลายปิด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละระดับความคิดเห็น คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) และการแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย ความคิดเห็นที่แต่ละด้าน ดังนี้ 4.50-5.00 (เห็นด้วยมากที่สุด) 3.50-4.49 (เห็นด้วยมาก) 2.50-3.49 (เห็นด้วยปานกลาง) 1.50-2.49 (เห็นด้วยน้อย) และ 1.50-1.49 (เห็นด้วยน้อยที่สุด) ทั้งนี้แบบสอบถามมีความตรงตามเนื้อหา โดยพิจารณาจากดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index : IOC พบว่า คำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 และแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นโดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค พบว่า ทุกด้านมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.964 จึงจะถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ทั้งหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ได้แก่ หนังสือวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ด้านแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 อายุระหว่าง 31 – 35 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.75 การศึกษาอยู่ในระดับระดับมัธยมตอนปลาย/ปวช. จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.25 อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.25

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมของกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมของกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.32$,

S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.77) รองลงมา คือ ด้านระบบการให้บริการ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.71) และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.80)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการของกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการของกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรีโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการตอบสนอง ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.74) รองลงมา คือ ด้านการสร้างความมั่นใจ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.71) ด้านการดูแลเอาใจใส่ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.74) ด้านความน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.71) และด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.59)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ท่านมีความรู้สึกพึงพอใจและประทับใจเมื่อเข้ามาใช้บริการที่กลุ่มงานใกล้เคียงฯ ศาลแขวงสุพรรณบุรี ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.86) รองลงมา คือ ท่านมีความพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับเมื่อไกล่เกลี่ยสำเร็จ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.77) กลุ่มงานใกล้เคียงฯ ศาลแขวงสุพรรณบุรี ยินดีรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ จากท่านเสมอ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.79) ท่านมีความรู้สึกดีและไว้วางใจ เมื่อเข้ามาใช้บริการที่กลุ่มงานใกล้เคียงฯ ศาลแขวงสุพรรณบุรี ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.86) ท่านมั่นใจว่ากลุ่มงานใกล้เคียงฯ ศาลแขวงสุพรรณบุรี ให้บริการท่านด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.80) กลุ่มงานใกล้เคียงฯ ศาลแขวงสุพรรณบุรีสามารถเข้าถึงการให้บริการได้ง่าย ทำให้ท่านเกิดความพึงพอใจในการใช้บริการ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.83) ท่านรู้สึกพึงพอใจที่กลุ่มงานใกล้เคียงฯ ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีให้บริการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.88) ท่านมีความพึงพอใจในผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ของศาลแขวงสุพรรณบุรี ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.84) ท่านมีความพึงพอใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ของศาลแขวงสุพรรณบุรี ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.91) และท่านมั่นใจว่ากลุ่มงานใกล้เคียงฯ

ศาลแขวงสุพรรณบุรี จะให้บริการหรือช่วยเหลือท่านด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม
($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.88)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

ในการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรีโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ค่าเฉลี่ยของความคาดเคลื่อน มีค่าเท่ากับ 0 โดยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุดจะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 เสมอ

2. การตรวจสอบจากปัญหา Multicollinearity กล่าวคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยใช้สถิติตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัว ด้วยค่าสถิติ Collinearity Statistics ผลที่ได้มี 2 ค่า คือ ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.457 – 0.645 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 1.551 – 2.187 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ

3. การตรวจสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่าระหว่าง 0.544 - 0.707 (r น้อยกว่า 0.80) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) ซึ่งปรากฏว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 แสดงถึงตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีปัญหา Multicollinearity

4. ความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson มีค่า 1.755 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.50 – 2.50 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความอิสระต่อกัน

เมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ได้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

ปัจจัยสภาพแวดล้อม	ความพึงพอใจของ ผู้ให้บริการ			t	p
	B	SE	β		
ค่าคงที่	1.187	0.170		7.001	0.000
ด้านระบบการให้บริการ	0.337	0.047	0.375	7.171	0.000*
ด้านกระบวนการการให้บริการ	0.215	0.043	0.221	4.962	0.000*
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	0.185	0.046	0.241	4.051	0.000*
Adjust R Square = 0.489 R = 0.702 R Square = 0.493 Durbin-Watson = 1.755					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรทำนายเข้าทั้งหมดเพื่อดูว่าตัวแปรเหล่านี้มีตัวแปรที่สามารถรวมทำนายตัวแปรตามได้ โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณแบบ Stepwise (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรทำนาย 3 ตัวแปร คือ ด้านระบบการให้บริการ ด้านกระบวนการการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปรดังกล่าวสามารถรวมกันทำนายความพึงพอใจของ ผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร มีอำนาจทำนายประมาณร้อยละ 48.90 (Adjust R Square = 0.489)

เมื่อนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ จะได้สมการพยากรณ์ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ดังนี้

สมการคะแนนดิบ คือ

$$Y = 1.187 + 0.337 (\text{ด้านระบบการให้บริการ}) + 0.215 (\text{ด้านกระบวนการการให้บริการ}) + 0.185 (\text{ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ})$$

หรือเขียนในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = 0.375 (\text{ด้านระบบการให้บริการ}) + 0.221 (\text{ด้านกระบวนการการให้บริการ}) + 0.241 (\text{ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ})$$

2. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ กลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

ในการวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ค่าเฉลี่ยของความคาดเคลื่อน มีค่าเท่ากับ 0 โดยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด จะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 เสมอ

2. การตรวจสอบจากปัญหา Multicollinearity กล่าวคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยใช้สถิติตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัว ด้วยค่าสถิติ Collinearity Statistics ผลที่ได้มี 2 ค่า คือ ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.315 – 0.503 ซึ่งมีความมากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 1.987 – 2.828 ซึ่งมีความน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ

3. การตรวจสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่าระหว่าง 0.492 - 0.775 (r น้อยกว่า 0.80) (กลยา วาณิชบัญชา, 2550) ซึ่งปรากฏว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 แสดงถึงตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีปัญหา Multicollinearity

4. ความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson มีค่า 1.616 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.50 – 2.50 (กลยา วาณิชบัญชา, 2550) แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความอิสระต่อกัน

เมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ได้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

ปัจจัยคุณภาพการ ให้บริการ	ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ			t	p
	B	SE	β		
ค่าคงที่	0.749	0.199		3.758	0.000
ด้านการดูแลเอาใจใส่	0.240	0.055	0.258	4.377	0.000*
ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.254	0.061	0.219	4.199	0.000*
ด้านความน่าเชื่อถือ	0.165	0.049	0.169	3.370	0.001*
ด้านการตอบสนอง	0.167	0.056	0.181	3.000	0.003*
Adjust R Square = 0.469 R = 0.689 R Square = 0.474 Durbin-Watson = 1.616					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรทำนายเข้าทั้งหมดเพื่อดูว่าตัวแปรเหล่านี้มีตัวแปรที่สามารถรวมทำนายตัวแปรตามได้ โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณแบบ Stepwise (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า มีตัวแปรทำนาย 4 ตัวแปร คือด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านบุคลิกภาพทางกายภาพ ด้านความน่าเชื่อถือ และด้านการตอบสนอง ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 ตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร มีอำนาจทำนายประมาณร้อยละ 46.90 (Adjust R Square = 0.469)

เมื่อนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ จะได้สมการพยากรณ์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ดังนี้

สมการคะแนนดิบ คือ

$$Y = 0.749 + 0.240 (\text{ด้านการดูแลเอาใจใส่}) + 0.254 (\text{ด้านลักษณะทางกายภาพ}) + 0.165 (\text{ด้านความน่าเชื่อถือ}) + 0.167 (\text{ด้านการตอบสนอง})$$

หรือเขียนในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = 0.258 (\text{ด้านการดูแลเอาใจใส่}) + 0.219 (\text{ด้านลักษณะทางกายภาพ}) + 0.169 (\text{ด้านความน่าเชื่อถือ}) + 0.181 (\text{ด้านการตอบสนอง})$$

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านระบบการให้บริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะกลุ่มงานใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีจุดบริการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานที่เพียงพอต่อการให้บริการ มีการปรับปรุง และพัฒนาระบบการให้บริการใกล้เคียงข้อพิพาทอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีระบบการเก็บเงินค่าธรรมเนียมการใกล้เคียงข้อพิพาทอย่างยุติธรรมทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในการใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Supapho, Taechawatchananont, and Tabtimdee (2019) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ แบบ One Stop Service กรณีศึกษา ไพรชนีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า ด้านระบบการให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแบบ One Stop Service กรณีศึกษา ไพรชนีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

2. ด้านกระบวนการให้บริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีกระบวนการให้บริการที่เหมาะสม สะดวก และรวดเร็ว โดยมีการแสดงป้ายประชาสัมพันธ์ถึงขั้นตอนการให้บริการต่าง ๆ อย่างชัดเจน และเข้าใจง่ายต่อการใช้บริการจึงทำให้ด้านกระบวนการให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรนนท์ พุทธชาติ (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีการให้บริการไปรษณีย์ไทย แบบ One Stop Service กรณีศึกษา เขตบางขุนเทียน ที่พบว่า ด้านกระบวนการบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีการให้บริการไปรษณีย์ไทยแบบ One Stop Service กรณีศึกษา เขตบางขุนเทียน

3. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการมีใบหน้าที่ยิ้มแย้ม พุดจาสุภาพ อ่อนน้อม และเพียงพอต่อการให้บริการไม่เลือกปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้มาใช้บริการเกิดความพึงพอใจในการเข้าใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรระ ตาสอน (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการแบบครบวงจรของ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด กรณีศึกษาที่ทำการไปรษณีย์นนทบุรี ที่พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการแบบครบวงจรของ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด กรณีศึกษาที่ทำการไปรษณีย์นนทบุรี

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณภาพการให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1. ด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะกลุ่มงานใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีนั่งเพียงพอสำหรับคู่ความ และญาติของคู่ความ สถานที่ให้บริการของกลุ่มงานใกล้เคียงฯ เป็นระเบียบเรียบร้อย ภายในสำนักงานกลุ่มงานใกล้เคียงฯ มีอุณหภูมิและแสงสว่างเพียงพอ มีสถานที่จอดรถเพียงพอต่อผู้มาใช้บริการและมีความปลอดภัย ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเร็จ งามสม และจันทนา แสนสุข (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้คุณภาพการบริการทางการแพทย์ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้ประกันตนในสถานพยาบาลภายในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่าด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ประกันตน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทพร กุดหินนอก (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการโรงแรม 5 ดาวซ้ำ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกรุงเทพฯ

ที่พบว่า ด้านรูปธรรมของการบริการไม่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการโรงแรม 5 ดาวซ้ำ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกรุงเทพฯ

2. ด้านความน่าเชื่อถือ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล์เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ของกลุ่มงานโกล์เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีการเตรียมคดีและความรู้ความเข้าใจเรื่องที่พิพาทอย่างเหมาะสม เจ้าหน้าที่ของกลุ่มงานโกล์ เกลี่ยฯ มีปฏิภาณ ไหวพริบ ในการโกล์เกลี่ยข้อพิพาทเป็นอย่างดีและกลุ่มงานโกล์เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี เป็นที่รู้จักและมีความน่าเชื่อถือ ในการให้โกล์เกลี่ยข้อพิพาทอย่างยุติธรรมอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญชญา แจ่มเวชฉาย (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารรถไฟฟ้า BTS ใน กรุงเทพฯ ที่พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารรถไฟฟ้า BTS ในกรุงเทพฯ

3. ด้านการตอบสนอง ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล์เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ของกลุ่มงานโกล์เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ความพร้อมในการให้บริการท่านทันทีที่ต้องการและสามารถตอบข้อซักถามและให้คำปรึกษาได้อย่างถูกต้องและเข้าใจง่าย จึงทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจในการใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเร็จ งามสม และจันทนา แสนสุข (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้คุณภาพการบริการทางการแพทย์ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้ประกันตนในสถานพยาบาลภายในเขต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่าด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้ประกันตน

4. ด้านการดูแลเอาใจใส่ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล์เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่กลุ่มงานโกล์เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ปฏิบัติงานที่ดี ไม่ละเลย และติดตามงานจนสำเร็จ มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับรายละเอียดการโกล์เกลี่ยข้อพิพาทได้อย่างชัดเจน จึงเกิดความประทับใจ จึงทำให้ด้านการดูแลเอาใจใส่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทร พิมลยรรยง (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ สายการบินไทยแอร์เอเชียเอ็กซ์ ที่พบว่า ด้านการเอาใจใส่ มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรษา ชื่นรัมย์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย ภายในประเทศ ที่พบว่า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้าส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย ภายในประเทศ

องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี นี้ศึกษาว่า ผู้ใช้บริการของศาลแขวงสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านระบบการให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ส่วนปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ด้านรูปลักษณะทางกายภาพ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนอง และด้านการดูแลเอาใจใส่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงสุพรรณบุรี โดยประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและบุคลากรของศาลแขวงสุพรรณบุรี หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานขององค์กร และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนา ปรับปรุงการให้บริการแก่ผู้ให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีดังนี้

1.1 ด้านระบบการให้บริการ กลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรีควรพิจารณาการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการบริการให้มากขึ้นเพื่อความถูกต้องและต่อเนื่องในการให้บริการ

1.2 ด้านกระบวนการให้บริการ กลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรีจัดให้มีการอบรมพนักงานเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน ควรมีความต่อเนื่องและมีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนในการบริการแก่ผู้ใช้อย่างทั่วถึง

1.3 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ กลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรีควรมีการฝึกอบรมพนักงานให้มีความพร้อมในการให้บริการและสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เข้ามาใช้บริการ

2. ด้านคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี มีดังนี้

2.1 ด้านรูปลักษณะทางกายภาพ กลุ่มงานโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ควรมีการจัดสถานที่สำหรับรับรองผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้น เนื่องจากในแต่ละวันมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมาก และควรมีจุดบริการเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับตรวจสอบข้อมูล

คดีเพิ่มเติม เนื่องจากเดิมมีเพียงจุดเดียวไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ และควรขยายหรือจัดเตรียมสถานที่จอดรถให้มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการ

2.2 ด้านความน่าเชื่อถือ กลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรีควรสร้างความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น เช่น การสร้างความปลอดภัยในการให้บริการ และต้องสร้างชื่อเสียงเพิ่มขึ้น เช่น กิจกรรมภายนอกองค์กร เพื่อประโยชน์ต่อสังคม เช่น การจัดโครงการอบรมเรื่องของคุณธรรมตามสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

2.3 ด้านการสร้างความมั่นใจ กลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ควรมีการอบรมพนักงานในด้านการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เข้าใช้บริการได้อย่างทันเวลาและเพื่อเพียงพอต่อผู้ใช้บริการ

2.4 ด้านการดูแลเอาใจใส่ กลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี ควรมีการเตรียมความพร้อมสำหรับอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ และบริการด้วยความเต็มใจ ใส่ใจผู้ใช้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และควรติดตามในคดีความนั้น ๆ จนจบสิ้นในการดำเนินการของผู้ใช้บริการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อความพึงพอใจ เช่น ความรับผิดชอบ ความปลอดภัย การเข้าถึงการบริการ ความสามารถของผู้ให้บริการ การติดต่อสื่อสาร ความน่าเชื่อถือไว้ใจได้ เป็นต้น เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวอาจจะส่งผลความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแขวงสุพรรณบุรี

2. ควรมีการขยายขอบเขตในการศึกษาให้ครอบคลุมศาลแขวงสุพรรณบุรีหรือสถาบันศาลที่ให้บริการด้านความยุติธรรม เพื่อให้เกิดการศึกษาและวิเคราะห์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในด้านปัจจัยสภาพแวดล้อม และปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท

3. ควรมีการศึกษารูปแบบของวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ผลของ ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกลุ่มงานใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ต้นเรืองศรี. (2553). *ความพึงพอใจของผู้รับบริการในการใกล้เคียงข้อพิพาทในชั้นศาล : ศึกษาเฉพาะกรณีศาลอาญา ศาลแพ่งและศาลแขวงพระนครเหนือ* (สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรนนท์ พุทธชาติ. (2555). *เปรียบเทียบความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีการให้บริการไปรษณีย์ไทยแบบ One Stop Service กรณีศึกษา เขตบางขุนเทียน* (การศึกษาเฉพาะบุคคลปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นันทพร กุดหินนอก. (2557). *คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจ กลับมาใช้บริการโรงแรม 5 ดาวซ้ำ ของนักท่องเที่ยวต่างชาติในกรุงเทพฯ* (การค้นคว้าด้วยตัวเองปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เบญจภา แจ่มเวชฉาย. (2559). *คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารรถไฟฟ้า BTS ในกรุงเทพฯ* (การค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภัทร พิมพ์รยง. (2560). *ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร สายการบินต้นทุนต่ำ สายการบินไทยแอร์เอเชียเอ็กซ์* (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- มณฑิชา รัมเนตร. (2551). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทศาลจังหวัดตราด* (ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัชร าสอน. (2548). *การให้บริการแบบครบวงจรของ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำเริง งามสม และจันทนา แสนสุข. (2560). *การรับรู้คุณภาพการบริการทางการแพทย์ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้ประกันตนในสถานพยาบาลภายในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 10(3), 1393-1408.
- หรรษา ชันรัมย์. (2559). *คุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสายการบินไทยแอร์เอเชีย ภายในประเทศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

Supapho, S., Taechawatchananont, N., & Tabtimdee, K. (2019). *Environmental Factors and Service Quality Factors that Affect the Satisfaction of users of One Stop Service Case Study Suphan Buri Post Office*. Retrieved from <https://www.westeastinstitute.com/wp-content/uploads/2019/06/BUS-2019-Proceedings-Vienna-2019.pdf>

ความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันภายใต้กฎหมายค้ำประกันฉบับปัจจุบัน*

THE RESPONSIBILITY OF A SURETY UNDER THE CURRENT SURETYSHIP LAW

จตุรนต์ บุญยธนะ

Jaturon Bhunyathana

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail: reo_q@hotmail.com

บทคัดย่อ

การกู้ยืมเงินกันนั้น เจ้าหนี้มักจะเรียกร้องให้ลูกหนี้นำหลักประกันมาประกันแก่เจ้าหนี้ เมื่อปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเจ้าหนี้อาจจะไม่ได้รับชำระหนี้ หลักประกันที่ลูกหนี้มักจะนำมาประกันแก่เจ้าหนี้ ได้แก่ หลักประกันด้วยบุคคลตามสัญญาค้ำประกัน หรือหลักประกันด้วยทรัพย์สิน ตามสัญญาจำนำหรือสัญญาจำนองแล้วแต่กรณี เพื่อเจ้าหนี้จะได้บังคับชำระหนี้จากหลักประกันดังกล่าว ภายใต้กฎหมายค้ำประกัน (เดิม) เจ้าหนี้สามารถกำหนดข้อตกลงต่างๆ ในสัญญาค้ำประกันได้หลากหลายประการ เช่น ข้อตกลงให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ เป็นต้น และข้อตกลงดังกล่าวส่งผลให้ผู้ค้ำประกันตกเป็นลูกหนี้ชั้นต้นและรับภาระเทียบเท่าหรือในบางกรณีหนักกว่าลูกหนี้ที่ตนได้ค้ำประกันไว้ ในขณะที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ ตอบแทนจากการค้ำประกันดังกล่าวเลย อาจกล่าวได้ว่า กฎหมายค้ำประกัน (เดิม) เป็นกฎหมายที่ล้าสมัยและไม่เป็นธรรมต่อผู้ค้ำประกัน ภาครัฐโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ทำการแก้ไขปรับปรุงและได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) ในปี พ.ศ. 2557 และ (ฉบับที่ 21) ในปี พ.ศ. 2558 เพื่อปรับปรุงแก้ไขขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน และสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ค้ำประกันมากยิ่งขึ้น โดยบทความนี้ผู้เขียนมุ่งวิเคราะห์ถึงขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันภายใต้กฎหมายค้ำประกันที่ได้แก้ไขใหม่นั้นเป็นประโยชน์และได้สร้างความเป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกันมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผู้ค้ำประกัน; สัญญาค้ำประกัน; ลูกหนี้; เจ้าหนี้

Abstract

Prior to concluding a loan agreement, a creditor may demand a debtor to show any securities to satisfy the creditor against a chance of a breach of a loan agreement. Securities that are commonly shown include persons under the suretyship agreement and properties under the pledge and mortgage

* Received September 17, 2020; Revised March 19, 2020; Accepted March 27, 2020

agreements. Under the previous civil and commercial code on a suretyship agreement, a creditor was allowed to address contractual terms for his own benefits, such as the surety shall be bound jointly with the debtor. Such term makes a surety to be obligated to a creditor as a co-principal debtor, which lets a surety to undertake difficulties equally or greater than a principal debtor in the event that a surety does not have any benefits in return. It is observed that the previous civil and commercial code concerning a suretyship agreement was outdated and unfair for a surety. Recently the National Legislative Assembly has enacted the act amending the civil and commercial code (No.20) in B.E. 2557 and (No.21) in B.E. 2558 with the purposes to amend the extent of responsibility and obligation of a surety and solve the problem of unfairness. Thus, this article intended to analyze the extent of responsibility and obligation of a surety the current law concerning a suretyship agreement.

Keywords: Surety; Surety Agreement; Debtor; Creditor

บทนำ

เมื่อผู้ค้ำประกันตกลงเข้าทำสัญญาค้ำประกันแล้ว ย่อมต้องผูกพันตนรับผิดชอบแก่เจ้าหนี้ เมื่อลูกไม่ชำระหนี้ และไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนใดๆ จากลูกหนี้หรือเจ้าหนี้เลย ดังนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน (เดิม) ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้ค้ำประกันหลายประการ แต่สิทธิบางประการถูกยกเว้นได้โดยข้อตกลงในสัญญา เช่น การสละสิทธิในการเรียกร้องเบี้ยของคู่ค้ำประกัน เป็นต้น

ในปี 2557 ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติ (พรบ.) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) ว่าด้วยการค้ำประกันและจำนองต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และภายหลังได้มีการตรา พรบ. แก้ไขเพิ่มเติม ป.พ.พ. ว่าด้วยการค้ำประกันและจำนอง (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 ประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2557 และมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2558 เป็นต้นไป และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายค้ำประกันอีกครั้ง กฎหมายค้ำประกันซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติม ได้ส่งผลดีและผลเสียต่อภาพรวมระบบเศรษฐกิจหลายประการ และคณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติมอบหมายให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย (คพก.) ดำเนินการแก้ไขกฎหมายค้ำประกันอีกครั้ง และได้ตรา พรบ. แก้ไขเพิ่มเติม ป.พ.พ. ว่าด้วยการค้ำประกันและจำนอง (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2558 เพื่อให้เหมาะสมกับการประกอบธุรกิจในปัจจุบัน และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายมากขึ้น ส่งผลถึงขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันที่เปลี่ยนแปลงไป

ลักษณะของสัญญาค้ำประกัน

ลักษณะของสัญญาค้ำประกันไม่ได้รับการแก้ไข โดยลักษณะของสัญญาค้ำประกัน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 680 มี 4 ประการดังนี้

1. **สัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาอุปรณ์** การค้ำประกันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีหนี้ระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ยกก่อน ไม่ว่าหนี้ดังกล่าวจะเป็นหนี้จากมูลละเมิด หรือนิติกรรมก็ตาม โดยหนี้ระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้จะเรียกว่าหนี้ประธาน ถ้าไม่มีหนี้ประธานหนี้ตามสัญญาค้ำประกันไม่อาจเกิดขึ้นได้ (ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, 2558) ดังนั้นหนี้ระหว่างเจ้าหนี้และผู้ค้ำจึงเรียกว่าหนี้ตามสัญญาอุปรณ์

2. **ผู้ค้ำประกันต้องเป็นบุคคลภายนอก** บุคคลที่อาจเข้ามาเป็นผู้ค้ำประกันได้ต้องไม่ใช่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ ต้องเป็นบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สาม โดยผู้ค้ำประกันอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, 2558) และผู้ค้ำประกันอาจมีมากกว่าหนึ่งรายก็ย่อมได้

3. **บุคคลภายนอกต้องเข้ามาผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้** กล่าวคือ บุคคลภายนอกต้องเข้ามาตกลงผูกพันตนกับเจ้าหนี้ มิใช่ตกลงผูกพันตนกับลูกหนี้หรือบุคคลอื่น (สุภาพรณ พัทธกะเผาสกุล, 2560) โดยข้อตกลงดังกล่าวจะต้องเป็นไปจึงจะผูกพันตนว่าจะชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

4. **สัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาไม่มีแบบแต่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ** กล่าวคือ สัญญาค้ำประกันจะทำเป็นหนังสือหรือตกลงกันด้วยวาจาก็ได้ (สุดา วิสฤตพิชญ์, 2558) ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนกับพนักงานเจ้าหน้าที่ดังเช่นสัญญาจำนอง แต่การที่เจ้าหนี้จะฟ้องร้องต่อศาลให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบนั้น เจ้าหนี้จะต้องอาศัยหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันจึงจะฟ้องร้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบตามสัญญาได้

การฟ้องร้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกัน

แต่เดิมเจ้าหนี้อาจฟ้องร้องผู้ค้ำประกันให้ต้องรับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันเมื่อลูกหนี้ผิดนัด และไม่ได้กำหนดถึงขั้นตอนและกระบวนการในการฟ้องร้องผู้ค้ำประกัน เจ้าหนี้จะฟ้องร้องผู้ค้ำประกันให้ต้องรับผิดชอบในเวลาใดก็ได้ในระหว่างอายุความของสัญญาค้ำประกัน คือ 10 ปี ในปัจจุบัน กฎหมายได้กำหนดขั้นตอนให้เจ้าหนี้ปฏิบัติภายหลังจากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ไว้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 686 ดังนี้

1. **ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และเรียกให้ชำระหนี้** นับแต่วันที่หนังสือบอกกล่าวนั้นไปถึงผู้ค้ำประกัน กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน เพื่อเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ หากผู้ค้ำประกันปฏิเสธไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถฟ้อง

ผู้ค้าประกันเป็นคดีต่อศาลได้ การแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ถือเป็นการช่วยเหลือผู้ค้าประกันให้ไม่ต้องรับภาระของดอกเบี้ยผิดนัดของลูกหนี้เกินสมควร เช่น ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ วันที่ 1 มกราคม 2562 ถ้าตามกฎหมายเก่า เจ้าหนี้สามารถฟ้องผู้ค้าประกันให้รับผิดชอบได้ภายในอายุความ 10 ปี และเจ้าหนี้มักจะเลือกฟ้องผู้ค้าประกันช่วงระยะเวลาก่อนที่อายุความจะสิ้นสุดลง เพื่อให้ตนได้รับประโยชน์จากดอกเบี้ยผิดนัดให้ได้มากที่สุด เป็นต้น แต่ตามกฎหมายค้าประกันฉบับปัจจุบัน เจ้าหนี้ถูกกำหนดต้องรีบส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด คือ วันที่ 1 มกราคม 2562 และเมื่อเจ้าหนี้ส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันภายในระยะเวลา 60 วันตามที่กฎหมายกำหนด ผลคือผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบทั้งเงินต้น ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันทั้งหลาย

ในกรณีที่เจ้าหนี้ละเลยมิได้ทำหนังสือบอกกล่าวให้ผู้ค้าประกันทราบภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด เช่น ลูกหนี้ผิดนัดในวันที่ 1 มกราคม 2562 เจ้าหนี้ไม่ทำหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันภายใน 60 วัน ผลคือผู้ค้าประกันยังคงต้องรับผิดชอบตามสัญญาการค้าประกันอยู่ แต่จะรับผิดชอบเฉพาะเงินต้นเท่านั้น ไม่ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันทั้งหลาย เป็นต้น

2. เมื่อผู้ค้าประกันได้รับหนังสือบอกกล่าว ผู้ค้าประกันอาจขอชำระหนี้ทั้งหมดแทนลูกหนี้ แต่เดิมกฎหมายไม่ได้เปิดช่องให้ผู้ค้าประกันขอเข้าชำระหนี้ทั้งหมดแทนลูกหนี้ได้ ผู้ค้าประกันมักต้องรอให้เจ้าหนี้ฟ้องตนเป็นคดีต่อศาลเสียก่อน (สุตา วิสฤตพิชญ์, 2558) ในปัจจุบันสืบเนื่องจากการบอกกล่าวที่เจ้าหนี้ต้องทำเป็นหนังสือต่อผู้ค้าประกัน กฎหมายได้เพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ค้าประกัน กล่าวคือ ถ้าผู้ค้าประกันหากไม่ประสงค์จะรอให้เจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีต่อศาล ผู้ค้าประกันสามารถเลือกที่จะเข้าชำระหนี้ตามสัญญาการค้าประกันแก่เจ้าหนี้ได้ทันที

นอกจากนี้กฎหมายยังอนุญาตให้ผู้ค้าประกันใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ก่อนการผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้เฉพาะในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบได้อีกด้วย เช่น กรณีลูกหนี้ได้รับสินเชื่อจากเจ้าหนี้ และในสัญญากำหนดให้ลูกหนี้ต้องผ่อน 30 งวด เมื่อลูกหนี้ผิดนัดลงในงวดใด ผู้ค้าประกันสามารถขอเข้ามาชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ได้ เป็นต้น ในกรณีนี้ถ้าเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้ ผู้ค้าประกันเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบทันที

3. ในระหว่างที่ผู้ค้าประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ของลูกหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดในระหว่างนั้นมิได้ เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องร้องให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ตามสัญญาการค้าประกัน เมื่อผู้ค้าประกันจะชำระหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดในระหว่างนั้นมิได้ เมื่อผู้ค้าประกันซึ่งได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามสัญญาการค้าประกันแล้วย่อมเกิดการรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ในการที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้เพื่อต้นเงินกับดอกเบี้ยและเพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปอย่างไรๆ เพราะการค้าประกันดังกล่าว

อนึ่ง หากการผิวนัดของลูกหนี้เกิดขึ้นภายหลังจากการแก้ไขบทบัญญัตินี้ เจ้าหนี้ต้องใช้หลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติที่ได้แก้ไขใหม่ และข้อตกลงในสัญญาที่เป็นการยกเว้นหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัตินี้ย่อมตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 685/1

ความรับผิดของผู้ค้ำประกัน

1. ความรับผิดเพื่อหนี้ในอนาคตและหนี้มีเงื่อนไข ปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดให้สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่ค้ำประกันไว้โดยชัดแจ้งตาม ป.พ.พ. มาตรา 681 และผู้ค้ำประกันย่อมรับผิดเฉพาะหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น (ปัญหา ถนอมรอด, 2562) เพื่อป้องกันปัญหาการที่เจ้าหนี้กำหนดให้ผู้ค้ำประกันรับผิดอย่างไม่มีขอบจำกัดในหนี้ในอนาคต หรือหนี้มีเงื่อนไข เช่น สัญญาค้ำประกันกำหนดให้ผู้ค้ำประกันรับผิดในหนี้ทั้งปวงที่เกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม เป็นต้น

นอกจากนี้กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้และผู้ค้ำประกันต้องตกลงกันระบุขอบเขตความรับผิดให้ชัดเจน โดยให้ระบุรายละเอียดของหนี้ วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้ ลักษณะมูลหนี้ จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน และระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน เช่น การค้ำประกันคนเข้าทำงาน นาย ก ตกลงค้ำประกันการเข้าทำงานของ นาย ข ในตำแหน่งคนขับรถยนต์ส่วนตัวของ นาย ค เช่นนี้ ในสัญญาค้ำประกันต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นสัญญาค้ำประกันคนเข้าทำงาน และตกลงรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากการทำงานของนาย ข ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งคนขับรถยนต์ส่วนตัวให้นาย ค เท่านั้น รวมทั้งกำหนดวงเงิน และระยะเวลาในการก่อหนี้ที่ค้ำประกันด้วย ถ้านาย ข ถูกใช้ให้ไปตัดหญ้าและทำแจกันลายครามของนาย ค เสียหาย นาย ก ผู้ค้ำประกันไม่ต้องรับผิดในหนี้ดังกล่าว แม้จะเป็นหนี้ในอนาคตก็ตาม เป็นต้น หากการทำสัญญาค้ำประกันหนี้ในอนาคต หรือหนี้มีเงื่อนไขดังกล่าวฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ย่อมตกเป็นโมฆะ

กรณีที่น่าสนใจจากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ ในส่วนระยะเวลาในการก่อหนี้ที่ค้ำประกันนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นระยะเวลาเกี่ยวกับการก่อหนี้ของลูกหนี้ในหนี้ตามสัญญาประธาน เช่น ตกลงค้ำประกันความเสียหายจากการทำงานระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2560 ถึง 1 มกราคม 2563 มิใช่เป็นการกำหนดอายุความของสัญญาค้ำประกัน และการกำหนดจำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะหมายถึงการกำหนดความรับผิดของผู้ค้ำประกันเพื่อจำนวนหนี้เงินต้น ในส่วนหนี้อื่นๆ อันเป็นหนี้อุปกรณ เช่น ดอกเบี้ย หนี้ค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น ผู้ค้ำประกันยังคงต้องรับผิดด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก ป.พ.พ. มาตรา 683 กำหนดให้หนี้ตามสัญญาค้ำประกันย่อมค้ำถึงดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนด้วย จึงน่าจะต้องตีความเช่นเดียวกัน

อนึ่ง บทบัญญัติมาตรานี้ไม่มีผลใช้บังคับแก่สัญญาค้ำประกันที่ได้ทำก่อนวันที่กฎหมายค้ำประกันได้รับการแก้ไข ดังนั้นหากสัญญาค้ำประกันได้ทำกันไว้ก่อนวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558 ความรับผิดของผู้ค้ำประกันต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายค้ำประกัน (เดิม)

2. ความรับผิดกรณีได้ตกลงรับผิดกับลูกหนี้อย่างลูกหนี้ร่วม

แต่เดิมกฎหมายอนุญาตให้มีข้อตกลงในสัญญาค้ำประกันให้ผู้ค้ำประกันร่วมกันกับลูกหนี้ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 691 (เดิม) และถือเป็นการสละสิทธิเกี่ยวหรือเบี่ยงบ่ายของผู้ค้ำประกันที่มีต่อเจ้าหนี้จนสิ้นในทันที และส่งผลให้ผู้ค้ำประกันตกเป็นลูกหนี้ร่วมกันกับลูกหนี้ เจ้าหนี้อาจเรียกให้ผู้ค้ำประกันรับผิดเพียงคนเดียวก็ได้ และผู้ค้ำประกันจะปฏิเสธความรับผิดไม่ได้เลย แต่ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อป้องกันมิให้ผู้ค้ำประกันตกเป็นลูกหนี้ร่วมกันกับลูกหนี้ โดยกำหนดให้ข้อตกลงใดที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 681/1 เช่น หากในสัญญาค้ำประกันมีข้อตกลงให้ผู้ค้ำประกันรับผิดเป็นลูกหนี้ร่วมกับลูกหนี้ข้อตกลงดังกล่าวตกเป็นโมฆะ ดังนั้นผู้ค้ำประกันจึงมีสิทธิเกี่ยวหรือเบี่ยงบ่ายให้เจ้าหนี้ไปเรียกให้ลูกหนี้รับผิดก่อนตนได้ เป็นต้น แต่ในกรณีที่ผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลและยินยอมเข้าผูกพันตนเพื่อรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม

3. ความรับผิดในกรณีการปรับโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้

การปรับปรุงโครงสร้างหนี้อาจเกิดขึ้นในกรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติการชำระหนี้ได้ตามสัญญากู้ยืมเงิน ลูกหนี้อาจตกลงกับเจ้าหนี้ในการปรับลดจำนวนเงินและขยายระยะเวลาในการชำระหนี้ได้ โดยทำเป็นสัญญาการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ เดิมกฎหมายไม่ได้มีการกำหนดเรื่องนี้ไว้ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายค้ำประกันได้กำหนดเรื่องความรับผิดของผู้ค้ำประกันกรณีการปรับโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้ไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 691 (ใหม่) โดยกำหนดให้ เมื่อเจ้าหนี้ลดภาระหนี้ให้แก่ลูกหนี้เท่าใด ภาระความรับผิดของผู้ค้ำประกันตามสัญญาค้ำประกันจะลดลงเท่านั้น เช่น เจ้าหนี้ยืดระยะเวลาของสัญญาเงินกู้ และลดภาระผ่อนต่อเดือนของลูกหนี้ลง เช่นนี้ ความรับผิดของผู้ค้ำประกันย่อมลดลง เป็นต้น ในกรณีที่ข้อตกลงใดที่จะมีผลเป็นการเพิ่มจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกันอันส่งผลให้เพิ่มภาระแก่ผู้ค้ำประกัน เช่น เพิ่มภาระผ่อนต่อเดือนของลูกหนี้หรือเพิ่มดอกเบี้ยในการชำระหนี้ดังกล่าว เป็นต้น ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ แต่ถ้าสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ได้เปลี่ยนสาระสำคัญแห่งหนี้เดิม โดยผู้ค้ำประกันไม่ได้ตกลงด้วย ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด

4. ความรับผิดกรณีเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้

การผ่อนเวลา เป็นการที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงกันให้กำหนดเวลาชำระหนี้เดิมยืดขยายออกไป โดยการตกลงกันนั้นต้องมิผลผูกพันให้เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ก่อนครบกำหนดที่ผ่อนออกไปไม่ได้ ในกรณีที่มีการตกลงผ่อนเวลาระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ และผู้ค้ำประกันตกลงด้วยในการผ่อนเวลาดังกล่าวผู้ค้ำประกันย่อมไม่หลุดพ้นความรับผิดตาม ป.พ.พ. มาตรา 700

การที่ผู้ค้าประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดในเรื่องการผ่อนเวลานั้นมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. หนี้มีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน หรือกำหนดนับได้ตามวันแห่งปฏิทิน กล่าวคือหนี้ประธานต้องเป็นหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน หรือกำหนดนับได้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดทันทีโดยเจ้าหนี้นี้มีพักต้องเตือนเลย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 204 วรรคสอง เช่น การตกลงกันให้ชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินกันในวันที่ 13 เมษายน 2562 หรือ การตกลงให้ชำระหนี้ภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้มีการทำสัญญากู้ยืมเงินกัน เป็นต้น ถ้าหนี้ประธานไม่มีกำหนดชำระแน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน หรือกำหนดนับได้ตามวันแห่งปฏิทินแล้ว และเจ้าหนี้ได้ตกลงผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ จะไม่ถือเป็นการผ่อนเวลา ดังนี้ผู้ค้าประกันย่อมไม่หลุดพ้นจากความรับผิดตามสัญญาค้ำประกัน

2. เจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้และลูกหนี้ไม่ได้ยินยอมด้วยในการผ่อนเวลา กล่าวคือ เมื่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ตกลงผ่อนเวลาชำระหนี้ ถ้าผู้ค้าประกันไม่ยินยอมด้วยในการผ่อนเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้ค้าประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดตามสัญญาค้ำประกัน แต่เดิมปัญหาที่ปรากฏ คือ เจ้าหนี้นี้มักจะให้ผู้ค้าประกันเขียนตกลงไว้ตั้งแต่ตอนทำสัญญาค้ำประกันว่าตนยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลาได้ ซึ่งเป็นการให้ความยินยอมไว้ล่วงหน้าก่อนมีการผ่อนเวลา ส่งผลให้ผู้ค้าประกันต้องผูกพันรับผิดตามสัญญาค้ำประกันซึ่งขยายกำหนดระยะเวลาเดิมนั้นออกไปทันที

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวกฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า ข้อตกลงให้มีการผ่อนเวลาล่วงหน้านั้น ข้อตกลงดังกล่าวใช้บังคับไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกัน แต่การกำหนดห้ามไม่ให้ตกลงผ่อนเวลาล่วงหน้านั้น กฎหมายไม่ได้ห้ามอย่างเด็ดขาด ดังจะเห็นจากการกำหนดให้มีข้อยกเว้นให้ผู้ค้าประกันที่เป็นสถาบันการเงินหรือผู้ค้าประกันที่ค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติฐานะอาจตกลงล่วงหน้ายอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลาชำระหนี้แก่ลูกหนี้ได้ โดยสถาบันการเงิน หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ และสถาบันการเงินดังกล่าวต้องค้ำประกันเพื่อสินจ้างและทำเป็นปกติฐานะอีกด้วย

อนึ่ง กฎหมายไม่มีผลย้อนหลังไปใช้บังคับแก่สัญญาค้ำประกันที่ทำขึ้นก่อน 11 กุมภาพันธ์ 2558

สรุป

กฎหมายค้ำประกันที่ได้รับการแก้ไขใหม่ยังคงอยู่บนพื้นฐานของหลักเกณฑ์ทั่วไปของสัญญาค้ำประกัน เช่น หลักฐานการฟ้องร้องผู้ค้ำประกัน ความสมบูรณ์ของสัญญาค้ำประกัน ความรับผิดของผู้ค้ำประกันย่อมเกิดขึ้นภายหลังจากหนี้ประธานผิดนัดแล้ว เป็นต้น และกฎหมายค้ำประกันใหม่ได้ปรับเปลี่ยนขอบเขตความรับผิดของผู้ค้ำประกันอย่างน่าสนใจ และสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้ค้ำประกันโดยเฉพาะในเรื่องของการไม่อนุญาตให้ผู้ค้ำประกัน

เป็นลูกหนี้ร่วมกันกับลูกหนี้ ส่งผลให้ผู้ค้าประกันไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากการผูกมัดเป็นลูกหนี้ร่วมกันกับลูกหนี้ตามกฎหมายค้าประกันเดิม รวมทั้งกำหนดขั้นตอนการบังคับตามสัญญาค้าประกัน และขอบเขตของความรับผิดของผู้ค้าประกันตามสัญญาค้าประกันให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น ความรับผิดของผู้ค้าประกันจากการปรับโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้ รวมถึงการผ่อนเวลาที่ไม่อนุญาตให้มีการตกลงให้ผู้ค้าประกันยินยอมกับการผ่อนเวลาล่วงหน้า เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดแก่สัญญาภาครัฐ และสนับสนุนบทบาทของการค้าประกันโดยนิติบุคคล กฎหมายได้ผ่อนปรนให้นิติบุคคลสามารถตกลงเป็นลูกหนี้ร่วมกันกับลูกหนี้ได้ ถือเป็นผลดีในทางธุรกิจและสภาพเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ เพราะการที่ให้นิติบุคคลมาตกลงเป็นลูกหนี้ร่วมกันกับลูกหนี้อย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เจ้าหนี้ในการปล่อยสินเชื่อ นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว และสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ค้าประกันตามเจตนารมณ์ของผู้แก้ไขกฎหมายได้หรือไม่นั้น อาจต้องอาศัยผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการนำกฎหมายมาใช้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปัญญา ถนอมรอด. (2562). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ค้าประกัน จำนอง จำนำ (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ปิตักุล จีระมงคลพาณิชย์. (2558). กฎหมายลักษณะค้าประกัน จำนอง จำนำ. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- สุตา วิสชุดพิชญ์. (2558). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ค้าประกัน จำนอง จำนำ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาภรณ์ พัทธกิจเผ่าสกุล. (2560). คำอธิบายค้าประกัน จำนอง จำนำ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

บทวิจารณ์หนังสือ-Book Review

เรือนชั้นใน-ชั้นนอก พุทธธรรมสำหรับชายหนุ่มหญิงสาวผู้ออกเรือน

INNER HOUSE-OUTER BUDDHA DHARMA FOR MALE, FEMALE,

MARRIED PEOPLE

พระมหานิกธ ฐานุตโร, พระเมธีธรรมาจารย์

Phramaha Nigorn Thanuttaro, Phrametidhammajan

วัดหลวงพ้อสถธรรมาคาราม

Luang Pho Sod Dhammakayaram Temple

Corresponding Author. E-mail: nigorn16082560@gmail.com

ชื่อหนังสือ : เรือนชั้นใน เรือนชั้นนอก

ISBN : 974 -7379 – 06 - 6

ผู้เขียน : พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์

สำนักพิมพ์ : บริษัท สร้างสรรค์บุ๊ค จำกัด

ปีที่พิมพ์ : ครั้งที่ 16, เมษายน 2544 / จำนวน

211 หน้า

บทนำ

หนังสือแต่ละเล่มที่ผู้แต่งพยายามกลั่นกรองออกมาจากห้วงลึกของหัวใจ ได้มาจากประสบการณ์ หรือ จากการรวบรวมตำราหลาย ๆ ศาสตร์นั้น ออกมาเป็นหนังสือที่มีคุณค่าจากจิตใจอย่างมาก เพราะกว่าจะได้หนังสือแต่ละเล่มเชื่อได้เลยว่า ต้องเกิดจากการตกผลึกของแนวความคิดของผู้แต่ง ซึ่งจะต้องใช้เวลายาวนานกว่าจะได้หนังสือดี ๆ แต่ละเล่ม โดยเฉพาะหนังสือเล่มนี้คือ “เรือนชั้นใน เรือนชั้นนอก” ของ “พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์” (พ.ศ.2459-2515/1916-1972) ผู้ที่เติบโตมาภายใต้โครงสร้างของประเทศไทยกำลังได้รับการพัฒนา และเติบโตภายใต้การขยายตัวของคณะสงฆ์ธรรมยุติในภาคอีสาน (ธีระพงษ์ มีไธสง, 2560, น. 288-309) บวชเรียน ฝากตัวเป็นศิษย์พระอาจารย์สิงห์ ขนดะยากโม (พ.ศ. 2432-2504) แห่งวัดป่าสาละวัน และเติบโตในเส้นทางของอนุศาสนาจารย์ และตำแหน่งสูงสุดในอธิบดีกรมการศาสนา (พ.ศ. 2506-2515) ดังปรากฏในงานวิจัยของวิราวรรณ นฤปติ (2562) นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในเรื่อง “พระพุทธศาสนาภาคอีสาน ในยุค

สมบูรณญาณปฏิพัสสย จนถึงยุคสงครามเย็น" (พรรณราย เรือนอินทร์, 2562) ในงานวิจัยพูดถึง พัฒนาการของพระพุทธศาสนาและบทบาทของ “ปิ่น มุกกันต์” กับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็น ผู้เขียนหนังสือที่นำมาเสนอนี้ โดยผู้เขียนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นฐานใน การเขียนโดยใช้เป็นหลักการดำรงชีวิต เช่น หลักการใช้ชีวิตในภพปัจจุบัน หรือ หลักการใช้ ทรัพย์สินเงินทอง เป็นต้น เพราะคนในยุคปัจจุบันถือว่าการอยู่ในสังคมที่สามารถสื่อสารกัน ได้ทั่วโลก ” (Social Media) “การอยู่ครองเรือน” ไม่ได้อยู่ในป่าในดง จำเป็นต้องอยู่กับสังคม ผู้คนหมู่มาก หรือ อยู่ในหมู่บ้าน ในเมือง ในประเทศ จำเป็นต้องรู้จักการเข้าสังคม ปัจจุบันนี้ก็มี อยู่มาก จะต้องทำอะไรถึงจะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข แล้วก็ตั้งคำถามไปอีกว่า “ทำไมต้อง มีเรือนภายใน-เรือนภายนอก” ก็ต้องตอบไปอีกว่า มนุษย์เรานั้น ประกอบด้วยกายกับใจอยู่ ด้วยกัน เมื่อจิตใจดี การแสดงออกมาทาง กาย วาจาที่ดีไปด้วย แต่ถ้าจิตใจไม่ดี ก็ตรงกันข้ามคือ หลงผิด พุดผิด ทำผิด และ/หรือ เราเห็นข่าวทุกวัน มีการฆาตกรรม มีการฆ่าข่มขืน เป็นต้น เพราะอะไร? ในหนังสือ “เรือนชั้นใน เรือนชั้นนอก” เป็นการตอบโจทย์เชิงสังคมได้ดี ผู้เขียนจึง ขอนำเสนอแบบวิจารณ์หนังสือ (Book Review) โดยภาษาภาพยนตร์เขาเรียก การสเปย์ ก่อน/ หลัง ที่ภาพยนตร์จะฉายหรือฉายแล้ว แต่จะตรงกับความคิดของผู้อ่านหรือไม่ต้องตามไปอ่านได้ จากที่อยู่ที่อยู่ส่วนท้ายของบทความนี้

ภาคเรือนชั้นใน

เมื่อกล่าวถึงผู้แต่งคือ ท่าน “พ.อ.ปิ่น มุกกันต์” ในความเป็นสากลของท่านผู้เขียนคิดว่า ทุกคนรู้จักกันดีในสายวิชาการหรือด้านการทหารที่เคยบวชเรียนเขียนอ่านเป็นมหาเปรียญมา ท่านมีผลงานวิชาการจำนวนมาก เช่น วิพุดของข้าพเจ้า (ปิ่น มุกกันต์, 2512) คำพระ (ปิ่น มุก กันต์, 2515) มงคลชีวิต (ปิ่น มุกกันต์, 2549) บุชาคนที่ควรบูชา : ธรรมะตามสมัยนิยม (ปิ่น มุก กันต์, 2545) เป็นต้น ที่ตีพิมพ์นำเสนอเป็นองค์ความรู้ คลังปัญญา ให้สังคมได้ศึกษา ค้นคว้า อ่านจำนวนมาก และหนังสือเล่มนี้ก็เป็นไปดังที่เคยมีการนำเสนอในส่วนที่เป็นวิชาการผสมผสาน ทั้งการนำหลักอ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกมาประกอบกับการการใช้คำสมัยใหม่ เหมาะแก่ ประชาชนทั่วไปได้อ่านและเข้าถึงได้ค่อนข้างดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับผู้ ครองเรือนได้ แต่สำหรับพระสงฆ์ถือว่าไม่มีเรือน คงได้แต่รู้ไว้ใช้ใส่บาฏแบกหาม ได้นำไป ประกอบการเทศนาสอนญาติโยม เหมือนประโยคที่ว่า “รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง” เป็นประโยคที่คุ้นหูกันดี ซึ่งเป็นข้อคิดเชิงปรัชญาจากขุนวุ (Sūn wū, 544 BC -496 BC) แสดง ให้เห็นว่าเรื่องการครองเรือนนั้นมีประโยชน์สำหรับผู้ที่จะครองเรือน และผู้ที่ยังไม่ได้ครองเรือน

บทที่ 1 ผู้แต่งหนังสือได้กล่าวถึงคำว่า “เรือน” มีความหมายมากมายที่ผู้แต่งนิยามไว้ ทางศาสนาท่านแบ่งออกตามลักษณะของผู้ดำรงชีพ คือ 1.อาคาริยะ คนมีเรือน คือ ประชาชน ทั่วไป ยังมีเรือน ยังไม่ได้บวช ดำรงชีพเหมือนชาวบ้าน เหมือนอย่างเราๆ 2.อนาคาริยะ คือ คนผู้ ไม่มีเรือนสละเรือน ออกไปบวชเป็นบรรพชิต ก็คือ พระสงฆ์สามเณรนั่นเอง คนโบราณท่านนำคำ

ว่า เรือน ไปใช้ในการมีคู่ครองอีกด้วย เช่นบอกว่า “แม่คนนี้ออกเรือนหรือยัง” หมายถึงว่า มีครอบครัวหรือมีสามีหรือยัง ไม่ได้มีความหมายว่า ได้สร้างเรือนเป็นไม้หรือเป็นปูน (หน้า 5) ซึ่งเมื่อเราพูดถึงบ้านหรือเรือนนั้น เราจะรู้สึกอบอุ่น เพราะทุกคนต้องมีบ้าน เกิดมาเป็นคนโดยสากลแล้วต้องมีพ่อแม่ พี่น้อง อยู่รวมกันเป็นบ้าน เป็นสถาบันแรกที่สร้างความสุขให้เราและแก่คนที่อยู่ในเรือน ถ้าคนในบ้านมีความรักความปรารถนาดีต่อกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน บ้าน/เรือนจะเป็นบ้านที่มีความสุข ฉะนั้นแล้วสถาบันครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างมากในการอบรมบ่มนิสัยลูกหลานที่เกิดมาในตระกูลนั้น การเกิดมาในตระกูลที่ดีได้นั้น พระพุทธเจ้าองค์บรมศาสดา พระองค์ได้ทรงตรัสว่า เป็นมงคลสูงสุดข้อหนึ่ง ในมงคล 38 ประการ ถิ่นที่เหมาะสม หมายถึง ถิ่นที่สิ่งแวดล้อมดี ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่สุขภาพกายและใจ ยิ่งกว่านั้น ยังสนับสนุนให้ผู้อยู่อาศัยสามารถประกอบ กิจกรรมงานในหน้าที่อันเป็นสัมมาอาชีพ ให้เจริญก้าวหน้าได้โดยง่าย และสร้างสมคุณงามความดีได้เต็มที่

ถิ่นที่เหมาะสม มีความหมายกว้างครอบคลุมถึงถิ่นที่อยู่ทุกระดับ เช่น บ้านที่เราอาศัย โรงเรียนที่เราเรียน สถานที่ที่เราทำงาน หมู่บ้านชุมชนที่เราอยู่ ตำบลที่เราตั้งหลักฐาน อำเภอ จังหวัด ประเทศ ทวีป เป็นต้น

ลักษณะของถิ่นที่เหมาะสม

1. อาवासเป็นที่สบาย หมายถึง เป็นถิ่นที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ดี เช่น ถ้าเป็นบ้าน ก็ต้องมีมิดันไม้ร่มรื่น น้ำไฟสะดวก ถ้าเป็นโรงเรียน ก็ต้องมีสุขลักษณะดี มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีเสียงอึกทึก มีบริเวณกว้างขวาง มีสนาม กีฬา ถ้าเป็นที่ตั้งร้านค้า ก็ต้องเป็นบริเวณที่อยู่ในย่านชุมชน การคมนาคมสะดวก

2. อาหารเป็นที่สบาย หมายถึง เป็นบริเวณที่สามารถจัดหาอาหารได้สะดวก เช่น อยู่ในใกล้ตลาด หรือบริเวณที่มีการเกษตรกรรมสามารถผลิตอาหารได้เองอย่างพอเพียง และเป็นที่ที่สามารถประกอบธุรกิจการงานหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ดี

3. บุคคลเป็นที่สบาย หมายถึง บริเวณที่อยู่นั้นต้องไม่มีนักเลงอันธพาล โจรผู้ร้ายไม่ซุกซม คนส่วนใหญ่ในละแวกนั้นเป็นคนดี มีศีลธรรม มีวินัย ใฝ่หาความก้าวหน้า

4. ธรรมะเป็นที่สบาย หมายถึง ความดีงาม ความเหมาะสม ใน 2 ลักษณะ คือ

ในทางโลก หมายถึง ในถิ่นนั้นมีโรงเรียน สถานศึกษาสำหรับให้ความรู้ได้อย่างดี ตลอดจนมีหลักการปกครอง การบริหารราชการบ้านเมืองที่ดีอีกด้วย ในทางธรรม หมายถึง ในถิ่นนั้นมีพระภิกษุ หรือฆราวาสผู้รู้ธรรม เป็นบัณฑิต สามารถให้การอบรมสั่งสอนศีลธรรมได้อย่างดี หรือถิ่นที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึง สามารถให้ทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ ทำสมาธิภาวนาได้เป็นนิจ เป็นเรือนที่น่าสนใจที่จะเข้าไปอยู่อาศัยได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

ผู้แต่งได้กล่าวไว้อีกว่า “เรือนชั้นใน” จะได้ตรงกันข้ามกันเรือนชั้นนอกซึ่งสามารถคุ้มได้แต่ภัยชั้นนอก เช่น คุ้มแดด คุ้มฝน หรือโจรผู้ร้าย ถ้าบ้านแข็งแรงพอคนอยู่ก็อยู่อย่างสบายใจได้ ทว่าเรือนชั้นนอกคุ้มแดดได้ บางคนมีบ้านอยู่เสมือนหนึ่งปราสาทพระอินทร์ แต่ใจมันยังร้อนๆวูบ

วาบ ทั้งๆ ที่ไม่มีปรอทเลยสักนิด นอนตรงไหนก็ไม่มีเป็นสุข นั่งตรงไหนก็ไม่สบาย (หน้า 7) เป็นเชิง “เปรียบเทียบสังคม” ในปัจจุบันที่มีค่านิยมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ถึงท่านจะแต่งหนังสือเล่มนี้ไว้นานแล้ว แต่แนวโน้มที่จะเกิดความเฟื่องฟูค่านิยมของการใช้ชีวิตของคนในยุคปัจจุบันนี้คงมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เพราะมีการนารสนิยมของชาวตะวันตกหลายๆอย่างมาใช้ในชีวิตประจำวัน สรุปในบทที่ 1 นี้ ผู้แต่งได้ใช้ให้เห็นการสร้าง “เรือน” สำหรับผู้ครองเรือน แต่เรือนนั้นต้องมีสองชั้นคือ เรือนชั้นใน แต่ยังไม่กล่าวถึงเรือนชั้นนอกมาก การดูเบาในการครองเรือนนั้น พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ทราวาสสา ฆรา ทุกขา” ครองเรือนไม่ดี มีทุกข์ระทม (พ.ธ. 25/32/55) ครองอย่างไรจึงดี เชิญพิจารณาต่อไป (หน้า 9) และเป็นเชิง “ชี้นำ” ในเรื่องของคนที่ จะครองเรือน ว่าควรทำอะไร ให้มีความมั่นคง ไม่ใช่มั่นคงเฉพาะตัวเรือนภายนอก แต่เรือนภายในนั้น เน่าเฟะ ใช้ไม่ได้ ท่านจึงเปรียบเทียบว่าในครัวเรือนนั้น เสถียรภาพของครอบครัวจริงๆ มีอยู่ 3 ชั้น คือ ชั้นใน ได้แก่ สามภรรยา ชั้นกลาง ได้แก่ บุตรภรรยา และชั้นนอกได้แก่ บริวารชน ท่านยังพูดไปถึงว่า “การมีคู่ครองที่ดีนั้นมีความสำคัญ” อย่างมาก เพราะสองสามีภรรยาในเรือนนั้น มีความสำคัญต่อครอบครัวโดยรวม เพราะเป็นผู้กำหนดทิศทางของครอบครัว ถ้าครอบครัวใดผัวก็เหลวเมียก็เหลวก็เสียด้วยกันทั้งคู่ พ่อเรือนเหมือนหมาขาว แม่เรือนเหมือนหมาซ่าย ถ้าขัดขวางกันก็เกิดขัดข้องกันจนทำให้หัวกระเมนอย่างแน่นอน เมื่ออ่านมาถึงจุดนี้ จะทำให้มองเห็นว่า ผู้แต่งพยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “การครองเรือน” ที่ถูกต้องในทัศนะของผู้แต่งเอง อาจจะมีประสบการณ์โดยตรงหรือสังเกตต่างๆกันก็เป็นไปได้ เป็นการกล่าวไว้โดยรวมของผู้แต่งเอง

บทที่ 2 ผู้แต่งหนังสือกล่าวถึง “การเลือกคู่ครอง” ว่าการสร้างบ้านที่อยู่อาศัยต้องอาศัยวัสดุเช่น ไม้ เหล็ก อิฐหิน ปูน ทรายเป็นต้น อีกอย่างหนึ่งคือ การออกแบบตัวอาคารที่สร้างได้แก่ เครื่องก่อสร้างอย่างดีทำให้บ้านนั้นอยู่สบาย ในการสร้างบ้านชั้นในมีความ แตกต่างจากการสร้างเรือนชั้นนอก เพราะการสร้างครอบครัวให้เป็นฝั่งเป็นฝาต้องคำนึงถึงบุคคลที่จะประกอบกันเป็นครอบครัว ในบทนี้ผู้แต่งได้วิเคราะห์ชี้นำในเรื่องของการเลือกคู่ครอง ส่วนใหญ่การเลือกคู่ครองนั้นมักจะเป็นความลับของหนุ่มๆสาวๆไม่ให้แพร่งพรายให้ใครทราบหรือรู้เพราะกังวลในเรื่องความไม่แน่นอนคิดคอยจากแถลงการณ์ในวันเชิญในการ์ดเชิญรดน้ำที่เดียวหากว่ารู้ไหลให้ใครอื่นรู้ก็จะอาจจะเกิดความบกพร่องในเรื่องความรัก การสงวนเรื่องรักเป็นความลับทั้งผลดีและผลเสียคือ 1. ดีทางนโยบาย 2. เสียทางเลือกคู่ (หน้า 17) มีหลายมุมมองที่ผู้เขียนค่อนข้างที่จะ “ชี้นำ” ผู้อ่านไปในทางที่สุดต่ง คือ การเลือกคู่ครองต้องมีคุณสมบัติอย่างโน้นอย่างนี้ เป็นการเตือนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาจับหรือเข้ามาประกอบให้ผู้อ่านได้รู้ชีวิตของการมีคู่ครองอย่างที่คุณเขียนได้กล่าวไว้ว่าคนเราก่อนแต่งงานเขาเคลือบไว้ด้วยน้ำผึ้งน้ำตาลทั้งนั้นยังสมัยนี้คนวิทยาศาสตร์มีมากต้องระวังให้ดีแต่งงานกันแล้วจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ คู่ครองเลือกแล้วเปลี่ยนยากถ้าเราจะซื้อเสื้อใส่สักตัวเราอาจจะทิ้งได้ 5 นาที 10 นาที เพราะว่าเราซื้อมาแล้วมันไม่ดีเราจะโยนทิ้งเมื่อไหร่ก็ได้จะใส่ตัวไว้ก็ได้

แต่คู่ครองไม่ใช่แบบนั้นคนเดียวจะต้องอยู่กินกันจนตายซึ่งเป็นเวลานับ 10 ปีจะรู้ว่าไม่ดีก็ทิ้งยากปล่อยไม่ลง เหมือนโบราณว่า “กลืนง่ายคายยาก” บางรายตัดกันไม่ขาดต้องขึ้นโรงขึ้นศาลให้ช่วยตัดสิน (หน้า 17) ต้องเข้าใจว่าผู้แต่งมีความเชี่ยวชาญในหลักธรรมพระพุทธศาสนาจึงสามารถยกคำสอนในทางพุทธศาสนาให้เข้าใจได้ดีและสามารถประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันได้ จึงได้ยกตัวอย่างลักษณะของ “ชายดี-หญิงดี” เพื่อให้ผู้อ่านไม่เข้าใจได้ง่ายเรื่อง 6 มีอยู่ดังนี้ 1. รูปร่าง 2. รวยทรัพย์ 3. นับวิชา 4. มารยาทผู้ดี 5. ขาดผู้ดี 6. มีศีลธรรม

1. คำว่า **รูปร่าง** ตรงกับคำโบราณที่ว่า เรือน 3 น้ำ 4 เมื่อกล่าวถึงเรือน 3 หมายถึงว่า เรือนผม เรือนร่าง เรือนชาน แสดงให้เห็นว่า การดูแลรักษาสุขภาพร่างกายหรือ การดูแลบ้านเรือนหรือเป็นแม่บ้านแม่เรือนนั้น เป็นคุณสมบัติข้อหนึ่งที่ควรมีปรากฏอยู่ในความเป็นคู่ครองที่ดี ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ตาม ต้องมีคุณสมบัติที่ดีข้อนี้ มีคำพังเพยโบราณกล่าวว่า “**รูปร่าง รวยทรัพย์ อับปัญญา**” บ่งถึงการมีทรัพย์ มีความสวยหล่อ แต่ไม่มีปัญญาในการใช้ชีวิตที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบัน เรือนขึ้นใจจึงประกอบด้วยจิตใจที่สามารถนำธรรมของคฤหัสถ์ไปใช้ได้อย่างดี

2. **รวยทรัพย์** ความรวยนั้นขึ้นอยู่กับเราจะเอาอะไรวัดค่าวัดที่ทรัพย์สมบัติก็ต้องวัดที่บ้านช่องห้องหอหรือทรัพย์สินต่างๆ ไกล่สวนอสังหาริมทรัพย์ต่างๆ แต่ถ้าในนิธิกัณฐสูตร (ขุ.ธ. (ไทย) 25/11-12/17) กล่าวถึงรูปลักษณะคนมีบุญว่า “*ความมีผิวพรรณงดงาม ความมีเสียงไพเราะ ความมีทรวดทรงสมส่วน ความมีรูปร่างดี ความเป็นใหญ่ ความมีบิรวาร ทั้งหมดจะได้ด้วยขุมทรัพย์นี้*”

3. **นับวิชา** เป็นคนมีความรู้ความฉลาดอย่างที่โบราณว่ารู้อะไรก็ไม่เท่ารู้วิชามีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน

4. **มารยาท** เป็นคนมีกิริยาจาสุภาพเรียบร้อยน่ารักสำคัญอยู่มากสำหรับผู้ครองเรือนเมื่อแต่งงานแล้วก็ไม่ต้องมารยาทเดิมของตน ไม่พูดจาก็ได้หยาบคายไม่ต่ำไม่ว่า สามารถที่จะผูกใจคู่ครองของตนได้

5. **ขาดผู้ดี** โบราณบอกว่า “**ดูช้างให้ดูที่หาง ดูนางให้ดูที่แม่ จะดูให้แน่ต้องดูยาย**” หมายถึงว่า การแสดงกิริยาท่าทางต่างๆบ่งบอกถึงความเป็นผู้ดีหรือการเป็นคนอย่างไรบ่งบอกไปถึงต้นตระกูลของผู้คนๆเลย

6. **มีศีลธรรม** คนมีใจเป็นธรรมะ ไม่ใช่มีใจเป็นอธรรมจึงจะสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข (หน้า 23) ผู้แต่งได้วิเคราะห์และชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติของการครองตนและคุณลักษณะของการเป็นคู่ครองที่ดีในบทที่ 2 นี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั้นต้องประกอบด้วยลักษณะที่ดีที่ผู้แต่งได้รวบรวมไว้ด้วยประกอบหลักธรรมที่สามารถร่วมสมัยได้

สรุปในบทที่ 2 ผู้แต่งได้ให้ “**แนวคิด เกี่ยวกับกับคุณสมบัติของการเลือกคู่ครอง**” ผู้แต่งได้กล่าวถึงคุณสมบัติ 6 ข้อของผู้ครองชีวิตซึ่งเมื่อแยกเป็นประเภท 2 ประเภทกล่าวคือข้อ

แรกและข้อที่ 2 เป็นดีภายนอก ส่วน 4 ข้อหลังเป็นดีภายในหมายถึงรูปสวยและร่ายทรงเป็นรูปสมบัติและทรัพย์สมบัติ ส่วนการนบวิชา มารยาทชาติ ผู้ดีและมีศีลธรรม 4 ข้อนี้เป็นคุณสมบัติซึ่งผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงภายนอกกับภายในเปรียบเสมือนว่าเครื่องประดับที่อยู่ได้ชั่วคราวชั่วคราวเห็นถึงคุณสมบัติของการเป็นคู่ครองที่ดีแล้วยัง “สอดแทรกเชิงให้ข้อคิด” ในเรื่องของธรรมะก็คือคนมีรูปร่างสวยอย่ามองกับความสวยมากเกินไปเป็นเพียงรูปสมบัติจะช่วยให้เราอยู่ได้ระยะหนึ่งจะสามารถดึงดูดคนใจทรามที่มีความรักไม่แน่นอนเข้ามาพัวพันกับตัวเรา

สุดท้ายจะเป็นการนำหน้าหัวใจว่าเลือกคู่ครองผิดพลาดต้องระวังตัวให้ดีวิธีที่ดีที่สุดก็คือต้องเลือกคุณสมบัติข้อที่ 3 4 5 6 ขึ้นให้มากคุณสมบัติเหล่านี้จะช่วยป้องกันผู้ทรามที่ตามนั้นให้ออกไปจากตัวเราได้ (หน้า 28)

ผู้แต่งให้แนวคิดและสอนธรรมะบูรณาการ “ระหว่างความดีภายนอกและความดีภายใน” เปรียบเหมือนต้นไม้ซึ่งต้นไม้เราจะเห็นเป็นปกติว่าจะมีเปลือกบางต้นมีเปลือกหนาสดอยู่ตลอดฝนเป็นต้นไม้โชติแต่ต้นไม้ไม่มีโอกาสที่จะมีชีวิตก็ยังมีหนทาง แต่มีคนเอาไปสร้างบ้านสร้างเรือนปะเหมาะถึงกับอยู่ในรั้วในวังมีคนนิยมชมชอบ คนเราก็เหมือนกันเป็นคนมีความสุขแต่ก็สุขอย่างแค่มิทรพย์สินทรัพย์ก็สิ้นสุดและสิ้นทั้งหมดแม้แต่ความรัก เปรียบเสมือนรูปสมบัติคือความมีรูปสวยและทรัพย์สมบัติก็คือร่ายทรงที่ผู้แต่งได้กล่าวไว้ ส่วนคุณสมบัติอีก 4 ข้อ ก็คือ วิชา มารยาท สมบัติผู้ดี และศีลธรรม อย่างนี้เป็นคุณสมบัติของความเป็นผู้ดีเป็นคนดีนั่นเอง (หน้า 30) ซึ่งความดีทั้งภายในและภายนอกผู้เขียนได้ “เปรียบเทียบให้ชัดเจนเป็นอุปมาอุปไมย” ซึ่งความดีความหอมที่ไยกลื่นออกจากแก่นจันทร์ต้นแก่ก็ยังได้กลิ่นหอมและแม้แต่ต้นตายก็เหลือแก่นความหอมก็ไม่เหือดหายจากแก่น ความดีภายนอกและภายในจึงต้องอาศัยกันและกันจึงจะมีค่ามากเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขและการให้ความมั่นคงของครอบครัวการเลือกคู่ครองจึงจะให้เข้าถึงความดีไม่ใช่เฉพาะภายนอกเท่านั้น

บทที่ 3 “หลักการครองเรือน” ในบทที่ 3 นี้ผู้แต่งได้เน้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือขรรษาธรรม/คุณธรรมของผู้ครองเรือนผู้แต่งได้ให้ความหมายของ “คุณธรรม” หมายถึงการควบคุมสติอารมณ์ได้ ไม่ ไล่ไปตามอารมณ์ที่ไม่ดี ที่มากระทบ (หน้า 33) การครองเรือนนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวควบคู่ไปกับการครองตน เพราะ เมื่อเราจะสอนผู้อื่น เราต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างเสียก่อน อันนี้ผู้เขียนวิเคราะห์โดยสังเกตไม่ได้ตำหนิหรือเจาะจงใครเป็นพิเศษ ฉะนั้นคุณธรรมที่อยู่ในการครองเรือนนั้น ส่วนใหญ่จึงมาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาเช่น หลักขรรษาธรรม คือ หลักปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนมาตั้งแต่สมัย 2,600 กว่าปีที่ผ่านมาถึงจะผ่านมานานขนาดนี้ แต่ “คุณธรรม” เป็นคำรวมของคุณสมบัติแห่งความดีทั้งสิ้น เช่น ความมีเมตตากรุณาซึ่งทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้จะอยู่ด้วยกันด้วยเมตตา จึงจะอยู่ด้วยกันถึงจะอยู่อย่างมีความสุขไม่ใช่เพียงศาสนาพุทธเท่านั้นที่สอนเรื่องนี้ “ความเมตตากรุณา” นั้นสามารถมีได้ทุกศาสนาสังเกตความเมตตาเพราะความเมตตาเป็นสากลผู้เรียนฝรั่งหลายคนก็เจอสิ่งที่มีชีวิตเราก็จะรักกอดจูบเลยว่าเป็นสัตว์เดรัจฉาน

ในบทที่ 3 นี้ผู้แต่งมีการ “เปรียบเทียบ” ในด้านของคุณธรรมที่ผู้ครองเรือนจำเป็นต้องมีและไม่ควรมีเป็นอย่างไรเป็นการแต่งสะท้อนเชิงเปรียบเทียบให้เห็นว่า สังคมเรามีทั้งคนดีและคนไม่ดีซึ่งจะต้องวัดด้วยคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจ (หน้า 35) ผู้แต่งนำหลักธรรมคือการครองเรือนที่พุทธเจ้าได้ตรัสไว้ไว้ก็คือ ฆราวาสธรรมได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เมื่อกล่าวเป็นภาษาไทยง่ายๆก็คือ ความจริงใจ ความยับยั้งชั่งใจ ความอดทนอดกลั้นและความเสียสละที่ออกมาจากใจส่วนลึก ซึ่งเป็นคุณธรรมข้อหนึ่ง ที่พระพุทธองค์ได้ทรง วางไว้สำหรับผู้ครอง ผู้แต่งได้ยกมาแสดง ให้เห็นถึงคุณธรรมที่พระพุทธศาสนามีแม่บท ซึ่งในบทนี้ผู้แต่ง “มุ่งเน้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” ขึ้นอย่างมาก เพราะเห็นความสำคัญ แต่ผู้เขียนวิเคราะห์แล้ว คงไม่ต้องลงรายละเอียดมาก เพราะมีในบทอื่นที่น่าสนใจอยู่พอสมควร แต่จะยกตัวอย่างสักเล็กน้อยในส่วนของคุณธรรมพอเข้าใจ ได้แก่ ข้อแรก “สัจจะ” แปลกันมาว่าความสัตย์หรือความซื่อสัตย์เรื่องนี้ของคุณธรรมทางใจดูยาก ปฏิบัติยากหากไม่กำหนดขอบเขตไว้ดูกันเชิงปฏิบัติ แล้วคนมีสัจจะย่อมแสดงออกมาให้รู้ 3 อย่างคือ 1. เป็นความจริง 2. เป็นความจริง 3. เป็นความแท้ (หน้า 36) และหลักธรรมอีกหลายข้อ ที่ผู้แต่งได้นำมาเสนอล้วนแต่เป็นหลักธรรมที่ได้ใช้ในชีวิตประจำวันจริง ในส่วนนี้ผู้แต่งพยายามชี้ให้เห็น “หลักธรรมข้อที่มีความจริงใจ” ของคนลักษณะผู้ครองเรือน มีความจริงใจต่อกันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญ “ไม่หาวาระแวงกัน” ถึงจะมีความสุขได้ ประเทศไทยเราถือว่าเป็นเมืองพุทธเป็นเมืองที่สงบปลอดภัยจากสงครามไม่มีการสู้รบไม่มีสงครามที่น่ากลัว แต่การฉกชิงวิ่งราวก็บอกไม่ได้ว่าจะมีหรือไม่ ถึงจะมีความจริงใจต่อกัน แต่ก็ต้องระมัดระวังในส่วนของโจรภัยต่างๆด้วย เพราะยุคปัจจุบันนี้ “รู้หน้า ไม่รู้ใจ” หรือ “หน้าเนื้อ ใจเสือ” ก็มีมากมายผู้เขียนสนับสนุนแนวคิดที่สามารถบูรณาการหลักธรรมเข้าไปในการใช้ชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ครองหรือการทำงานโดยเป็นกลุ่มหรือเป็นคณะก็ต้องอาศัยความจริงใจไม่คดโกงไม่ทุจริตในใจ ถึงแม้ผู้เขียนจะเป็นคนโบราณซึ่งนับไปหลายทศวรรษ ก็ตามที่ แต่ก็สามารถที่จะบูรณาการธรรมะเข้าไปในชีวิตประจำวันได้

ข้อที่ 2 “ทมะ” ความ ข่มใจ คุณลักษณะของพ่อบ้านแม่เรือนอันดับที่ 2 นี้หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักปรับปรุงตัวให้ดีขึ้นหรือพูดไทยปนฝรั่งว่ารูปร่างตัว (Reform) ให้เหมาะสม (หน้า 48) ผู้แต่งพยายาม “เล่าถึงประสบการณ์ในการใช้ชีวิตที่เกี่ยวกับธรรมะข้อนี้” ว่าควรปฏิบัติอย่างไรเป็นการชี้แนะเชิงเตือนพ่อบ้านแม่เรือนเป็น “คุณธรรมประเภทสะกิด” ใจให้ผู้รู้จักปรับปรุงตัวเมื่อเราทำความผิดก็ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น เช่นเคยใช้ชีวิตในการเที่ยวแต่เมื่อได้แต่งงานแล้วก็ไม่เปลี่ยนนิสัยกับการเที่ยว เพราะนี่เป็นสิ่งที่นำความวิบัติมาให้แก่คู่ครอง เพราะฉะนั้นผู้แต่งพยายามโยงเรื่องธรรมะข้อนี้ว่าสามารถแยกหลักการปฏิบัติธรรมะข้อ “ทมะ” ให้ชัดๆเมื่ออยู่ในใจผู้ใดทำให้ผู้นั้นมีคุณลักษณะ 3 อย่างคือ 1) รู้จักฝึกฝนตน 2) รู้จักหยุดเปลี่ยนพฤติกรรม 3) รู้จักข่มใจตัวเอง สิ่งที่มีนัยไปตามกิเลสมากก็จะรู้สึกลำบาก แต่พยายามที่จะลด เลิกละให้ได้ ธรรมดาจิตใจคนยอมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่วนใหญ่จะลงไปในอารมณ์โลกโกรธหลง แต่เมื่อเราใช้หลักธรรมบ่อยๆ ก็เปรียบได้ว่า เรามียาสามัญประจำบ้านเมื่อเราไม่สบายด้วยเหตุที่ทำ

ให้เราเป็นทุกข์ เราก็สามารถหยิบยาสามัญประจำบ้านมาใช้ได้ คนเราก็เหมือนกันเมื่อมีทุกข์ ความคับแค้นใจ เมื่อมีธรรมะอยู่ในใจแล้วก็สามารถที่จะนำธรรมะข้อนั้นมาเยียวยาในส่วนที่เราเป็นทุกข์นั้นได้ “คุณธรรมข้อนี้ผู้แต่งขยายความสำหรับผู้ครองเรือนได้ดีพอสมควร”

ข้อที่ 3 “ขันติ” ความอดทน “ขันติ” แปลว่าความอดทนความเข้มแข็ง เป็นหยุดความก้าวหน้าอยู่ในตัว ถ้าเปรียบเทียบกับ ทมะ “ตัวทมะเหมือนเบรครถ ส่วนขันติเหมือนเครื่องยนต์ทั้งหมด” รถยนต์เมื่อเราเหยียบเบรคแต่ยังไม่ดับเครื่องก็ยังต้องคอยระวังว่าจะไหลหรือ จะไปอย่างไร แต่เมื่อเราดับเครื่องคือไม่ต้องกังวลแล้วว่ารถจะไปอย่างไรหรือไม่ นี่คือ ความต่างกัน (หน้า 63) “ผู้แต่งใช้หลักเหตุผล” หลักความจริงมาจับแล้วเขียนออกมายกประเด็นที่สำคัญให้คนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย เพราะอารมณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับหัวใจตัวเองแล้วระงับความเดือดดาลแห่งจิตลงได้หรือขับไล่อารมณ์ฝ่ายต่ำออกไปจากจิตใจนั้นแหละคือขันติเพราะฉะนั้นแล้วการมีเหตุผลในใจนั้นจึงทำให้เกิดขันติ ตรงกับแนวทางทางพระพุทธศาสนา คือคติคือความอดทนคือความอดกลั้นที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เป็นโอวาทปาฏิโมกข์ข้อหนึ่งนั่นเอง และ ผู้แต่งได้มาพูดถึงชีวิตของผู้ครองเรือนว่าคนครองเรือนต้องมีเรื่องที่จะต้องใช้ความอดทนอยู่มากมีหัวข้อใหญ่คือ “ 1) อดทนต่อความลำบาก 2) ทนต่อทุกขเวทนาแค่ 3) คนทนต่อความเจ็บใจและ 4) อดทนต่ออำนาจกิเลส” (หน้า 71) โดยเฉพาะข้อที่ 1 อดทนกับความลำบากต้องเหนียวต้องหิวต้องกระหาย ถูกลมแดดผลกระทบเกินสบายเป็นทุกข์ทางกาย ส่วนข้อที่ 2 3 4 นั้นเป็นทุกข์ทางใจที่มากกระทบจิตใจของผู้ครองเรือนเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้แต่งยกมาให้เราเห็นได้ง่าย

ข้อ 4 “จาคะ” ความเสียสละ หรือ “การสละออกจากใจ” ธรรมะข้อนี้แปลว่า แปลว่า การเสียสละมีอยู่ 2 อย่างก็คือ การสละวัตถุกับการสละอารมณ์

การเสียสละนั้นมีหมายความว่าผู้ครองเรือนต้องรู้จักเสียสละที่ควรเสียสละรู้จักหาแล้วก็รู้จักใช้กินแล้วไม่ถ่วงหรือถ่วงแล้วไม่กินมีหวังเนาด้วยกันทั้งนั้น ถ้าให้ดีจะต้องรู้จักใช้ (หน้า 77) ผู้แต่งพยายามนำ “หลักการ” เสียสละตามที่พระพุทธเจ้าพระองค์ได้วางไว้คือ “จเช ธนํ อญฺญสฺส เหตุ อญฺญํ จเช ชีวิตํ รกฺขมาโน อญฺญํ ธนํ ชีวิตญฺจาปิ สพฺพํ จเช นโร รัมมณฺนุสฺสรนโต : พิงฺสละทฺรพฺยํ เพื่อรักขาอวยวະ พิงฺสละอวยวະเพื่อรักขาชีวิต เมื่อเล็งเห็นประโยชน์สูงสุด พิงฺสละทั้งอวยวະ และชีวิต เพื่อรักขาธรรมไว้” (จุ.ชา. (บาลี) 28/470/177) ข้อนี้แสดงให้เห็นว่าธรรมะนั้นสูงกว่าทรัพย์สินหรือชีวิตเราด้วยซ้ำ ภาคของเรือนชั้นในที่ผู้แต่งพยายามนำหลักการวิธีการและหลักปฏิบัติที่อยู่ด้วยกันสามารถนำไปใช้ได้บางส่วน เป็นการบ่งบอกถึงธรรมะที่แสดงถึงสภาวะอารมณ์ของสองฝ่าย แม้กระทั่งการทำงานเราก็จะมีการเจอผู้คนมากมายก็ต้องมีอารมณ์ทั้งดีทั้งไม่ดีและกลางๆ ผู้แต่งจึงพยายาม “ชี้ให้เห็น” ว่าคนเรานั้นอยู่ที่จิตใจอยู่ที่อารมณ์ที่ปรับปรุงแต่งทำให้การใช้ชีวิตจะดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับสภาวะอารมณ์จึงใช้หลักธรรมะบูรณาการที่จะใช้ในการฝึกอบรมซึ่ง สามารถที่จะสงบสติอารมณ์และใช้หลักธรรมะได้อย่างมีความสุขที่แท้จริง เป็น “เรือนภายใน”

ภาคเรียนชั้นนอก

บทที่ 1 กล่าวถึง “แบบแปลน” ผู้แต่งได้ชี้ให้เห็นว่า “การปลูกบ้านปลูกเรือน” จะรู้จักเลือกของเครื่องก่อสร้างเท่านั้นยังไม่พอ งานสำคัญยังมีอยู่อีกชิ้นหนึ่งคือเรื่องแบบแปลนเราเอาแบบไหนทรงอะไร ปลูกแบบกี่ชั้นกี่ห้อง เจาะประตูหน้าต่างตรงไหนต้องคิดวางแผนไว้ในใจแล้วค่อยลงมือปลูกสมกับคำสั่งเสียของปู่ตายายที่ว่า **“ให้ปลูกเรือนตามใจคนอยู่ให้แขวนอุตามใจผูนอน”** ถูกใจเสร็จแล้วเสร็จเรื่องเรื่องไว้อยู่ที่เอาใจยากก็ลำบากเหมือนกัน (หน้า 93) ผู้แต่งได้ยกพระพุทธรูปจนชื่อว่า “ทราวาสา ฆรา ทุกา” (ขุ.ธ. (บาลี) 25/32/55) แปลเป็นไทยว่าครอบครัวไม่ได้นำทุกข์มาให้ **“เป็นการเตือนเชิงให้สติ”** ว่า การแต่งงานไม่ใช่ที่สุดของชีวิตคู่ แต่เป็นเพียงการเริ่มต้นการใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ต้องถ้อยที ถ้อยอาศัยกัน อย่างที่โบราณท่านกล่าวว่าคนเราจะมีทุกข์เพราะบ้านเรือน มี 3 เรื่อง 1. เมียชั่ว 2. นายชัง 3. หลังก้าวร้าว ข้อนี้ดูอาจจะดูเปรียบเปรยใช้วาจาแรงๆ แต่ความจริงแล้ว อาจเกิดขึ้นจริงแล้วก็ได้ ผู้แต่งจึงพยายามเตือนสติหรือ ใช้คำเหล่านี้มาชี้ให้พวกเราเห็นว่า การสร้างบ้านครองเรือนต้องรู้จักวางแผน ไม่ใช่อยู่ไปวันๆอย่างไรประโยชน์ **“ชั่วช่างชี ดีช่างพระ”** แบบนี้ไม่ได้

ผู้ครองเรือนต้องมีหลักสามข้อ คือ 1. ความสุข 2. ศักดิ์ศรี 3. วงศ์ตระกูล สามอย่างนี้เป็นลักษณะของการครอบครองเรือนที่บรรลุผล ครอบครัวถึงจะตั้งมั่นอยู่ได้ (หน้า 100) ท่านผู้แต่งได้ **“ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเพื่อนำไปปฏิบัติได้”** การครองตน ครองเรือนของเจ้าชายสิทธัตถะสมัยพระองค์เป็นฆราวาส จนครองตนผนวชเป็นพระพุทธเจ้าได้ มีการวางแผนที่ดี มีการวางแผนในการครองเรือน และครองตนสามารถบรรลุพระโพธิญาณได้

บทที่ 2 **“ความสุข”**ของผู้ครองเรือน ผู้แต่งแสดงให้เห็นถึง **“ความสุขสมบูรณ์ตามพุทธวิธี”** หมายความว่าครอบครัวยุคปัจจุบันมีความสุขชนิดที่เรียกว่า **“สุขเต็ม”** ได้จะต้องมี 4 หลักนี้คือ 1. มีทรัพย์ 2. แต่ทรัพย์ 3. ไม่มีหนี้ 4. ทำงานที่ไม่มีโทษรวม 4 หลักแต่ละหลักพระองค์ทรงวางข้อปฏิบัติกำกับให้ด้วย (หน้า 110) เราจะเห็นได้ว่าผู้แต่งพยายามนำ**หลักธรรมของพระพุทธเจ้า**มาใช้เป็น**หลักของการสร้างเรือนภายนอก**ไปด้วยคือ 1. ขยันทำมาหากิน 2. ให้อารักขาทรัพย์ 3. คบแต่คนดีเป็นมิตร 4. เลี่ยงชีพพอเหมาะ ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติให้ตนเป็นคนมีหลักได้รับประโยชน์จากการครองเรือนแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งเองมีความเชื่อในพระพุทธศาสนามีความเห็นว่าพระพุทธองค์ทรงวางหลักปฏิบัติให้เหมาะสมให้ให้เหมาะสมจะมีทั้งวิธีหาทรัพย์วิธีป้องกันทรัพย์จากภายนอกและวิธีป้องกันศัตรูภายในอีกด้วย

ทั้ง 4 ข้อที่กล่าวมาแล้วผู้เขียนกลับสนใจข้อที่ 3 คือ **“การคบเพื่อนดีหรือการคบภักตมมิตร”** ข้อนี้ถือว่าเป็นข้อสำคัญในยุคปัจจุบันเพราะเป็นยุคโซเชียลมีเดีย (Social Media) คนสามารถที่จะเข้าถึงโลกแห่งอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและมีเพื่อนไม่จำเป็นจะต้องมีเพื่อนในห้องประชุม ในห้องเรียนหรือในที่ทำงานอย่างเดียว สามารถมีเพื่อนได้ทั่วโลกจากการเล่นโซเชียลมีเดีย (Social Media) เพราะฉะนั้นการคบมิตรหรือข้อที่บอกว่าการคบเพื่อนดีผู้แต่งเองก็ได้ยก

ข้อนี้ขึ้นมาว่าเป็นเรื่องสำคัญข้อหนึ่งโบราณท่านจึงบอกว่า “คบคนดีเป็นศรีแก่ตัวและคบคนชั่วพาตัวอัปพราง” ความอาภัพของคนเราในการไร้ญาติขาดมิตรท่านระบายความรู้สึกลงในหัวเดียวกระเทียมลีบชนิดนั้น เหมือนกับว่าเพื่อนร่วมจิตร่วมใจไม่มี มีแต่ตัวคนเดียวจะทำอะไรได้เหมือนหัวกระเทียมลีบในทางศาสนาพุทธเจ้าทรงรับรองไว้เหมือนกันว่าการคบมิตรที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการมีชีวิตทรงสอนให้คบมิตรทุกคนแต่กำชับเพิ่มว่าในการคบนั้นให้เลือกคบแต่กัลยาณมิตรอย่าคบปาปมิตร

ข้อนี้แสดงให้เห็นว่าในสังคมที่เราจะรู้จักใครในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) หรือว่าในการใช้ชีวิตนั้นการคบมิตรหรือการดูคนให้ออกก็เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่เราจะสามารถครองชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขได้ ส่วนข้ออื่นนั้นก็ลองดูในหนังสือตอนต่อไปสำหรับผู้เขียนเองคิดว่าข้อนี้สำคัญจึงยกขึ้นมาให้อ่านได้วิเคราะห์ต่อไป

ผู้แต่งได้กล่าวถึง “การอยู่ในสังคม” เพราะการอยู่ครองเรือนไม่ได้อยู่ในป่าในดง จำเป็นต้องอยู่ร่วมกับผู้คนหมู่มาก หรือ อยู่ในหมู่บ้าน จำเป็นต้องรู้จักการเข้าสังคม ปัจจุบันนี้ก็มีอยู่มาก เรียกภาษาบ้านๆคือ “ภาษีสังคม” จำเป็นต้องจ่ายไม่ว่าจะเป็น กฐิน ผ้าป่า งานแต่ง งานบวช เป็นต้น ก่อนที่ท่านจะกล่าวถึงการทำบุญทางศาสนาท่านก็กล่าวถึงการทำพิธีกรรมหมายถึงว่า การใช้หนี้ส่วนที่ควรจะใช้ ได้แก่การเข้าสังคมของญาติ การรับแขกการทำบุญแก่ผู้ล่วงลับการเสียภาษีอากรแก่หลวงและการบวงสรวงเทวดา 5 ข้อนี้เป็นสิ่งที่ทำให้คนทุกคนในโลกนี้เข้าสังคมได้เป็นยุคโซเซียล (Social Media) เป็นสิ่งที่สำคัญพระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าการเข้าสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งที่เราควรปฏิบัติให้ถูกรู้จักสังคม (ปริสณณุตตา) เป็นต้น

ซึ่งผู้แต่งได้ผนวกหลักการใช้ทรัพย์สำหรับผู้ครองเรือนไว้ดังนี้

1. เลี้ยงดูครอบครัว
2. เลี้ยงเพื่อนฝูง
3. บำบัดอันตราย
4. ทำพิธีกรรม
5. บริจาคทาน ตามที่กล่าวไว้ข้างบนแล้ว (หน้า165)

ส่วนหน้าที่ของสามี-ภรรยา (หน้า 195-197) นั้น ผู้อ่านก็ต้องไปอ่านเอง มีประเด็นที่น่าสนใจอย่างมาก สำหรับผู้สนใจในหนังสือเล่มนี้

บทสรุป

ผู้เขียนเองจากการได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วและได้เล่าถึงหนังสือเล่มนี้โดยสรุป ถ้าเป็นภาษาภาพยนตร์เขาเรียกว่า “สไปลย” จึงทำให้ได้เห็นถึง “หลักธรรม”, “หลักการใช้ชีวิต”, “หลักการป้องกันตัวในการใช้ชีวิตของผู้ครองเรือน”, “หลักการใช้ภาษาออกแนวโบราณนิดหน่อย”รวมแล้วคือน่าจะเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ท่านจะนำไปใช้หรือไม่นั้น เป็นเรื่องส่วนตัว แต่สิ่งที่กล่าวไว้ตั้งแต่หัวม้วนแล้วว่า การเรียน เรียนให้รู้ รู้ทุกเรื่องยิ่งดี เพราะ “รู้เขา รู้เรา รบร้อย

ครั้งชนะร้อยครั้ง” “รู้ไว้ใช้ใส่บ่าแบกหาม” ฉะนั้นผู้เขียนจึงของฝากหนังสือ เล่มนี้ “เรือนภายใน – เรือนภายนอก” ของท่าน พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์ ไว้สักเล่มเพื่อเกิดประโยชน์ต่อชนรุ่นหลังต่อไป ถึงแม้ผู้เขียนเองจะมาพบหนังสือเล่มนี้ช้าไปหน่อย แต่การได้อ่านแล้วสัมผัสถึงการใช้ภาษาหรืออารมณ์ของผู้แต่งที่เป็น Classic เหมือนได้อยู่ในยุคที่ความทันสมัยยังเข้ามาไม่ถึง เราต้องอาศัยการอ่านหนังสือจึงทำให้หนังสือมีคุณค่าทางความรู้สึกนึกคิดอย่างมาก ทำให้ประทับใจเป็นอย่างยิ่งจึงขอเสนอหนังสือเล่มนี้ไว้เพื่อผู้อ่านที่สนใจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ธีระพงษ์ มีโธสง. (2560). พระสงฆ์กับองค์เจ้าในการปฏิรูปหัวเมืองอีสานผ่านกลไกอำนาจรัฐ.

วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 34(3), 288-309.

ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ.. (2544). เรือนชั้นใน - เรือนชั้นนอก หลักพุทธธรรมสำหรับชายหนุ่มหญิงสาวผู้ออกเรือน. กรุงเทพฯ: บริษัทสร้างสรรค์บุ๊คส์.

_____. (2512). วิธีพูดของข้าพเจ้า. พระนคร: แพร่วิทยา.

_____. (2515). คำพระ. พระนคร: แพร่วิทยา.

_____. (2549). มงคลชีวิต. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

_____. (2545). บุชานที่ควรบูชา: ธรรมะตามสมัยนิยม. ชลบุรี: กองทุนวิทยาทาน วัดเขาพุทธโคดม.

พรรณราย เรือนอินทร์. (2562). ‘พันเอก ปิ่น มุทุกันต์’ จากลูกอีสานสู่นักรบ ผู้ปกป้องพุทธศาสนายุคสงครามเย็น. หน้าประชาชน มติชนรายวัน. สืบค้น 18 กันยายน 2562, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuenscoop/news_1675437

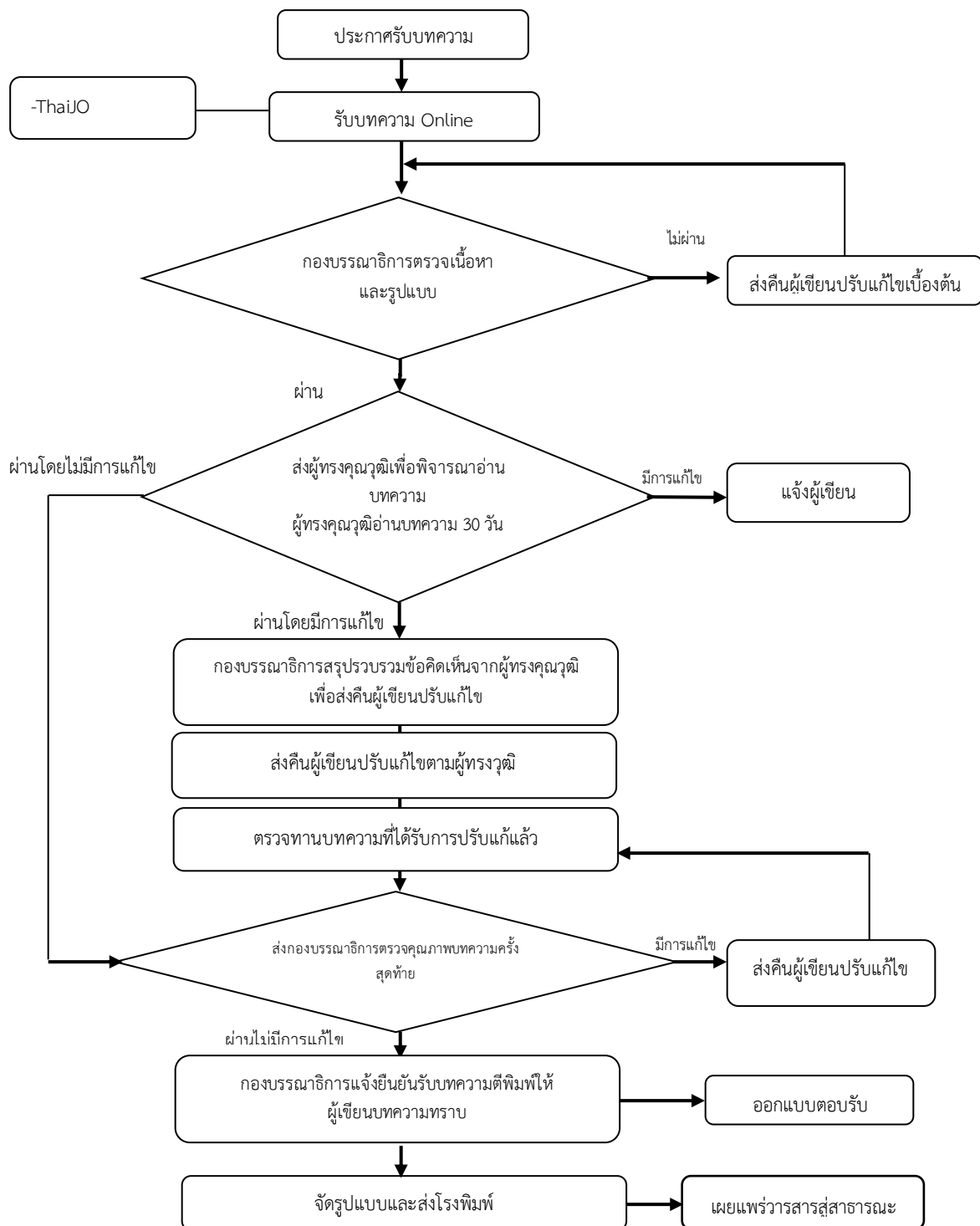
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: พุทธธรรม.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิราวรรณ นฤปติ. (2562). พระพุทธศาสนาภาคอีสาน ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนถึงยุคสงครามเย็น. สืบค้น 18 กันยายน 2562, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuenscoop/news_1675437

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิงต่อ 1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงเอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุวณฺโณ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระมหาสุหิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ, ทัศนีย์และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์อรรถาณ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี.// จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-12 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทยไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครบทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง อย่างน้อย 2 เรื่อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้วอย่างน้อย 2 เรื่อง พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้อย่างน้อย 3-5 แนวคิด และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)
ที่มา: ระบุแหล่งที่มาของภาพ

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใครอย่างน้อยหัวข้อละ 2 เรื่อง พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน และมีไม่ต่ำกว่า 10 รายการ

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

จิตวุฒิ หนัมนี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธิธนายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษาด้านวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-12 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt.) เขียนบททวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)
ที่มา: ระบุแหล่งที่มาของภาพ

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน และมีไม่ต่ำกว่า 10 รายการ

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้าพเจ้า..... ฉายา..... นามสกุล.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์..... E-mail.....

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง :

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการโดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้นิพนธ์ขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา

สาขา.....จาก (ชื่อสถาบัน)

ปีการศึกษา.....หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก.....

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย $\sqrt{\quad}$) (ระบุได้มากกว่า 1)

() เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

() บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน

() บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ตามอัตราที่กำหนดไว้ คือ

() บทความวิชาการ ๒,๐๐๐ บาท

() บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท – เอก ๓,๐๐๐ บาท

() บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ๓,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้ลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้ายินยอมไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกรรมการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้รับผิดชอบบทความ